هاوكاری

رۆنامەیەكی هەفتانەی گشتییە لە دار الجماهیر دەرئەچێو ٠٠ لە دار الحریة چاپ ئەكرێ

تەلەفون ٢٠٣٦٥

ژمارە «١٢٢» «٢٤»ی حوزەیران ١٩٧٢

گرنگترین هەواڵ

تەواوبونی كوبونەوەی وەزیرانی دارایی وڵاتانی عەرەبی خاوەن نەوت

بەغدا : ٢٠-٦ ئا ٠ د ٠ ع : كوبونەوەی وەزیرانی دارایی وڵاتانی عەرەبی خاوەن نەوت كۆتایی هات وە لە كۆتاییدا بریاریان دا كە ٥٣ ملیون و ٩٠٠ هەزار جنیە استرلینی بەقەرز بدەن بە عێراق وە ٦ ملیون و ٨٠٠ هەزار جنیە استرلینی بە سوریا ٠

لەلایەكی تریشەوە كاك عبدالرحمن سالم العتیقی سەرۆكی كوبونەوەكەو وەزیری دارایی و نەوتی كوێت بە پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی عیراقی وتوە : ئەم كوبونەوانە لەسەر داخوازی كۆنگرەی هەشتەمی رێكخراوی وڵاتانی خاوەن نەوت بوەو وەزیرانی دارایی عەرەب لە كوبونەوەكاندا لەئاستی بەرپرسیاریدا بون و توانیان ئەركی سەرشانیان بەدی بهێنن ٠ وە بریاریش دراكە بەخێرایی و راستەوخۆ پەیوەندی لەگەڵ هەردوو حكومەتی عیراق و سوریا بكەن بۆ رێككەوتن لەسەر مەرجەكانی وەرگرتنی ئەم پارەیە بەشێوەی قەرز ٠

ئەوەی شایانی باسە لەم كۆبونەوانەدا نوێنەرانی كوێت و سعودیە و سوریاو لیبیاو جزائرو بحرین و قطرو دەوڵەتی میرنشینەكانی عەرەب و عیراقی تیا بەشدار بون ٠

سیهانۆك : لەشكری شۆرشگێری گەلی كەمبۆدیا بەشی زۆری خاكی كەمبۆدیای رزگاركردوە

عێراق بەرەی شۆرشگێرانی جیهانی پتەوتر كرد

ئیسرائیل جاڕێكی تر پەلاماری خاكی لوبنان ئەدات

رزگاركردنی نەوت لەچنگی ئیمپریالیزم بەرەی شۆرشگێرانی جیهان پتەوتر ئەكات

گەر سەرنجێك بدەینە ئەو لایەنگیریە بێ سنورەی لەلایەن گەلان و دەوڵەتانەوە دەربارەی دەستبەسەراگرتنی نەوتی عیراق كرا ، خێرا ئەو راستیەمان ئەكەوێتە پێش چاو كە دەركردنی كومپانیای نەوتی عیراق چ فرمانێكی كاریگەری بایەخداری سودمەندبو بۆ بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلانی دنیاو چ تەوژمێك ئەدات بە ئارەزوی پاراستنی سەربەخۆیی سیاسی و ئابوری وڵاتانی رزگاربو وە بە بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلانی ژێردەستی نیوە ژێردەست دژی ئیمپریالیزم و كومپانیا مۆنۆپۆلیە جەردەكانیان ٠

كەس نیە ئەو راستیە نەزانێ كەحكومەتی ئەمەریكای نوێنەری قازانجی كومپانیا مۆنۆپۆلیەكانی ئەمەریكا بە زەبری دەرامەتی ئەم كومپانیانەو بۆ قازانج و دەستكەوتی خاوەنە سەرمایەدارە چاو برسیەكانیان نەخشەی سیاسەتی داگیركردن و بەتاڵان بردنی سامانی گەلان ئەكێشێت و تا دواهەناسەی سەربازە داگیركەرەكانی لەسەر ئەم سیاسەتە ئەڕوات بەڕێوە ٠

ئەو فرۆكە تیژڕەوە بۆمباهاوێژە روخێنەرانەی ئەمەریكا ئەیان نێرێتە سەر وڵاتانی ڤێتنام و لائوس و كەمبودیاو ئەو چەك و تفاقە جەنگیانەی هەمو رۆژێك سەدان رێگاو پردو دێ و فابریقەو شارستانێتی ویران ئەكەن و سەدان منال و پیرو لاوانی كچ و كوڕی گەلانی خەباتكەر لەناو ئەبەن هەموی بە نەوت و سامانی تاڵان كراوی گەلان دروست كراون و بەكارئەهێنرێن بۆ داگیركردن و زەوت كردنی سامانی گەلان و كوژاندنەوەی بڵێسەی ئاسۆی رزگاری و بەختیاری و دوارۆژێكی باشتر ٠

ئالەم بۆچونە راستیەوە ئەوەمان بۆ دەرئەكەوێت كە رزگاركردنی نەوتی عیراق لەچنگ كومپانیا مۆنۆپۆلیەكانی ئینگلیز و ئەمەریكا نەك هەر قازانجی سەربەخۆیی سیاسی و ئابوری گەلی عیراقی تێدایەو ئەبێتە مایەی ژیانێكی خۆش و گوزەرانێكی ئاسودە بۆ دوارۆژی گەلی عیراق بە كوردو عەرەب و كەمایەتیەكانیەوە بەڵكو راستەوخۆ بزوتنەوەی رزگاریهێنەری گەلانی خەباتكەری وەكو ڤێتنام و لائوس و كەمبودیاو مۆزەمبیق و ئەرتیریاو زەفار ٠٠٠ پتەوو بەهێزتر ئەكات و دوژمنەكانیان لاوازترو بێدەسەڵاتتر ئەكات ٠ هەروەكو جەنگی ڕەوای كۆمەڵانی خەڵكی خواروی رۆژهەڵاتی ئاسیا ئابوری ئەمەریكای شڵەژان و دۆلاری زێرینی ئەمەریكای سەرەو نگون كرد ، هەروەها رزگاركردنی نەوتی عیراق لەچنگ ئیمپریالیزم و هەمو دەست وەشاندنێكی تری گەلانی خەباتكەر بنچینە ئابوریەكانی ئیمپریالیزمی دنیا هەڵئەتەكێنێ و لەئەنجامدا ئیمپریالیزم وەكو رژێمێك لەدنیادا رائەماڵێ ٠

بۆیە بەدەنگەوەهاتنی گەلان و دەوڵەتانی ئازادی و ئاشتیخوازانی دنیاو دەنگدانەوەی بریارەكەی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆرش سەبارەت بە دەركردنی كومپانیای نەوتی عیراق نە بۆ مەرایی و رواڵەت بو وە نە بریارێكی سەرپێی ئەو لایانەبو كە پشتیوانی عیراقیان كرد بەڵكو لەئەنجامی هەڵسەنگاندنێكی هوشیارانەی ئەنجامەكانی ئەم بریارە بو دژی ئیمپریالیزمی دنیاو كۆنەپەرستان و نۆكەران لەهەمو گۆشەیەكی دنیادا ٠

ئەمە جگە لەوەی كە وڵاتێكی وەكو عیراق بەگەلێ شت بەستراوەتەوە بە گەلان و خەباتی رەوای كۆمەڵانی خەلكی عەرەبەوە پێویستە هەمو چەكێكی سیاسی و ئابوری و عەسكەری تەرخان بكات لەپێناوی بەدیهێنانی ئاواتە نەتەوایەتیەكانی گەلانی عەرەب بەتایبەتی گەلانی فەلەستین و زەفەر و بزوتنەوە چەكدارە شۆرشگێرەكانی عەرەب ٠

هەمو ئەزانین رۆژێك تێناپەرێت ، ئیمپریالیزم و

بڕوانە ل : ٢

بیروت ٢١-٦ ئاژانسەكان : هێزەكانی ئیسرائیل جارێكی تر بێشەرمانە دەستدرێژیان كردوە سەر خاكی لوبنان ٠ لەسەعات یەكی پاش نیوەروی رۆژی ٢١-٦دا هێزەكانی ئیسرائیل ناوچەی (العرقوب)یان تۆپباران كردوەو بیست فرۆكە دەستیان كردوە بە بۆمبارانی ناوچەی زعلەو الحاصبانی و المیماس ٠ ئاژانسەكانی دەنگوباس وائەگەیەنن كە بوردومانكردنەكە ٩٠ دەقیقەی خایاندوەو ژمارەیەكی زۆری لەدانیشتوانی ناوچەكە بریندار كردوە ٠

وە چەند سەرچاوەیەكی فیداكارانی فەلەستین رایان گەیاندوە كە (٥٠) تانكی دوژمن بە سەربازی پیادەوە لەناوچەی (رویسە الومتا) بەرەو (رویسە التحدی) كەوتۆتە رێ لەلایەكی تریشەوە حكومەتی لوبنان بەیاننامەیەكی بلاوكردۆتەوە تیایا وتویە : هێزەكانی سەهیونی جارێكی تر دەست درێژیان كردۆتەسەر خواروی لوبنان وەلە سەعات یەكی پاش نیوەرۆی ٢١-٦ دا هێزەكانی سەهیونی لە ناوچەی (رامیا)كەمینێكیان بۆ وەفدێكی عەسكەری سوریاو لوبنان داناوە كە سەریان لەناوچەكە داوە وەلە ئەنجاما چەند ئەندامێكی وەفدەكە كوژراون و هەندێكیان بە دیل گیراون ٠

بەیاننامەكە وتویە : دوژمن مەركەزی (رامیا)ی تۆپ باران كردوەو پولیسەكانی ناوچەكەی بەدیل گرتوە ٠ وە هێزێكی تر چۆتە ناو (البطیشیە)و بەوردی ناوچەكەی پشكنیوە ٠

وە لێپرسراوێكی سەهیونیەكان وتویە : ئەم هێرشە بۆ تۆلە سەندنەوەی ئەوهێرشە بوە كە لە ٢٠-٦ فیداكاران كردبویانە سەرهێزێكی ئیسرائیل لە بەرزاییە داگیركراوەكانی سوریاو لەئەنجامدا ئوتومبیلێكیان تێك شكاندوەو ئوتومبیلەكەش ٥٥ ئەفسەرو سەربازی ئیسرائیلی تێدا بوە ٠

بەیاننامەیەكی دوو قۆلی عیراق و فەرەنسا

بەغدا ، پاریس : ٢٠-٦ : لەكۆتایی سەردانەكەی ماموستا صدام حسین جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش لەفەرەنسا بەیاننامەیەكی دوو قۆلی لەبەغداو پاریس بلاوكرایەوە ئەمەش تەواوی بەیاننامەكەیە :

لەسەر داخوازی كاك جاك شابان دالماس سەرەك وەزیرانی فەرەنسا كاك صدام حسین جێگری سەروكی ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش لە ١٤ تا ١٨ی حوزەیرانی ١٩٧٢ سەری لەفەرەنسا دا ٠ وەفدێك كە لەمانەی خوارەوە پێك هاتبو لەگەڵ كاك صدام حسین دا بوون :-

كاك مرتضي سعید عبدالباقی وەزیری دەرەوە ، دكتور عزة مصطفی وزیری تەندروستی ، كاك عزة الدوری وەزیری چارەسەركردنی كشت و كاڵ ، دكتور سعدون حمادی وەزیری نەوت و مەعدەن ، دكتور جواد هاشم وەزیری نەخشەكێشان ، دكتور فخری قدوری ئەندامی مەكتەبی پەیوەندیەكانی ئابوری لە ئەنجومەنی سەركردایەتی شورش ٠

لەكاتی سەردانەكەی كاك صدام حسین دا لەلایەن خاوەن بەرزێتی جورج پومپیدوی سەركۆماری فەرەنسا پێشوازی كرا وە كاك صدام حسین پێشوازی ئەم زاتانەی كردوە : موریس شومان وەزیری دەرەوە ، جیسكار دیستان وەزیری ئابوری و دارای ، لیبكوفسكی وەزیری كاروباری دەرەوەی دەوڵەت ، لەكاتی سەردانەكەدا لە زەمینەیەكی لە یەك گەیشتن و دۆستانەدا گفتوگۆیان كردوە بەجۆرێكی گونجاو لەگەڵ پەیوەندی نێوان هەردوو وڵات ٠

وە هەردوولا باسی مەسەلە سەرەكیە سیاسیەكانی دەوڵەتانیان كردوە بەتایبەتی مەسەلەكانی ناوچەی عەرەب و پەرەسەندنی پەیوەندی نێوان عێراق و فەرەنسا ٠ هەردوولا رایانگەیاندوە كە پەیرەوی پەیمانی نەتەوە یەكگرتوەكان ئەكەن و پێویستی ڕەچاوكردنی وردی ناوەروكی سەرەناكانی ئەم پەیمانەو جێبەجێ كردنی پەیمان و رێككەوتنامەكانی دەوڵەتانیان كردوە ٠ وە لەكاتی ئاڵوگۆركردنی بیرو رادا هەردوو لا رایانگەیاندوە كە بەردەوامن لەسەر سیاسەتەكەیان دەربارەی باری ناوچەی عەرەب ،وە ئاشكرایان كردوە كە رێككەوتون لەسەر پێویستی كشانەوەی هێزەكانی ئیسرائیل لەهەمو خاكی زەوت كراودا ، وەچەسپاندنی ئاشتیەكی هەمیشەی وڕەوا لەسەر بنچینەی رێزگرتنی مافەكانی گەلی فەلەستین ٠

هەردوو لا لەهەمو رویەكەوە لەپەیوەندی دوو قۆلی هەردوو وڵات كۆلیونەتەوەو شادمانی خۆیان دەربڕیوە بەرامبەر بەپەرەسەندنی ئەم پەیوەندیە ٠ وە ئامادەیی خۆیان دەربڕیوە بۆ پەرەپێدانی و پتەوكردنی وە لەڕوی نەوتەوە لەپێناوی پاراستنی بەرژەوەندیەكانی فەرەنسا هەردوو لا باسی دوا رۆژی هاوكاری عێراق و

بڕوانە ل (٧)

وەفدێكی ئابوری چین ئەگاتە بەغدا

ئیمرۆ وەفدێكی ئابوری چین بە سەردانێكی رەسمی ئەگاتە بەغدا ٠

وەفدەكە كە لە ١٤ شارەزاو پسپور پێكهاتوە گفتوگوی ئابوری لەگەڵ كاربەدەستانی عیراقدا ئەكات بۆ لێكولینەوەی جێبەجێ كردنی چەند پرۆژەیەك بە یارمەتی كۆماری گەلی چین ٠

ئەوەی شایانی باسیشە لەمانگی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧١ پەیمانێكی هاوكاری ئابوری و تەكنیكی لەنیوان عێراق و چیندا مۆركراو بەمپێیە چین قەرزێكی ١٤ ملیون دیناری ئەدات بەعێراق ٠

◉ ◉

وەفدێكی شارەزایانی نەوتی ئیتالیایی بەم زووانە دێنە بەغدا

بڕیار وایە لەم هەفتەیەدا وەفدێكی شارەزایانی نەوتی ئیتالیایی سەر لەعێراق بدەن بۆ گفتوگۆ كردن لەگەڵ كاربەدەستانی وڵاتا دەربارەی بەشدار بونی ئیتالیا لەجێبەجێ كردنی پروژەكانی نەخشەی ئابوری عێراق و پروژەكانی كۆمپانیای نەوتی نیشتمانی ٠

كورتە هەواڵ

● بەغدا : ٢٣-٦ ئا ٠ د ٠ ع رومیش جاندارا سكرتێری گشتی ئەنجومەنی ئاشتی دنیا ستایشی هەڵویستەكانی حكومەتی عیراقی كردوە دەربارەی ئەنجومەنی ئاشتی جیهان و وتویە: بڕیارمان داوە كە كونگرەیەكی جیهانی ببەستین بۆ كومەك و پشتگیری كردنی هەنگاوە شۆرشگیریەكانی عێراق وە بەتایبەتی بڕیاری خۆماڵی كردنی كاروباری كومپانیای نەوتی عێراقی مونوپولی ٠

◉ موشێ دایانی وەزیری بەرگری ئیسرائیل لە بەردەم كنیسستدا وتویە: دەسەلاتداریتی سەهیونی لە شەری حوزەیرانی ١٩٧٢ ٠ وە نزیكەی چوار هەزار هاوڵاتی عەرەبیان لە هەرێمی غەززە دەربەدەر كردوە ٠

◉ پەكین : دكتور هەنری كیسنگەر راوێژكاری سەرۆكی ئەمەریكای لەگەڵ كاربەدەستانی كۆماری گەلی چین لە پەكین كۆبۆتەوە ، لە كوبونەوەكاندا باسی پەیوەندی دوو قۆلی ئەمەریكاو چین و گیرو گرفتی ڤیتنام و مەسەلە سەرەكیەكانی دەوڵەتانیان كردوە

كۆنگرەی وڵاتانی بێلایەن

لە ٨ی مانگی ئابی داهاتودا وەفدی ٤٦ وڵاتی ئاسیاو ئەفەریقاو ئەمەریكای لاتین لە شاری جورج تاونی پایتەختی گویانا لەكۆنگرەی وڵاتانی بێلایەن بەشدار ئەبن ٠

وە لە كۆنگرەكەدا كە چوار رۆژ ئەخایەنێ نوێنەری بزوتنەوە رزگاریخوازە نیشتمانیەكانی دنیاش بەشدار ئەبن ٠

لەلایەكی تریشەوە روژنامەی - الاهرام - نوسیویە كە دكتور مراد غالب وەزیری دەرەوەی میسر نوینەری وڵاتەكەی ئەبێ لەم كۆنگرەیەدا ٠

ئاژانسەكان

كرێكارانی ژاپون لە مانگرتنەكەیانا بەردەوامن

تۆكیو: تاس : وا بو بە سێ مانگ كرێكارانی بەندەرەكانی وڵاتی ژاپون بەردەوامن لە مانگرتندا ٠ وە بەم مانگرتنەیان داوای زیاد كردنی رۆژانەو چاك كردنی باری گوزەرانیان ئەكەن لە لایەكی تریشەوە راگەیەنراوە كە كرێكاران بەردەوام ئەبن لە مانگرتنەكەیانا تا وەكو كاربەدەستان بە دەنگ داوا كاریەكانیانەوە دێن ٠

وە زیاتر لە (١٠٠٠) پاپۆری گەورەو بچوك بە بارەوە لە بەندەرەكان وەستاون بێ ئەوەی بارەكانیان دابگیرێ ٠

بەشی زۆری خاكی كەمبۆدیا لەچنگ ئیمپریالیزم رزگاركراوە

بۆخارەست : ٢٠-٦ ئەسۆشێتد پریس : میر نوردوم سیهانۆك سەرۆكی حكومەتی یەكێتی نیشتمانی كەمبودیا وتویە : لەشكری گەلی كەمبودیا لە سەدا هەشتای خاكی كەمبۆدیای رزگار كردوە وە لە وتارێكدا كە لە سەر خوانی سەرەك كۆماری رومانیا لە بوخارەست خوێندویەتیەوە وتویە :

حكومەتەكەی حكومەتێكی دەبەدەر نیە ٠٠ بەڵكو هەمو پەیامنێرەكانی بێگانە لە فنومپن دان بەوەدا ئەنێن كە لەشكری كەمبودیا دەستی بە سەر زۆربەی خاكی كەمبودیادا گرتوە ٠

ئەوەی شایانی باسە سیهانوك لە سەر داخوازی حاجی لیشی سەركۆماری ئەلبانیاو محمد شیخوی سەرەك وەزیران لە ٢٢ تا ٢٨ی ئەم مانگە سەر لە ئەلبانیاش ئەدات ٠

پارتی گەلی جمهوری توركیا پشتگیری عێراق ئەكات

ئەنقەرە : ٢١-٦ ئا ٠ د ٠ ع : كامل كیریك اوغلو سكرتێری گشتی پارتی گەلی جمهوری لە ئەنقەرە بە پەیامنێری (ئا ٠ د ٠ ع)ی وتوە پارتەكەی پشتگیری بڕیارەكەی حكومەتی عێراق ئەكات دەربارەی میللی كردنی كاروباری كومپانیای نەوتی عێراق ٠ وە وتویە : بەهۆی بونی نەوتێكی زۆر لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراستدا رۆژئاواییەكان هەمیشە هۆی گرفتاری باری ناوچەكە بون ٠ وەئیمە هیوای پێشكەوتنی هاوسێی خوشەویستمان ئەكەین و خۆشحالین كە بەسەر ئەو كۆسپانەدا زاڵبێت كە دێنە رێگای ٠

وە سەبارەت بە بەردەوامی دەستدرێژیەكانی ئیسرائیل وتویە : ئامانجی سەرمایەدارەكانی رۆژئاوا لە روداوەكانی رۆژهەڵاتی ناوەراستدا بنیاتنانی بنكەیەكە بۆ پاراستنی بەرژەوەندیەكانیان لە ناوچەكەدا وە پارتیمان هەمیشە دژی داگیركردنی زەوی و زاری وڵاتان بوە ، وە بونی ئیسرائیل وەكو دركێك وایە لە نیشتمانی عەرەبدا ٠

وێنەی ئەو خۆپیشاندانەی كە دژی سەردانەكەی شا لەشاری جنێف لە سویسرە رێكخراوە ٠

بەرەی رزگاری هێنەری بلوجستان تەنگ بەرژێمی شا هەڵئەچنێ

بەرەی رزگاری هێنەری بلوجستانی ئێران لە بەیاننامەیەكی عەسكەریدا وتویە :

لەهەفتەی یەكەمی مانگی ئاداری رابوردوا شورشگێرانی بەرە لە ناوچەی (سرباز)هێرشیان كردۆتە سەر پاسگایەكی ئێرانی و چوار ژاندارمیان لێ كوشتوە ٠ لە هەفتەی دوەمی هەمان مانگدا دەستەیەكی تری شورشگێران هێرشیان كردۆتە سەر دوو پاسگای تر لە ناوچەی (فیروزئاباد)و (فارود) و لەئەنجامدا شەش سەربازی ئێران كوژراون و شەشی تریش بریندار بون ٠

لەلایەكی ترەوە دەستەیەكی شورشگێران لە ٣٠ی مانگی رابوردوا لەشاری تاران (نبی بحری) جاسوسی شاهەنشایان لەماڵەكەیدا كوشتوە ، وە شەش سەربازی سازمانی ئەمنی لەگەڵ كوژراوە كە بۆ پارێزگاری ئەم جاسوسە دانرابون ٠

institutkurde.org

دەربارەی نەوت چی ئەزانی ؟

پێش سەدان ملیۆن ساڵ چەند چینێك ماددەی جۆراو جۆر یەك لەسەر یەك لە بنی ئۆقیانوسەکانا نیشتون، وەکو : قوڕو لم و گیاو قەوزەو بنەدارو حەیوانی مردو کە بەدەم ئاوی روبارەکانەوە هاتون و ماسی و خشۆك (زواحف) و گیا نداری زۆر بچوك کە ژمارەیەکی بێسنور لە دەریادا ژیاون . ئەم مادده ئۆرگانینانە (عضوی) بە تەواوی گۆڕاون و نەوتیان لێ پەیدا بوە کە مێژوی ئەگاتە ٤٤٠ ملیۆن ساڵ .

١ ـ ئەو بەکتریایانەی لە توێی بەردا ئەژین ئەم بەردانە ئەرزێنن و لە ماوەیەکی ئێجگار زۆردا شییان ئەکەنەوەو وردە وردە ئەیانکەن بە شلەیەکی خەستی رەشی چەور کە ئەوەش نەوتی خاوە .

٢ ـ بەهۆی لە رینەوەی زەوی و بومەلەرزەی جۆراو جۆرەوە کە لە توێکڵی زەویدا رویداوە ئەم توێ توێی بەردە رزیوە پرواوە نەوتمژیوانە شکاون و بە هەزارەها شێوەدا رۆیشتون و ئیتر دەرکەوتون .

٣ ـ دوای ئەوە نەوتەکە توانیویەتی لەم سەرچاوانەی خۆی بێتە دەرێ و بەناو زەویدا بچێتە خوارەوەو تا گەیشتۆتە چینی رەقی جیا بوەوە ، ئیتر لەم چینانەدا کۆبۆتەوەو وەك گۆماو پەنگی تێدا خواردۆتەوە .

٤ ـ ئەو ئاوانەی کە تێکەڵ بە نەوتەکە بون نیشتون ، چونکە ئاو لە نەوت قورسترە هەروەها ئەو گازەی لە کاتی شیبونەوەی نەوتەکەدا بەرز بۆتەوە ئەویش وەك چینێکی تر بەسەر چینی نەوت و ئاوەکەدا کۆبۆتەوە ، بەم جۆرە کانە نەوت پەیدا بو .

پێکهاتنی نەوت :
نەوت لە کاربۆن و هایدروجین دروست بوە ، گەردی کاربۆنەکان (ذرات الکاربونات) یەك بە یەکەوە نوساوەو بەم جۆرە زنجیرەیەك گەرد پەیدا بوە . گازی (میثان) (وەك وێنەی نیشراوە) لە گەردێکی کاربون و چوار گەرد هایدروجین پەیدا ئەبێ . وە گازی (ئۆکتان) (وەك وێنەی نیشراوە) لە هەشت گەرد کاربۆن و ١٨ گەرد هایدروجین پەیدا ئەبێ . بەلام نەوت لە ماددەیەکی شلە لە نزیکەی ٢٠٠ هایدرو کاربورات دروست ئەبێ واتە لەو ماددانەی کە لە بنچینەوە لە هایدروجین و کاربۆن پێك دێن ، نەوت لە ٨٠٪ ـ ٨٧٪ ی کاربۆن و لە ١٠٪ ـ ١٤٪ هایدروجینی تێدایە هەروەها کەمێك ئۆزۆتو فۆسفۆرو ئۆکسجین و هیلیومیشی تێدایە . کە هایدروجین و کاربونەکە بە یارمەتی ئۆکسجین ئەسوتێن گەرمایەکی زۆر دروست ئەکەن .

چۆنیەتی دۆزینەوەی نەوت :
سەرەتایان بۆ ئەوەی بزانن نەوت لە جێیەکدا هەیە بیرێك هەڵئەکەنن لە ١٠-٣٠ مەتر قول بێت ، لەژێر ئەو بیرەدا بۆمبایەك ئەتەقێنن لە بۆمبا تەقینەوە (ذبذبە) دروست ئەبات و ئەدات لە هەمو توێیەکی بەردەکانی بن زەوی و ئەگەڕێنەوە سەر روی زەوی . ئنجا ئەم ذبذبانە ئەبنە چەند جۆرێك هەندێك ئەم و هەندێك سوك .. ئیتر کۆئەکرێنەوەو بەهۆی دەزگایەکی تایبەتیەوە ئۆمار ئەکرێن و شارەزایان تەماشایان ئەکەن و بڕیاری لەسەر ئەدەن کە ئایا بەس زەویەکە توێ توێی نەوتی تێدایە یان نا .

هەڵکۆڵین :
بەهۆی کۆمەڵێك لولەو دەزگای تایبەتی و ئامرازی هەڵکۆڵین و کەرەسەی پێویستی ترەوە زەویەکە هەڵئەکۆڵن تا ئەگەنە نەوت .

پالاوتن :
کە بەهۆی ئەو دەزگا تایبەتیانەی باسمان کرد ئەگەنە نەوت بەهۆی پاڵەپەستۆی گازەوە کە لە سەرێتی نەوتەکە خۆی بەرەو سەر زەوی سەرئەکەوێ ، بەلام لەبەر ئەوەی تێکەڵ بەشتی ترە ئەبرێت بۆ پالێوەری نەوت کە لەوێ بە گەرمایی جۆراوجۆر گەرم ئەکرێ و بەپێی جۆری ئەو گەرماییانە ماددەکان لەیەك جیا ئەکرێنەوە .

بەشەکانی نەوت :
تا ئیستا نزیکەی ٥٥٠٠

بڕوانە ل (٧)

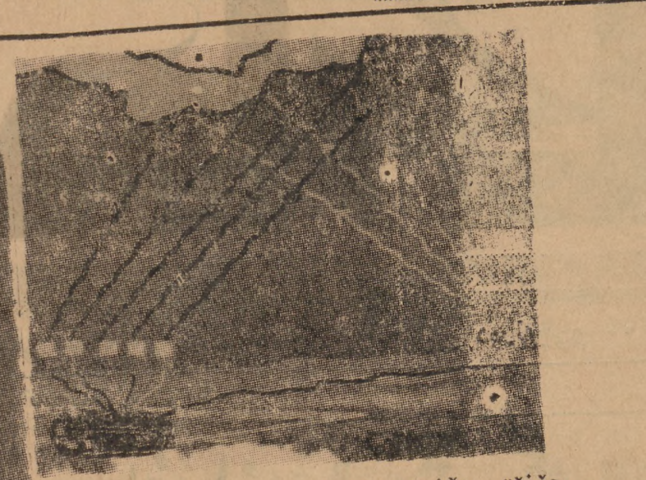

– چۆنیەتی دۆزینەوەی نەوت –

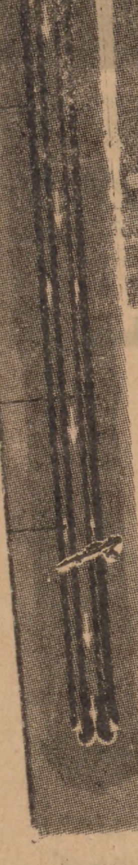

– هەڵکۆڵین –

– نەوت لە توێی زەویدا –

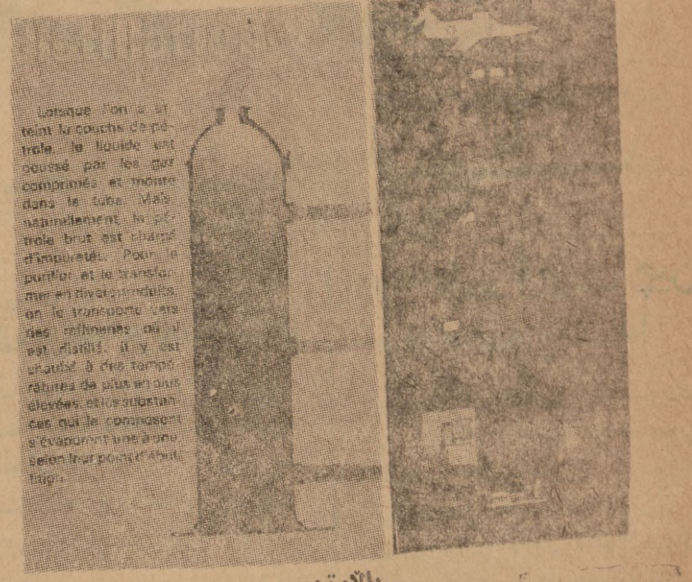

– پالاوتن –

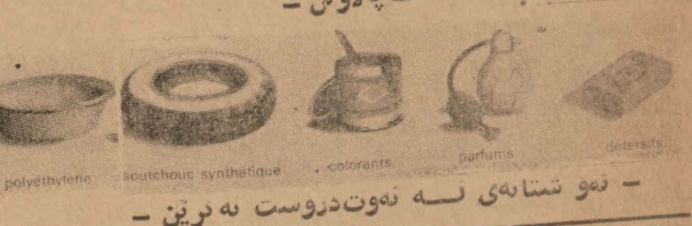

– ئەو شتانەی لە نەوت دروست ئەکرێن –

لەژمارەی ١١٩ی هاوکاریدا باسێکمان لەسەر سەفەری نیکسون بۆ تاران و ئەو پێشوازیەکە لەئیران لەناوبراو کرا ، بلاو کردبۆوە . لەوتارەکەدا روونمان کردبۆوە کە ئەوەی پێشوازی گەرمی لە سەرکۆماری ئەمریکا کردوە ، تاقمە بەکرێ گیراوەکەی دەربار بوە ، ئەگینا خەلکی ئیران سەرەڕای ئەوهەمو تێبینی و پارێزگاریە کە لەگیانی نیکسون کرا ، بەبۆمبا و نارنجۆك بەخێراتنی وەلی نیعمەت و چاوسوری حەمەرەزاشای کردوە .

خۆپیشاندانی خۆیان درێژە پێدەدا ، لەبەردەمی قونسولگەری ئێران هەزاران کەس دەستیان بەخۆپیشاندان کرد . خۆپیشاندەرەکان ئەوەندە تورەبون کە پولیس ناچار بو بۆ بلاوەپێکردنیان باتۆم و

پێشوازیەکی ،گەرم وگوڕ!، یش لەحەمەرەزاشا

نوسینی : عادل

نیزیکەی دوهەفتە پاش سەفەری نیکسون حەمەرەزاشا بۆبەشداری لە کونفرانسی جیهانی کاردا کە لە ژنێف بەسترا ، چو بۆ سویس . واتە ئەوکەسەی لەوڵاتی خۆیدا هەموچەشنە مافێکی چینی کریکاری لەژێرپێ ناوە بەناهەقی ناڕەوا بەناوی نوێنەری کرێکاران و لەجیاتی نوێنەری واقیعی چینی کرێکاری ئێران لەکۆنفرانسی ناونەتەوایەتی کاردا کە دەبێ بیر لە باشبونی وەزعی ژیان و بەرێچونی کرێکاران بکاتەوە و دیفاع لەمافی ئەوچینە زەحمەتکێشە بکا ، بەشدار بو . هەرلەگەڵ راگەیاندنی خەبەری بەشداری شای ئێران لەکونفرانسدا ، دەنگی ئیعتیراز و تورەیی لەناو حیزب و رێکخراوە نیشتمانی و ئازادیخوازەکانی دەرەوەدا بەرز بۆوە .

وڵاتانی فەرانسە و دانیمارك و کویت و سویس بەناوی ئیعتیراز لە بەشداری حەمەرەزاشا نوێنەری خۆیان نەنارده کۆبونەوەی پەنجاوحەوتەمینی ئەوکونفرانسە جیهانیە . (بۆ بێئابرویی و بیزراوی حەمەرەزاشا رەنگە هەرئەوەندە بەس بێ کە دەوڵەتی سویس هەرچەندە خانەخوێی کۆنفرانس و هەروەها حەمەرەزاشاش بو ، دیسان نوێنەری خوی نەنارده ئەوکونفرانسە) بیجگە لەوە نوێنەری سەندیکای جیهانی کرێکاران و نوێنەرانی کرێکارانی سویس هەربەیەکجاری بەشداری ئەوکونفرانسەیان تەرك کرد . دەوڵەتی سویس بۆ پاراستنی گیانی شای ئێران تەدابیرێکی ئەمنیەتی زۆر توند کە تائیستا لەو وڵاتەدا وێنەی نەبینراوە و تێبینیەکی ئیحتیاتی سەختی بەکار هێنا . کەچی سەرەڕای ئەوهەمو توندوتیژی و سەختگیریە ، گەیشتنی حەمەرەزاشا بۆ ژنێف لە گەیشتنی نیکسون بۆ تاران باشتر لەگەڵ دەربڕینی تورەیی و بیزاری خەڵك روبەرو بو . لەفرۆکەخانە و چەند شوێنی تری ژنێفدا بۆمبا تەقیەوە و لەچەند جێگای دیکەش پێش تەقینەوە چەند بۆمبایەك دۆزرانەوە . لە پیشوازیەکەی نیکسوندا وەك رادیوی تاران باسی کرد چۆن مندالە مەدرەسەیی بو پێشوازی ئەو رەپێچەك درابون . بۆ حەمەرەزاشا هیچ کەس حازر نەبو بچێتە فرۆکەخانە تەنانەت بۆ بەدبەختی سەفیرەکەی خۆشی لەسویس نەبو کە لەفرۆکەخانە پیشوازی لێ بکا .

لەپیشوازیەکەی نیکسۆندا ، هەر دەنگی بۆمبا و نارنجۆك بەرز بۆوە ، بەلام لەپیشوازی شاهەنشادا لەبەر ئەوەی ولاتەکە لەگەڵ ئیران زۆری فەرق هەیە و دەست بەهزاری خەلکدا ناگرن ، دەنگی نارەزایی و تورەیی و شعاری دژی حوکمی دیکتاتوری دیبای تەڕ کردبو . کاتێك حەمەرەزاشا بەرەوشوێنی کونفرانس دەڕۆیشت زیاتر لە چل هەزار کەس کە لەخۆپیشاندان دژی بەشداری ئەو لە کونفرانسدا هاوبەشیان کردبو ، لەدژی شا و حوکمە دیکتاتوری و دژی کرێکاریەکەی شعاریان دەدا لەناو شعارەکاندا ئەمانە بون بەمندالانی چوارپێنج ساڵە کە نەگەیشتونە تەمەنی قانونی کار مەکەن ـ کاری گران بەهەقدەستی کەم بە کرێکاران مەکەن ـ . وەختێکی حەمەرەزاشا لە سالۆنی کونفرانس وە ژور کەوت ژنێك تا توانای تێدابو بەسەریدا قیژاند ـ پیاوکوژ ـ کاتێك شا بۆ قسەکردن هەستایە سەرپێ ، نوێنەرانی عێراق و کوماری یەمەنی دیموکراتی و کوماری عەرەبی سوریا سالۆنی کونفرانسیان بەناوی اعتراض بەجێ هێشت لەتەواوی ئەوماوەدا کە حەمەرەزاشا قسەی دەکرد هەزاران کەس لەدەورەی سالۆنی کونفرانس گازی فرمێسکهێنەر بەکار بێنێ . ئەوەی جێگای سەرنجە ئەوکارەساتانە هەمو لەسویس رویان داوە ، رەنگە سویس لەدنیادا تەنیا ولاتێك بێ کە زۆر گوێ نەداتە ئەومەسەلانە .

سویس پەناگەی هەمو ئەوکەسانەیە کە لە وڵاتی خۆیان بەهەر دەلیلێك رادەکەن لەسەربازی ئەمریکایی هەڵاتو لەشەری ویتنامەوە تا ئەوشازادە ئاسیاییەی کە لەترسی تۆڵەی خەلك رادەکا ، هەمویان لەسویس دەگیرسێنەوە . بەکورتی وەك کورد دەڵێ « گۆلی کابەکریە ، تەیروتوری دنیا روی تێدەکا » . ئیتر ئەورودوانە لە ئەلمانیا نەبون کە کاتی سەفەری حەمەرەزاشا هەموجاری هێزە ئازادیخوازەکان وەك پورەی هەنگ دەهاروژێن و هێلکەی پیس و تەماتەی رزیوی پێدا دەدەن . وەك خوێنەرە بەریزەکان رەنگە لەبیریان بێ لەئاخرین خۆپیشاندانی خوێندکارانی ئیرانی و هێزە پێشکەوتوەکانی ئەلمانیا لەدژی شادا کار گەیشتە جێگایەك کە لەپەلاماری پولیسی ئەلمان بۆسەر خۆپیشاندەرەکاندا خوێندکارێکی ئەلمانیش کوژرا ، لەودەمەوە ئیتر شا سەوەرە سەگێکیش توش ئەلمانیا نابێ .

ئەوەی لەوسەفەرەدا دژی حەمەرەزاشا کراوە ، بۆ ئابروچونی هەزار دیکتاتوری وەك خۆی ئەگەر بڵێی هەیانە بەسە . بەلام ناشکوری نەبێ کوا ؟ کورد دەڵی حەیا دڵۆپێکە ئەگەر ڕژا ، ڕژا ، ژنێکی سویسی بەسەر حەمەرەزاشادا دەقیژێنێ و پێیدەڵێ پیاوکوژ . خۆ ئەوژنە دایکی هیچ کام لە شەهیدە جوانە مەرگەکانی ئیران نیە و ئەسڵەن ئیرانیش نیە . بەلام انسانێکە کە دەزانێ لەئیراندا چ رادەبرێ . بۆیە خۆی پێوەخۆ نەگیراوە و هاتوە حەمەرەزاشای تێگەیاندوە کە خەلکی دنیا باشی دەناسێ .

★ خەلکی سویس بە بەربلاوی لەدژی چونی حەمەرەزاشا بۆ وڵاتەکەیان خۆیان نیشان داوە و اعتراضیان کردوە . ئەوانە ئیتر خەراپکاری ئیرانی نین ، بانکیشیان نەبریوە و شەرابی حوارای شاشیان نەدزیوە ئەوانە لەسەدا نەوەدیان ئیرانی نین ، بەلکو خەلکی ولاتێکی دیکەن لە دنیا دوراودور حەبەری تاوانەکانی شایان بیستوە ، ئیتر هیچ وەك خەلکی ئیران هەمو بەیانیەك بەدەنگی شیستتیری دەستەی ئیعدامی شا لەخەو رانەپەریون و هیچ رۆلە و جگەرگوشەکانیان بەدەستی جەلادەکانی ئەو خوێنخۆرە شەهید نەبون و هیچ هەستیان بە گرانی حوکمی دیکتاتوری و زەبروزەنگی سازمانی ئەمنیەتی شا نەکردوە ، کە هێندە تورە بون پولیس ناچار بێ بەرزی پاتۆم و گاز بلاوەیان پێبدا .

جینایەت و تاوانی ئەودرندە خوێنمژە ئەوەندە زۆرن کە هەر حەبەرەکەیان شەپولی ناوبیزاری لەدنیادا بڵاو دەکاتەوە . کاتێك نوێنەری سەندیکای جیهانی کرێکاران کونفرانسی ناونەتەوایەتی کار بەناوی اعتراض بەبەشداری شا بەجێدیلێ ، بەباشی دەردەکەوێ کە بوی ئەوجاسوسە چۆن بەبێحورمەتی بە چینی کرێکار حیساب کراوە و چۆن بیروباوەری دنیای بەدژی ئەو هاروژاندوە . ئیتر ئەوە مەسەلەی رێکخراوە چەپیەکانی ئیران و خوێندکارانی ئیرانی و (خەراپکارە نارنجۆك بەدەستەکان) نیە . مەسەلەی هەموی ئەو کەسانەیە کە لەرێگای بیستنی دەنگ و باسەوە کەمێك شارەزای ماهیەتی چەپەلی شای بەکرێگیراو بون .

لەهەموشتێك خۆشتر ئەوەیە کە بۆ هەوەڵین جار لەمێژووی ئەوکونفرانسەدا ناچار بون پۆلیس بەرنە ژوری سالۆنی کونفرانس . لەودەمەوە کە ئەم کونفرانسە دامەزراوە تائیستا ٥٦ کۆبوونەوەی کردوە بۆ پەنجاوحەوتەم حەمەرەزاشا دەعوەت کراوە و نە پەنجاوحەوتەمیش دا بۆ یەکەمجار ناچار بون بۆ پارێزکاری گیانی (رابەری انقلابی ئیران) !! پولیس بەرنە ژوری سالۆنی کۆنفرانس چونکی حەمەرەزاشا لە هەموجێگایەك لەگەڵ ناوی پولیس تێکەڵە و نەك هەر لەئیران بەڵکە لەسەرتاسەری دنیادا تەنیا لەژێر سێبەری پولیسدا یەکە شای ئیران دەتوانێ درێژە بەژیانی پڕلەجینایەتی خۆی بدا . ئیتر

بڕوانە : ل ٧

پاشماوەی : رزگارکردنی نەوت ..

سەهیونیەت زیانێکی درندانە ئەگەێنن بە بەشێك لە ولات و گەلانی عەرەب وەکو ئەو هێرشە جانەوەرانەیەی هێزە چەکدارەکانی ئیسرائیل رۆژی ٢١ی ئەم مانگە بردیانە سەر خاکی لوبنان ، هێرشێکی وا کە نەك هەر دری خەباتێکی رەوای گەلێکی دەربەدەرە بەڵکو بەهیچ شێوەیەك لەگەڵ سەرەتاکانی نەتەوە یەکگرتوەکان و پەیمانە دەولەتیەکان و مافی مرۆڤایەتیدا رێك ناکەوێت .

هەروەها هێرشەکانی بەریتانیا شان بەشانی هێزە بەکرێگیراوەکەی سولتان قابوس دژی گەلی هەزاری زەفار راستی ئەو رێگایە ئاشکراتر ئەکات کە گەلانی عەرەب و هێزە نیشتمانپەروەرو پێشکەوتنخوازەکانیان پێویستە دریغی نەکەن لە بەکارهێنانی هەمو چەکێك بۆ پەکخستن بە رامالینی هەمو سەرچاوەیەکی هێزو توانای ئیمپریالیزم و نوکەرەکانیان .

ئەمە سەبارەت بە بزوتنەوەکانی دنیاو گەلانی عەرەب بەلام سەبارەت گەلی کوردو بزوتنەوە ئازادیخوازانە نەتەوایەتیەکەی نەك هەر بەلێکدانەوەیەکی عیلمیانەی خۆمان بەلکو بەپێی وتەکانی کاربەدەستانی پێشوی بەریتانیاش بۆمان دەرئەکەوێت کە نەوتی کەرکوك لەبریتی ئەوەی ببێتە مایەی خێرو خۆشی و کوزەرانێکی باش لە کوردستانا بوە بە پێوەندو ئەلقەی پۆلایین و چۆتە دەست و گەردنی گەلی کوردەوە . هەروەکو سەرەك وەزیرانی بەریتانیا پێش نیوە سەدەیەك لە پەرلەمانی بەریتانیادا بەنهێنی وتویەتی : بەریتانیا بەهەر نرخێك بێت پێویستە زوروی عیراق داگیر بکات وە سەبارەت بەو سامانە زۆرەی هەیەتی بەهیچ جۆرێك لە دەستی نەدات . ئەم وتەیە ئەوە ئاشکرا ئەکات کە بەریتانیا دوژمنی راستەوخۆو سەرسەختی گەلی کورد بوەو هەر بەریتانیا بوە بەهۆی زەوت کردنی هەمو مافە نەتەوایەتیی و مرۆڤایەتیەکانی گەلی کورد وە نەوتی دەست کومپانیاکانی ئینگلیزو دەولەتە ئیمپریالیستەکانی تر زێ کرو ئۆسپی سەرەڕێی بەئامانج گەیشتنی کۆمەلانی خەلی کوردستان بوە وە هەر ئەوان بون و لەمەولاش دوژمنی سەرەکیی گەلی کورد .

لەبەر ئەم هۆیانەی سەرەوە خەبات کردن لەپێناوی سەرخستنی رزگارکردنی نەوتی عیراق لەچنگ ئیمپریالیزم فرمانی سەرشانی هەمو خەباتکەرێکی نیشتمان پەروەری پێشکەوتنخوازی کوردو عەرەب و هەمو گەلانی دنیایە . هەمو خەباتکەرێکی بڕواکردو بە برایەتی کوردو عەرەب و برایەتی کوردو هەمو گەلانی ئازادیخوازی دنیا ، هەمو دۆستێکی خەباتی گەلانی ڤیتنام و کەمبودیاو لائوس و مۆزەمبیق و ئەنگولاو زەفار ... هتد پێویستە بەهەمو توانایەوە تێبکۆشێت لەپێناوی جێبەجێ کردنی هەمو ناوەرۆکە سیاسی و ئابوریەکانی رزگارکردنی نەوت لەچنگ ئیمپریالیزم و کومپانیا مۆنۆپۆلیە تالانکەرەکانی .

هەفتەی باسێك

شەڕی ڤیتنام بۆ کوێ ئەڕوات ؟

جەنگی گەلی ڤیتنام ، ئیستە بەیەکێك لەهەرە سەخت ترین و گەورەترین قۆناغەکانیا تێئەپەڕێ ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ، بەجارێ رووی رەشی خۆی هەڵمالیوەو بەدڕندانەترین شێوە جەنگی دەستدرێژ لەرادەی خۆی پەرەپێئەداتو ئەڕوو شتێك پیسەوە ئەسوتێنێ لەڤیتناما .

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ، ئەتەنیا بەلای مەرگ و زیان و مردن ئەبارێنێ بەڤیتناما ، هەموو رێگەیەکی گرتۆتەبەر بۆ بێتشاندنی بەرگری قارەمانانەی خەلکی ڤیتنام و بەدەستهێنانی سەرکەوتنێکی عەسکەری ، لە پێش ئانی هەڵبژاردنی سەرکۆماری ئەمەریکادا .

گەلی ڤیتنامی قارەمانیش ، بەعەزمێکی پۆلایینەوە درێژە ئەدات بەجەنگی عادیلانەی خۆی ئەداو زوربەزور جەرزەبەی کوشندە ئەوەشێنێتە شێرە بەورینەکەی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا .

ئەو شەڕە سەختەی ئیستە لەسەرخاکی ڤیتنام خوێناوی ترین لاپەڕەکانی ئەنوسرێت ، بەتەنیا شەڕی گەلی ڤیتنام و ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو دەستو پێوەندەکانی نیە بەڵکو ئیستە ڤیتنام بۆتە مەیدانی بەیەکادانی هەردووبەرە سەرەکییەی دنیا ، بەرەی گەلانی ژێردەستەو شۆڕشگێڕەوە بەرەی ئیمپریالیزم و هاوپەیمانەکانو بەکرێگیراوەکانی ، هێزە دڕندەکانی ئەمەریکا ، ئەنیا پارێزگاری رژێمە بەکرێگیراوەکەی سایگون ناکەن ، بەڵکو شەڕی مردن و ژیانی سەرمایەداریتی و ئیمپریالیزمی جیهان ئەکەن . جەنگی گەلی ڤیتنامیش ، نەك هەر تەنیا خەباتی گەلی ڤیتنامە بۆ رزگاری و سەربەخۆیی ، بەڵکو سەنگەری پێشەوەی سەرجەم بەرەی ئازادیخواز شۆڕشگێڕی دنیایە .

بێگومان سەرکەوتنی گەلی ڤیتنام و تێکشکان و رسوابوونی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ، گۆڕانێکی یەکجار گەورە بەسەر شۆڕشەکانی گەلانو بەرەی سوشیالیزم و پێشکەوتنخوازی جیهانە ، وە شکان و بێهێزی و رسوابوونی هەموو رژێمە کۆنەپەرستو رزیوەکانی دنیای بەدوادادێ .

قسەکانی ئەم دواییەی نیکسونیش ، بە ئاشکرا ئەوەی دەرخست کە ئەمەریکا لە « دیان بیان فو » یەکی تر ئەترسێ ، ئەزەنگی ئەناوچوونی یەکجارەکی دەسەلاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لێ بداو ئەمەریکاش بەمەرەی ئیمپریالیزمی فەرەنسا مایەپوچ دەرچێت .

گەلانی دنیا ، بەو بایەخ پێدان و پەرۆشەوە هەمیشە عەودالی تازەترین هەواڵی شەڕی ڤیتنامن ، وە بە شێوەی جۆربەجۆر پشتگیری و کۆمەکی خۆیان دەرئەبڕن بۆ جەنگی عادیلانەی گەلی ڤیتنام .

ئەم قۆناغە سەختەی شەڕی ڤیتنام ، تاقیکردنەوەیەکی هەموو هێزو دەوڵەتەکانی دنیایەوە هەموویان جارێکی تر ئەخاتەوە بەر مەحەك .

بێگومان هێزە شۆڕشگێڕوەدەوڵەتە سوشیالیستە راستەقینەکانی جیهان ، پشتی گەلی ڤیتنام بەرنادەن و سەرکەوتنی ڤیتنام بەهی خۆیان ئەزانن و ژێرکەوتنیشی بەهی خۆیان و هەمو گەلان . بەلام لەگەڵ ئەوەشدا ئەرکە هەرە گرانەکەی ئەم خەباتە خوێناویە لەسەرشانی گەلی ڤیتنام خۆیەتی و هەر خۆی چارەنوسی شەر بڕیار ئەدات . هەر گەلێك سوربێت لەسەر خەبات و فیداکاری هەتاسەر .... بێگومان هەر سەرئەکەوێ .

— سوارە —

هاوکاری

کۆن و نوێ لە هۆنراوەی کوردیدا

عەزیز گەردی

بەشی یەکەم

- ١ -

بێ گومان هۆنراوەش وەکو هەموو لقەکانی تری ئەدەب بەپێی گۆڕانی دیالیکتیکی ژیان و پەیوەندی پتەوی نێوان ئەدەب وژیانی کۆمەڵ لە گۆڕانێکی بەردەوام دایە. لە هەر دەورو زەمانێکدا رەنگ و روخسارێکی تایبەتی ئەگرێ و کاکڵ و ناوەرۆکێکی دیارو سەربەخۆ هەڵئەگرێ ، چونکە ئەدەب بەتێکڕایی تیشکدانەوەی باری کۆمەڵایەتی و تۆماری گێڕانەوەی زروف و کارەسات و رووداوەکانی کۆمەڵە ... ئەدەبی کوردیش بەتایبەتی هۆنراوەکەی ئەم گۆڕانەی بەخۆیەوە هەر دیوە ، ئەوەندە هەیە گۆڕانەکەی لەم چەند ساڵانەی بەرەودوا زۆر بەگوڕ بوو تەکانێکی توندیدا ، بەتەواوی کەوتە قالب و ناواخنێکی تایبەتییەوە .. چونکە فەرمانی مێژووە ئەیەوێ پەردە شڕەکەی پێشوو هەڵبداتەوەو روویەکی تری درەوشاوەی ئەدەب و هۆنراوە دەر بخا کە لە جەرگەی ژیانی ئێستامانداهەڵقوڵابێت و تێشووی رێگای هێنانەدی ئاوات و ئامانجەکانی چینە چەوساوەو ماف براوەکانی نەتەوەکەمان بێت . جا کە ئەو جۆرە هۆنراوەیە سنگی هێنا پێشەوەو جێ پێی خۆی کردەوەو خۆی داڕشت ، ئەدەبەکەی پێشوو کەوتە دونیا کۆنە ئاوابووەکەی ئەو دیو .

ئەگەرچی مەسەلەی کۆن و نوێی هۆنراوە ، یا پووچەڵی و نەمری هەر بەرهەمێکی ئەدەبی نابێ هەموو لە هەمووی بۆ کات و سەردەم ببردرێتەوە بەڵام هەرچی و چۆنێک بێت سەردەمی سەرهەڵدانی ئەدەب شان بەشانی شوێن و ناوچەو زروفی پەیدابوون و خولقانی دەستێکی باڵای هەیە لە رەنگ پێدان و مەیاندنی ئەو جۆرە ئەدەبە لە بۆتەیەکی تایبەتی سەر بەو چاخەدا ..

جا کە ئێمە لەم کورتەباسەدا باسی کۆن و نوێ ئەکەین لە هۆنراوەی کوردیدا نامانەوێ بە دوورودرێژی ئەو پەردانە بگێڕینەوە کە یەک لەدوای یەک بەسەر ئەدەبی کوردیماندا هاتووین و نیشانەو خاسیەتی تایبەتییان پێ بەخشیوە ، دەنا! ناشمانەوێ باسی ئەو رێبازگە ئەدەبییانە بکەین کە هەر رێبازگەیەک لەکاتی خۆیدا وەک تەووژمێک کاری تێ کردووەو رەنگی تایبەتی خۆی تێ هەڵسویوە ، بەڵکو ئەمانەوێ بەکورتی پەنجە لەسەر ئەو نیشانەو دروشم و خاسە وێژە گشتییان دابنێین کە بەشێوەیەکی تێکڕایی لە هۆنراوەی کۆن و نوێی کوردیدا هەن و لێکیان جیائەکەنەوە .. لێرەشدا وەنەبێ گەرەکمان بێت سنوورێکی کاتی رەق و دابڕ لە (بعدی زمنی)دا ڕاست بکەینەوەو ئەو دیو بەهۆنراوەی کۆن و ئەم دیوە بەهۆنراوەی نوێ بدەینە قەڵەم . نەخێر !! شتیوا هەرگیز نەبووەو نابێ ، چونکە نمایا بوونی ئەدەبێکی تایبەتی و سەربەخۆ ماوەیەکی زۆری ئەوێ تا هەوێن لە گەدەو زوونی ناخێکی هەژاو ؛ راچەنیوا ئەگرێتەوەو لە کەللەی باوەڕی باوی سەردەمی نەکات و ماوەیەکی زۆریشی ئەوێ تا ئەدەبێ داهاتووی هەوێن کراو لە قالبێکی رەسەن و هاوچاخ و سەربەخۆدا ئەمەیی ، بەڵام هەر چۆن بێت ئەو ماوەی کە قۆناغی گواستنەوەیە لە نێوانی کۆن و نوێدا پردێکی کاتی درێژەو ماوەیەکی باشی ئەوێ تا لە گوڵی تاقی کردنەوەیەکی زیندووی گەوارادا ئەپەڕێتەوە بۆ قەراخی ئەدەبی تازەو رەگ و ریشە دائەکوتێ !..

لێرەدا کە ئێمە بە پیشاندانی چەند خاسەوێژێکی گشتی ئەو دوو جۆرە هۆنراوەیە واز دێنین لەبەر ئەوەیە چونکە رووچوونە بناوانی باسەکەو کەوتنە شوێن ئەو لق و چلە زۆرانەی کە لێی ئەبنەوە ئەمانخەنە گەردوونەیەکی پڕ (متاهات)ی تاریکی پێوەدراوی ئەوتۆ کە هەرگیز بە دیارییەکی رۆشنەوە لێی دەرنەچین ..

جارێ پێش هەموو شتێک هۆنراوە لە چوار رەگەز (عنصر) پێکدێت :

(١) بیر - الفکرە fact thought

یا

(٢) سۆز العاطفە Emotion

(٣) ئەندیشە - الخیال - Imagination

(٤) شێوە - الاسلوب - form

جا ئێستا لە کەلێنی ئەم چوار رەگەزەوە بۆ هۆنراوەی کۆن و نوێی کوردی ئەچین و لێکیان هەڵئەوە شێنین ! ئەوەشمان بێتەوە بەرچاو باشە کە ئەم چوار رەگەزە بەجۆرێ تێکدا ڕژاون هیچ هێزێ نییە لێکیان بکاتەوە .

١ - بیر - الفکرە : لە هۆنراوەی کۆندا هەندێ باسی تایبەتی و دەست نیشان کراو هەبوون کە شاعیر سۆزی دڵی خۆی تێدا ئەڕشتن وەکو : (شانازی - مدح - ستایشی ئایینی - دڵداری ..هتد) وەکو ئەم غەزەلەی (نالی) کە لە سەرەتاکەیدا ئەڵێ :

زولفت کە لەسەر روو بە خەمو تابشە ئەمڕۆ
دوودی سیەهی عودە لەسەر عارزی پشکۆ
دەستم کە بەسەد وەعدە لەسەد لاوە شکاوە
جەبری نییە ئەم کەسرە هەتا نەیخەمە ئەستۆ

کەچی هۆنراوەی نوێمان ئەم کۆت و دەستوورو باسە دیارکراوانەی شکاندووەو ئاسۆیەکی بێبنی لەبەردەم شاعیر کردۆتەوە .. شاعیری نوێمان بەدوای شتێ ئەگەڕێ کە لەگەڵ چاخی ئەمڕۆماندا بگونجێ و ئاوێک کلپەی دەروونی مرۆڤی ئەم سەدەیە دابمرکێنێتەوە .. بیری هۆنراوەی نوێ بەدوای گەلێ شتدا ئەسووڕێ وەکو : (مرۆڤ - هەستی مرۆڤایەتی - رزگاری - خزمەتی چینی چەوساوە - شارستانیەت و پێشکەوتن - یەکێتی - ئاوارەی - نەسرەوتن و بێ ئارامی دەربڕینی ئێش و ئازار - نەخشەکێشانی ئاوات و ئامانج - هەڵڕشتنی هەگبەی تووڕەیی - مەسەلەی بوون و مردن و ژیان .. هتد) ئەو باسانەی کە لە ئەشکەوتی کەللەی مرۆڤی ئەم سەدەیەدا رنگ و هۆڕیانە و هەڵپەیانە بۆ وەڵامێک ، وەڵامێک کە تۆقرەی دڵی بدات و پشوویەکی هێمنی پێ بدات .. واتە هۆنراوەی نوێ دەرپەڕاندنی بازووی زمانزانی و ڕازاندنەوەی چەند باسێکی سنوور بۆ کێشراو نییە ، بەڵکو کۆڕێکە مەسەلەی ژیانی مرۆڤی تیا ئەخرێتە سەر مێزی لێکدانەوەو شیکردنەوە . (جەمال شاربازێڕی) ئەڵێ :

سووتووی خەڵووزی
پێنووسی دەستی تاوان
کوا پڕ ئەکا ؟ ..
دڵی ئادەمیزادی پاک ،
هەستی نیان
چۆن سڕ ئەکا ؟ ..
دەنگی بەسۆزی گەرووی
بەیان
چۆن کڕ ئەکا ؟ ..

لێرەدا شاعیر مەسەلەی (تاوان) و بێ دەسەڵاتی هێزی تاوان ئەخاتە روو ، کە تاوان هەرچەندە توندوتیژ چراوبێت ناتوانێ دڵی پاکی ئادەمیزاد و هەستی نەرم و نیانی سڕبکا ، ناتوانێ دەنگی بەسۆزی مژدە هێنەری بەیانی کڕبکا .. بەڵکو تاوان ئەنجامە ئاسایی سروشتییەکەی هەر ژێرکەوتن و تواندنەوەو لەناو چوونە .

● هۆنراوەی کۆن بە دووباڵی تیژ بۆ ئاسمانی ئایدیالی (میسالی) ئەفڕی و لە جەرگەی واقعی تفت و تاڵا دوور ئەکەوتەوە .. (بێخود) ئەڵێ :

گەر وەسفی گەنجی رووی ببینێ جارێ باخەوان
ویران ئەکا چەمەن بە هەموو دارو بەردەوە

بێ گومان بیری ئەم هۆنراوەیە زۆر زۆر لە واقع و چۆنیەتیدا دوورە ... رۆژێ بەهەزارەها جار باخەوان وەسفی گەنجی رووی - مەبەستی هەرچی بێت - ئەیبینێ ، هیچ جارێکیش بیری بۆ ئەوە نەچووەو ناچی کە لە داخی گەنجی بەهاداره ئەم رووە چەمەن بەدارو بەردەوە ویران بکا .. ئەمەیان هوشەکاری و میسالیەتێکی وای تیایە کە دەرگای ئەقڵ گرتنی لێ داخستووە ، کەچی زۆربەی هۆنراوەی نوێ ، بەتایبەتی ئەوەی رێبازو رێڕەوێکی ریالیزمی گرتووە ، بەتەواوی پێستی ئەو ئایدیالیەی لەبەر خۆی داڕنیووە لەو ئاسمانە بەرزە گەڕاوەتەوەو خۆی بەئامێزی کۆمەڵدا داوە ، یاخود بڵێین لە منداڵدانی ئەو کۆمەڵە لەدایک بووەو بەئێش و ئازاری پڕ سفت و سۆی کۆمەڵ گوش کراوە ، نەشیویستوە خۆی لەو واقعە ببچڕێنێ و لێیەوە هەڵبێت ، هەر بۆیەشە لە هۆنراوەی نوێدا زاتییەتە تۆفەکەی هۆنراوەی کۆن لەناو بۆتەی باسی بابەتی هەڵقوڵاو لەناخی ژیان و وجودی کۆمەڵایەتی ئەتاوێنەوە بەڵام شاعیرە هەرچەندە لەهۆنراوەی نوێدا خۆی بۆ سەر باسی بابەتی (موضوعی) و رووداوی رۆژانەی سەدا دوڕێژی دەرەوە ، لاریکاتەوە ناتوانێ دەست بەرداری خۆی و هەست و کەسێتی تایبەتی و مۆرکی جیاوازی خۆی بێت .. هەر بۆیەشە زاتیەتە شاعیری نوێ تێکەڵ ئەو باسە بابەتییانە ئەبێت و هەوڵ ئەدا تعبیر لەزاتییەتی خۆی بداتەوە کە بەشێکە لەو شوێن و سەردەم و زروفەی تێیدا ئەژیت !!

(کاک محەمەدی مەلا کەریم) لە هۆنراوەی (مامەند سەرلەنوێ عومری تازەی بۆ ئەنووسرێ ، چارەسەری ئەرکێکی نیشتمان پەروەری پێویست ئەکاو نموونەی خۆبەکوشتدان و فیداکاری مەردانەی لاوێکی رۆشنبیری شۆڕشگێری وەک (مامەند) پێشان ئەدا ، کە بەشوێن بانگی دایکی نیشتمانەوە ئەچێت و خۆی ئەکا بەقوچی قوربانی لەرێی رزگاری وڵاتەکەی ... ئەڵێ :

(مامەند) لەژێر قامچی و دارا ،
دانی سەبری بەخۆیا گرت ..
هیچ نەجوولا لەژێر بارا ،
وورتەی نەکرد .. هیچی نەووت ..
بەو ئازارو دەردە سزا ،
کە ئەو کۆمەڵە زۆردارە ،
بەقوربگیانا کرد ئەو جارە ،
جارێکی تر هاتە دنیا ...
عومرێکی تازەی بۆ نووسرا ..

پاش ئەوەی (مامەند) ئەرکی سەرشانی دڵسۆزانە بەجێ دێنێ و بنکەو عەمارخانەی بارووتی دوژمن ئەتەقێنێ :

(مامەند) نەگەڕاوە دواوە
بوو بەمشتێ خۆڵی وڵات ..
بە سەر لووتکەی ئەو چیاوە
بوو بەڕۆنی چرای خەبات ..

● هەروەها سەرچاوەی گەلێ لە هۆنراوەکانی کۆنی کوردی ئاگرێکی بەسفت و سۆی ئەشقی یەزدانی بوو وەکو ئەو ئاگرەی بابا تاهیری هەمەدانی لە کوورە گەرمەکەیا کرد بەکۆی زوخاڵ و لە فەلسەفەی (تصوفی الهی) تاواندیەوە ، یا ئەوەتە چرای شێخێکی تەریقەت دار ئەیکردن بە پەپوولەو ئەوەندە بە دەوریدا ئەخولانەوە تا ئەبوون بە بوول و خۆڵەمێش ، وەکو (مەولەوی) کە پەروانەی دەوری (شێخ سراج الدین) و (حەریق) پەپوولەی شەیدای (شێخ یوسف شمس الدین) بوو ، ئنجا ئەو هەواو ئەشق و سووتانە نهێنییە تێکەڵ بەجوانی و ئەشقی ئافرەتێک ئەبوو ، واتە زۆر جار دڵداری و ئەشق و ئەڤینی ئافرەت ئەبوو بەپەردە- یەکی رووکەش کە لەژێرەوە هێزێکی نهێنی یەزدانی کوورەی عەشقی ئەجۆشاند وەکو هۆنراوەکانی : « ئەحمەدی کۆرو مەلای جزیری و .... » نموونەیەکیش بۆ ئەوە کەشاعیر ئەبوو بەگرێک لەبەردەم شێخە- کەیا دائەمرکایەوە ، وەکو مەولەوی کە بەشێعرێکی دوورودرێژ سۆزی هەڵقوڵاوی بەرامبەر بەشێخەکەی دەرئەبڕێ و ئەڵێ :

شێخی دەولەمەند ، بەهرەی سەرمەدی
یاگەی حەقیقەت ، جلوەی ئەحمەدی

هەرچی و چۆنێک بێت هۆنراوەی کۆنی کوردی لە ناوەرۆکا خزمەتی چینێکی تایبەتی کۆمەڵی کوردەواری کردووە کە چینی ئاغاو دەرەبەگ و میرو شێخەکانە .. چونکە وەکو لای لایە وابوو بەنەرم و هێواشی ئەیدا لەپەردەی گوێی خەڵک و ئەیخستنە خەوەوە ، بۆ ئەوەی هەست بەزەبرو زەنگ و بێدادی چەوسێنەرە زۆردارەکان نەکەن .. ئەمەشیان ئەو پەڕی ئاواتی دەرەبەگ و شێخە چڵێسەکان بوو کە تەنها مەرامیان رووتاندنەوەی خەڵک و خۆش لەوەڕان بوو بەسەر وورگیانەوە ، بەم جۆرە ئەدەبەکە بەشێوەیەکی ناراستەوخۆ - غیر مباشر - خزمەتی پەرژەوەندی ئەوانی ئەکرد ، ئەگەر ئەوەش بێنینەوە بەرچاو کە زۆربەی زۆری ئەو شاعیرانە هەڵس و کەوتی هەمیشەییان لەگەڵ ئاغاو میرو شێخی تەریقەت بووەو هەموو هەوڵێکیان کە داوە رازی کردنی دڵی ئەوان و کەیف خۆش کردنیان بووە ، لەکونجی گۆشەگیری حوجرەی خوێندنی ئەوسا نە چووینەتە دەرەوەو بەتەواوی لەگەڵ چینی زەحمەتکێش و رەش و رووت لێک ئەخشاون و جەرگیان بەدەردی ناتەواوی و زوڵم و زۆرداری داغ نەبووە ، هەستیشیان پێ کردبێ ئەمەیان بەشتێکی سروشتی و ئاسایی داناوە و (خوابەردی گەورەو گچکەی داناوە) یان کەهێنایەوە بەرچاو ، یا دەستەپاچە دائەنیشتن و ماوەنەی ئەم زروفەیان بەئەنجامێکی سروشتی ئەزانی و بەتەواوی کەوتبوونە سەر ئەو باوەڕە « من ئاغاو تۆ ئاغا ، کێ چێمان بۆ راخا » .. بەڵێ ! ئەگەر ئەمانە بنینەوە بەرچاو باشتر ئەو راستەقینە- یەمان لا ئەچەسپێ کە ئەو ئەدەبە داردەستێک بووە چینێکی تایبەتی خۆی پێ گرتۆتەو لیسی پێ لە پشتی چەوساوەکان کێشاوە ... کەچی هۆنراوەی نوێی کوردی جەمک و ناوەرۆک: سەرچاوەی هەڵقوڵانی لە رەگ وریشەوە گۆڕاوە ... سەرچاوەی خورپەو ئیلهامی هۆنراوەی نوێ لەجیاتی (یارو پیرو میر)ەکەی پێشوو دیمەنی جوانی کوردستان و زروفی ناڵەبارو ئێش و ئازار و ئاوات و ئامانجی کۆمەڵی چەوساوەی کوردستانە !! (دڵدار) ئەڵێ :

کوردستانی خۆش نیشتمانی جوان
تۆ قیبلەگاهی منی بێ گومان

(گۆران)یش ئەو حاڵە کەیف خۆش ئەبێ و دێتە سەما لەگەڵ بووکی رازاوەی کوردستان کە بەری هیوای خۆی ببینێ ، واتە ببینی ئەوەی هەوڵی بۆ ئەدا وا دەستگیر بووو بەری رەنجی چیتر نەچوو بەقوڕگی زۆردارو خوێنمژەکانا :

بەڵام ئەگەر بێتو بە دوو
چاوی خۆم
بتوانم ببینم بەری هیوای
تۆم
ئەو حەلە کوردستان :
کوردستانی جوان
هەڵپەڕین لە منو بەستە
لە ژیان ..

خۆ ئەگەر کچێکی شۆخ و شەنگ و باڵابەرزیش خورپەی شاعیرێتی خستبێتە دڵی شاعیرێکەوە ئەمەیان هەر لە پەنای هێزوگڕی نیشتمان پەروەری و ئەتەوایەتی بووەو بەجۆرێ ئەو دوو خۆشەویستییە تێکەڵ بووین کە تێکدا تواونەتەوە . (گۆران) ئەڵێ :

بڵێ بەو بووکی تازەی یەک شەوم گەر هاتە سەر نەعشم
نەڵێ خۆی بۆ وتەن کوشت و لەرێی عەشقی منا نەژیا
وەزیفەم بوو لە پێناوی وڵاتێکا سەرم بەخشم
کە تۆی پەروەردە کرد بۆ من لە دامێنی چیاو کەژیا
ئەگەر خوای گەورە بەخشی پێت هەتیوێ پێی بڵێ رۆڵە !!
لەمن فرمێسکی ویست باوکت ! لە تۆش داوا ئەکا تۆڵە !

جگە لە ئەرکەی داواکردنی تۆڵەسەندنەوە کە لە دێڕی کۆتاییدا هەڵئەسێ گۆران ئەپەنا خۆشەویستی دڵدارەکەی خۆشەویستی و دڵداری و ئاگرێکی راستەقینەی گەورەتر پێشان ئەدا بەرامبەر نیشتمان و تێکۆشانی دادپەروەرانە لە پێناوی رزگاری ئەو خاکە پاک و پیرۆزەدا .. دیارە ! گۆران نیشتمانەکەی خۆشویستووە « مەبەست ئەو کەسەیە کە لەسەر رزگاری ووتراوە » بۆیە خۆی بۆ بەکوشت داوە ، بەڵام ئەوەی کە زیاتر رشتی کردووەو هانی داوە کە گیانی خۆی لاهەرزان بێ بەرامبەر رزگارکردنی

بروانە ل ٧

چەند سەرنجێک لەسەر: ناوەرۆک لە چەند نموونەیەکی شیعریدا

- صباح غالب -

وەک چۆن ، هەندێ هۆ ، دەبێتە مایەی پێگەیشتنی و مانەوەی گشت بوویەکی زیندوو ، ئاوەهاش لێکۆڵینەوەو رەخنە دەبنە هۆیەکی گرنگی پێگەیشتن و مانەوەی شیعر و چیرۆک و بەشەکانی تری ئەدەب .

زۆر دەمێک نییە ،لێکۆڵینەوە لە ئەدەبی کوردیدا سەری هەڵداوە .. بۆیە دەتوانین بڵێین هێشتا سەرەتاو ساوایە .. بەڵام چاوەڕێی پاشەرۆژێکی گەشی لێدەکرێت .. بەتایبەتی لەم ماوەیەدا چەند نووسەرێک بە ئازایانە قۆڵیان لەم مەیانەدا هەڵماڵیوە .. بێگومان ئامانجیان خزمەت کردنە و بەس . لەم برایانە کاک عەزیز گەردی و کاک فوئاد مەجید میسری . من بەش بەحاڵی خۆم ریزم هەیە بۆیان و رۆشناییەک ئەبینم لە لێکۆڵینەوەکانیانا . کاک فوئاد مەجید میسری ، لە ژمارە (١١٩)ی رۆژی ٣ حوزەیرانی ١٩٧٢ ، لە رۆژنامەی هاوکاری ئازیزدا لەژێر ناوی « ناوەرۆک لە چەند نموونەیەکی شیعریدا »هاتووەو چەند شیعرێکی شاعیری بەرزی ئەم سەردەمەی کورد (کاک شێرکۆ بێکەس)ی شی کردۆتەوە ، بەو نیازەی نرخی ئەدەبیان بداتێ و هەڵیان سەنگێنێ ، ئێمەشی هەر بەو نیازەوە چەند سەرنجێک دەخەینە روو . هیوادارین بێ کەڵک نەبێ و ببێتە هۆی زیاتر خستنە سەرپشتی دەرگای رەخنەو لێکۆڵینەوە لەسەر بنچینەیەکی زانستیانە .

کاکی نوسەر هاتووە ئەم پارچە شیعرەی شاعیری ناوبراوی وەرگرتوە :

لە خەوما بوو ، شاعیرێکی
دەوری کۆنم دی ..
لە شوێنێکا وەک بیابانی کاکی بەکاکی
کاتێ نزیک کەوتمەوە لێی ..
بینیم وا ئەگری .
بەدەستێ خەم .. بەدەستی دڵ
فرمێسکی ئەسڕی .
ووتی ئەگەر شیعرەکانم
لەلاتان ماوە
وەکو جاران هەتا ئێستا
هەر نەفەوتاوە ..
پێیان بڵێن نەیخوێننەوە
بیان دڕێنن
کۆی کەنەوە هەر بەیەک جار
بیان سوتێنن ..
. . . . .
... هتد

ئینجا دەڵێ گوایە باوەڕێ شاعیر ، بەرامبەر شاعیرە کۆنەکانمان و بەرهەمەکانیان بەم جۆرەیە (شیعرە کۆنەکان بەگشتی و بێ جیاوازی بریتین لە کۆمەڵە ووشەو رستەیەکی بێ رێ و جێ ، کە گەلی کورد لەم سەردەمەدا (بەبڕوای ئەو) سوودیان لێ وەرناگرێ .. بۆیە پێویستە پشت گوێ خرێن و تا رادەیەکیش لەناوببرێن) .

ئەوجا کاک فوئاد رووی پرسیار لە شێرکۆ دەکا .. ئەبێ ئەوە بزانین کە مەبەستی کامە شاعیری کوردە ؟ هەر ئەم پرسیارە لەگەڵ ئەو رستەیەی سەرەوە ، کە گوایە شێرکۆ « شیعرە کۆنەکان بەگشتی و بێ جیاوازی ... .. هتد » پێکەوە ناگونجێن ،ئەگەر ... هەزار ئەگەر ، شێرکۆ هەموو شیعرە کۆنەکانی لەلا خراپ و هیچ و پوچ بێ پێویست بەوە ناکا ئەم پرسیارەی لێ بکرێ و فایق بێکەس و حەمدی و سالم و ئەحمەد موختار جاف لەگەڵ چەند شیعرێکیان بکرێن بەنیشانە ، وەکو شێرکۆ بێ و نەزانێ ئەم شیعرانە هەن . کاکی برا ! بەلای تۆوە شێرکۆ داوای سوتاندنی شیعرە کۆنەکان دەکا هەر لە بابە تایەرەوە هەتا دەگاتە رەمزی مەلا مارف و عەلی کەمال باپیر ، کەواتە نموونەو پرسیاری ناوێ .

بەڵام بەلای ئێمەوە .، وە بەلای ئەوانەوەش کە چێژی راستەقینەی شیعر دەکەن وانیە .. شێرکۆ سەرچاوەی ئەقینەوەی هەستی شاعیرێتی لە شیعرە بەرزەکانی کۆنەوە وەرگرتووە ، وە بە رێزەوە ناوی شاعیرە کۆنەکان دێنێ ، بۆ نموونە شیعری بۆ فایق بێکەس و گۆران ووتووە . جگە لەوەش نەک بەلای (شێرکۆ)وەکە خاوەنی تاقی کردنەوەیەکی زۆرە بەڵکو بەلای هەموو کەسێکەوە باوەڕی وانیە کە دەبێ بەرهەمە کۆنەکان بەچاک و خراپییەوە بسوتێنرێن!

شێرکۆ باوەڕی بەبوونی گەلی کورد هەیە وەک ئەتەوەیەکی زیندوو ، باوەڕی وایە کە کورد لە پێش زاینەوە بەهەزارەها ساڵ هەبووەو فەرمانڕەواشی کردوە ، بێگومان گەلی بێ ئەدەبیش باوەڕ ناکەین هەبێ ، ئەگەر شێرکۆ باوەڕی وابێ ئەو بەرهەمانە لەناوببرێن ، دەبێ سەرتاپا بێ کەڵک بن و ناوی ئەدەبیان لەسەر نەبێ کە ئەدەبیش نەبوو وەک ووتمان گەلیش نابێ ،بەمانایەکی تر ئەگەر شێرکۆ هەر بەرهەمی خۆی و شاعیرانی هاوچەرخی خۆی پێ ئەدەب بێ ، واتە کورد لەمانەوە دەستی پێ کردوە ! بەم جۆرە مێژووی کورد زۆر رون و ئاشکرا دەبێ و پێویست بە پشکنینی کۆن و قوژبن ناکا !

نامەوێ مانای ئەو شیعرەی لای سەرەوە لێک بدەمەوە .. بۆیە بۆ خوێنەران و کاک فوئادی جێ ئەهێڵم .

کاک فوئاد دەڵێ (لەبەر رۆشنایی ئەو راستیانە بۆمان هەیە چۆنیەتی بیرکردنەوەی مامۆستا هەڵسەنگێنین و هەر لەم مونتەلەقەوە ئەتوانین بیسەلمێنین کە ئەو رێبازە پێشکەوتووخوازەی نەگرتووە لە ناوەڕۆک دا وەک لە رواڵەتدا بەرچاو ئەکەوێت) .

بروانە ل (٧)

باڵەفڕێی وشەکان

زەر .. دە .. شت

زەردەشت ! گەرووی هاوارم نووسا !
هێزی بڕکردنی بیرکردنەوەم .. گەیشتە ئەوکەوانانەی تیرەکان نایان بڕن !
وشە .. وەکو لەشکرێکی تێکشکاو پاشەکشێ دەکات بۆ ئەو شوێنەی لێیەوە دەستی پێ کردبوو ..
لەسەرەتاوە .. ووشە بوو
لەسەرەتاوە .. بیر بوو
وشەی لێک دابڕاو .. بیری رێگا تاریک
تۆ بووی .. وشەکانت ریزکردن .. بانگەوازەکەت لە دڵی نەوەکانی سەدەی سەدەی - بەناو - پێشکەوتندا دەنگی دایەوە ..
ووتت : بیری چاک ، ووتت :قسەی چاک ، فەرمووت : کرداری چاک هاتن ! داموودەزگای ئەهریمەن ! چەوساندنەوەیان بە چاک بەخواکرد .. لێک دایەوە ! ماف خواردنیان بەعدالەتێکی سروشتی دانا .. چاویان بەستین .. هەزاران نوشتەو گشتەکییان لێ کردین ! وایان لێ کردین تف لە تۆکەین .. تف لەخۆکەین .!زەردەشت ! توانستی بیرکردنەوەم گەیوەتە کۆتایی !
قەسابەکە خوێنم دەستێنێنەوە
کوژمەرەکەم دێتە سەر لاشەم و بە پەرۆشەوە دەنەڕێنێ :
کێ ئەم پیاوەی کوشت !
- راستی .. راستی ..راستی ..
زەردەشت .. زەر ..دەشت .. زەر .. دە..شت.
کەمال میراودەلی

لەگەڵ خوێندەوارانا

● کاک جەربەزە :
ئەو شیعرەی ناردبووت ،شایەنی بڵاوکردنەوە بوو .. بەڵام لەبەر ئەوەی (ناوی تەواو)ی خۆتی لەگەڵ نەبوو بڵاومان نەکردەوە .

● کاک (ع) . قەڵادزێ :
لەبەر هەمان هۆی سەرەوە .. شتەکەی تۆشی نەخرایە بەرچاو .

● کاک صباح غالب :
کاکە گیان .. ئەگەر بەشی دووەمی (زمانەکانی هیندو - ئەوروپایی)مان بۆ بنێریت ..ئەوە بۆمان ئەکرێ بەپوختەیی ماددەکەت بڵاوبکەینەوە .

● کاک جەلال حسن -سلێمانی :
کورتە چیرۆکەکەت (خەیاڵ پڵاو) مۆرکی دوارۆژێکی باشی پێوە دیارە .. هیوادارین زیاتر خۆت لەم مەیانەدا ماندووکەیت .. ببوورە .

ژماره‌ی دانیشتوانی عیراق ئه‌گاته «١١» ملیۆن که‌س

به‌پێی مه‌زه‌نده‌ی دایه‌ره‌تایبه‌تیه‌کانی وه‌زاره‌تی به‌خشه‌کیشان ژماره‌ی دانیشتوانی عیراق له سالی ١٩٧٥دا له ١١ ملیون که‌س تێپه‌ر ئه‌بیت ، ئه‌مه‌ش له‌سه‌ر ئه‌و بنچینه‌یه حساب کراوه که سالانه ٣٢٣هه‌زارو ٤٦٧ که‌س له ماوه‌ی سالی ١٩٦٩ وه تا سالی ١٩٧٥ زیاد ئه‌کات .

هه‌روه‌ها وتویانه ژماره‌ی دانیشتوانی عیراق سالی ١٩٥٧ ٦ ملیون‌و ٢٩٨ هه‌زارو ٩٧٦ که‌س بوه ، وه له سالی ١٩٦٩ دا ئه‌م ژماره‌یه گه‌یشتوته ٩ ملیون‌و ١٤٨ هه‌زارو ٧٤٦ که‌س .

مامۆستاو قوتابیه‌کان له پشودانی هاوینا به‌شداری کارکردن ئه‌بن

له سه‌ر ئامۆژگاری سه‌رۆك أحمد حسن البکر ئه‌نجومه‌نی به‌رزی کشتوکال نه‌خشه‌یه‌کی فراوانی کیشاوه بۆ ئه‌وه‌ی مامۆستاو قوتابیه‌کان له‌پشودانی‌هاوینا له دیهاته‌کان به‌شداری کارکردن ببن .

نه‌خشه‌که له‌ژێر چاوه‌دێری‌دایه‌ره‌کانی که‌رتی کشتوکال‌له وه‌حده ئیداریه‌کانی پاریزگا-کان جێ‌به‌جێ ئه‌بیت‌و مامۆستاو قوتابیه‌کان له ناوچه‌کانی خویان کاریان پێ ئه‌کریت ، بۆ ئه‌وه‌ی‌توشی مه‌سره‌فی خواردن‌و گواستنه‌وه‌و کرێ خانو نه‌بن مه‌به‌ست له کار پی‌کردنی‌مامۆستاو قوتابیه‌کان‌له‌پشودانی‌هاوینا دروستکردنی رێگاوبان‌له دیهاته‌کان‌و کۆکردنه‌وه‌ی به‌راهه‌مه هه‌مه چه‌شنه‌کانی کشتوکال‌و بلاو کردنه‌وه‌ی ئامۆژگاری کشتوکالی به‌ناو جوتیاره‌کان‌و نه‌هیشتنی نه‌خوێنده‌واری‌و دروستکردنی دیهات بۆ جوتیاره‌کان‌و ته‌عمیرو پاراستنی خانو به‌ره‌و زه‌وی‌و زار ته‌خت کردن‌و پوشو په‌لاش له ناو بردن ئه‌بیت .

ئه‌وه‌ی شایانی باسه سه‌رۆك کومار داوای له ئه‌نجومه‌نه‌که کردوه که ده‌رباره‌ی کارکردنی مامۆستاو قوتابیه‌کان‌له‌پشودانی هاوینا راسپارده‌و پێشنیاز دوای لێکولینه‌وه بۆ ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شۆڕش بنیرن .

دروستکردنی چه‌ندقوتابخانه‌یه‌کی تازه له کوردستان

به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی ئاوه‌دانکردنه‌وه‌ی ژورو له کۆتایی مانگی مایسی رابوردوا سێ قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی‌چوار پولێ له دیهاته‌کانی پارێزگای هه‌ولیر ته‌واوکردوه که هه‌رسێکیان (١٠) هه‌زارو ٥٠٠ دیناری تێ چوه . وه قوتابخانه‌یه‌کێ ناوه‌ندی به‌شیکی ناوخویی له مه‌رکه‌زی ناحیه‌ی ریدار له پاریزگای که‌رکوك دروستکردوه که نزیکه‌ی (١٢) هه‌زار دیناری تێ چوه .

وه هه‌روه‌ها ٣ قوتابخانه‌ی سه‌ره‌تایی چوار پولی تری له دیهاته‌کانی پاریزگای دهوك ته‌واو کردوه که هه‌رسیکیان (١٠) هه‌زارو ٦٢٦ دیناری تێ چوه . ئه‌وه‌ی شایانی باسه پاره‌ی ئه‌م پروژانه له بودجه‌ی ئاسایی سالی ١٩٧٠ - ١٩٧١ حساب کراوه .

کرینی دانه‌وێله

داوو ده‌زگای رێکخستنی بازرگانی ده‌غل‌و دان ده‌ستی کردوه به‌کرینی جۆ له کومه‌لانی هه‌روه‌وه‌زکاری کشتوکال ته‌نی به ١٨ دینارو ٥٠٠ فلس . سه‌رچاوه‌یه‌ك رای گه‌یاندوه که

له جوتیاره‌کان

تا به‌سر پێرێ نزیکه‌ی ١٨٠٠ ته‌ن گه‌نم له به‌رهه‌می ئه‌مسال بۆ سایلوکانی به‌غدا ناردراوه .

له لایه‌کی تریشه‌وه وه‌زاره‌تی چاکردنی کشتوکال به به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی هه‌ره‌وه‌زی کشتوکالی راگه‌یاندوه که پێویسته نوینه‌ره‌کانی له‌گه‌ل شاره‌زای سایلوکانا له هه‌لبژاردنی گه‌نمه‌که‌دا به‌شداربن .

کتێبێك ده‌ر باره‌ی نه‌وت

وه‌زاره‌تی‌په‌روه‌رده‌و فێرکردن بریاری‌داوه لیژنه‌یه‌ك پێك‌بهێنێ بۆ نوسینی کتێبێك ده‌رباره‌ی مێژوی نه‌وت له ولاته‌که‌مان‌و ده‌ست به‌سه‌را گرتنی له‌لایه‌ن کومپانیا ئیمپریالیزمیه‌کانه‌وه‌و سیاسه‌تی‌ناره‌وای‌ئه‌و کومپانیانه به‌رامبه‌ر سامانی سروشتیمان‌و پیلانه‌کانیان دژی داهاتی نه‌ته‌وایه‌تی .

هه‌روه‌ها ئه‌م کتێبه بریاره میژوییه‌که‌ی ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شۆڕش رون ئه‌کاته‌وه که له‌یه‌کی حوزه‌یرانا ده‌رچو وه به‌و پێیه کومپانیای نه‌وتی عیراق میللی کرا . دیسان رون کردنه‌وه‌ی یاسای ژماره ٦٩ی سالی ١٩٧٢ی تیا ئه‌بێت .

زیادکردنی به‌رهه‌م‌و ناودنه‌ده‌ره‌وه‌ی

ده‌زگای‌گشتی بازار دۆزینه‌وه‌وخزمه‌تی بازرگانی په‌یوه‌ندی به ده‌زگاکانی پێشه سازی له‌ولاتا کردوه بۆ زیادکردنی که‌ل‌و په‌ل ناردنه ده‌ره‌وه بۆ ئیماره‌ته‌کانی خه‌لیجی عه‌ره‌بی‌و ولاته عه‌ره‌بیه‌کانی تر .

ئه‌و که‌ل‌و په‌لانه‌ی ئاماده کراوه که بنیردریته ده‌ره‌وه ئه‌مانه‌ن : به‌رهه‌می کومپانی گشتی رونی نه‌باتی ، به‌رهه‌می شیر به‌رهه‌می چنین به‌رهه‌می کۆمپانی گشتی پیشه سازی شوشه .

فه‌رمانبه‌رانی کۆنه ده‌رکراوی سیاسی

لیژنه‌ی تایبه‌تی حساب‌کردنی ماوه‌ی فه‌صلکراوه سیاسیه‌کان له وه‌زاره‌تی کارو باری زوره بریاریکی به ژماره (٤) ده‌کردوه‌و ئه‌م ناوانه‌ی خواره‌وه بریاره‌که ئه‌یانگریته‌وه :

کاك نورالدین محیی‌الدین سه‌رۆکی‌ئه‌ندازیارانی له‌به‌رێوه‌به‌رایه‌تی گشتی نه‌خشه‌و موتابه‌عه . وه کاك محمود شاکر فهمی القیسی به‌ریوه‌به‌ری سه‌رژمیری‌و بلاو کردنه‌وه له هه‌مان به‌ریوه‌به‌رایه‌تی وه کاك أمین احمد خفاف سه‌روکی ملاحظاتی به‌ریوه‌به‌رایه‌تی ئینحصاری توتنی سلێمانی. کاك محمود مصطفی خوشناو ملاحظ له ئینحصاری به‌غدا . وه هه‌روه‌ها داخوازی کاك جاسم فاضل المختارو کاك شیت عبدالعزیز برزنجی خرایه پشت گوی . له‌سه‌ر ئه‌م بریاره وه‌زیر رازی بوه .

مه‌لبه‌ندی رۆشنبیری خوارده‌مه‌نی له نه‌خۆشخانه‌کان

بەم زوانه چه‌ند مه‌لبه‌ندیکی نوێی رۆشنبیری خوارده‌مه‌نی له هه‌موو نه‌خوشخانه‌کانی په‌روه‌رده کردنی منداڵانا ئه‌کرێنه‌وه بۆ پێشکه‌ش‌کردنی ئاموژگاری به دایکان ده‌رباره‌ی چۆنیه‌تی خوارده‌مه‌نی منداله‌کانیان .

ئه‌م مه‌لبه‌ندانه به‌پێی به‌رنامه‌یه‌کی عیلمی‌و له‌سه‌ر بنه‌ڕه‌تی په‌روه‌رده‌و ته‌ندروستی ئیش‌وکاریان ئه‌به‌ن به‌رێوه .

ده‌با رۆژ بار بکا . هه‌ڵبێ
له هه‌ر شوێنێ شه‌هید قاته
هه‌ڤالان ئێمه چیمانه
له رۆژ « یاسین » هه‌تاومانه

سامی شۆرش

سلاو بۆگیانی پاکی « یاسین »ی شه‌هید

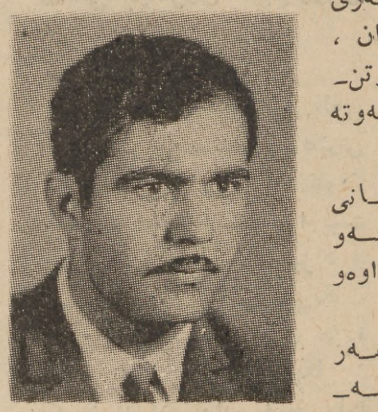

له رۆژی ١٨ی حوزه‌یرانی١٩٧٢دا رۆڵه‌یه‌کی تێکۆشه‌ری کورد . ئه‌ندامێکی سه‌رکرده‌یی‌یه‌کێتی قوتابیانی کوردستان ، کوردێکی هوشیاری رۆشنبیری‌نیشتمان په‌روه‌ری پێشکه‌وتن‌خوازو دلسۆز به‌رامبه‌ر جه‌ماوه‌ری ره‌نجبه‌ران که‌وته ریزی شه‌هیدانی کوردو کوردستانه‌وه .

ئه‌م شه‌هیده خه‌باتکه‌ره به‌فرمانێکی یه‌کێتی قوتابیانی کوردستان چوبو بۆ خواروی‌عیراق به‌لام داخی‌گران ئه‌و ئوتومبیله‌ی تیایابوه له‌گه‌ل تراکتوریکدا له‌یه‌کیان داوه‌و له‌ناو پێنج که‌سدا ئه‌م گیانی سپاردوه .

هه‌رچه‌نده رۆڵه دلێره‌کانی کوردو هه‌مو گه‌لانی دنیا هه‌ر بۆ فیداکاری‌و قوربانی خۆیان‌داناوه به‌لام شه‌هیدی جوانه‌مه‌رگ کاك یاسین انور عثمان‌خۆی بۆ خه‌باتێکی سه‌ختی دریژخایه‌ن هه‌لگرتبو بۆ دامه‌زراندنی‌دوا رۆژێکی به‌ختیار بۆ گه‌لی عیراق‌و جێ‌به‌جێ کردنی‌هه‌مو هه‌قه نه‌ته‌وایه‌تی‌و چینایه‌تیه‌کانی گه‌لی کورد .

داخمان ناچێ‌ده‌ستی ناگه‌هان نه‌ی هێشت په‌یامی خۆی‌له‌پێناوی کۆمه‌لانی خه‌لکداو چینه ره‌نجبه‌ره‌کانی کوردا‌به‌ریته سه‌ر که‌هه‌ر له منالیه‌وه‌به‌ژیان‌و گوزه‌ران‌و ئاوات‌و ئامانجی ئه‌وان گۆش بوبو وه بۆ‌ئه‌وان په‌روه‌رده کرابو وه‌خۆی پێ‌گه‌یاندبو .

له‌گه‌ل ئه‌م ناسۆره گرانه‌شدا‌کاك یاسین انور وه‌کو هه‌موشه‌هیدانی تری رێگای رزگاری‌و به‌ختیاری گه‌لان رێ‌ره‌ویك بۆهه‌ڤالانی به‌جێ ئه‌هێلێت که له‌جیاتی خۆی ملی ئه‌و رێگایه بگرن تا گه‌یشتن به ئامانج .

کاك یاسین انور کوڕی کرێکارێکی کورده له کومپانیای‌نه‌وتی که‌رکوك ، ئه‌مسال به‌شی کوردی کۆلیجی ئادابی زانکۆی به‌غدای ته‌واوکردوه . ئه‌ندامی کۆمیته‌ی به‌رێوه‌به‌ری گشتی‌و ئه‌ندامی لقی به‌غداو مه‌سئولی ناوچه‌ی‌خواروی عیراق له‌یه‌کێتی‌قوتابیانی کوردستانا بو .

- هاوکاری -

بۆمه‌رگی یاسین

هه‌موو که‌س هه‌ر ئه‌بێ بمرێت ، به‌لام مردن نامردن که‌وتوه ، ئه‌وانه‌ی سه‌ربازی‌رێگه‌ی گه‌ل‌و ژیانیان ته‌رخانی خه‌باتی شۆڕشگێرانه کردوه ، که ئه‌مرن .. مردنه‌که‌یان به‌قه‌ده‌ر چیایه‌ك قورس ئه‌که‌وێ له‌سه‌ر دلی خه‌لك ، پاش خۆیشیان ناوو شوێنیان‌له‌کاروانا دیاره .

ئه‌وانه‌ش که له به‌ره‌ی گه‌ل نین‌و له خزمه‌تی کۆنه‌په‌رستانان وه یان له قاوغی ژیانه‌شه‌خسی یه‌که‌ی خۆیان‌و خولیای رازاندنه‌وه‌ی ئه‌وقاوغه نه‌چوونه‌ته ده‌رێ ، که ئه‌مرن.. وه‌ك کوژانه‌وه‌ی بلقێکی سه‌رئاو ناوو ده‌وریان له کۆری ژیانا ئه‌سرێته‌وه .

کاك یاسین .. له ده‌سته‌ی‌یه‌که‌م بوو ، له‌وانه‌بوو که هه‌میشه له‌سه‌ر رێگه‌ی خه‌باتی‌رزگاری خوازانه‌ی گه‌له‌که‌ی سوور بوو ، وه به درێژایی ئه‌وسالانه‌ی تیایا ناسیومه رۆژێك نه‌م دی ئه‌و رێیه به‌ر بدات یان‌ون بکات وه یان دو دلی و وره به‌ردان بیگرێ . هه‌میشه ده‌م به پێکه‌نین‌و دل پڕ هیوای گه‌وره بوو ، باوه‌ڕێکی زۆری به دوارۆژ هه‌بوو .. به تایبه‌تی له‌م دووساله‌ی‌دوایی‌دا زۆر خه‌ریکی‌خۆ پێ‌گه‌یاندن‌و خۆفێر کردن بوو ، هه‌میشه خه‌ریکی چه‌کدار کردنی خۆی‌بوو به بیروباوه‌ڕی شۆڕشگێرانه‌وپێش که‌وتن‌خواز .

یاسین .. گیانی پر له خۆبوردن و خزمه‌تی خه‌لك بوو ، باوه‌ڕێکی ته‌واوی به فیداکاری‌بۆ جه‌ماهیر وه له جه‌ماهیره‌وه فێربوون هه‌بوو . له‌و جارانه‌دا‌که رێکه‌وتوه پێکه‌وه خه‌ریکی ئیشێك بووبین ، یاسین ئه‌ی‌ویست ئیشه قورسه‌کان بۆ خۆی هه‌لبژێرێ ، نه‌ك خۆی‌بدزێته‌وه له ئیش ، وه هه‌رگیز له سه‌ختی‌و مه‌ترسی سلی نه‌ئه‌کرده‌وه .

ئه‌گه‌رچی مه‌رگی یاسین ،داخێکی پڕئێشی نا به‌دلی هاورێ‌کانی‌و هه‌موو ئه‌وانه‌داکه ناسیبێتیان ، وه ڕه‌وشتی یاسین‌و ناو و یادگاره‌کانی‌لایان زیندوه ، به‌لام بۆ من.. که بیر له کۆتایی ژیانی یاسین‌ئه‌که‌مه‌وه ، هه‌ر ئه‌وه‌م له‌به‌ر چاوه که خه‌باتکه‌رێکی دلێرورۆڵه‌ی سه‌نگه‌رێکی قالم لی ون بوه له‌ناو هه‌موو وینه ناسیاوه‌کانا له‌گه‌ل یاسین ، وینه‌ی یاسینی خه‌بات‌که‌ر له‌هه‌موویان ڕوون تره له ته‌ختی یادما .

ئه‌وه‌ی له مردنی هاورێ‌یه‌ك بۆمان ئه‌مێنێته‌وه ، یادی پاکی‌و ناوی نه‌مرێتی و ده‌رس‌وه‌رگرتنه له‌وه‌ی که ژیانی مرۆڤ ، هه‌ر ئه‌وه‌نده به‌نرخ‌و به‌سووده که ته‌رخانی خزمه‌تی گه‌ل بکرێت‌و مانای‌ژیان‌و مرۆڤایه‌تی هه‌ر له‌وه‌دا خۆی ئه‌نوێنێ .

هه‌زار سلاو له گیانی‌یاسینی هاورێ‌مان سه‌رکه‌وتن بۆ کاروانی خه‌باتی گه‌ل‌و .. نه‌نه‌وین بۆ ئالاکه‌ی .

هاورێیه‌کت

گۆشه‌ی ته‌ندروستی

ژانه‌سه‌ر

دکتور نه‌وزاد

که‌س نیه جاریك له ژیانیا توشی ژانه‌سه‌ر نه‌بوبیت . ئه‌مه‌ش له‌به‌ر چه‌ند هۆیه‌کی جوراوجور دروست ئه‌بیت که له خواره‌وه به‌وردی باسیان ئه‌که‌ین :

١ - له‌وه‌وه په‌یدا ئه‌بیت که لوله خوینبه‌ره‌کانی سه‌ر فراوان ئه‌بن وه پال به‌به‌شه گرنگه‌کانی میشکه‌وه ئه‌نین به‌مه ژانه‌سه‌ر په‌یدائه‌که‌ن. به‌م‌جوره ژانه‌سه‌ره ئه‌لین (میگرین) . وه ئه‌م نه‌خوشیه توشی ژنان زیاتر ئه‌بیت تا پیاوان ، هه‌روه‌ها به‌میرات له پشتیکه‌وه بۆ پشتیکی‌تر ئه‌مێنێته‌وه . وه‌چاره کردنی به‌به‌کارهینانی ئه‌و ده‌رمانانه ئه‌بیت که لوله خوینبه‌ره‌کانی میشك ته‌نگ ئه‌که‌نه‌وه .

٢ - هه‌ندی جار ژانه‌سه‌ر له ئه‌نجامی نه‌خوشی تره‌وه په‌یدا ئه‌بیت وه‌کو ئه‌م نه‌خوشیانه‌ی خواره‌وه :

أ - له ئه‌نجامی پاله په‌ستوی خوین (ضغط الدم) که ئه‌مه‌ش به‌لاچونی پاله‌په‌ستوکه ، ژانه‌سه‌ره‌که‌ش چاك ئه‌بیته‌وه .

ب - هه‌ر نه‌خوشیه‌ك به‌هوی میکروبه‌وه په‌یدا ببیت‌و تاش له له‌شی نه‌خوشدا دروست بکات ئه‌بیته هوی په‌یدابونی ژانه‌سه‌ریش وه‌کو گرانه‌تی‌و (ذات السحایا و ذات الرئة) ..

ج - ئه‌و نه‌خوشیانه‌ی چاو که هیزی چاو ئه‌گورن یان خیلی یان ئاوهاتنی چاو چ ئاوی‌ره‌ش بێ یا سپی . ئه‌م جوره ژانه‌سه‌ره‌ش هه‌ر به‌وه چاك ئه‌بیته‌وه که نه‌خوشی چاوه‌که چاك‌بکریته‌وه .

د - به‌هوی هه‌وکردنی بوشاییه‌کانی‌ناو ئیسقانی‌لوته‌وه (التهاب الجیوب الانفیة) ژانه‌سه‌ر دروست ئه‌بیت . ئه‌میش به پاك‌کردنه‌وه‌ی ئه‌وبوشاییانه‌و نه‌هیشتنی هه‌وه‌که چاك ئه‌بیته‌وه .

پاشماوه‌ی :

به‌ختیارترین ژن‌و مێرد ...

هه‌تا ئه‌گه‌ر مێرده‌که توره بێ ، ژنه‌که‌ی بێ ده‌نگ ئه‌بێت‌و خۆی به‌درومان یان هه‌رشتێکی تره‌وه بێت حه‌ریك ئه‌کات تا مێرده‌که‌ی یه‌ته‌وه سه‌رخۆی ، خۆ ئه‌گه‌ر ژنه‌که توره بو ، پیاوه‌که ئه‌چێته نزیك ترین چایخانه‌و خۆی تا ماوه‌یه‌ك خه‌ریك ئه‌کات .

کۆمه‌له‌ی خێزانی به‌ختیار له‌سوید ئه‌م ژن‌و مێرده‌ی له‌ناو هه‌زاران ژن‌و مێردا به به‌ختیارترین ژن‌و مێرد هه‌لبژاردوه ، پاداشتی ئه‌م هه‌لبژاردنه‌ش کاسێکی زیوو گه‌شتێك به‌جیهانایه له‌سه‌ر حسابی کۆمه‌له‌ی ناوبراو .

کورته هه‌وال

● له پاش یه‌کدو روژی تر میقداریکی باش له‌و خوارده‌مه‌نیه‌ی پروگرامی خوارده‌مه‌نی ده‌وله‌تان به عیراقی به‌خشیوه ئه‌گاته ولات که بریتیه له ٥٠ ته‌ن میوه‌ی قتوو ٢٨ ته‌ن شیری ووشك‌و ١٢ ته‌ن گۆشتی قتو ، ئه‌وه‌ی شایانی باسه ئه‌م خۆارده‌مه‌نیه له باجی گومرگ ئازاد کراوه.

● ئه‌نجومه‌نی سه‌رکردایه‌تی شورش بریاری داوه که (٢٥) فلس ره‌سم له‌سه‌ر پسوله‌ی چونه ژوره‌وه‌ی عیاده‌کانی ده‌ره‌وه‌ی خه‌سته‌خانه‌کانی حکومه‌ت دابنیریت .

کونگره‌ی دووه‌می نه‌قابه‌ی پیشه‌یی ته‌ندروستیه‌کانیش که له به‌غدا گیرابو به‌م مانایه راسپارده‌یه‌کی پیشکه‌ش کردبو بۆ گه‌شه به خزمه‌تکردنی ته‌ندروستی .

● پراگ ٢١-٦ : دکتور فیدل کاستروی سه‌رۆك وه‌زیرانی کوبا دوای سه‌ردانه‌که‌ی ئه‌لمانیای دیموکرات گه‌یشته پراگ . کاسترو دوای چیکوسلوڤاکیا سه‌ر له‌یه‌کێتی سۆڤییه‌ت ئه‌دات .

مێژوی به‌تالان بردنی نه‌وتی عیراق

کاربه‌ده‌ستانی به‌ریتانیا تا ئه‌م دواییه (سالی ١٩٢٧) گومانیان ئه‌خسته ئه‌وه‌وه که نه‌وت له عێراقدا هه‌بیت‌و خویان لێ نه‌شاره‌زا ئه‌کرد به بیانوی ئه‌وه‌ی ده‌سته‌ی (دارسی) نه‌وت پشکن تا سالی ١٩١٤ له ئیرانا هیچی به‌ده‌ست نه‌هێناوه .

لورد کرزونی به‌ریتانیایی له‌کاتی وتوویژی ئاسایش‌خوازی لوزانا به‌توندی ئه‌یوت که به‌ریتانیا سوره له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ده‌ست به‌سه‌ر عیراقا گرتن هیچ په‌یوه‌ندی نیه به‌وه‌وه که به‌ریتانیا ئاگاداری بونی نه‌وت بێت له‌وێ !

به‌ریتانیاییه‌کان به‌تایبه‌تی‌و روژئاواییه‌کان به‌گشتی هه‌ر له‌سه‌ر ئه‌وه ئه‌رویشتن که ئاگاداری بونی ئه‌وت نین له‌ولاتی نێوان دوو روباردا (مابین النهرین) تا سالی ١٩٢٧ که نه‌وتێکی زۆر له‌بیری - بابه‌گرگر - هاته ده‌ره‌وه واته پاش ئه‌وه‌ی ئیمپریالیزمی به‌ریتانیا له‌گه‌ل ئیمپریالیسته‌کانی‌ترا دنیایان له‌نیوان خۆیانا به‌ش‌کردو به‌ریتانیا ده‌سه‌لاتی خۆی به‌سه‌ر عێراقدا گرت .

له‌روی نه‌خشه‌کێشان‌و خۆ ئاماده‌کردن‌و ریککه‌وتننامه‌و دامه‌زراندنی مونوپولیه‌وه ماوه‌یه‌کی‌زۆر به‌ر له‌مه ئیمپریالیزمی ئه‌وروپایی ده‌ستی‌کردبو به نه‌وت دزین . له‌سالی ١٩١٦دا په‌یمانی سایکس پیکو ، نیشتمانی عه‌ره‌بی به‌پێی نه‌خشه‌ی نه‌وت دابه‌ش‌کرد ، وه له‌سالی ١٩١٩دا ریککه‌وتننامه‌ی فه‌ره‌نسا - به‌ریتانیا به‌ستر بۆ گه‌یاندنی نه‌وت به له‌شکری فه‌ره‌نسایی له به‌ره‌ی فه‌ره‌نسادا سالی ١٩١٧ .

وه له‌سالی١٩٢٢دا په‌یمانێك له‌نێوان عێراق‌و به‌ریتانیادا به‌سترا ، تائه‌و کاته‌ش کاربه‌ده‌سته‌کانی به‌ریتانیا به‌ناوی به‌ریتانیاوه سوێندیان ئه‌خوارد که هیچ به‌لگه‌یه‌ك نیه بۆ دۆزینه‌وه‌ی نه‌وت له عێراقدا !

وه له سالی ١٩٢٦دا کێشه‌ی سنوری عێراق له‌گه‌ل ئێران‌و تورکیا له‌ژێر چاوه‌دێری به‌ریتانیادا چاره‌سه‌رکرا وه دوای سالیك نه‌وت ده‌رهێنرا . له‌سالی ١٩٢٨دا کومپانیاکانی ئه‌مه‌ریکا چونه ناو کومپانیای نه‌وتی عێراقه‌وه که‌پێش چونی ئه‌وان پێیان ئه‌وت کومپانیای نه‌وتی تورکیا ، ئه‌مه‌ش ئه‌و کومپانیایه بو که عێراق له سالی ١٩٢٥دا ده‌سه‌لاتی نه‌وت دۆزینه‌وه‌ی دابویه .

به‌ماوه‌یه‌کی زۆر پێش ئه‌مه به‌ریتانیا له سالی ١٨٨٠ دا له‌گه‌ل (به‌حره‌ین)دا ریککه‌وت وه له سالی ١٨٩٢دا به ریککه‌وتنی (حصر) تازه‌ی کرده‌وه وه له سالی ١٨٩٩ دا ریککه‌وت له‌گه‌ل شێخی کویتدا وه به‌ریتانیا به درێژایی ئه‌و ماوه‌یه ئه‌یوت ئاگاداری بونی نه‌وت نیه له‌و ناوچه‌یه‌دا !. به‌لام رووداوه‌کان ئه‌مه‌ی به‌ته‌واوی به‌درۆ خسته‌وه .

گری ئاگر بێ‌وچان له‌که‌رکوك و موصلدا به‌رز ئه‌بوه‌وه دانیشتوانی ئه‌وی به رێگای کۆن نه‌وتیان خاوێن ئه‌کرده‌وه‌و بۆ ئیشوکاری رۆژانه‌ی خۆیان به‌کاریان ئه‌هانی . سه‌ره‌ڕای ئه‌مه ده‌سته زانستیه نیردراوه‌کانی سه‌ر به ئیمپراتوریه‌تی عوسمانی هه‌ر له‌سێ‌یه‌کی دوایی سه‌ده‌ی نۆزده‌هه‌مه‌وه دانیان به‌وه‌دا نابو که نه‌وت له‌خاکی عیراقدا هه‌یه وه فرمانه سلطانیه‌کان به‌بێ پێچو په‌نا باسی ئه‌مه‌یان کردوه !

هه‌ر له سالی ١٩١٣وه ناکوکیه‌کی توند له‌سه‌ر نه‌وتی عێراق‌و پرۆژه‌کانی نزیك نه‌وت (وه‌کو هیلی ئاسنی موصل - بغداد - بصره) که‌وتبوه نێوان به‌ریتانیاو ئه‌لمان‌و ولاته یه‌کگرتوه‌کان‌و تورکیاوه .

هه‌رچه‌نده کاربه‌ده‌سته‌کانی به‌ریتانیا وه‌کو لوره‌نس وایان به دنیا رائه‌گه‌یاند که نه‌وت‌و بونی نه‌وت له عیراقدا شتێکی ئه‌وتو له‌سیاسه‌تی ئیمپراتوریه‌تی به‌ریتانیا ناگۆرێ ، به‌لام لوید جورج له‌په‌رله‌مانی به‌ریتانیادا به‌نهێنی باسی ئه‌وه‌ی ئه‌کرد که به‌ریتانیا به هه‌ر نرخێك بێت پێویسته ژوروی عێراق داگیر بکات‌و له‌ده‌ستی نه‌دات سه‌باره‌ت به‌و سامانه زۆره‌ی هه‌یه‌تی . مێژوی دزێتی نه‌وتی عێراق له‌لایه‌ن به‌ریتانیاو ئه‌مه‌ریکاوه له هه‌مان‌کاتدا مێژوی درۆو ده‌له‌سه‌و فروفێلی ئیمپریالیزمه که به‌شێك بوه له‌خوو ره‌وشتیان له‌سه‌ره‌تای ئه‌م سه‌ده‌یه‌وه له‌م ناوچه‌یه‌دا .

- له ژماره - ١٥٥ - ی گۆڤاری (الهدف)وه وه‌رگیراوه

بروسکه‌ی دانیشتوانی ئابلاخ «رزگاری» بۆ کاربه‌ده‌ستان

وا له خواره‌وه بروسکه‌ی‌دانیشتوانی ئابلاخ که بۆ کاربه‌ده‌ستان نیردراوه بێ‌ده‌ستکاری ئه‌یخه‌ینه پێش چاوتان :

ئێمه که دانیشتوانی گه‌ره‌کێ ئابلاخ (رزگار)ین که بریتیه له‌هه‌زار خانوو ژماره‌مان نزیکه‌ی (٧) هه‌زار که‌س ئه‌بیت . گه‌ره‌که‌که‌مان که‌وتوته ناو سنوری شاره‌وانی سلێمانیه‌وه ، له ماوه‌ی پێنج سالی رابوردوا ٩٣ ئه‌رزو حالمان پیشکه‌ش کردوه که ٦ یان راسته‌وخۆ بۆ به‌رێزتان نیرراوه ، دوا ئه‌رزو-حالمان به به‌رواری ١٤-٨-٩٧١ به‌هۆی پوسته پیشکه‌ش کردوون .

ئێمه ته‌نیا یه‌ك داوامان له به‌رێزتان‌هه‌یه ئه‌ویش شه‌قامێکی قیرتاو دروستکردنه بۆ قوتابخانه‌و خه‌سته‌خانه‌ی گه‌ره‌که‌که‌مان که درێژییه‌که‌ی له ٦٠٠ مه‌تره زیاترنیه .. سوپاستان‌ئه‌که‌ین ئه‌م داوایه‌مان بۆ جێ‌به‌جێ بکه‌ن . له لای یه‌زدان کرده‌وه‌ی پیاو چاکان بزر نابیت .

تێبینیه‌کان : یه‌که‌م - وه‌زاره‌تی شاره‌وانیه‌کان ٦٠ هه‌زار دیناری بۆ شاره‌که‌مان ته‌رخان کردوه بۆ راکیشانی شه‌قام بۆ گه‌ره‌که‌که‌مان به پێی نوسراوی ژماره ٧٧٧٨ی روژی ٢٦-١٠-١٩٧١ به‌شیکی بریاره‌که‌یه .

دووه‌م - ئه‌نجومه‌نی ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی ژورو به به‌رواری ٢٥-٣-٩٧٢ ٢٦ هه‌زار دیناری بۆ گه‌ره‌که‌که‌مان ته‌رخان کردوه که‌چی ئائیستا له لایه‌ن ئه‌ندازیاره‌کانی شاره‌وانی سلێمانی هیچ موعامه‌له‌یه‌کی له سه‌ر نه‌کراوه .

سێیه‌م - ئایا ئه‌بێ گه‌ره‌کیکی هه‌زار خانویی‌و قوتابخانه‌و خه‌سته‌خانه بێ شه‌قام بیت که پێنج سالی ره‌به‌قه داوا ئه‌که‌ین‌و ٩٣ ئه‌رزو حالمان بۆ داوه .

خوا سه‌رکه‌وتوتان بکات‌و زور سوپاس‌و رێزمان هه‌یه بوتان .

له جیاتی دانیشتوانی گه‌ره‌کی رزگاری ئابلاخ له پارێزگای سلێمانی :

١ - حاجی کریم حاجی أمین - مختاری گه‌ره‌ك .
٢ - حاجی شیخ فاتح - رابه‌ری ئایینی .
٣ - کریم حمه سور - به‌ریوه‌به‌ری قوتابخانه .
٤ - کریم معروف - برین پیچی خه‌سته‌خانه .
٥ - حاجی حسن حسین
٦ - حاجی رءوف کریم
٧ - حاجی عبدالله أمین
٨ - حاجی احمد کاکه حمه
٩ - حاجی عبدالله أمین
١٠- محمد مردان
١١- کامل أمین متقاعد
١٢- عریف پولیس محمد محمد صالح .
١٣ - مجید رحیم محمد عریف متقاعد عسکری

هاوکاری : له بروسکه‌که‌دا به‌رونی ئه‌وه ده‌ر ئه‌که‌ویت که خاوه‌نی داوایه‌کی ره‌وان ، وه‌هه‌ق وایه کاربه‌ده‌ستانی خاوه‌ن عیلاقه به‌چاویکی‌دوستانه سه‌یری داواکه‌یان بکه‌ن‌و به پێی توانا زوو بۆیان جێ‌به‌جێ بکه‌ن به‌تایبه‌تی که ماوه‌ی (٥) سال به‌سه‌ر داواکه‌یان ره‌ت بو .

Institut kurde de Paris

ئەم بێ دویماهی نە..!!

سەربەست

- جارەکا دی •• مامەبتنێ
- جارەکا دی دخوینناخودا گەفزیم
- هەوارێن گەلە بزویننێن من •••
- دناڤ هوڕە بایێ باروڤێن رەشدا بەرزەبوو •
- هەستیێن من دبن پێێن لەوتیدا هویربوونو لناڤ هەرێکێلا دلرەشیێدا هندابوون •
- گوشتێ من لشەهیانێن خو بدەستڤەبەردانێ دا هاتە بژارتنو مێهڤانێن ئاڤارویانەمای خارو خوینا من ب مەشکوتکێ سەرێ من بسەرداکر •
- وەلێ ژترسێن مندا ••
- سەر هندێرا کو ئەزبەندی بوون دناڤ دەستێن فێری درێژکردنێ دا ، دەستێنوا یێن بخوین •
- دلەرزین •••
- دلەرزین وەك بیا دناڤ ئاڤێدا ••
- دزانی ••• ئەڤینا من مەزنترە ژ کەربو کینا وان ••
- دزانی ••• هیڤیا من بلندترە ژ ئەسمانێ وان •
- دزانی •• خەونێن من فرەهترن ژ دونیا وان •
- دزانی •• ئەڤەنە هەمی •• هند کوین جوجارا ژ

رهوریشال ناهێنە دەرێ •
- دلەرزین •• دلەرزین
- دێ سوبە رابیتەڤە ••••
- دزانی ••
- دێ سوبە جارەکادی •••دگەل مزگینیا بوهارێ ••
- دێ دەنگێ من دناڤدەنگێ هزاراندا ، بژکیتە ناڤ مەژیێ وانو ژبەر ناڤێن
- دێ گیانێ من دناڤ گیانێ هزاراندا بەربیتە دنیا وانو دێ هەرێفیت •
- دێ دەستێن من دگەل دەستێن شوین مەرو بێ مەرو داسا ، جهێ ئاڤلەکا لێ نەمای ••
ئالا دونیا نوی بلندکەت
- نکارن دویماهیا مەبینن ••
- ئەم بێ دویماهینە ••(١)
- ئەوژی بێ دویماهینە(٢)

١ - ئانکو ئەم گەلەکینو نکارن مەهەمیا بنبڕکەن •
٢ - ئانکو ئەوان چو دویماهیەك نینەو دێ هەر مرنو نامینن •

بەرپەرەک ژ ژیانا نڤیسەڤانێ مەزن عەرەب شەموی

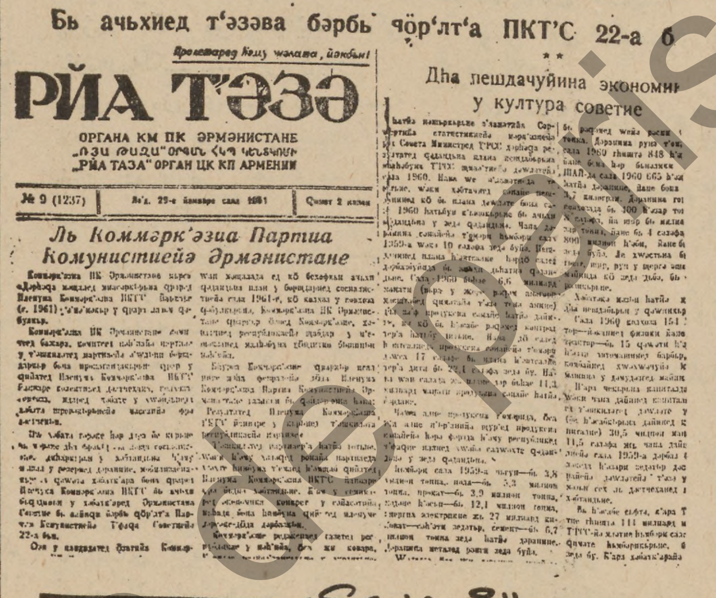
Бь аһьхиед т'әзәва бәрбь ч'әр'лт'а ПКТ'С 22-а б
Пролетаред hәмуж wәлата, йәкбын!
РЙА Т'ӘЗӘ
ОРГАНА КМ ПК ӘРМӘНИСТАНЕ
„РЙА ТАЗА" ОРГАН ЦК КП АРМЕНИИ
№ 9 (1237)
Ль Коммәрк'әзиа Партиа Комунистиейә Әрмәнистане
Дһа пешдачуйина экономи у култура советие

عبدالرحمن مزوری

عەرەبێ شەمو بلبلێ کوپێد چیایێد بلندو قلوزە ، ئاوازێ سەر دلێ هەر کوردەکێ دلسوژە ، دناڤ باغێ تورێ کوردیدا گەشترین گولبەرژە•

رۆژا (٢٣)ی بەفربارا دوێ (کانون الثانی) سالا ١٨٩٧ ژ لگوندێ (سوسوز) لهەرێما (قارص) ژدایك بویە(١) ، بەری بگەهتە حەفت سالێ جوبیاری دگەل بابێ خو لناڤ زەڤیان کریە ، پاشی ببو زێرەڤانێ خاندنگەهەکا سەرەتایی لگوندێ (ئەلەکسەندروف)ێ روسی ، دبێژن گەلەك بدلسوژی بکارێ خو رادبو ، ئینا ژبەر دلسوژیو راستیا وی ، ریڤەبەرێ خاندنگەهێ هێلا شەمو دبەر شولێرا بخوینیت ، حەتا - شەهادەت ناما سەرەتایی ژوێ خاندنگەهێ وەرگرتی •

دەست پێکرنا جەنگا ئێکێ یاجیهانی گەلەك کار کرە سەر ژیانا شەموی : ئەو وەرگێر هاتە هەلبژارتن بو لەشکەرێ قەیسەری لجەبها تورکیای ، چونکی ژبلی زمانێ کوردیێ زك ماکی ، شارەزایی هەبو دزمانێ روسیو ئەرمەنی و تورکیو یونانی ژیدا •

لڤێرێ گوهرینا مەزن ژژیانا وی دەست پێ دکەت ، بو جارا ئێکێ چو دجڤاتا شورشگێرێد دژی رژێما قەیسەری‌راوەستاین دڤێ رێکێدا گەلە نەخوشیو دەردەسەری دیتن ، دوجارا هاتە حەبسو زیندان کرن ، دسەر هندێرا شەموی‌رێکا خو بەرنەدا بەلکو پتر بزاڤ کر بو گەهشتنا هیڤیو ئارمانجێد خو •

پشتی سەرکەفتنا شورشا ئوکتوبەرا مەزنو پەیدا بونا یاسایا نوی یاخاندنێ ، نڤێسەڤانێ مە هاتە وەرگرتن زانگر لخاندنگەها (لازاریف)ێ یازمانێد رۆژهەلات لموسکو ، دەمێ وی خاندنا خو بدویماهی ئینای ، کارەکێ گران هاڤێتنە سەر ملی ، دا کاربکەت دناڤ کوردێد ئەرمەنستانێدا ، ئێکەمین بەرهەمێ وی یێ رەوشەنبیری دانانا (ئەلفو بایەکا) کوردیبو لسەر داخازا دەولەتێ بو زمانێ کوردی ، وبێ راوەستان دەست بفێرکرنا تولازو لاوێد کوردکر بو خاندنو نڤێسینا زمانێ وان • کو کرمانجیە •

وی دەستەکێ درێژو بالا هەبو ددانانا « خاندنگەها سەرەتایا کوردی یاماموستا » ئەوا سالا ١٩٣٠ ژ هاتیە دانان، هەر ئەو ، بو ئێکەمین ریڤەبەرێ خاندنگەهێ، ئێکەمین براڤوك(٢) بو خاندنا زمانێ کوردی وی دانا ، ئێکەمین نڤێسەڤانێ رۆژناما (ریاتازە) ئەوا هەتا نهوژی لباژێرێ (ئێریڤان)ێ پایتەختێ دەولەتا ئەرمەنستانێ ئەو بو •

سەیدایێ هێژا دکتور مارف خەزنەدار لسەر ڤێ رۆژنامێ نڤێسیە سالا ١٩٦٩ ژ وگوتیە: « ••• رۆژناما (ریاتازە) دەورەکێ بالا هەبو، دبەلاڤکرنو پێش ئێخستنا تورێ کوردی دناڤ کوردێد ئەرمەنستانێدا ، لاوو رەوشەنبیرو خاندەڤانێد کورد لدور ڤێ رۆژنامێ کوم ببون ، براستی ئەو خاندنگەهەك بو، بو پێگەهشتناوان»(٣)

شەموی مافێ شانازیێیا هندێ ژی هەیە ، ئەو ئێکەمین کوردبو براڤوکەکا (نڤشتەکا) ئابوری دانیت لسەر رێکەکا زانستی سالا ١٩٣٦ ژ لبن ناڤو نیشانا « دەربارا مەسەلا دەرەبەگا دناڤ کورددا) • گەلەك شاگردێد وی نوکە مەزنترین نڤێسەڤانو رەوشەنبیرێد کوردن •

وەکو پروفیسور قەناتێ کوردو و پروفیسور حاجی جندی وجاسمێ جەلیلی ••

کو هەمی ژمێژە وحەتا نهوژی بدلسوژیەکا راست خزمەتا زمانو تورو فولکلورێ کوردی دکەن •

شەموی‌قەستا هەر مەیدانەکێ کربا باش سیار دبو ، ژبلی چەند ئاخفتنێن مە گوتین ، ئەو ئێکەمینو بەرزترین چیروك نڤێسێ کوردە ، نەخاسمە چیروکێد درێژ وەکی ئەڤێد خوارێ :

١ - چیروکا «شڤانێ کرمانج» سالا ١٩٣٠ ژ لکاتیە چاپکرن •
٢ - چیروکا « دمدم »ێ •
٣ - چیروکا « کوچەکێ درەوین » سالا ١٩٣٠ ژ هاتیە چاپکرن •
٤ - چیروکا « کرمانجێ ئالەگەزی » سالا ١٩٣١ ژ هاتیە چاپکرن •

هەر وی گەلەك براڤوك ژی دانانە وەکی :

١ - کارا کولخوزا گوندێ یارا • سالا ١٩٣٠ ژ هاتیە چاپکرن •
٢ - عەمرێ (لینین)ێ • سالا ١٩٣٠ ژ هاتیە چاپکرن •
٣ - ئینقلابا ئوکتوبەرێ • سالا ١٩٣١ ژ هاتیە چاپکرن •

دویر نینە هندی دژی براڤوك هەبنو مخابن ئەم نزانین ، تشتێ ئەم دزانین بارا پتر ژڤان چیروکا هاتینە گوهارتن بو سەر زمانێ فرەنسیو روسیو ئینگلیزیو ئەلمانی وئەرمەنی جورجی ••

لدویماهیێ هزار سلاڤ بو جانێ شەمویێ پاقژ • وهزار سلاڤ بو هەچی قەلەمەکێ خزمەت کار •

(١) رۆژناما (ژین) - هژمارا (٥٦) • ب ١ •
(٢) براڤوك : نڤشت (کتێب) • کوردێد ئەرمینیا دبێژن : براڤوك •
(٣) مێژووی رۆژنامەگەری کوردی عبدالجبار جەباری • ب• ١٥٦ •
(٤) روناهی - هژمارا (١) سالا (١) ١٩٦٠ ژ ب• (١٥) گوتارا : لینیراتورا کوردێد سوڤیتی ناڤاچل سالادا میکائیل رەشید •

دێ هەر ژیم

بەری چەند روژا ئەزوهەڤالەکێ خو دەرکەفتین بو درستکرنا ریپورتاژەکێ • دەمەکی هەڤالێ من گوت : مائەم بوچی دڤێ کولانێرا ناچن مانێ نێزك ترە من گوتێ دێ هەرە • ئەم چوینە نیڤەکێ دبینین گەرەکا ئاڤێ یالنیڤەکا کولانێ هەڤالێ من گوت ئەز دێ دەمێ •من گوتێ نەکە ئوتومبێل راوەستیت •

گوت نە •• نەگەلەکا کویرەداینێ ، من دیت سەرێ وێ چو خارو تەمریا ڤێجا دێ چاوائینینە دەرێ • وی دەمی من هند دیت دو کورکێن بچویك ژپشت‌ئیشکێ دەرکەتن • گوت : مام ابو هەوە ئوتومبێلێ بینینەدەرێ • من گوتێ هەکە هوین وێ بکەن هەوە چەند دڤێ دێ‌دینە وە •

کوڕکێن مە نەکرە نەمەردی‌دەستێن خو هاڤێتنە سەرێ ئوتومبێلێو ئینادەرڤە • مەژی‌هندە پارە دانێ ، پارێن خو وەرگرتن ئێکی گوت : مام هوین‌دزانن مەیا هو لڤێرێ کری • من گوتێ چاوا : گوت : مە ڕێ واکور کریو ئاڤا بەردابێ داهولێ بێت مابچ بژین ئو ڕەڤین •هندی من گازی کری وەرن نەڕەڤن دێ هێشتا پارا دەمەوەنەهەرێ بەرزەبون هەکە مروڤ برسی بو دێ هەمی کارەکی کەت بو پەیداکرنا نانی ، ئێك دێ خازیت یێدی دێ هو کەت •ئێکێ دی دێ کارەکی کەت کو زیانا مللەتی تێدا بیت • ڤێجادێ بوچی ئەم بدەستێن خو دوژمنا بخو چێ کەین ••؟

ع•ع•ن

دگەل ئێکاتی یا پالێن کورد لدەڤەرا دهوکێ

فاضل مطنی

گەڕیدە

هەرچەندە دڤیا من ئەڤ ریپورتاژە بەرفرەهتر وەرگرتباو دگەل پترین پالا من ئاخفتبا • بەلێ هوسا چێ بو ، هیڤیدارم جارەکا دی بەرفرەه تر بیت • هەروەسا من بمخابن زانی من سەروکێ ئێکاتیێ نەدیت هەرچەندە من گەلە پسیار لێ کر • بەلێ گوتنە من یێ چویە بەغدا • پشتی من ریپورتاژا خو بدویماهی ئینای •• من زانی سەروکێ ئێکاتیێ وێ روینشتی بو لوێرێ • من نەزانی سویچ ژێ چبو • یێ وەستیایای بو چنکو ژوغەرەکا دویر هاتبو • ئان ژی کوردی ئەدزانی ئان •• هەروەسا بو من دیار بو کو ئێکاتی چ بهای نادەتە فێربونا زمانێ کوردی• ئەز بشەرمی ڤێ چەندێ دبێژم ، یا نهو ئێکاتیێ یا تورڤانێت کورد چ دکەت • بەلێ چونە ئەوێت فێر بوین ئێدی •• ناکەن هەکە ئەز لسەر پارێزگەها دهوکێ باخڤم ، دڤێ ئەز ڤی بەرپەری هەمیێ بخو هەلگرم درێژ ناکەم پشتی من گوتیێ من دڤێ ریپورتاژەکێ بو ئێکاتیێ درست کەم ، وان گەلە بدل فرەهی ئاخفتنا من وەرگرتو گوت ئەم هەمی دەما دبەرهەڤین بو ڤێ چەندێ • ئەزو جهگەرێ سەروکی وسکرتێرێ ئێکاتیێ روینشتینو ئەڤ ئاخفتنە مەکرن •

کەنگی ئێکاتیێ یا هەوە درست بویە :

ب : ئێکاتیێ یا مە پشتی بەیاننامێ (١١)ی ئاداری هاتیە دانان • چنکو بەری وی دەمی رێ نەددا پالا کو بخو ئێکاتیەکێ درست کەن • هەرچەندە بەری (١١)ی ئاداری تشتەك هەبو دگوتێ ئێکاتی • بەلێ ئەو چاران نەکاریە بناڤێ هەمی پالێت کورد باخڤیت • بەلێ ئێکاتیێ یا مە دەنگێ هەمی پالەو رێنجبەرانە • چ دناڤبەرا رێزێن پارتیێدا بن ئان تێدا نەبن • ژبەر ڤێ چەندێ ئێکاتیێ ناڤێ خو هەیە لدەڤەرێ و چ جوداهیێ ناکەت دناڤبەرا پالاندا ، هەروەسا ئێکاتیێ یا مە چاڤدێریەکا گەلە بهها ددەتە وان (نەقابا) ئەوێن هەین کو شەشن • ڤان (نەقابا) بنکێن خو وێن هەین لهەمی دەڤەرێ بو پاراستنا مافێ پالا • نێزیکی (٣٠٨٩) کەسا ئەندامن دئێکاتیێدا •

پ : هەتا نهو هەوە چ پێنگاڤ رانینە (هاڤێتینە) بو قازانجا پالا •

ب : هەر دەمێ ئێکاتی هاتیە درست کرن رامانا وێ ئەو بو بەرگریێ ژمافێ پالان بکەت . هەچکو کری • ئو ئەم هەمی دەما دبەرهەڤین بو پەیدا کرنا راستیێ • ئێکاتیێ قانونینا (١٥١)ێ ببستویێ خو ڤەگرتیەو چاڤدێریەکا موکم لێ دکەت بو پەیداکرنا ژیارەکا خوش بو پالا • مە بزاڤ کریە چ پالە نەمینە دەست ڤالاو پەیداکرنا کاری بوان درێکا (مەکتەبا پەیداکرنا کاری بوپالا) هەروەسا مە گەلە جڤات کرێداینە بو بەرفرەهکرنا هزرو بیرێن پالێ کوردو مەگەلە کومبون کرینە بو روهنکرنا (قانون تقاعد العمال والضمان الاجتماعی) هەروەسا مە سێ چار جارا ئەندامێن خو هنارتینە دەرڤەی ئیراقێ بو بەرفرەهکرنا زانینا وانو دیار کرنا بزاڤا پالێن کورد بو مللەتێن دەرڤە •

پ : چ ئاستەنگ درێکا هەوەدا هەنە :

ب : براستی چ ئاستەنگێن وەسا نینن • چنکو حکومەتا

ب • پ : ٧

کوژیرکێ سەربخو

ژمێشێ دکەنە گامێش

عبدالرحمن نقشبندي

ئەم هەمی دزانین کانێ ئاخفتن چلێ دهێت دەمێ ژدەڤەرەکێ دچیتە دەڤەرا دی • ئان ژمالەکێ بو تاخەکی ، خودێ ژمە رازی بیت ئەم گەلە بوڤێ چەندێ دزیرەکین ، هەکە مە گورگەك دیت دێ بێین مە رەڤدەك دیت •

ئەڤ تشتە هاتە بیرا من دەمێ مە ڤییای ئەم جڤاتەکێ درست کەین لبەغدا ، داسوختێن کرمانجو هوزانڤانو تورڤانێن کورد ئێکودو بنیاسنو هەکە ئالوزیەك، خارو خیچیەك هەبیت درستو راست کەن •

ئانکو بو چارەکرنا گرفتارێن نافخو ، بەلێ من دیت جڤاتێ رەنگەکێ دی ئو شەیەکێ دی وەرگرت بێی مە ئاگەهـ ژێ هەبیت ، مەزانی سویچ ژێ چبو ، هەروەسا ئەوێن بەرهەڤ بوین بو جڤاتێ وانژی زانی ژبەر چبو ، ئەز دبێم خویندەڤانێن هێژا ژی زانی چنکو دهژمارا چویدا مە گوتبو کانێ ژبەر چبو • ئەڤێ روی دانێ سەرهاتیەك ئینا بیرا من •

دبێژن ژکەڤندا لگوندەکی ژگوندێن کوردستانا شرین دو کوترێن گەلە شرینو سپەهی هاتبونە دیتن ، سپییاتیا رەنگێ وان بو سویچ کو مروڤێن وی گوندی پێ باخڤن ، چنکو کوترێن هوسا بڤی رەنگی گەلە

ب • پ : ٧

زمانێ کوردی

-٤-

صادق بهاء الدين

بەلێ زمانزانێت کورد لعیراقی ئەلفو بێیا کوردی (٣٥) دەنگ یا فونێم بو دانابون(١) • (٧) حەفت دەنگ یا فونێم بو تیپێت دەنگدێر (ڤاول) ئو (٢٨) بیستو هەشت دەنگ یافونێم بو تیپێت دەنگدار (کونسونانت) •

دەنگێت یا فونێمێت دودەنگیبو ڤان هەرسێ فونێما دانابو (د) و (ذ) ، (ر) و (ڕ)، ل ، ڵ • تیپا (ذ) کربو دو جورە چونکی ژدەڤی دەردکەڤیت ئانکو تێتە داعویران یان ژی دەنگەکێ جودا ژ (د) یا بنیاتی ژزاری تێتەدەر وەکو (بەرد)، (زەرد) (مێرد) هـ•د• کو دەنگێ وێ ژپشتا سەرێ زمانی گافا لسەر ددانا تێتە کڤاشتن تێتە دەر • بەلێ رەنگێ دووی (د) ناهێتە زارکرن ئو لشوینا ناهێتە زارکرن ئو لشوینا وێ دەڤ بدرستی دهێتە ڤەکرنو با تێرا دچیت وەکی (ئەحمەد) ، (سەد) لدوی زارێ باژێرێ سلێمانیێ •

دەنگێ فونێما دووێ (ر) یە ، کو بدو جورا تێتە زارگرنێ جورێ یەکێ گافا لسەرێ بێژەیێ بت ، یان لدویماهیێ بیت ئەڤ پێترین جار بدەنگەکێ گڕ ژزاری دەردکەڤیت و بناڤێ (ڕ) یا قەلەو بناڤدکەن ، وەك (ڕان) ، (ڕاکردن) (ڕویشتن) (گەڕ) ، (بەڕە) هـ•د•

جورێ (رەنگێ) دووێ ، دەنگی (ر) نەرمو نزمو لسەرخویە ژبەر هندێ بناڤێ (ر) یا (لەر) ئانکو لاواز بناڤدکەن دەنگێ یافونێما سێ (ل) مە ، ئەڤێ تیپێ ژێ وەکی (ر) دکەنە دو جورە :

١ - لاما (قەلەو) (ڵ) یاکو سەرێ ئەزمانی بپەحنکا دڤی‌ڤە تێتە نوساندن بگڤاشتن ڤە وەك : (ماڵ) (خاڵ) ، (وڵام) ، (چڵ) ، (بێڵ) هـ•د•

٢ - لاما (لەر) (ل) یاکو سەرێ ئەزمانی لسەرخو دگەهتە پەحنکا دەڤی وەك : (گەل) ، (خەلە) ، (مەلەوان) (لەوەراندن) هـ•د•

بەلێ ژبلی ڤان هەرسێ دەنگداران ژی زێدەبار دەنگێ یافونێما (س) ، هەروەکی دڤان بێژەیاندان : (سەك) شەست، (سەد) هـ•د• گەلە تێڤەلو جودایە ژدەنگی (س) دڤان بێژەیاندا : (سەر) ، (سارد) (پرس) ، (برس) ، (نوسین) چاو سانەوە • هەروەسا دەنگێ (ك) زێدەبار هەکە بەری (ئی) بیت وەکی (کێو) (کویستان) هـ•د• دیسا دەنگی (ز) هەروەکی د بێژەیا (زوپا)دا نەوەکی دەنگێ (ز) یە هەروەکی د (زانین) (ئازیز)دا • هـ•د• بەلێ ئەڤ دەنگدارێت هەنێ ، (س) ، (ك) و (ز) دزارێ سورانیدا ژزاری کرمانجی کێمترن •

پاشی ئەم بکورتی لسەر فونیتیکا ئاخڤتین (پەیڤتین) ، ئەڤ پرسە دجهێ خودایە بێتەکرن : گەلو بۆچی فونیتیکا ژبو زانیناهەر ژزمانێت جیهانی گەرکو پێتڤیە ؟ بێ‌گومان لدوی چونا (ریسێرجا) هەر

دویماهی هەیە

(١) دەستوری زمانی کوردی جزمی یەکەم چاپی بەغدا سالا (١٩٢٩)ێ •

لحیڤیا مە بە

لێ ناڤ بێ ناڤ

گوت هێژ ل هیڤیا تەمە •••
ژبو ڤێ ••• هێژ ل هیڤیاتەمە •• ئەڤ چەند پەیڤە ژکویراتیێیا دلی هاتن ••

ل هیڤیا من بە ، دێ‌هێم •••
دێ‌هێم وەك دەنگیهەوارا
دێ‌هێم ، مینا ئاگری•••
بەربیتە هشکە بەیارا
دێ‌هێم ••• هارە باروڤە
رامالیت کەڤنە دیوارا
دێ‌هێم رەش ئاڤابوهارا
ژبن ببەت شینە تەلارا
دێ هێم
دێ هێم
ل هیڤیا من بە
مینا هەمی جارا
ل هیڤیا من بە ، دێ‌هێم •••
دگەل بشکورینا نویهەلالا
دێ هێم
دگەل شلوڤەی ناڤ جومو جەلالا دێ‌هێم
بەرێ سپێدا دناڤ خوینێ‌وەر
گەل هوکرو هەڤرێو هەڤالا
دێ هێم
دا خوینا مای پێ ڤەژێنم
بیرهاتنو هیڤیێن سالا
دێ هێم
ل هیڤیا من بە ••
مینا هەمی جارا
ل هیڤیا من بە ، دێ‌هێم ••
نەخوشە ل هیڤی مان
درێژن سال •••
برینن روژ •••
ترسە دویری !!
دمرن ژڤان !!
گرانە هیڤی گەلە گران
ژی ببوریت ل هیڤیا خەونان لێ دێ‌هێم
دێ هەر هێم
مینا هەمی جارا •••
دێ هێم
ل هیڤیا من‌بە(١) ••

زمانێ کوردی

بەرمایێ هژمارا (١١٩)ێ

هـ•د• نەکو دەهەمی زارێت(ك) ، (ز) ، (پ) ، (س)،«ت» کوردیدا وەکی ئێك پەیدادبن، بەلکو دهندەکادا پترنو دهندەکا کێمترنو دهندکا گەلەك کێمن ڕەنگە هەرژبەر هندێ ژی زمانزانێت پوسپورو شەهرەزابێت کو لەشو جانو هزرو مەژیو سامانێ خوژی هەرژبو بلندکرنا زمانێ کوردی نو تۆرو رەوشەنبیرییا کوردی دانایی وەکی نەمر جەلادەت بەدرخانی لسەر وێ بیرو ایێ‌بویە کو هەر نیشانەکا بتنێ ئانکو تیپەکی بو هەر دەنگەکی یافونێمەکێ ژدەنگێت دزمانێ کوردیدا دانن کوبڤێ چەندێ دێ کورترو سڤکتر بیت بو بەلاڤکرنا زانینێ ئو نەهێلانا نەزانیێ لناڤبەرا مللەتێ کورددا • ژبەر هندێ دەنکێت یا فونێمێت زمانێ کوردی کو نیشانێت وان تیپان تێ‌نەدانان لبەر چاڤان دکەتە سهو ئێك تیپ ، هەشت دەنگدێر (ڤاول) ، بیستوسێ تیپ ژی دەنگدار: دەنگدێر (کونسونانت)

ب • پ : ٧

institutkurde de paris

دواگۆرانی

نووسینی: ئەنتۆن چیخەف
وەرگێڕانی: محمود زامدار

ئەکتەری شانۆگەرییەکە : ڤاسیلی ڤاسیلیڤیتش – مومەسیلێکی کۆمیدییەو تەمەنی لەشەستو هەشت ساڵدایە ·
ڤاسیلی : لە نێوکەلوپەلی مەیمونەوانێك دایە ·

بەراستی ئەمەیە نوکتە · ئەمەیە گاڵتەوگەپ ·· نا بەڵکو ئەمە ئەو پەڕی بەزمورەزمو فشەو گاڵتەجاڕییە · لە ژوری کەلوپەلدا وەنەوزێك بردمیەوە، شانۆگەرییەکە ماوەیەکی درێژە کۆتایی پێهاتوە ، هەموو کارگێڕەکانی سەرشانۆ بۆیدەرچوون ، بەس خۆم بە شێنەیی لەم شوێنەدا تاکوتەنیا ماومەتەوە ·· دەستم کردوە بە پرخەپرخی پەیدەرپەی · ئەیهای ·· ئەی پرخەی پڕ لە بێزاریو وەڕسبوون ·· تۆ هەر لە کونەسەگێکی گەڕ ئەکەیت ، لەسەر کورسییەکەت هەڵتروشکاویتو وەنەوز دایگرتوی ·· بەراستی تۆ ئەو زەلامەیت کە شایانی هەموو مەتحوستایشێك بیت ·

(هاوارئەکا ·· ئیکۆرکا ·· پترۆشکا ·· (بێدەنگییەك) · گوێم لەهیچ نیە ، تەنیا دەردەنگی خۆم نەبێت · ئەم دوو لاسارە دەرگاکەیان لەسەر داخستمو ڕۆیشتن !! ·· من زۆر سەرخۆشم ·· واخ ! نازانم لەبەر نازی چاوی کۆمەڵەی خێرخوازان ، چەندەها پێکم هەڵقوراندە ناو ئەم ورگەم ··!! ئەی خوا هاوار ·· هەست بەجۆشو خرۆشێکی یەکجار زل ئەکەم ، پێموایە ، لەناو شاڵاوو فرچەی ئاگرا ئەتلێمەوە ، وەك بڵێی ، دوانزە زمان لە شاویلاکما کەوتبێتە چەقچەقە ··(بێدەنگی ئای لەم گەوجییە ·· (لەگەڵ خۆی ئەدوێ) ئاوا بەم شێوەیە بەدمەست بووی ·· کاتێ کە بە ئەو پەڕی شادمانییەوە پێك دوای پێکت هەڵئەقوراند ، خۆشت نەتئەزانی موچرکەی ئەم شادمانییەت لەکوێوە بۆ دێت ·· مخابن ·· ئەی خوا خۆ ناو قەدم وەختە شەق بات، کەللەسەرم بتەقێ ، نازانم ئەم موچرکەیە لە کوێوە واگیانو لەشی داگرتووم ·· دڵو دەرونم یەکجار قەتمەرو ماتومەلوولە ، وەك بڵێی ، لە نێو گۆڕێکی تەنگا ، کەوتبێتە پەلەپروسکێ ·· خۆ ئەگەر بەزەییم بە پیری خۆم نایەتەوە ·· (ئەوەستێ) ·· ئەمم ·· بەڵێ : پیریەتی ·· شەستو هەشت ساڵ تێپەری ، بە کەیفوهەوەسی خۆت ·· بەجرتوفرتو فروفێل بەسەرشێتی ، بە گەنجایەتی، بەراوەژنو خواردنو خواردنەوە ·· رۆژگاری خۆت بەسەربرد ·· هەر بژی ·· لەگەل ریزو ئیحترامم ··!! چار نیە ئەبێ بگەینە ئەنجامو دواهەناسە · بە ئەوپەڕی بەدمەستیو چڵێسییەوە هەموو ئەم قاپە عەرەقانەم هەڵلوشاندوە ·· ئا ، بەڵێ ژیانمان بەم چەشنە ڕێ ئەکات ، ئەی ڤاسیوشا ··! کەواتە بتەوێو نەتەوێ ئەبێ دەوری مردنو گیاندان بنوێنی·

نازانم ، ئایا عیزرائیل لێرەوە دوورە ··؟

(هاوارئەکا) ··ئیکۆرکا·· پترۆشکا ··! ئەم ساردییە سرییە چییە ؟! (بایەك لە هۆڵی شانۆوە هەڵئەکا) ·· ئەیخوا ، ئەمە بۆ یەکەم جارەو دوای چلو پێنج ساڵی رەبەقو بەردەوامم لەسەر ئەم کارە ، هەست بە تاریکیو دژواری ئەم شانۆیە ئەکەم ، ئەمە حاڵەتێکی یەکجار سامناكو بەترسە ، کە ئاوا بەم جورە دانەچۆقە بمگرێو هەورەتریشقە لەگیانما بگرمێنێ ، (هاوارئەکا) ·· ئیکۆرکا ·· پترۆشکا ، بۆ خاتری خوا پێم ناڵێن ئێوە لە کوێن ؟ ئەیخوا– نازانم بۆ ئەم جوێنانەم لەدەم دەرئەچێ · پێویستە ئەم قسەناشرینو بەد نابەجێیانە نەکەم ·· واز لەعەرەق بێنم · چونکە کەفتەکارو بەساڵاچوومو رۆژی مەرگم نزیك بوەتەوە ، خەڵك لەم تەمەنەدا ، لەشەستو هەشتا دەس ئەکەن بە نوێژو نزاو پارانەوەو دوعاخوازی ، پێشوازی لە مەرگ ئەکەن ·· کەچی من ·· ئاخ ! هێشتا ئەم بەرگی فێلبازیو خراپەکارییەم لەبەرە ، بەم سەروسەکوتەم لە کۆنە عەرەق خۆرێکی چەقاوەسوو ئەکەم ·· پێویستە بە خێرایی ئەم بەرگی ریاکارییە فرێدەم ، وای ! لەم نەگبەتییە ·· خۆ من بە درێژایی رۆژ لەسەر ئەم حاڵە بمێنمەوە دوور نیە،مێشکەسەرم شەق بات ·

(لەبەردەم خۆیەوە ، بە دەنگێکی نزمو لەسەرخۆ دەس ئەکا بە گۆرانییەکی غەمگین) · ئەمشەو ، ئەم خەڵکە ، بۆ شانزەمین جار داوای لێکردم کە لەسەر ئەم شانۆیەدا ئامادەبم ، سێ چەپکەگوڵی رەنگاورەنگی پێشکەش کردم ، ئەوەندەیان نەمابوو لە خۆشیانا باڵدەرکەن ·· کەچی هیچ کامێکیان هەوڵی ئەوەی نەدا ، ئەم پیرە سەرخۆشە بە ئاگابێنێ ، یا دەستی بگرێو بیباتەوە وێرانەکەی ·· ؟!!

ئای چەند نەخۆشو بێتاقەتم ·· وردە وردە و، دڵو دەروونم تەفروتوونا ئەبێو دائەتەپێ (ئەگرێ)·· پیرێکی دەستەپاچەو بێدەسەڵات ·· رۆژم نزیك بوەتەوە ، ئای لەم نەگبەتییە ·· نەگبەنی ·· خۆمن تەنیام ·· چ ژنم هەیە چ منال ··!! ئەمرمو کەسیش نیە یادم بکاتەوە ، کەس نیە دەسگیری ئەم پیرە عەرەقخۆرە بێت !! کەس نیە دەستی بگرێو بیخاتە سەر پێخەفەکەی ·· من کێم !! چ سوودێکم تێداماوە !! کێ خۆشی ئەوێم!! ئەم خەڵكو کۆمەڵە خۆشی ئەوێم !! بەڵام ئەم خەڵکە دوای تەمسیلەکە دەرچوونو بڵاوەیان لێکرد · ئێستا هەر یەکێکیان لە پرخەی خەوی خاودایەو کەسیشیان نیە بیر لەم هونەرمەندە سەیرە بکەنەوە (بێدەنگی) ·· ئەمڕۆ من لە کەناری ژیانا ئەژیم ·· من مرۆڤم ·· ئادەمیزادیێکی زیندووم ·· خوێن لە شادەمارمایە ، نەك ئاو ، خوێن نەك ئاو ·· من ئابرومەندمو لە خێزانێکی بەرەسەنو ناودارم ·· بەر لەوەی بکەومە نێو ئەم چاڵەوە ، لاوێکی قۆزو چاوتێرە بەجەرگبووم ، ئای ! رۆژی نە رۆژان ·· چۆن مومەسیلێك بووم !! خوایەگیان هەموو ئەمانەم بۆ کوێچوو ·· کوا ئەو رۆژگارانەم (بێدەنگی)– کەچی شانۆ چلو پێنج ساڵی لەم تەمەنەم قووتدا ·· یادی هەموو شتێك ئەکەمەوە ·· (بەشادمانییەوە هەڵئەچێ) ئای ! چۆن ژیانێکی بەجۆشو بەتامو کام بوو ·· بە وردیو مۆرییەوە سەیری سەرگوزشتەی رۆژگار ئەکەم ، هەموو شتێك بە ئاشکرایی لە بەرچاوما هاتوچۆ ئەکات ، گەنجەفەو رابواردنی لاویەتی ، جۆشوکوڵی هەستو سۆز، شەیدابوونی ئافرەت ·· بەڵێ ·· ئافرەت ·· لەبیرمە لەو رۆژەدا کە مومەسیلێکی تازەهەڵکەوتووبووم ، سۆزوئارەزووی تەڕم لە هەڵچوونا بوو ، کچێك رای خۆی دەربارەی هونەرمەندیم دەربڕی ، تا خۆشیویستم ·· کچێکی نەشمیلانەو وردیلەو رێكو روحشیرین بوو ·· زەردەخەنە شیرینەکەی ، چاوەشینەکانی وەك روناکی ئەبریسکانەوە · لە بیرمە جارێکیان لە بەردەمیا هەروەك ئێستا – وەستام، بە گریشمەی گۆشەی چاوی تەماشای کردم – لام وایە لەناو گۆڕیشا لەیادی ناکەم – سەیرکردنێك سەرتاپای نازو ·· ناسکۆڵەییو تێڕامانو پاکی بوو ، سەرمەستی کردم ، تا لەبەردەمیا چۆکم داداو کرنۆشم برد ·· وام هەستئەکرد بەختەوەرترین کەسێکم ·· جارناجاریش بە نیونازێکەوە ئەیووت :

واز لەشانۆ بێنە ·· وا ·· ز · لە · شا · نۆ · ب · بێ · نە ·· ئەزانی چیت پێئەڵێم ··! ئەیتوانی وبۆی ئەلوا هونەرمەندێکی وەك منی خۆش بوێ ·· کەچی زۆر نارازیو نیگەران بوو ، ببێتە هاوسەری هونەرمەندێکی ئاوا ·· هەمان رۆژ ، دەوری کابرایەکی خراپو بەدفەساڵو سەرنزمم گێرا ·· لەو ساتەش کە ئەم دەورەم ئەنواند ، هەستم بەدرکاندنی چەند راستییەك کرد لەو رۆژەدا تێگەیشتم ، ئەو شتەی کە هونەری پیرۆزیان ناوناوە ، راستییەکەی هەمووی وڕێنەو تەڵەکەبازیو وڕکردنە، منیش تەنیا بەندەیەکی شەلو کوێرو بووکەشووشەی دەست ئەم خەڵکەم · ئەو کاتە لەو خەڵکە گەیشتم ، تاوام لێهات باوەڕم بە هیچ نەمێنێ ، چ بە چەپلەکوتانو تەحاتەحا ، چ بە چەپکەگوڵی رەنگاورەنگ · ئەو ساتە خەڵکەکە چەپڵەیان بۆ ئەکوتیمو وێنەیان ئەکڕیم، کەچی بە ئاوارەو سەرگەردان ئەهاتمە بەر چاویان ، نا بەڵکو بە پیاوێکی بەدرەوشتو گەلۆر · خەڵکەکە لێم نزیك ئەبوەوەو خۆی پێئەناساندم بەڵا هیچ کامێکیان نەیئەوێرا خوشکێکی خۆی ،یا کچێکی بکا بە هاوسەرو خێزانم · من باوەڕم بەم خەڵکە نەماوە (خۆی فرێئەداتە سەر ئەسکەمبیلەکە) ·· باوەڕیان پێناکەم · لە گەنجایەتیمدا لەشم ساغو سەرروودڵم رەحەت بوو ·· کەچی دوای سەربردەی کچەکە ، دوچاری نەخۆشیو بەدەردەداری مامەوە ، بە لۆژەلۆژ وبێ سەروشوێنە ئامانج ئەگەڕام ، سەوداسەرو سەرسام بووم ، تا بەتەواوی وێنەو رەنگو سەروسیمای خۆمم وونکرد ، ئەو رۆ هەستم بەم گۆڕانە نەئەکرد کەچی کە ئاوڕم بۆ رابردووم دایەوە ، دیم بە نکەنکو بارێ شەستو هەشت ساڵ بەدوای خۆما ئەکێشم ·· تا پیر بوومو پیریم دی ·· گۆرانی خۆمم چریکاند (ئەگریو شیوەن ئەکا) گۆرانی خۆمم ووتو تەواو ·

من خاوەنی بەهرەو توانام، زمانپاراوم ، لە تەلی دەنگما چەشنەها ئاواز سەرهەڵئەدا (هەڵئەسێ) ·· ئێستاش ئەم دیمەنە بێننە بەرچاو : ·· ئاسمانێکی پڕ لە پەڵەهەوری رەشو تێر ·· باران لەرێژنە دایە ، هەورەتریشقە ئەناڵێنێ· بروسکە چەخماخە ئەدا ، ئینجا ·· شا لیر ·· (با ·· با)

دەی ئەی باوبۆرانو رەهێڵە
تێهەڵکەو بلورێنە
کوڵمو گۆناکان ونجڕونجڕ کە
تۆش ئەی بارانی وەك
کونەی سەربەرەوخوار دارژێ
هەموو شانشینو کەلوو
سەنگەرەکان بخنکێنە
تۆش ئەی ئاگری پڕ گڕوشاڵاو
ئەی سروشەی تیرەبارانی
هەورەتریشقە سامناکەکان
لەسەر تەوقەسەرمەوە ،
بێرە هاتو چۆو گەنجایەتیم ببۆژێنە
تۆش ئەی هەورە تریشقەی
کاکەشانی داچڵەکێنەر
ئەم سروشتە سەرەنگرێ کەو بیسوتێنە
سەرتاسەری ئەم زەمینە
بهەنجنەو بیشێلە
توخمەکەی بدەم بەدەم
باوو باهوژەوە
تا ئەو خەڵکەی لێ بڕسکێ
کە نەفرەت لە دۆزەخ ئەکەن ،
ووشەو قسەم پێ ببەخشە –
هێچ دەرفەتێکم نەماوە – ووشەم پێ ببەخشە ··
تۆش ئەی ئاگرو کرێوەو
تۆفو گەردەلوولو گێژەنەو
باووبۆران
بە هەموو هێزیکتەوە ،
بقیژێنە
تێهەڵکە ·· بروخێنە ··
بسوتێنە
چیوای لێکردووی بە زەبیت
پێمدابێتەوە ؟
ئەی کچینە ، ئەی
شۆخینە
لۆمەو سەرزەنشتی، دڵرەقیو
بێوەفایی ئێوە ناکەم
ئێوە میراتگری سامانو
دونیای من نین
ئەی ئەو کچانەی ،
دڵودەرونو هەمو میهروسۆزو
تاسەم پێتان بەخشی :

توانا و هێز ·· بەهرەو هونەرمەندی ·· (دەس بەقاقای پێکەنینێکی بەگوڕ ئەکا) ئامادەبن ·· هاملێت – (دەوری هاملێت ئەگێڕێ – مۆسیقا – مۆسیقا) ·· ئا ئەمانە شمشاڵ ژەنن ·· وا تێئەگەم تۆ گەلێ بێزارم ئەکەیت ·· نەختێ شمشاڵم بۆ بژەنە – ·

– بەداخەوە ، ناتوانم هیچت بۆ بژەنم
– تۆ وخودات ئەگەر شتێکم بۆ نەژەنی
– بەڵام من ، ببڕای ببڕ، ناتوانم لەسەر شمشاڵ بژەنم
– ژەنینی بەدرۆ ، لەسەر شمشاڵا زۆر ئاسانە ·شمشاڵەکە بە دوو دەستت بگرە ، ئەمە شوێنی فووپیاکردنەو پەنجەکانیشت لەسەر ئەم کونانە دانێو بیژەنە ··
– بەڵام من هەر هیچ نازانم شمشاڵ بژەنم ··
– کەواتە ئێستا حوکم لەسەر خۆت بدە ، بەرای تۆوە من چیم ؟ تۆ یەك نەتوانی ئەم شمشاڵە بژەنی ، ئەتەوێ گاڵتە بە من بکەیت :

چۆنت پێخۆشەو چۆنم ئەناسی بمناسە ، ئەتوانی زەرەندو ژاڵەی ئازارم دەرخوارد دەی ، بەڵام

بروانە ل ٧

هەژاری

زمانی کوردی

عبدالله نجم الدین

شێرکۆ · ئەڵێین : ئەوەی (علم العروض)ی لە عەرەبیدا خوێنبێو شارەزایەکی لە زمانە ئەوروپیەکاندا هەبێ – وە بەتایبەتی لەئینگلیزیو فەرەنسیوئەلمانیو نەختێ لە ئیسپانی – ئەتوانێ بڵێ کە ئەوەی کاك شێرکۆ ووتویەتی نەبوەو نابێ، بەڵام دڵ pump نیای ئەکەین کە لەم هەڵەیەدا هاوڕێی زۆرە شتێك کە تایبەتیە بە زمانی کوردیو چەند زمانێکی ترو هەندێ لە (لهجە)کانی عەرەبی جلفی ئەوەیە کە سێ پیتی (ساکن) لە دوای یەك ئەلرێنەوە بێزەحمەتی : (لەعەرەبی جلفی عیراقیدا لای زۆری (ضمە)ئەسەر پیتێك بە (سكون) ئەخوێندرێتەوە ، وەکو رْحْتْ:رۆیشتم ، ئینگلیزی : ترومپاکان ، فەرەنسی لە دوو(ساکن) دوابەدوا زۆرتریان کەمە ، spectrs فریشتە ، ئەلمانی strumpf : گۆرەوی ئیسپانی ، دوو (ساکن) hombre : پیاو) · حەز ئەکەم بزانرێ کە بۆ چوار زمانە ئەوروپیەکان ووشەکانم بەو شێوەیە نووسیوە کە خۆیان هەرچکە بەزمانی خۆی چون ئەینووسێ ، بەڵام کاتێ سەیری نوسینی دەنگی ئەو ووشانە بکەین کاتێ کە بەشێوەی فۆنێتیك ئەنووسرێن ، باشمان بۆ روون ئەبێتەوە کە پیتە(بزوێن) ناخەنە بەینی (ساکن)ە کانەوە ، بەم جۆرەدەنگەکانی ئەو ووشانە بە فۆنێتیکی ئینگلیزی نیشان ئەدرێن

جا کاتێ کە ئێمەش پیتی لاتینیمان بەکارهێناو لاسایی– یەکێ لە نەتەوە ئەوروپیەکانمان کردەوە لە نووسینماندا یا بەشێوەی فۆنێتیکی جیهانی یاخود هی وولاتێکی تایبەتی نووسیمان ، هێشتا ئەبێ نەکەوینە ئەو هەڵەیەی کاك شێرکۆ تێی کەوتوەو بزنو دز بە Diz, Bızın بنووسین ، چونکو گەرەوامان کرد ، هەر بۆ نمونە ئەڵێم: ئەبێ بە (بیست) بڵێین Bîs.t و بە (بست)یش بڵێین Bisit ، وە بۆمان دەرئەکەوێ بە پێچەوانەی قسەکەی کاك شێرکۆوە کە خوێنینەوە زەحمەتتر ئەکەین لە جیاتی روونتر) و لە خۆڕایی خۆمان بەسەر هەڵە یێکی گەورەدا ئەبەین ، جگە لەوگیروگرفتانەی کە لەمەوبەر باسم کردوە · وە لێرەدا تێبینییەکی زمانی تورکی بەجێی خۆ ئەزانم تاکو بزانین بەکارهێنانی پیتی لاتینی چیبەسەر بازە دەنگێك)ی ئەوزمانەدا هاوردوە · دیسان بە کورتی لەمە ئەدوێمو ئەو ووشە تورکیانەی کە ناو ئەبەم بە شێوەی کوردی – نەك لاتینی – ئەنوسمەوە ، چونکوهەر مەبەستم نیشاندانی دەنگەکانیانە – لەمەوپێش وئێستە – بۆ خوێندەوارانی کورد · (خورما)ی جارانی تورکی ئێستە بوە بە (کورما) و (هورما) لای زۆربەی نەوەتازەکانیان · (باغچە)ش بوەتە (باهچە)و (باشقان)یش گۆڕاوە بۆ (بەشکان) ، (حوڕیەت) بوەتە (هوریەت)(دووداغ) بوەتە (دودەیگ)· (سزلەرن) بوەتە (سزلێرین)(گیدەرکیان) بوە بە (گیدیر– ئیکیان) ·· با کۆتایی بدەینە باسی پیتی لاتینی ·

گەرچی کاك شێرکۆ لەسەرەتای روونکردنەوەکەیدا ئەڵێ کە زمانی کوردی زمانێکی فراوانەو ئەتوانین هەموو بیروباوەڕو هەستێکی خۆمانی بە روونی پێ دەربڕین ، لە هیچ شوێنێکی تردا لە مەبەستیووتارەکەی (گزنگ) کە لەسەر « هەژاری زمانی کوردی» بوو بە هیچ جۆرێك نادوێت ، وە منیش کە ووسکت بوون لەسەرشتێك بە نیشاندانی رەزامەندی ئەزانم بۆیە جارێکی تر لەسەر ئەوە نەدوام · جا لام وایە کاك شێرکۆ هیچ نەبێ لەمەدا رایەکەی منی بە پەسەند زانیوە کە زمانی کوردی زمانێکی زۆر هەژارە ، بە تایبەتی لە (صفات)و ورشەکانی(معنویات)دا ، وە ئەبوایە لە جیاتی خۆماندوکردنی بەلێکۆڵینەوە لە چەند شتێك ، کە من (عرضا) لە ووتارەکەدا ناوم بردبوون ، بەشی زۆری نووسینەکەی تەرخان بکردابایەبۆ دۆزینەوەی رێگایەك بۆ فراوانکردنەوەی زمانەکەمان ·

ئیتر کۆتایی ئەدەمە باسەکەم بەو هیوایەوە کە خوێندەوارانی بەڕێز لێمببورن گەر بێزاریانم کردوە لەبازە شوێنێکدا ، بەڵام لام وایە کەسودێکی گشتی لەو درێژەدانەدا بوە · هەروەها داوای بوردن لەکاك شێرکۆ ئەکەم گەر جار جار لەسەر (حق) چەندقسەیەکی رەقی بیست ، بەڵام ئەو لە پێشان دەستیپێکردولەسەر نا (حق)یش بوو ·

دەروێش

دەریا ، کە تەمی سەد شەوەزنگی بەسەرا کۆمەڵە دەروێش گرمەی دەفەکەت هەر مەگە لاداتەوە ئەم دوکەڵە دەروێش دڵ مەشخەڵە ، بڕوانە وەکووخۆرە ، لە ئاسۆیە گزنگی سابا بەزەییت بێتو نەسوتێتەوە ئەم مەشخەڵە دەروێش ئەسرت کە بە خوێنی جگەری من لە لەپم ·· کۆمەڵە بووبێ ژینێکە ، چ ژینێکە لە بۆیتێنو ئەم جەنگەڵە دەروێش بێسوودە سرودم کە لە خوربەم تەزییەو گڵپەیە گشتی بێسوودە بەڵێ ·· سپڵە کە گیرۆدە نەکا ، وەك تەڵە دەروێش دڵ تۆزە گومانێکی نەما ··بۆیە ئەپرسێ : چ هەرایە ؟! سەر بێ جمە خۆ ، هۆ چییە داخۆ··کە قژت تەڵ تەڵە دەروێش پێم بێژە ·· چرا رۆنی نەمابووشەوی دوێنێ کە بەسەرچوو ئەم تیشکە بە هادارە مەگەربۆشەوەزەنگ ئاوەڵە دەروێش؟! شەرمی نیە ، بۆچی بە دەستدیدە ئەشاریتەوە لێمان زۆر روونە وەکوو خۆرە هەمووشت لە دڵی بێ پەڵە دەروێش هەستم بەخودا ، هەستە برۆلێرە نەمێنی ··· لە دەرونا ئاهەنگە ، بەڵێ شاییە ·· توشم مەکە بەم گێچەڵە دەروێش ئایا ئەتەوێ خەندە بشارینەوە·· تووشی کەسەرم کەی یاوایە لەلای تۆ کە هەمو گیانلەبەرێ ئاژەڵە دەروێش ؟!

ئەحمەد تاقانە

دووبارە دیاریەکەی احمد شوکری

مامۆستا ئەحمەد شوکری ئەمهەڵبەستەی خوارەوەی بەدیاری بۆ ناردبوین کە لەژمارەیپێشودا بڵاومان کردبوەوە ، بەڵام داخمان ناچی یەکێ لەنوسەرانی هاوکاری دەستکاریەکی نارەواو ناشیرینی کردبوکە لایەق بەکەس نیە بۆیە وا هەڵبەستەکەوەکو بۆی ناردبوین سەرلەنوێ بڵاوی ئەکەینەوە ، لەگەڵ ئەوەی نارەزایی خۆمان‌دەرئەبرین بەرامبەر بەو کردەوە ناشیرینەی دەربارەی هەڵبەستەرەنگینەکەی مامۆستا ئەحمەد شوکری کراوە بەهەمو لایەکی رائەگەیەنین کە دەستکاریکەری هەڵبەستەکە لای ئێمەوە سزای خۆی وەرئەگرێت · ئەوەی عیلاقەشی هەیە بە مامۆستا ئەحمەد شوکریەوە خۆی ئازادە چڕیگایەك ئەگرێت ·

احمد شكرى

داوای لێبوردن ئەکەین لە مامۆستا ئەحمەد شوکریو خوێنەرانو هیوادارین دڵی بێتەوە جێگای جارانی لە ئاستی رۆژنامەی هاوکاریدا ·

ئەی رۆژنامەی هاوکاری لە کارابی بەکاری
زبانی کوردەواری بۆ یادو یادگاری
هۆنراوەم نارد بەدیاری

ئەم هەڵبەستە تازانە وەزنی چەپڵەریزانە
پێشکەشی کورد زبانە ئەو گەلی کە زورزانە
زۆرباش ئەژین بزانە

هەرچی گەلێ زانابێ لەنەزانین کەلابێ
سەربەست ئەژی ئاوابێ دانابێ قەتدانابێ
کورد ئەبی کەی بێوابێ ؟

کوردو عەرەبی عیراق لای برد لە بەینا نیفاق
گرتویانە ئیتیفاق ئیستیعمار ئەکات فیراق
ئەبێ بمرێ بەمەراق

هوزی کوردی نوجەبا ئاوا عیراق سەراپا
هەمووی هەستیتە سەرپا یەك بگرن چەشنی (کوبا)
داگیرکەر زفەر نابا

ئیحتیکاری نالەبار ئیستعماری بەدکردار
ئەبێ باش بکرێن بزار پاکۆ درین لە دێو شار
زبانیان ببرین لەکار

سامانم بۆ ئەوانە نەوتو جەوت هی خۆمانە
بەرابەست کرا لەوانە
هەموومانە

ئیتر نای خوا بیگانە
دوژمنی
کوردە باش بزانە چیی ئاژاوەی جیهانە
سوچی داگیر کەرانە بەم چەشنە سود یانە
نایبەنە سەر ئەوانە

چونکە گەلانی جیهان سەدی هەشتای بیگومان
وەستاون دژی ئەوان کەوابو داگیرکەران
ناژین لەمەولا جوان

ئەی گەلی کوردی ئەمین لاوانی ئازاو بەتیبن
ئەوانەی ئاژاوە چین شەر فروشی سەر زەمین
نابێ بیلێن وا بژین

کاتی زام ئەبێ ساریش لە لەشا نامێنێ ئیش
ئەژیت بێترس‌و ئەندیش ئیستیعمار بێ ریشەکیش
لەلام پیسترن لە (مێش)

لە بەرزیو لە بەحروبەر داگیرکەرانی بێفەز
کەوتوونە گێچەڵو گەر حەز ئەکەن بەشۆڕو شەر
بیان خەن لە وەرەوەر

تالاویان بەدەماکەن رێگەیان مەدەن راکەن
هەموویان کەلاکەن جیهان ئاوا ئاواکەن
ئالای ئاشتی بەرپاکەن

ئاشتی هەرتو ئەی بەی تو شەر فروش ئەتوی تو
تازەتو ناب‌ەی پەتو ئەبی بکەوی لەگو ·
جەنگ ئاوارناحەوی تو

شەر کەر باوی نەماوە پاشەڵی داخزاوە
داوی بۆ دانراوە گەلی لێ‌ووروژاوە
هەر ئەبێ بەداوە ·

لاوانی تێگەیشتوو گەنجانی پێگەیشتوو
ناپاکو پیسو بەدخوو خائنو دزوو دوو روو
لەخاکا پاکو دەن زوو

ئەم خاکە پاکە جوانە کۆزو هیلانەمانە
نیشتمانی هەموانە بوچ تیابژی بێگانە ؟؟
لێی راپەرین کورانە

ئەی گەل لەمن بگرن گوش یەك بگرن مەبن خەموش
بکەونە جوشو خروش بەرامبەر بەشەر فروش
لاوانی ئازاو بەهوش

لەسەر نوسین گیراوم چەرمە سەری دراوم
(کاتی کون) دەرکراوم نەبەزیم نەبەزاوم
هەر ئەنوسم تاماوم

ترسم نەماوە تەواو بەرەڵایە دەسو چاو
لەپەخشانو لە هونراو لەمەولا ئەیخەمە ناو
بو کوردەکەی بەشکراو

« شوکری » حالی پەشێوە واش ئەتوانی تائێوە
« هاوکاری » بەن بەرێوە نوسراوی هەمەشێوە
پێشکەشتان کات لە جێوە ·

هاوکاری

پاشماوەی : کۆنو نوێ لە ...

نیشتمانەکەی ئەوەیە لە ئەو نیسمانە یارەکەی بۆ بەخێو-کردووەو پێی گەیاندووە لەدامێنی چیاو لەزیا !! جا چۆن خوی ئەپیار ئەو وولاتە ئەدابەوشت لە دایکی دلسۆزو پەروەردیاری راستەقینەی خۆشەویستەیەتی !! لێرەدا پەیوەندی یەلی (عضوی) ئەوتۆیە ئەوێتە نێوان خاکی نیشتمانو خۆشەویستی ئەرموێیان ، لە تەبن بەیەك پارچەو لە سێیەکا هەناسەی ژیان هەڵ ئەمژن ! پیدەوە ئەژینو پێکەوەش ئەمرن ئەوەی یەکێکیان بوی ئەبێ هەردووکیانی بوێو بۆ هەردوو-کیان بمرێو بکوژرێ !! چونکە لێك جیاکردنەوەو دابڕندیان لە ستەم دوورترە .

ئەم هەلکەرانەوەو هەڵبەزینەوەش بەرووی بیری دلداری یەکی توخو روو کردنە بیری نەتەوایەتیو رزگاری خوازی هەر لە (خانی) ئەمرەوە دەستپێئەکا لە چیرۆکی (مەموزین)ی دلداری کرد بەبەهانە بۆ دەربڕینی هەستی نەتەوایەتی دەروونیو لە داڕشتنی چیرۆکەیا ، یا لە دیباجەو پێشەکی یەکەیا توانی ئارایانەدەست لەسەر زامی دواکەوتنی ئەتەوەکەی دابنێو بیخاتە بەردەم واقیعی تالەوە لەهەمان کاتیشا دەرمانی یەکگرتنو تێگەیشتنی هاوبەشیو فرێدانی قینو دوودلی بەتالە ریکاو چارەسازێك داناوەبۆ رزگار بوونیان .. بۆیە شیعرەکانی خانی با لە چاوسەردەمی ئێستاوەش کۆن بن بەلام هەر زیندوو ئەمرو یابەخدارنو هەر بەزیندوویش ئەمیننەوە .

هەروەکو هەندێ شاعیری تریش پاش ئەوەی مزاجی نیشتمان پەروەریو نەتەوایەتی ـیان تێکی ئەکردەوە لەگەل باسی زولفو پەرچەمو ئەگریجەوەبەناخەوەبێزاری خۆیان دەربڕیو نرکەو هازەی نەتەوایەتی یان زال بوو بەسەر وەسفی ووشكو پاڕانەوەی دلداری ، وەکو (حاجی) ئەمر ... یا (ئەحمەد موختار بەگی جاف) لە ناخی گیانی یەوە بانگێکی نیشتمانی بەسۆز هەلئەسێو دەمی قسەیەکا بە شاعیرانی کوردو پێیان ئەلێ :

شاعیرانی کورد بەسە ، بەسبەسی زولفو چاو بکەن
ئەم سەی پەرچەمو تا نولی ئالوزاو بکەن
لابدەن ، ئەم باسی سوبیو سی لاولاو بکەن
بیوه بەدبیریی حالی ئەومی دسووتاو بکەن

● هەروەها هۆنراوە کۆنمۆرێکی خنۆکیو لانەریکیو گۆشەگیریو خۆبەدەستەوەدانی تیا دەرئەکەوێ (حەریق) ئەلێ :

ئەو تۆتە سەرم ئەشكوغوباری ئەلەمی دل
یەعنی لە فوری میحنەتە کردوومە بەسەرما

لێرەدا کە غوباری ئەلەم کەوهەری دلی دائەگرێ لەجیاتی رسانەوەو تەقینەوەوهەلکەرانەوەو هیممەت پەیدا کردن بۆ لابردنو رادانی ئەو غوباری ئازارە ئەم هاتووە خۆی داوە بەدەستەوەو فورێ مەینەتو گۆشەگیری کردووە بەسەردا .. ئەمەو پیاو تائەمرێ نابێ درەختی ئومێدی لە کۆمی بێئارامی یا بشکێ ، بگرە ، پێویستە لەسەری رۆژبەرۆژ زیاتر باوەڕی بەتینتربێتو تابکەوێ زیاتر کوڕی هەلسانەوەو سەرکەوتنی تیاپەیدابێ .. نەك (کوردی) ئاسا ، دەستلە هەموو ئومێدو هیوایەك بشواتو بەناچاری بکەوێتە نۆڕییکی چاوەنۆڕی پەیكو سلاوێکی پارو بەس :

ئومێدی وەسلو دیداری نەما (هجری) ئەمێستاکە
هەمیشە انتظاری نامەی پەیكو سەلامێکە

ئەچی هۆنراوەی نوێ گیانێکی شۆڕشگێڕانەی گرکرتووی تیایە ، ناوەرۆکی شۆڕشگێرانەو یاخیبوون ئەکا بەهەوێنی هۆنراوەی گەرموئاگرین ، شاعیری ئەمڕۆمان (دەست بەکلاوی خۆتەوە بگرە با نەیبا)ی ووردوخاش کردووەو فرێیداوە بە (ئاگرەسووزە) کە سوودی خۆیو نەتەوەکەی تیابێ نالێ (لەخۆمدووزە) بەلکو خۆپێدائەداو ئەکەوێتە تاقی کردنەوەیەکی سەختی مردنو ژیانەوە، شاعیری ئەمڕۆمان خۆی شۆڕشگێرو باری ناڕەوای کۆمەلایەنیو شیعرەکانیشی چەکییەتی ،دژیدەستدرێژی نامەردانەی نەتەوایەتیو لەپێناوی خزمەتی نەتەوەکەی بەتێکڕایو چینی زەحمەتکێشو چەوساوەبەتایبەتی ئەجەنگێ (ئەکەوێتە کۆڕی شۆڕشێکی سەختی کۆمەلایەتیو نەتەوایەتی یەوە .. هۆنراوەی نوێ بەتایبەتی ئەوەی شۆڕشگێرانە دەدۆیت ووشەکانی نەترسو پێشمەرگەن ، پرۆشکی ئاگری دوژمن ئەقێنیان لەروو ئەپرێنکەی راپەرینو شۆڕشو تەقینەوەیان تیائەزرنگێتەوە .. (جەلال میرزا کەریم) ئەلێ :

براکانم ! دەنگی شۆڕش
تەقەی باو سەنگەری ئەوێ
براکانم ! زاری شۆڕش
ئەڕەی تۆقێنەری ئەوێ
براکانم ! چاوی شۆڕش
تۆڵەی سووتینەری ئەوێ
براکانم ! شۆڕش ، شۆڕش
بەلێ ! شۆڕش
بازووی رووخێنەری ئەوێ
بیری نوێی رەهبەری ئەوێ .

واتە : هۆنراوەی ئەمڕۆمان بەپێی پێویستی سەردەمی ئێستامان دەنگێکی تۆقێنەرە ،بێسێو دوو دەست لەسەر زامی کۆمەل دائەنێتو باری نالەباری ژیان ئەخاتە بەرچاو ، رێگای بیرکردنەوەی یاخیبووانەو شۆڕشگێرانەش ئەکا بەتاقەرێگایەك بۆچارەسەرکردنی دەردە کوشندەکانی کۆمەل . .

ماویەتی

پاشماوەی : دەربارەی نەوتچی ئەزانی ؟

مادده لە نەوت دروست ئەکرێت وەکو : پی-أس-ی میش و مەگەز کوژ ، قاپو قاچاخ ، دەرمان ، دەرمانی کەلوپەل پاکردنەوە ، بۆنی خۆش ، بۆیاخ ، تایەی ئۆتۆمبیل .. هتد .

بایەخی نەوت :

بەگشتی بەرهەمی نەوت بە بەرمیل پێوانە ئەکرێ کە نزیکەی حەوت بەرمیلی ئەکاتە تەنێك . ئەوەی شایانی باسە گەورەترین یەدەگی نەوت ئەکەوێتە ولاتانی عەرەبەوە بە تایبەتی ئەوانەی لە رۆژهەلاتی ناوەراستان . سەبارەت بەوەی نەوت بایەخێکی گەورەی هەیە بۆ پیشەسازی چەك ، بۆیە بە

پاشماوەی : دوا گۆرانی ...

تاکەشتێکت پێ ناکرێ .. ناتوانی بمکەی بە بووکەشووشەی دەستتو یاریم پێبکەی .. (پێئەکەنیو چەپلەئەکوتێو لەگەل خۆی ئەدوێ) .

ـ ئافەرین .. هەزارجار ..

ئافەرین .. ئەم پیریەتی یە چیە ؟ .. بە راستی شتێکی نەقۆلایە ناوی پیریەتی لێبنێم ، بەلکو ئەمە خوێنی تواناو هێزێکە لەدەمارو ماسولکەنما رێچەی بەستوە . ئا ئەمەیە کەنجایەتی .. ئەوجەوانیو شۆخی .. ژیانو جولانەوە ..

لەهەر کوێدا بەهرە هەبێ، پیریەتی تێدا نیە . دوور نیە ئەوەی لەم سووچەوە ئەونرێ ئەوەیە : کە ئەم قسانە سەرتاپای ورینەو قاوفیزی بێسوودن (بەخۆشی یەکەوە پێئەنێ) .. ئەمە مایەی کریانێکی بە جۆشە ، بەلام ، نەء .. نەکەی تەی پیری کەفتەکار ، نەکەی ، ئازامەو ئازابە .. لە هەر شوێنێکدا هێزو بەهرە هەبێ . پیریەتیو گۆشەگیریو نەخۆشی، ناتوانن رووی تێبکەن . لەوانەیە مەرگیش نەتوانێ لێی نزیك بێتەوە .

ئیدۆرکا .. پترۆشکا .. ئەیهاوار .. !! من گۆرانی خۆمم ووت .. چیم بۆ مایەوە .. من وەك شەمامەیەکی گوشراووم .. وەك بزمارێکی ژەنگ هەلاتووم .. پێپلیکانەی کۆنەشانۆیەکم ..!!

کوا بەهرەو ئارەزووەکانم ..! من دەسنادەم بۆ شانۆگەری کارەسات .. ناتوانم دەوری ئەندامێکی بچوکیش لە پەراوێزی ئەم شانۆیی یەدا وەربگرم .. من لە کوێو عوتەیل لەکوێ ..؟!

(دەوری عوتەیل ئەگێرێ):

بەلام ئێستا بە یەکجارەکی
خەم دایگرتم
لەشادمانیو خۆشی
دوورکەوتمەوە
مال ئاوایی بێ ،لە حیلەحیلی ماینو کەرەنای بە جۆشو ئەو دەهۆلەی جۆش ئەداتە موغزو دەرون .. مالاوایی بێ ، لە ئالای شاهانەو هەموو ئەو شتانەی کە لووت بەرزیو کەشوفشو ستایشو شانازی ئەبەخشن .. خواحافیز .. خواحافیز .. چونکە ژیانی عوتەیل دوایی پێهات ..؟!

(لەسەر کورسی یەکە دائەبەزێ ـ بێدەنگی ـ لەرزەو موچرکێك دائەگرێو بەدەم هاوارەوە ، راستئەبێتەوە) .

نەء .. نابێ لەم شوێنەدا . ئایا لە هەمێزی ئەم کورسی یەدا یەخەگیرم ئەبێ ئەی مەرگ ..؟! وردە وردە وا مەرگ بەرەوپیرم دێ .. واهەست ئەکەم پێلاوەکانم وەك تاشەبەردێکی قورسن ، دەسکێشەکانم لە ئاسنن .. بەلام مادامەکی مردن بەرەو من دێ ، بە شمشێری دەستمەوە لە رووی هەلئەشاخێم ئاخ ...

ئەمانەی بەردەمم کێن ؟! همم .. ناسیتانم ئەی کۆنە دوژمنەکان . ئەمە تۆی ئەی کلکەلەقێو دووروویی و ریاکاری؟ کەواتە وەرگرە ، ئێوەش ئەی ساختەکارو درۆزنو ترسنۆکەکان وەرگرن ، وەرگرن ، وەرگرن .

ئەی مەرگ .. ئەزانم ئەنجام هەر بۆ تۆیەو ئەشتوانی پشتم لەزەوی بدەی بەلام ئەم دەمە ، لە رووت هەلئەشاخێم ، هەلئەشاخێم ، ئەتبەزێنم .. (هەناسەی کیر ئەبێ) ..

هێشتا لە گێڕانەوەی رووداوو سەربردەکان نەبوومەتەوە ، چونکە رۆژی شەممەی بیستو شەشی ئەم مانگە ، بە سەعاتێك بەر لەنانی شێوان ، سیرانۆدی بەرگراکی شاعیر گیانی داو سەری نایەوە .

کۆتایی

پاشماوەی : چەند سەرنجێك لەسەر ...

(ئەتوانین بیسەلمێنین کە ئەو رێبازە پێشکەوتوخوازەی ئەکرتوە لە ناوەرۆکدا وەك لە روالەتدا بەرچاو ئەکەوێت) .

بەلێ بەلای کاك فوئادەوە شێرکۆ لە ناوەرۆکدا دواکەوتوە بەلام لە روالەتدا پێشکەوتووخوازە .. خوێنەری بەرێز تەماشاکە .. هەر کاك فوئاد لە هاوکاری ژمارە (١١٤) دا بۆ روالەتی شیعری شێرکۆ چی نوسیوە : (دیارە ئەم چەشنە ئوسلوبە لە رووی روالەتەوە کەلێنێك پڕ ناکاتەوە ئەگەر چەند کەلێنێکی تر پەیدا نەکا) . لە دوایی دا دەلێ (جگە لەوەی روالەتێکی ئێجگار لاواز ئەدات بە شیعر کە شاعیریش بە هیچ جۆرێك توانای نیە چاوی لێبپۆشێ) ئەو دوو رایەی کاك فوئاد ،کە یەکێکیان لە ژمارە (١١٤)و ئەوی تریان لە ژمارە (١١٩)ی هاوکاری دا بلاوکراوەتەوە .

دەبێ راستبێ . با خۆی سەر پشك بێو کامیان بەراستێ دەزانێ هەلی بژێرێ .

کاك فوئاد وا دەزانێ کاك شێرکۆ بیروباوەڕی وجودیەنی هەیە .. بۆ ئەمەش ئەم پارچە شیعرەی کردوە بە بەلگە :

من ئەمەوێ لێكدانەوەم
بە پشتی کیسەلەوە
نەبەستم
من ئەمەوێ دوێنێ
نەجوومەوە
من ئەمەوێ لە مالی جالجالۆکەدا نەبم ..
لەو ریزانەدا نەوەستم کە
(چل تووتی) تیا راوەستاوە .
کە قەلای خەیبر ئامانجیانە
من ئەمەوێ لەگەل نهێنی
ووشەدا بژیم ..
نەك لەگەل دەم دڕاویدا ..
من ئەمەوێ وەك مردنو لە دایكبوون وابم ..
تا بیرم لێبکرێتەوە قولتر بمەوە

بەلێ ئێمەش ئەمانەوێ لێكدانەوەمان بە پشتی کیسەلەوە نەبەستینو دوێنێ نەجوینەوەو مالمان مالی جالجالۆکە نەبێ ... شێرکۆ شیعر هەر بۆ خۆی نالێ .. شیعر بۆ کورد دەلێ ..شێرکۆ دەیەوێ ئەمڕۆمان تێکۆشان بێبوونی خۆمان بسەلمێنین ، دوێنێ رۆیی .. ژیان ئەمڕۆیە .. ئەو کاتەیە کە تیایا ئەژین .. خۆشیو ئەشکەنجەی دوێنێ بێبەهایە .. تەنیا پەندو ئامۆژگاریەکانی نەبێ کە دەیان کەینە سەر مەشقی ژیان ، جیاوازی وجودیەتو ئەم رایەش نێوانی ئاسمانو رێسمانە . کاك فوئاد ئەم شیعرەی هێناوەتەوە :

بەقەد رقی شمشیری ناو
چاوی ئەوان ..
خۆشمان ئەوێ
ئەمانەوێ
وەك گوللە بۆ چەکەکانمان
وەك بەفر بۆ چیاکانمان ..
ئەمانەوێ ..
هەر بۆ مەرگە .. نامانەوێ

ئەو شیعرەی سەرەوە بەلای کاك فوئادەوە دژواری یەکترن لەگەل ئەم شیعرەی لای خوارەوە ، وە شێوانێکی فیکری نیشان ئەدات: بە شێوەیەك کە شاعیر نەتوانێ هێلێکی دیاریکراو بۆ خۆی دەست نیشان بکات و نەزانێ چی ئەلێو چۆن مەبەست ئەدا بە دەستەوە :

لە ئەشکەوتی هەزار مێردا
کاسەسەرێکی باپیرمان ..
لەدوای گریان بەسەر تەرمی
یادگارا کەوتە دووان ..
بۆ پەیامی بێرابەرمان
بۆ دروشمی ناونیشانی
دلی خۆمان ..

دەبوایە کاك فوئاد زۆر بەووردی هەر دوو شیعرەکەی شیبکردایەتەوەو لایەنە دژوارەکانی دەربخستایە ، ئەوجا ئەو شێوانە فیکری یەی کاك شێرکۆی ئاشکرا بکردایە .. چونکە دەست نیشان کردنی هەموو دەردێك پێویستە تاکو چارەکردنی ئاسان بێ .

ئەو کاتەش کاك شێرکۆ چاوێکی بەخۆیدا دەگێڕایەوەو قولتر بیری دەکردەوە .. تا وەکو بزانێ چی ئەلێو چۆن مەبەست ئەدا بە دەستەوە .

لە کۆتایی دا ئەوەندە دەلێم کاك شێرکۆ گرنگی دەدات بەروالەتو ناوەرۆك ، ئەو ناوەرۆکەی خزمەتی چینە چەوساوەکانی گەلی کورد دەکات لە پێشیانەوە کرێکارو جوتیار ، وە خۆی بە یەکێك لەوان دەزانێو لێیان جیا نابێتەوە

ئیتر هیوادارم ئەم چەند سەرنجەم ببێتە مایەی ئاشکراکردنی ئەو ئاشکرایانەی نائاشکرا دەکرێن .

بنچینەیەکی ستراتیجیو ئابوری لە قەلەم ئەدرێ وە دەولەتانی خاوەن نەوت ئەتوانن کەلك لە نەوت وەربگرن لە خەباتی خۆیاندا دژی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستیو دواکەوتن . وە حکومەتی نیشتمان پەروەری عیراق کە بڕیاری میللی کردنی نەوتی کومپانیای نەوتی عیراقیدا بەم بڕیارە پیرۆزەی سودێکی گەورەی گەیاند بەگەلی عیراقو بزوتنەوەی پێشکەوتن خوازی عەرەبو دنیا .

گۆڕینی : یونان هرمز

بەرمایێ : زمانێ کوردی هژمارا «١١٩»ێ

ئا، ئە ، ئێ ، ئی ، ئ ، و ، ئو ، ئۆ .

دەنگدار ئەڤە: ب ، پ ، ج، چ ، د ، ر ، ز ، ژ ، س ، ش ، ع ، خ ، ك ، گ ، ل ، م ، ن ، ف ، ڤ ، ق ، ت ، و ، ی . بەلێ دو دەنگدارێت دی بێ کومان دزمانێ کوردی ڤێ گاڤێ هەنە ، ئەو هەردو دەنگدار (غ) و (ح) نە .

بەلێ پروفیسور قەناتێ کوردو(١) بەروڤاژی زانایێ ئەمر جەلادەت بەدرخانی لسەرڤێ بیروراێ یەکو ڤێت ئەکو ژبو هەر فونێمەکا کوردی بتنێ نیشانەك بێتە دانان بەلێ ژبو تیرکو شاکێت هەر فونێمەکێ ، ژبەر هندێ ئەو تێپێت دەنگدارێت زمانێ کوردی (کونسونەنتان) دکەتە (٢٨) تیپ ، کو دگەل هەشت دەنگدێرا (ڤاولا) دبنە (٣٦) تیپ کو ئەلفە بێیا کوردی نە . ئەو دەنگێت دونیشان ژبو دانایین ئەڤەنە : (ك) ، (پ) ، (ر) ، (ت) ، «چ» ، کو دگەل بیستو سێ دەنگدارێت ئەمر جەلادەت بەدرخانی دبنە (٢٨) تیپێت دەنگدار ، کو دو دنگدارێت مەگۆتی دو دەنگن یان دو شاکێت فونێمەکێ نە (ز) و (س) تێدانین . ئەڤ چەندە وێ راستییا مەدانایە بەرچاڤێت خونیدەڤانا کو دو شاکێت فونێمەکێ یان دەنگی ئەگەر لرلزارەکی یاچەند زارێت خوجهدا پەیدابین وەکی (س)و (ز) یا (ك) ، (ت) ، (پ) ، چ، یا (ل)و (ر) هەند دزارێت خوجهێت دیدا رەنگە پەیدانەبن یانژی کێمێن دچەند بێژەیاندا، یان دگەل چەند ڤاولا یا دەنگدێدا بتنێ .

دویماهی هەیە

(١) گرامەتیکا زمانێ کوردی قەناتێ کوردو بونا دەرسخانێت (٨ر٥) .

بەرمایێ : کۆژیەکێ سەربخو ..

دێیمن ، ئەو مروڤێ گوتر دیتین بو هەڤالەکێ خو قەکێرا دکوتێ: دهوی من جوتەکێ کوترا دیت دێ بێی بەفرن ، هەڤالێ وی چو بو هەڤالەکێ خو کوت : وێ روژێ هەڤالەکێ من دو کوترێن کەلە جان دیتبون ، بەلێ دکوت هەر تێکێ پنیەکا رەش لسەر سینکی بو ، درێژ ناکەم پشتی دەمەکێ درێژ تێکی بو هەڤالێ خو ڤەدکێراو دکوتێ : بەری چەند سالا کوندێمە دو کوترێن رەش دیتبون دبێژن کەلە جاو سپەهی بون هند درەش بوندا بێی ئەڤە تەنێیە تێدای .

خوێندەڤانێ هێژا جڤانا مەژی وا سپی بو ، بەلێ من کوهـ لێ بو یا پنی پنی دبیت ، دویر نینە هەیامەکێ دی رەش ببیت ڤێجا (هەتا درەو دبیتە راست سەرێ خودانی تێدچیت) .

بەرمایێ : دکەل نێکاتیا پالا

نهو گەلە هاریکاریا مە دکەت نەخاسمە جهکەرێ پاریزکەهێ دهوکێ سەیدا علی شنکاری کەلە پویتەی ددتە بزاڤو خەباتا پالا . چنکو ئەو بخو پالەبو ئو ئەو دزانیت کانێ پالەی چ پێدڤیە .

لدویماهیێ ئەم هیڤیدارین بزاڤا هاوکاری یێ وا بسەر-کەفتی بیت بو پەیداکرنا هزرو بیرێن پێشکەفتی هیڤیدارین ئەڤە نەجارا دویماهییێ بیت هاوکاری سەرا مە بدەت . دا ئەم ژی وەکی ملەتێن دی بکارین دەنگێ خو بەلاڤ کەین .

ئەڤە بو خوێندەڤانێن هێژا ریپورتاژا مە دگەل هەڤال (فاضل مطنی) جهکەرێ سەروکیو هەڤال (میکائیل طە)ی سکرتێرێ نێکاتییێ . سوپاس بوان .

پاشماوەی : بەرهەم لە نێوان شێوەو ...

مێژوو زانیاریو زانستبن پێویستە هەلگری بیرو باوەڕیکی قولو شارەزای مەرجەکانی گۆڕانو پێشکەوتنی کۆمەل بن تا ئەم فرمانە مێژوییە گرنگە جێبەجێ بکەن خۆ ئەگەر وانەبن جگە لەوەی ناتوانن لە پێشکەوتنی گەلدا بەشداربن ، ئەبنە کۆسپ لەڕێگای پێش-کەوتناو بە ئاسانیش لەبەر نەبوونی بیرو باوەڕیکی قولو قایم هەلئەخلیسکێنو بیرو باوەڕی دوژمنان کاریان لی ئەکات یا هەر هیچ نەبێت لەبەرمایە پوچی بۆیان ناکرێت بەرهەلستی بیرو باوەڕی دوژمنان بکەنو کوردو کوردستان لە هێرشی پروپاگەندەی دوژمنانە رزگارکەن .

● کەواتە پێویستە ئەدیبو هونەرمەند خاوەنی بیروباوەڕێکی پێشکەوتوانەبنو دەست رۆیشتو بن لە مێژوو زانیاری سیاسیو کۆمەلایەتی و ئابوری پێشکەوتوانە دا تا بەبیرو باوەڕیکی راست بەرهەمەکانیان چەکدار بکەنو ئەوسا بیان خەنە بەر گێکی جوانی رازاوەی شیرینەوە ، پڕ تامو پێزدار پێشکەشی کۆمەلانی خەلکی بکەن بەم جۆرە بەرهەمەکانیان ئەبێت بەبەرهەمی نوێی رێ نیشاندەری خزمەتگوزار .

پاشماوەی : پێشوازی یەکی « گەرمو ...

بۆ بێزراوی و تاکوتەریکـ-مانەوەی بەسە کە تەنانەت باوەریان بەوجەندکەسەی رۆژی سالۆنی کۆنفرانسیش نەکردوە کە حەمەرەزاشایان بێ پۆلیس تەسلیم بکەن . ئەوە بەچالی دەریدەخا کە بێجگە لە ئیمپریالیستەکان و نۆکەرەکانیان تەواوی خەلکی دنیا بەووردو درشتەوە لەو (رابەرە مەزنە !!) بێزارە .

پاشماوەی : بەیاننامەی دو قولی عراقو فەرەنسە ..

فەرەنسایان کردوە . لایەنی عێراق رایگەیاندوە کە بەپێی بنچینە ئابوریو داراییەکانی پێش یاسای میللی کردنی ١ی حوزەیرانی سالی ١٩٧٢ بۆ ماوەی ١٠ سال نەوتی خاوی بیرەکانی کەرکوك بەرادەی ٢٣ر٧٥٪ بە کۆمپانیای نەوتی فەرەنسا ئەفرۆشێت . وە حکومەتی فەرەنسا خۆشحالی خۆی بەرامبەر بەو بڕیارە دەربڕیوە ، وە حکومەتی عیراقیش رایگەیاندوە کە ئارەزوی بەردەوامی هاوکاری داوو دەزگاکانی فەرەنسا ئەکات لەگەل عیراقا لەپێناوی جێبەجێکردنی پرۆژە پیشەسازیەکانیو بەگەڕخستنی سامانە سروشتەکانیدا وە رایگەیاندوە کە ئارەزوی بەهێزکردنی ئەم هاوکاریە ئەکات لە دوارۆژدا . لایەنی فەرەنساش ئامادەیی خۆی دەربڕیوە بۆ هاندانی داوو دەزگاکانی فەرەنسا بۆ بەردەوام کارکردن لە عێراقاو پەرەپێدانی ئەم هاوکاریە لەگەل دەزگاکانی عێراقدا وە بۆ ئەم مەبەستە فەرەنسا بڕیاری داوە کە مەبلەغی ئەو فەرزە تایبەتیو مسوگەرانەی ئەیدات بە عێراق زیاتر بکرێت

هەردوو لا ئارەزوی خۆیان پێشانداوە بۆ بەهێزکردنی هاوکاری لەمەیانی ئەقافیدا ، پێشکەشی ئەکات . لە کوتاییدا بۆ هەردوولا دەرکەوت کە ئەوەی پەیوەندی هەیە بە بلاوبونەوەی زمانی عەرەبی لە فەرەنساو زمانی فەرەنسی لە عیراقدا . هەروەها مەسەلەی ئالوگورکردنی هونەرو زانستی هەردوو لا ریكکەوتون لەسەر ئەوەی سودی تەواو وەرگرن کە دەسەلاتی لیژنەی ئەقافیو هونەری فەرەنسای تێکەل هەمو مەرجێکی پێویست لەبەردەستایە لە هەردوو ولات هاوکاریەکی بایەخدار بکەن لەگەل یەکتریدا ئامانجی ئەم هاوکاریە ، دامەزراندنی پەیوەندیەکی هەمیشەیی توندو دلسۆزانە بێ لەهەمو لایەنێکەوە ، هاوکاری نێوان عێراقو فەرەنسا لەسەر بنچینەی سەرەتاکانی سەربەخۆییو هاوسانیو دەسەلاتداریتیو دەست نەخستنە ئیشوکاری یەکتریەوە دامەزراوە . هەروەها ئەم هاوکاریە وە جێبەجێکردنی قازانجی ناوکۆیی هەردوو ولات لەبەر روشنایی پەیوەندی تایبەتی نێوان فەرەنساو ولاتانی عەرەب دێتەدی ، ئامانجیش لەم هاوکاریە دامەزراندنی ئاشتیو ئاسایشو پێشکەوتنی کۆمەلایەتیو ئابوریە . کاك صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش بەناوی خۆیو ئەندامانی وەفدی عێراقەوە سوپاسی حکومەتی فەرەنسای کرد سەبارەت بەو میوانداریتیو پێشوازیەی لێیان کردون . هەروەها بەناوی کاك احمد حسن بکر سەرەك کۆماری عێراقەوە کاك جورج پومپیدوی سەرکۆماری فەرەنسای بۆ دیدەنی عێراق بەرەسمی بانگکردوە هەروەها کاك صدام حسین کاك جاك شابان دالماس سەرەك وەزیرانی بۆ-دیدەنی عێراق بەرەسمی بانگکردوە . وە هەردوو بانگکردنەکە بە سوپاسەوە پەسند کراوە وە بڕیاریان داوە کە لە دواییدا لەسەر رۆژی هاتنەکەیان رێك بکەون .

ئا . د . ع

بۆزانین

بەرێوەبەرایەتی گشتی ئینحیساری توتن

بەیان نامەی ژمارە(٦)ی سالی ١٩٧٢

لە بەرێوەبەرایەتی گشتی ئینحیساری توتنەوە

بۆ توتنەوانەکان

سالانی پێشو بەرێوە بەرایەتی ئینحیساری توتن ئەو توتنەی کە زیاتر بوو لەوسنورەی کە بۆ دۆنمێك دائەنرا یان ئەوەی بێ ئیجازە ئەچێنرا بە غەرامەیەکی کەم وەری ئەگرت ، لەبەر چەند هۆیەکی کۆمەلایەتیو ئابوری تایبەتی وەرگرتنی ئەم توتنانە لە ماوەیئەو چەند سالە زۆرەدا بوو بە هۆی ئەوەی توتنێکی زۆر لەمەخزەنەکانی بەرێوەبەرایەتیو مەخزەنەکانی تردا لە زوروفێکیوادا کە ناتوانرێت بپارێزرێت . وەرگرتنی ئەم توتنانە هەموسالێك جوتیارەکان هان ئەدات بۆ چاندنی توتن بێ ئەوەی گوێ بدەنە باشی جۆرەکەی لە روی هەلبژاردنی تۆو خاكوئەو ناوچەی کە توتنی تیا ئەچێنن لەبەر ئەوە ئەم بەرێوەبەرایەتی یە توشی گیرو گرفتێکی گەورە بووەو ئەو توتنانە نە لە ناوەوەی عیراق وە نە لە دەرەوەیدا بازاری هەیەچونکە بابەتەکەی زۆر خراپە هەروەها بەردەوام بون لەوەرگرتنی توتنی چاندراوی بێ ئیجازە وئەوەی کە زیاترە لەوسنورەی کە بۆ دۆنمێك دانراوە ئەبێتە هۆی ئەنجامی وا زۆرخراپ کە ناتوانرێ لە دوا رۆژدا بەنیسبەت ئەم بەرهەمەوەلە عیراقا چارەسەر بکرێ .

لەبەر ئەوەی ئەتوانرێ لەجیاتی توتن چەوەندەری شەکر بچێنرێت وەك ئیستا کە لەپارێزگای سلیمانی ئەچێنرێ بە تایبەتی لەو ناوچەیەی کە بابەتی توتنی خراپە لەبەر ئەوە : ـ بە برا جوتیارەکان رائەگەیێنینو دوو پاتی ئەکەینەوە کە بەرێوەبەرایەتی ئینحیساری توتن ئیتر هیچ جۆرێك لەو توتنانە وەرناگرێت کە بێئیجازە چاندراون یا ئەوەی زیاترە لەو سنورەی بۆ دۆنمێك دانراوە لەوەرزی چاندنی سالی ١٩٧٢دا وە ئەو توتنانە بەقاچاخ دائەنرێتو سزای لەسەرە بە پێی یاسای بەرێوەبەرایەتی ئینحیساری توتن ژمارە (٥٤)ی سالی ١٩٥٢و راست کردنەوەکانی .

بەرێوەبەری گشتیو سەرۆکی
ئەنجومەنی ئیدارەی
ئینحیساری توتن

بەرهەم لە نێوان شێوەو ناوەرۆکدا

وەیس

● لەم ساڵانەی دواییدا بزوتنەوەیەکی نوێخوازی بەرەڵلا کەوتۆتە ناو ئەدیبو هونەرمەندانی تازە پێ‌کەیشتوی کوردەوە ، وە ئەم نوێ خوازیە بەرەڵلایە خۆی ئاڵاندوە لە بزوتنەوەی نوێ خوازانەی دنیا لە لایەکو لە شۆڕشی کوردو بزوتنەوەی کوردایەتی لەلایەکی ترەوە . بەڵام ئەم خۆ ئاڵاندنە یا ورد تر ئەم خۆ پێوەلکاندنە لەبەر دوو هۆی سەرەتایی نەی توانیوە شتێکی ئەوتۆی دڵخۆشکەرە بە بزوتنەوەی نەتەوەی کورد بگەیەنێت . بەڵکو گەلێ جار بەرهەمی ئەم نوێ خوازانە ئەدەبو هونەری کوردەواری شلەژاندوە . جا هوی یەکەم بەندە بە سەرچاوەی بزوتنەوەکەوە لە سەرانسەری دنیادا کە بەگشتی بزوتنەوەیەکی سەر لێ شێواوی‌و بێ سەرو شوێنی بێ بناغەیە ، نیاز لەو بەرهەمانەیە کە گوایە دژی هەمو شتێکی کۆنە !! واتە روخێنەری کۆنەو دامەزرێنەری هیچیش نیە ، وە تەنانەت ئەم بزوتنەوەیەش نیوەی نیوە چڵو خەریك کەوتۆتە ناو ئەو دەستە ئەدیبو هونەرمەندانەی کوردەوە بەڵام هوی دووەم جگە لەو بەد بینی‌و نا ئومیدیەی لەبەرهەمی نوێ خوازەکانا بەدی ئەکرێن کە ئەبو خۆشی بینی‌و هیواداری بەدی بکرایە جگە لەمە کە تاوو-توێ ئەکرێت لەسنوری بیرو باوەڕێکی تەسکی وشکو برنگی لاوازی بێ پێز نچێتە دەرەوە .

● وەك ئاشکرایە ئەدەبو هونەری بایەخدارو دەست ڕۆیشتو دوو مەرجی سەرەتاییان ئەوێت ، یەکەمیان شێوە ، دووەمیان ناوەرۆك وە بە هەردوکیان ئینجا بەرهەمێکی ڕێکو پێك دێننە کایەوە وە هەر یەکەیان تەواو کەری ئەوی تریانن ، خۆ ئەگەر رون تر لە باسەکە بدوێین ، شێوە هەر بۆئەوەیە کە ناوەرۆکە کە لە بەرگێکی رازاوەی رەنگین‌و دڵگیردا پێشکەش بە کۆمەڵانی خەڵك بکرێت تاکو خێراتر کاری خۆی بکات و دۆستانی بۆ زیاد بێت ، واتە شێوە بۆ سودی ناوەرۆك بەکار ئەهێنرێت گەر ناوەرۆك نەبو شێوە ئەبێت بە بەرهەمێکی پوچەڵی فریو دەر بەکورتی شێوە هویەو ناوەرۆك مەبەست .

● جا لەم بۆ چونە راستەوە ئەوەمان بۆ دەر ئەکەوێت کە ئەبێ بایەخی تەواو بدرێت بە ناوەڕۆك لە سەر ئەو بناغەیەی کە ناوەرۆك کاکڵەی بەرهەمەکەیەو شێوە رووکەشەکەیەتی ناوەڕۆکیش بۆ ئەوەیە کە خزمەتی کۆمەڵانی خەڵکی بکات‌و رەورەوەی بزوتنەوەی پێشکەوتن‌و گوڕان تا لە توانادا بێت خێراتر بەرەوپێشی بەرێت .

● بێ‌گومان جێ‌بەجێ‌کردنی ئەم فرمانە گەنگەش لە کوردستان‌و بۆ قازانجی بزوتنەوەی کوردایەتی بەوە ئەبێت کە ئەدیب‌و هونەرمەند سەبارەت بەوەی ئەبێ هوشیار ترو روشنبیر ترو زیاتر بن لە کۆمەڵانی خەڵکی سادەو ئەبێ ڕێ نیشان دەربن بەرەو پێشکەوتن، بەرەو بەدی هێنانی ئاوات‌و ئارەزوی نەتەوایەتی‌و چینایەتی کۆمەڵانی خەڵك‌و دانەری بناغەی بزوتنەوەیەك بن کە گوزەرانیکی خۆش‌و ژیانیکی ئاسودە بۆ زۆربەی زۆری نەتەوە دواکەوتوەبەش خوراوەکەمان دەستە بەر بکات .

● سەبارەت بەمانە هەمو ئەم دەستە خەڵکەی ناو کوردستان کە ئەبێ کاکڵەی خەڵکی بن پێویستە ئاگاداری

بڕوانە ل ٧

چی ئەزانی دەربارەی قەرەج ؟

قەرج گەلێکن بە ئەوروپاو ئاسیاو بەشێك لە ئەفریقا بلاو بونەتەوە . ئەم گەلە لە کۆنەوە پاریزگاری خو رەوشتی خوی کردوە .

لە ئەوروپا پێیان ئەڵێن « بوهیمان » ئەم ناوە ئێستە لە ناوچەیەکی « چیکوسلوفاکیا » نراوە . مسیو « باتیار » ئەڵی لە زۆر کونەوە قەرەج لە کوردستانا بینراون ، بەلام « هوفلاك » ئەڵی : قەرەج هیندیەو زمانە کەشی لە حەوت زمانی تێکەڵاوی هیندی پێك هاتوە .

ئەگەر بەوردی سەرنجی قەرەج بدەین دەر ئەکەوێت لە زۆر شتا لە گەلانی تر جیاوازن بالا بەرزو توك رەشو رەنگ قوڕقوشمین . لە ژێر دەوارا ئەژین‌و زۆر حەز لە کڕین‌و فرۆشتنی گوێ درێژ ئەکەن ، چەقۆو ئەموستیلەو بێژنگ دروست ئەکەن ، کە نزیك ئاوەدانی ئەبنەوە دەوار هەڵ ئەدەن‌و ئەچن بۆ ناو ئاوای بۆ کڕین‌و فرۆشتن . کچەکانیان لە ١٢ و ١٣ ساڵیدا ئەدەن بەشو ، کە مردویان لێ ئەمرێ بەشەو ئەیشارنەوە . ساڵی یەك

جەژنیان هەیە ، پێی ئەڵێن جەژنی قازان ، واتە « مەنجەڵ » بەلام هوی ئەم جەژنە پەنهانەو ناشی درکێنن .

قەرەج منداڵ ئەدزێ‌و ئەیشارێتەوە ئەگەر کەسوکاری منداڵەکە پارەیان بداتێ ئەیدەنەوە ، بەلاشیانەوە رەوایە دزی بکەن ، بەلام دزی پێویست‌و سوك وەك ئاڵتون‌و پارە .

ئەڵێن هوی ئەمە ئەگەڕێتەوە بۆ بەسەرهاتێ کە بەم جۆرە ئەیگێرنەوە : کاتێ جولەکەکان ویستیان مەسیح هەڵواسن ، چوار بزماریان دا لە هەردوو دەستی‌و هەردوو قاچی ، قەرەجێك‌چو بزمارێکی دەرهێناو دزی ، بەمە سزای « مەسیح » کەم بووەوە ، خواش ئەمەی زۆر پێ خۆشبو لەبەر ئەوە دزی بۆ قەرەج رەوا بوە بە مەرجێ پێویست بێت‌و سوك‌و سوڵ بێ وەك خشڵ‌و پارە .

« نوری شێخ مستەفا »

بوکە شوشە تازەکەی شا

ئەم وێنەیەی ئەی بینین هی ئەو گوللەپژێنە بچوکەیە کە یەکێك لە کارخانەکانی چەکی ئەڵەمانیای رۆژئاوا بۆ شای ئێرانی دروست کردوە . وەهەموی لەئاڵتون‌و عاج‌و یاقوت‌و بەردی گران بەهای تر دروست کراوە ، چوار ملیۆن ریاڵی تێ چوە .

گۆڤاری « پادون »ی ئەڵەمانی رۆژئاوا وێنەی گوللەپژێنەکەی بڵاو کردۆتەوە ، هەروەها گۆڤاری « چەکی ئەڵەمانی » وێنەکەی بڵاو کردۆتەوە ، وە لەزمان بەڕێوەبەرێکی کارخانەی « هکو کوخ »ەوە نوسیویەتی : « گوللەپژێنەکە بچوکە ، بەڵام ٣٢ گوللە ئەخوات ، وە لەجیاتی ئاسن ، هەمو پارچەکانی لە ئاڵتون دروست کراوە ، قۆناغ‌و دەسکەکەی عاجە ، بە ٦٠٠ سەعات‌کاری ورد دروست‌کردنی تەواو بوە ، ٦٢ پارچە یاقوت ، ٤٤ پارچە زمرود ، وە گەلێك بەردی گرانی تری تێدایە ، وە نیشانەی شێرو خورشیدی ئێرانی پیانراوە » .

شای ئێران کە ملیارێك دۆلاری لە جەژنی بیرەوەری ٢٥٠٠ ساڵەی پاشایەتی‌دا خەرج‌کرد ، با بۆ ئەوە بوبێ هەیبەت بۆ رژێمی کۆنەپەرستی ئێران پەیدا بکات .

بەڵام ئەم ئیشەی دوایی ، لە شێتێتی‌و رازی کردنی ئارەزوی منالانە زیاتر چ بیانویەکی تری هەیە .

بەم جۆرە ، بەری رەنجی ملیۆنەها هەزاری ئێرانی بۆ دروست‌کردنی بوکەشوشەیەکی وا بەکار دێت .

چ هێزێك هەیە حوکمی‌وا بپارێزی لەشۆڕشی رەنجدەران‌و خەڵکی برسی ئێران .

گۆڤاری « ١٦ی ئازار » ئۆرگانی کۆنفدراسیۆنی جیهانی خوێندەکارانی ئێران

وریابن : تەلەفزیون چاو کز ئەکات

پزیشکەکانی چاو ، لە پەیمانگەی لێکوڵینەوەی چاوو نەخۆشیەکانی ، لەشاری لەندەن بۆیان دەرکەوتوە کە تەلەفزیون بەهەردوو جۆری رەشو سپی‌و رەنگاو رەنگ ئەبێتە هوی بێ‌هێزبونی چاو ، بەتایبەتی بۆ منداڵ‌و پیر .

ئەم پزیشکانە وتویانە : لەسەدا نەوەدی ئەوانەی بەردەوام سەیری تەلەفزیون ئەکەن توشی چاو کزی ئەبن ، لەبەر ئەوەپزیشکەکان ئەیانەوێ بەهاوکاری لەگەڵ ئەندازیارەکانی ئەلکترۆن بگەنە داهێنانی شاشەیەکی تازەی تەلەفزیون بۆ پاراستنی چاوی تەماشا کەران .

○◎◎

بۆ ئەوانەی قژیان درێژئەکەن !

سەرتاشەکانی شاری - کویتو - لە ئەکوادۆر نرخێکی نوێیان بۆ سەرتاشین داناوە . بەو پێیە بڕیاریان داوە هەر لاوێك بچێتە لایان‌و قژی درێژ بێت . دوو قاتی نرخی ئاسای سەر تاشینی لێ بسێنن !

خشلی ئەفەریقا

لەم دواییەدا لەشاری لەندەن پیشانگایەك کراوەتەوە . خشڵی خۆ رازاندنەوەی ئافرەتی ئەفەریقای تیا پیشان دراوە ئافرەتانی ئەوروپا بە پەرۆشەوە بەدوای ئەو خشڵانەدا ئەگەڕێن‌و لە ئاهەنگ‌و جەژنەکانا خۆیانی پێ ئەرازێننەوە .

زەردەخەنە

● کابرایەك لە فارغونێکی شەمەندەفەریکا پیرەژنێکی بەرامبەر دانیشتبو ، جگەرەیەکی دەرهێناو پێ‌وت :

- خانمەکەم ، بەیارمەتیت ئەمەوێ جگەرەیەك بکێشم !

پیرە ژنەکە وتی :

- بە ئارەزوی خۆت ، سەربەست بە هەروابزانە لە ماڵی خۆتانی .

کابراش کەگوێ لەم وەلامە بو ، جگەرەکەی خستەوە گیرفانی !!

ئەڵێن :

● باوەڕت بەو قسەیە نەبێت ئەڵێ « دوژمنەکەم دۆستمە » ، چونکە دوژمن دوژمنەو دۆستیش دۆست ، دوژمنیش بەبێ « ویستی » خۆی هەرگیز نابێتە دۆست .

لەهەرجارەی نوسینێك

سەرنجێکی ئەدەبی

سامی شۆڕش

ئەمڕۆ .. بزوتنەوەیەکی ئەدەبی‌ی نوێ‌خواز - روانکە - دەوری ئاریکەرو زیندوی خۆی ئەگیڕێ‌بۆ بەرەو پێشەوە بردن‌و پەرەپێدانی ئەدەبەکەمان‌و بەرر-کردنەوەی وشەی کوردی‌ی مولتەزم بە ناوەرۆکی پیشکەوتو خوازی مەسەلەی مرۆڤی سەردەم ، لە پەراوێزی‌خوارەوەی ژیان‌و شۆڕشەوە بۆ جیەی دیاری خۆی .

بێگومان .. ئەم بزوتنەوەیە مولك‌و دەسکردی تایبەتی‌ی چەند کەسێکی دیاری کراو نیە.. بەڵکو - لەلایەکەوە - ئەنجامێکی راستەوخۆی ناتۆنی‌وبەگژایەك چونی واقیعی ئەدەبی کوردیە-بەشێوەو ناوەرۆکیەوە-لەگەڵ مەفهوومی شۆڕش - وەك تاکە عیلاجێك بۆ گۆڕینی باری‌ناهەمواری مرۆڤ - لەبیرو مێشکی ئەم نەوەیەدا . - لەلایەکی تریشەوە - هەر ئەم نەوە پان وبەرین‌و فراوانە کەناخی خۆی بە هەمو ئازارو ئەشکەنجەو قوڵیەکیەوە لەناو ئەم ئەدەبە تازەیەدا ئەدۆزێتەوە - بە تەنگیەوەیەتی‌و بە موڵکی‌خۆی ئەزانێ ، چونکە وەك نەوەیەکی ئاخروئۆخری سەدەی‌بیستەم لە ناخەوە هەست بە - نەء - ێکی زل ئەکا بەرامبەربە - بەڵێ - ی ئەم واقیعە تفتوتاڵەی نەك کورد بەتەنیا بەڵکو هەموو مرۆڤایەتی .

ئەو - نەء -ی گیفارا لە پێناویا شەهید بوو .

ئەو - نەء -ی قوتابیانی ئەوروپا لە پێناویا دروێنە ئەکرێن .

ئەو - نەء -ی سێ لاوە یابانیەکە لەپێناویا بەپیر مەرگەوە چوون .

جا .. بۆ دەربڕینی ئەم ناوەرۆکە پڕتین‌و تازەبینەی ، ناوەوەی ئەم نەوەیە تەهەژێنێ.. پێویستی بە شێوەیەکی تازەو دەرچوو - وەك ناوەرۆکەکە - لە سنوری یاساو پەیڕەوە دەق‌کرتوەکان هەیە .

نمونە بۆ ئەم یەکێنی‌یە- عضوی -یەی ناوەرۆك‌و شێوە زۆرە لە مێژوی ئەدەبی جیهان‌هەتا کوردیش‌دا.. حاجی‌قادری کۆیی کە لە قاوغی بیری غەزەلە تەقلیدیەکانی پێشوی دەرباز بو ئەم ناوەرۆکە تازەیەی ، وەك ناوەرۆکێکی تازەی کرتەخۆ شێوەیەکی تازەی لەگەڵ خۆیاهێنایە کایەوە کە ویسترا - وەك ئێستای ئەدەبەکەمان - چونکە(لە ئەوەی هەیە) چو بوە دەرەوە . بە شیعر لە قەڵەم‌نەدرێ .

کەواتە .. ئەم شێوەو ناوەرۆکەتازەو لەیەك‌نەپچڕاوەی ئەمڕۆمان . دەنگی راستەقینەی‌نەوەی ئەمڕۆمانە .. ئەو فەیلەسوفێکی تازەی ئەوروپایی‌گووتەنی (زیاتر لە پێویست بیرئەکاتەوەو قووڵتر لەپێویستووردئەبێتەوە) .

هاوکاری :

ئەم وتارە باری سەرنجی‌خاوەن وتار نیشان ئەداتو هیچ پەیوەندی نیە بەسەر بیروڕای‌بەرێوەبەرانی رۆژنامەی هاوکاریەوە بۆیە بۆ خوێنەران‌وخوێندەوارانی کورد هەیە باری سەرنجی خۆیان لەسەر ئەم‌وتارە بۆ هاوکاری بنێرن .

بەختیارترین ژن و مێرد لە دنیادا

خاتو (برتا) کە تەمەنی ٧٢ساڵە لەگەڵ مێردەکەی (ئەرنر گەلمان) کە تەمەنی ٧٨ ساڵە دووجوتیاری گوندێکی سویدن، نزیکەی نیوە سەدەیەکە لەگەڵ‌یەکدا ئەژین ، بەدرێژای ئەم ماوەیەی ژیانیان : شەڕیان نەبوە ، ناکوکیان نەکەوتوەتە نێوانەوە . حەزیشیان بەمنال نەکردوە نەوەك بێتە هوی تێك دانی ژیانیان و بڕوایان وایە منداڵ بون دژی بەختیاری ژن‌و مێردە .

بڕوانە : ل ٤

لە دەرەوەی سنور

لەم دواییەدا خۆپیشاندانێکی گەورە لە ئەمەریکا رێکخراوە ژمارەیەك لە هونەرمەندو وەرزش زانەکان بەشداریان تیا کردوە . وەك ـ هنری کوپر ـ پاڵەوانی پێشوی بۆکسین‌و ئەکتەری سینەمای ـ دۆرا براین ـ و گۆرانی بێژی ناسراو ـ لۆلا ـ . ئەم هونەرمەندانە داوایان کردوە کارێکی وابکرێت پاراستنی ژیانی هونەرمەندەکان زامن بکرێت .

داهێنانی نوێ

لەژاپون جورە گەرماویك دروست کراوە لەشێوەی مەنجەڵدایە ، مرۆڤ ئەچێتە ناوییەوە ، ئیتر دوای ئەوەی ئەخرێتە کار خۆی لفکەو سابونی تێدایە دەست ئەکات بەشتنی ئەو مروڤەو هەردوای پاك بونەوەی لە مەنجەڵەکەدا وشك ئەبێتەوەو بەخاوێنی دێتە دەرەوە ئێستا ئەم گەرماوە لەژاپون کەوتوتە بازارەوە .

کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لە هەولێر

● دەزگای بەرێوەبەرایەتی کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی لەسلەیمانی بڕیاری داوە بەهاوکاری لەگەڵ چەند ئەدیب‌و هونەرمەندێکی شاری هەولێردالقێکی کۆمەڵە بکەنەوە . تا کۆمەڵە لەوێش بتوانی ئەرکی‌سەرشانی خۆی لەڕوی خزمەتی هونەرو وێژەی کوردیەوە بەجێ‌بهێنێ .

دەولەتی دوسکیەکان لە کوردستانی ناوەراستدا

● بەم زوانە کتێبێکی مێژوی بەناونیشانی دەولەتی دۆسکیەکان لە کوردستانی ناوەراست »دا ئەکەوێتە بازارەوە ، ئەم کتێبە لە نوسینی « کاك عبدالرقیب یوسف »ە . نوسەر بۆ ئەم باسە مێژوییە باوەڕی‌مێژویی‌و گەلێك وێنەی کۆنی خستۆتە سەر ١٢٠ سەرچاوەی‌مێژویشی تیا بلاو ئەکرێتەوە . (کۆڕی زانیاری کورد)یارمەتی چاپ کردنی ئەم کتێبەی داوە .

لێ‌دوانیکی کورت لەمەقام وموسیقای کورد

● هونەرمەند کاك عثمان‌شاربازێری نوسراوێکی بەو ناونیشانەی سەرەوە لە نامیلکەیەکا چاپ کردوەو کەوتە دەست خوێنەران، لێکوڵینەوەکی تا رادەیەك سەرکەوتوەدەربارەی هونەری گۆرانی‌و موسیقای‌کوردی . دانەیەکی بەدیاری بۆ ناردوین سوپاسی ئەکەین‌و هیوادارین رەواجی زۆر بێت .

قاوە ... !!

قاوەی باش ئەوەیە کە :
رەش بێ وەك شەیتان !
گەرم بێ وەك جەهەنەم !
پاك‌و خاوێن بێ‌وەك فریشتە!
شیرین بێ وەك عەشق !

لە گۆڤاری - تالیران -ی فەرەنسیەوە

فولکلۆری کوردی

خەڵك دەستێکی دەشکێ
من دەشکێ ئەستۆو ڕانم
خەڵك گیسکێکی دەمرێ
من دەمرێ بیری وشوانم
خەڵك خزمێکی دەمرێ
من دەمرێ دەزگیرانم
نازێکی (فاتە)دەیکا
بە ماشێنێك‌نایتوانم

کاك - شیرزاد نانەکەلی - ناردویەتی

لە ژمارەی رۆژی پێنج شەممەی رابوردوی رۆژنامەی - الثوره - وەرگیراوە .

بەرەو ئاسۆ (افقی) :

١ - پێچەوانەی ژنە - دەریاچکەیەکە لە کوردستانی تورکیا .

٢ - بیرەوەری - ئەندامێکی لەشە .

٣ - بۆ دیاری کردنی قەوارەی شت بەکاردێ (پێچەوانەکەی) .

٤ - ژمارەیەکە .

٥ - خواردنەوەیەکی پێویستە بۆ ژیان (پێچەوانەکەی) .

٦ - سێ پیتی جیاواز .

٧ - ناوێکە بۆ سەرپەرشتی کەری ئیشوکار (بەتایبەتی لە لادێکانا) بەکاردێ .

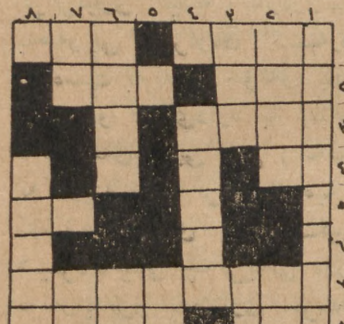

٨ - ئەروێت - کەسێکی نزیکە لە خۆت (پێچەوانەکەی) .

دەستەکی (عمودی) :

١ - ناوی شاعیرێکی کوردە .

٢ - پێچەوانەی وشەی پێشوە (پێچەوانەکەی) - دوو پیتی وەك یەکە .

٣ - ناوێکی عەرەبیە - پێچەوانەی خۆشەویستیە .

٤ - میوەیەکە لە کوردستان (پێچەوانەکەی) .

٥ - ئامرازێکە - ضمیر -

٦ - پێچەوانەی ناشیرینە - بۆ بی‌دەنگی (پێچەوانەکەی) .

٧ - خواردنەوەی ژیانە .

٨ - نازناوێکی کوردی بەناوبانگە (پێچەوانەکەی) .

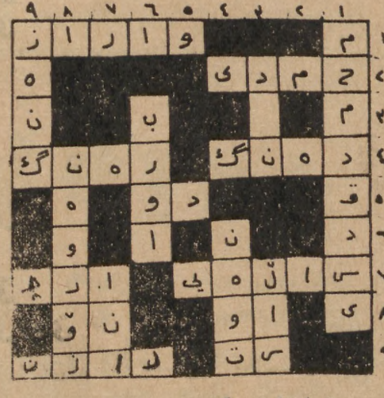

ئەنجامی گرەوی پێشو

Institut kurde de Paris

هاوکاری

التضامن

رۆنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لە دار الجماهیر دەرئەچێو ٠٠
لە دار الحریە چاپ ئەکری
ژمارە (١٢٣)
١ی تەمووزی ١٩٧٢

نرخی ٢٠ فلسە
تەلەفون ٢٠٣٦٥

گرنگترین هەواڵ

پێك‌هێنانی لیژنەکانی خۆراگرتن لەشارەکان

٣٠ ـ ٦ ئا٠د٠ع : لیژنەی بەرزی خۆراگرتن ، دوێنی بڕیاری‌داوە کە لیژنەی خۆراگرتن لە هەمو شارەکانی وڵاتدا پێك بهێنرێت ٠ وەلیژنەکانیش بەسەروکایەتی پارێزگارو ئەندامێتی نوینەرانی‌پارتی بەعسی‌سوشیالستی عەرەب‌و حزبی شیوعی‌عێراق‌و پارتی‌دیموکراتی کوردستان‌و یەکێتی نەقابەی کریکاران‌و یەکێتی نیشتمانی‌قوتابیانی عێراق‌و یەکێتی‌گشتی کومەڵەی جوتیاران‌و یەکێتی گشتی‌ئافرەتانی عێراق‌و نەقابەی مامۆستایان ئەبێت ٠

وەلیژنەی بەرز داوای لەلیژنەکانی پارێزگەکان کردوە کە لق لە قەزاو ناحیەکان بکەنەوەو پێشنیاز پێشکەش بە لیژنەی بەرزبکەن لەلایەکی‌تریشەوە لیژنەی ناوبراو داوای کردوە کە رێگای چاو قاوەخواردنەوە نەدرێ لە دایەرەکاندا‌و لەجیاتی‌ئەمانە خواردنەوەی‌غازی خۆماڵی بەکاربهێنرێت ٠ ئەوەی شایانی‌باسە لیژنەی بەرز کە بەپێی بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش دامەزراوە پێك هاتوە لە کاك طه الجزراوی وەزیری پیشەسازی‌و کاك عامر عبداللە وەزیری دەوڵەت‌و ئەندامی کومیتەی‌ناوەندی حزبی‌شیوعی عیراق‌و کاك دارا توفیق ئەندامی‌مەکتەبی‌سیاسی پارتی‌دیموکراتی کوردستان‌و نوار حلمی‌سەروکی‌یەکێتی گشتی ئافرەتانی عیراق‌و کریم الملا سەروکی یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق ٠

ئا٠د٠ع

چین یارمەتی ئابوری و عەسکەری تازە ئەنێرێت بۆ ڤیێتنامی دیموکرات

پەلاماردانی لوبنان پیلانێکی تازەیە دژی گەلی فەلەستین

کڕیارانی تازەی نەوت بۆ وتوویێژکردن دێنە بەغدا

رۆژی سێ شەممەی رابوردوو وەفدێکی نەوتی ژاپونی بەسەردانێکی چەند رۆژی گەیشتە بەغدا ٠ وە لە سەردانەکەیا گفتوگۆ لەگەڵ کاربەدەستانی کومپانیای نەوتی نیشتمانی عیراق ئەکات بۆ هاوکاری کردن لەپروژەکانی نەوتدا ٠

لەلایەکی تریشەوە وەفدێکی‌نەوتی رومانیا بەسەروکایەتی مستەر مارسیل سەروکی‌بەشی جیولوجیا لەکۆمپانیای جیومینی رومانیا گەیشتە بەغدا بۆ گفتوگوکردنی ئابوری لەگەل کاربەدەستانی ولاتداوەجی‌بەجی‌کردنی ئەو بەیانەی هاوکاری ئابوری‌و تەکنیکیەی‌کە لە ساڵی ١٩٧٠ دا لەنیوان هەردوولاموٚرکراوە ، کە بریتیەلەوەی کومپانیای نەوتی رومانیا نەوتی خاوی عێراق بکرێت‌و کەرەستەو شتومەك بدات بەعێراق ٠ هەردوو وەفدەکەلەلایەن لێپرسراوانی کومپانیای نەوتی نیشتمانی عێراقەوەپێشوازی کراون ٠

ئا٠د٠ع

چین یارمەتی تازە ئەنێرێت بۆ ڤیێتنامی دیموکرات

کۆماری گەلی چین ئەمساڵ یارمەتی ئابوری‌و عەسکەری تر پێشکەش بە ڤیێتنامی دیموکرات ئەکات ٠ ئەم هەواڵە ئاژانسی دەنکوباسی چینی نوی (شینخوا) بلاوی‌کردوتەوەو وتویەتی لەم بارەیەوە لی‌شیانگ جێ‌گری وەزیری بازرگانی چین‌و می‌بان جێ‌گری وەزیری بازرگانی ڤیێتنامی دیموکرات ریککەوتننامەیەکیان مۆرکردوە، هەروەها وتویەتی ئەم ریککەوتننامەیە بریتیە لە دوو بەش ، بەشێکیان پەیوەندی هەیە بەناردنی کەلوپەلی ئاسایی‌و بەشی دووەمیان ناردنی چەك‌و تفاقی عەسکەری زیادە بۆ کوماری ڤیێتنامی دیموکرات ٠

سەرکۆماری هندستان سەر لە عیراق ئەدات

ڤی ٠ ڤی ٠ جیری سەرکۆماری هندستان رۆژی سێ‌شەممەی ئاینندە بەسەردانێکی یەك رۆژی سەرلە عێراق ئەدات ٠ (ئا٠د٠ع) ئەلێ : لەکاتی گەیشتنیا لە فروکەخانە لەلایەن سەرۆك احمد حسن بکرو ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش‌و وەزیران‌و ئەمینداری پایتەخت‌و جێ‌گری وەزارەتی دەرەوەو سەروکەکانی دەزگا دبلوماسیەکان‌و پارێزگاری بەغداو سوپا سالارو بەریوەبەری گشتی پولیس‌و ئەفسەرانی بەرزی سوپاو بالیوزی هندستان لەبەغدا پێشوازی ئەکرێ ٠

وە دوای پشودانێکی کورت هەردوو سەرۆك بە کەژاوەیەکی رەسمی بەرەو کۆشکی جمهوری ئەکەونە رێ وەلەوێ میوانە بەرێزەکەی عێراق لەسەر خوانی سەرکۆمار نانی نیوەڕۆ ئەخوات ٠

ئا٠د٠ع

چالاکی فیداکاران لە لوبنان

قاهیرە : ٢٩ـ٦ ئا٠ر٠ن :روژنامەی (الاهرام)ی قاهیرە لە ژمارەی رۆژی پێنج شەممەی‌رابوردوا نوسیویەتی کە بەپێی رێك‌کەوتنەکەی ئەم دواییەی نێوان لوبنان‌و فیداکاران بڕیار دراوە کە چالاکی فیداکارانی فەلەستین لە لوبنان بوەستێنرێ‌و هەمو رێکخراوەکان بخرێتە ژێر سەرکردایەتی کاك یاسر عرفات‌و رێگای بدرێت کە لەگەڵ کاربەدەستانی لوبناندا کاروبار رێك‌بخات بۆ ئەوەی ناوچەکانی سنور جارێکی‌تر دووچاری دەست درێژی ئیسرائیل نەبنەوە ٠

لەلایەکی تریشەوە روژنامەکە وتویە : ـ میسر باری سەرنجی خۆی دەربارەی دۆخی لوبنان بە سەرکردەکانی بەرگری فەلەستین‌و حکومەتی لوبنان گەیاندوە ٠ وە میسر وانەزانێ کە پیلانێکی سامناك بۆ لوبنان ئەکرێت بۆ تێکدانی ریزی عەرەب‌و بەگژا چونی بەرگری فەلەستین ٠ روژنامەکە وتویە : دەرکردنی فیداکاران لە خاکی لوبنان پێچەوانەی خواست‌و ئیرادەی عەرەب‌و خزمەتی بەرژەوەندی نەخشەکانی سەهیونیەکان ئەکات ٠

شوئان لای : پێویستە وڵاتە بچوکەکان مافی بەشدار بونیان هەبێ لەچارەسەرکردنی مەسەلەی دەوڵەتانا

پەکین : ٢٦ـ٦ ئا٠د٠ف :شۆ ئان لای سەرەك وەزیرانی کۆماری گەلی چین لەوتارێکدا کە لە ئاهەنگێکی نان‌خواردندا کە بۆ باندرانایکای سەرەك وەزیرانی سری لانکا رێکی خستبو ، بەتوندی هێرشی بردۆتەسەر سیاسەتی دەست درێژی‌و جەنگ هەڵگیرسێنەری ئیمپریالیستەکان ٠ وە داوای لە وڵاتە گەورەکانی دنیا کردوە کە بە چاوێکی یەکسانیەوە سەیری وڵاتە بچوکەکان بکەن‌و وڵاتە بچوکەکان مافی بەشدار بونیان هەبێ لە چارەسەرکردنی مەسەلەکانی دەوڵەتان ٠

سەرەك وەزیرانی چین لە کۆتایی وتارەکەیدا لایەنگیری پێشنیازەکەی سری لانکای کردوە دەربارەی ئەوەی ئوقیانوسی هیمن (المحیط الهادی) ناوچەیەکی بێ‌لایەن بێ ٠

سەرۆکی پارتی‌راکاح پیلانەکانی ئیسرائیل ئەخاتە ڕوو

بیروت : ٢٤ـ٦ وفا : مبر زلنر سەروکی پارتی راکاح رایگەیاندوە کە ئیسرائیل ئەیەوێ شەڕێکی ناوخوی لەلوبنان هەڵگیرسێنێ‌و مەسەلەی رۆژهەڵاتی ناوەراست زیاتر بئاڵۆزێنێ بۆ ئەوەی باری دەوڵەتان بشێوێ ٠

زلنر وتویە : ئیسرائیل ئەیەوی ئەوەی لە ئەردەنا رویدا لە لوبنانیشا ڕوبدات ٠ وە لەو رۆژەوە تەقە وەستاوە ئاسایش‌و هێمنی روی نەکردۆتە ناوچەکە وە رۆژگاریش سەلماندویەتی کە ئیسرائیل هەر بەداگیرکردنی خاکی عەرەب رازی نابێت ٠

جون کونالی سەر لە کەمبودیاو ١٤ وڵاتی تر ئەدات

فنوم پن : ٢٨ ـ ٦ ئاژانسەکان : جون کونالی وەزیری پێشوی بودجەی ئەمەریکاو راسپێردراوی نیکسونی سەروکی ئەمەریکا بەسەردانێکی کورت گەیشتە فنوم‌پن ٠ کۆنالی کە گەشتێك بە (١٥) ولاتدا ئەکات چاوی بە (لون نول)ی سەروکی رژێمی کەمبودیاو (سون سونگوك ثان)ی سەرەك وەزیران‌و کاربەدەستانی بالیوزخانەی ئەمریکا لەکەمبودیا ئەکەوێ ٠

چەند سەرچاوەیەکی ئەمەریکا وائەکەیەنن کە هیچ بەیانامەیەك لە دوای سەردانەکەی کونالی لە فنوم‌پن بلاو ناکرێتەوە ٠

بزوتنەوەی لاوانی ئەفریقا داوای پشتگیری لە پێشکەوتنخوازانی دنیا ئەکات

جەزائر : ٢٥ـ٦ ئا٠د٠ع :بزوتنەوەی لاوانی ئەفەریقا بە توندی نارەزایی دەربڕیوە دژی‌ئەو سیاسەتە رەگەز پەرستیەی حکومەتی خواروی ئەفەریقا دژی گەلی ئەفەریقا گرتویەتیە بەر ٠

بزوتنەوەکە لە بەیاننامەیەکدا کە بە بۆنەی رۆژی هاوکاری، کۆمەك کردن بە گەلی خواروی ئەفەریقا لە جەزائر بلاوکراوەتەوە بە توندی هێرشی بردۆتە سەر حکومەتە بەکرێ‌گیراوەکانی ئەفەریقاو پرتوگال‌و رودیسیاو وتویە :ـ ئەم حکومەتانە بەشداری ئەکەن لە چەوساندنەوەو ئازاردانی گەلی خواروی ئەفەریقا ٠٠ ئەمجار داوای لەگەلانی ئەفەریقاو پێشکەوتن خوازانی دنیاکردوە کە بەردەوام خەبات بکەن بۆ رزگارکردنی ئەفەریقا لە چنگ ئیمپریالیزم‌و رژێمە رەگەزپەرستەکان ٠

○◉◉

تۆپەکانی شۆڕشگێڕانی ڤیێتنام چوار پاپۆری ئەمەریکایان پێکاوە

سایگون : ئاژانسەکان .سەرکردایەتی هێزەکانی ئەمەریکا لەسایگون پێی لێ‌ناوەکە تۆپەکانی شۆڕشگێڕانی ڤیێتنام رۆژی ٢٨ـ٦ لە نزیك‌شاری کوانگ‌تری چوار پاپۆری جەنگی ئەمەریکایان پێکاوە ٠وە لە ئەنجامدا زیانێکی گەورە لەدوو پاپۆر کەوتوەو دووکەشتیەوانیش کوژراون ، لەلایەکی تریشەوە نوینەرێکی‌عەسکەری سایگون رایگەیاندوە کە هێزێکی پیادەی شۆڕشگێڕان‌بە تانکەوە هێرشیان بردۆتە سەر سەربازگەیەکی هێزەکانی‌حکومەت لەنزیك زێی (مای شان) ٠ وە شەڕێکی قورس‌لە سەررێگای (سان جو) لە نیوان شۆڕشگیران‌و هێزە بەکرێ‌گیراوەکانی سایگون هەڵگیرساوە ٠

وە حکومەت بەناچاری هێزێکی (١٠) هەزار سەربازی بە تانك‌و تۆپەوە ناردەوە بەدەنگ هێزەکانی نزیك زێی (مای شان)ەوە ٠

وە لە شاری سایگون بڵاو کرایەوە کە رژێمی (ثیو) کەوتوتەگرتن‌و کوشتن‌و برینی ئەو کەسانەی کە گومانی یارمەتی‌دانی شۆڕشگێرانیان لێ‌ئەکات ٠ وە چەند هەوالیك وائەگەیەنن کە لە (١٥٠٠) هاوولاتی ڤیێتنامی خوارو زیاتر دورخراونەتەوە بو دوورگەی (یولوکوندو) ولە بەندیخانەکانیدا توندکراون ٠

کاسترۆ خەڵاتی لینینی وەرگرت

★ رۆژی ٢٦ـ٦ دکتور فیدل کاسترۆ لەدوا قۆناغی گەشتە دوو مانگیەکەیدا ، گەیشتە موسکو ٠٠٠ وە رۆژی ٢٨ـ٦ خەلاتی لینینی پێ‌بەخشرا سەبارەت بەو خەباتە دلیرانەیەی دژی ئیمپریالیزم‌و لە پێناوی ئاشتی‌و سوشیالستی‌داکوردویە

کۆنگرەی بەرزی نێوان هندستان‌و پاکستان

رۆژی ٢٨ـ٦ کۆنگرەی بەرزی نێوان ذوالفقار علی‌بوتو سەروکی پاکستان‌وە ئەندیرا گاندی سەرەك وەزیرانی هندستان لە هاوینەهەواری سیملا بەسترا ٠

وەپێشر، کۆنگرەکە هەردوو سەرۆك بۆ ماوەی نیو سەعات کۆبونەتەوەو بیروڕایان ئاڵو گۆڕکردوە ٠

بۆتو وەفدێکی لەگەڵایە لە ٨٧ کەس پێك‌هاتوە ٠

ئاگاداران لەو باوەڕەدان کە هەردوو لا لەماوەی سەردانەکەی بۆتۆدا کە چوار رۆژ ئەخایەنێ شەش جار کۆئەبنەوە ٠

ئاژانسەکان

کام رێگا بگرین

لەو ناکۆکی‌و دووبەرەکیە گەورەیەی‌کەوتۆتە نێوان ئیمپریالیزم‌و بەرەی گەلانەوەکە لە خەباتی سیاسی‌و ئابوری‌و عەسکەری گەلانداخۆی ئەنوێنێ وە لە گەلێك شوێنی دنیادا وەکو ڤیێتنام‌وفەلەستین‌و ئەنگۆلاو زەفارو ئەرتیریا ٠٠٠ شێوەی جەنگێکی سەخت‌و خەباتێکی چەکدارانەی بەخۆیەوە گرتوە٠ ئالەم ناکۆکی‌و دووبەرەکیە سەختە بەتینەدا ئەبێ کۆمەلە ئازادی‌خوازەکانی دنیاو هێزە نیشتمان‌پەروەرو پێشکەوتن‌خوازەکان چ رێگایەك بگرنەبەر !

رێگای خاوکردنەوەی‌ئەم ناکۆکیە بە جوڵانەوەی هێمنانەو خەبات‌کردنی شینەییانە یا توندکردن‌و سەخت‌کردن‌و قوڵ‌کردنی خەبات بەبەگژاچونی راستەوخۆو لەناوبەری ئیمپریالیزم‌و داوودەزگاو پایەو بنکەکانی ؟٠

ئەوەی راست بێت لەم چاخەدا کەچاخی خاوین‌کردنەوەی سەرزەمینە لە ئیمپریالیزم‌و دامەزراندنی سیستەمی سوشیالیزمە هەموهێزە پێشکەوتن‌خوازو دەستە چەپەکانی دنیا بەرەوروی دوڕیانێك رویشتون ، لایەك بەلای هێمنی‌و خەباتی ئابوری ئاشتی خوازانەو دور‌کەوتنەوە لە قوڵ‌کردنی خەباتی نەتەوایەتی‌و چینایەتی توندوتیژو شۆڕشگێرانەو دەستەمۆکردنی سەرمایەداران‌و نوێنەرانی چینە چەوسێنەرەوەکان‌و لاکەی تریشی بەلای رێرەوی خەباتی سەخت‌و توندوتیژو لەناوبەر دژی ئیمپریالیزم‌و هەمو چینە چەوسێنەرەوەکان‌و دستوبردکردن لە دەستخستنی مافی نەتەوایەتی‌و چینایەتی‌و پشت بەستوانە بە جەماوەری خەڵك‌و فیداکاری‌و قوربانی‌و لە خۆبوردنی، رۆڵە تێکوشەرەکانی گەل‌و بڕوا نەکردن بە ئایدیولوجی دەستە مۆکردنی‌دوژمنان‌و خەباتی ئابوری ئاشتی‌خوازانە ٠

جا ئەبێ لەم دوو هێڵ‌و سیاسەت‌و رێڕەوەدا هێزە پێشکەوتن‌خوازو دەستە چەپەکانی عێراق هی هەردوو گەل کوردو عەرەب کام هێڵ‌و سیاسەت‌و رێرەویان هەلبژێرن ؟٠ چ رێگایەك لەم‌دوو رێگایە گەلی عێراق بە کوردو عەرەب‌و کەمایەتیەکانەوە زوو بە ئەنجام ئەگەیەنێت ؟ گەر چاوێك‌بگێڕین بە دنیای ئەمرۆماندا‌و سەیری سەرکەوتن‌و ژێرکەوتنی خەباتی گەلان بکەین زوو ئەو راستیەمان بۆ رون‌ئەبێتەوە کە دەسخستنی‌مافی نەتەوایەتی‌و چینایەتی هەربەرێگای خەباتی سەختی شۆڕشگێڕانەو لەرێگای قوڵ‌کردن‌و تیژکردنی ناکۆکی نێوان گەل‌و ئیمپریالیزمەوەهاتۆتەکایەوەو سەری گرتوەو پارێزراوەو گەل‌و رەنجبەرانی گەل لە سێبەریدا حەساونەتەوە ٠

بەپێچەوانەی ئەمە نمونەیەکی‌سەرکەوتوی رێڕەوەکەی‌تر نادۆزرێتەوە کە گەلێك بەرێگای‌ئاشتی‌خوازانەو لەرێی دەستەمۆ کردنی چینەزۆردارەکانەوە بە ئامانج گەیشتبێ یا لەچاکترین حاڵدا دەسکەوتەکانی بۆ پارێزرابێت٠ چونکە هەروەك گەلان‌و چینە چەوساوەکان بەتەنگ ئامانج‌و قازانج‌ودەسکەوتەکانی خۆیانەوە دێن هەروەها چینە چەوسێنەرەوەکانیش هەمو هەوڵ‌و تەقەلایەکی ئاسایی‌و ناڕەوائەدەن‌و هەمو چەکێك بەکار ئەهێنن بۆ پاراستنی داوودەزگاو بنکەو جێگاپێی خۆیان ٠

بێ‌گومان دوای ئەم شی‌کردنەوە راستە پشت‌بەستوە بە تاقی‌کردنەوەی گەلانەوەبۆمان دەرئەکەوێت کە گەلی عێراق ، کوردو عەرەب بۆگەیشتنی بەئامانجە سیاسی‌و ئابوری‌و نەتەوایەتی‌و چینایەتیە ناوکویی‌و تایبەتیەکانی خۆیان پێویستە رێگای تیژکردنی خەبات‌و قوڵ‌کردنی ناکۆکی لە نێوان خۆیان‌و ئیمپریالیزمدا بگرنەبەر سەبارەت بەوەی راستترین‌و کاریگەرترین چەکی بە ئامانج‌و ئاوات گەیشتنە ٠

بڕوانە : ل ٥

institut kurde de paris

رێکخراوی «میر» داوای به‌له‌کردن ئه‌کات له جێبه‌جێ کردنی سۆشیالیستدا

په‌رله‌مان یان شۆڕش؟

وردبونه‌وه‌یه‌ك له تاقی کردنه‌وه‌که‌ی شیلی

دوای ئه‌وه‌ی هێزی چه‌پ له شیلی توانی هه‌ڵبژاردنه گشتیه‌که‌ی ساڵی ١٩٦٤ به‌رێته‌وه، ئێستا باری سیاسی وادیاره به‌ره‌و ئه‌وه ئه‌چێت که حکومه‌تی یه‌ك ـ كه‌وتوی گه‌ل به سه‌روکایه‌تی ئیلیندی، له‌گه‌ڵ هێزه کۆنه‌په‌رسته‌کاندا له‌ولاتا به‌ره‌نگاری یه‌کتری ببن حکومه‌تی ئیلیندی له هه‌مان کاتا توشی زۆرلێ کردن، بوه له‌لایه‌ن هێزه چه‌پخوازه‌کانه‌وه، وه به‌تایبه‌تی رێکخراوی شورشگێرانه‌ی (میر) . به‌ڵام ئه‌و وتووێژه وا له‌نێوان پارتی سوشیالیست پارتیه‌که‌ی ئیلیندی، که گه‌وره‌ترین پارتی ناو یه‌ك ـ كه‌وتنه نیشتمانیه‌که‌یه و رێکخراوی شورشگێری (میر) له شیلی ده‌ورێکی به‌کاری هه‌یه له‌بریاردانی دواڕۆژی نزیکی شیلیدا .

● ئه‌م نوسینه (په‌رله‌مان یان شۆڕش) کورته‌ی گفتوگۆیه‌که خاتو (ب٠ب٠ك٠) له‌گه‌ڵ نوێنه‌رانی (میر)و پارتی سوشیالیستدا کردویه‌تی ،وه‌تیا هه‌وڵ دراوه وێنه‌یه‌ك له‌باری ئێستای شیلی بخرێته به‌رچاو، و باسی ئه‌وه بکرێت ئایا به‌ره‌نگاربونی کۆنه‌په‌رستان له‌ده‌ست‌دێت وه ئایا شورش ئه‌کردن‌دێت یان نه،وه هه‌روه‌ها سه‌بارەت به وزه‌ی حکومه‌تی ئیلیندی له به‌رده‌وام بون له‌سه‌ر ئه‌م هێله‌ی ئێستای . وه نوسه‌ره‌که ئه‌م باسه‌ی پێشکه‌ش به گۆڤاری (الهدف) کردوه‌و ئێمه‌ش وه‌رمان گێراوه بۆ کوردی .

★ ★

له ساڵی ١٩٦٥ به‌دواوه بزوتنه‌وه‌ی (میر) له شیلی هاتۆته کایه‌وه ، ئه‌میش وه‌کو هه‌مو بزوتنه‌وه شورشگێرانه‌کانی تری ئه‌مه‌ریکای لاتین ، که له ئه‌نجامی نوچدانی هێزه چه‌په کلاسیکیه‌کان ، له خه‌باتیانا . له‌پیناوی ده‌سه‌ڵات گرتنه‌ده‌ستدا له‌رێی په‌رله‌مان‌و به‌شداربونه‌وه له هه‌ڵبژاردنی ـ گشتی‌و هه‌روه‌ها له ئه‌نجامی ئه‌وه‌دا که نه‌یان توانی کۆمه‌ڵانی خه‌ڵك هوشیار که‌نه‌وه‌و ئاماده‌یان بکه‌ن‌و کۆیان بکه‌نه‌وه ، دروست بون .

به دۆڕاندنی ئیلیندی له هه‌ڵبژاردنه گشتیه‌که‌ی ساڵی ١٩٦٤ دا ، هێزی چه‌پ هه‌ستی به تێشکانێکی گه‌وره کرد ، پاش ئه‌وه‌ی مه‌سیحیه دیموکراته نه‌ته‌وه‌په‌روه‌ره‌کان له دوا هه‌ڵی ئه‌م هه‌ڵبژاردنانه‌دا ده‌نگیان بۆ « ئه‌دواردۆ فرای » ـ سه‌رۆکی پێشو ـ داو ئه‌م به زوربه‌ی زۆری ده‌نگه‌کان ده‌رچو .

ئیتر له‌مه‌وه خه‌ڵکی بۆیان ده‌رکه‌وت که ئه‌م جۆره ریبازه اصلاحیه بێ‌سوده‌و هیچی پێ به‌جێ نایه‌ت .

له‌سه‌ر ئه‌م بناغه‌یه ژماره‌یه‌ك رێکخراوو بزوتنه‌وه‌ی شۆڕش ـ گیرانه دروست بوو ، وه ئه‌وه‌نده‌شی نه‌برد «میر» ده‌وری پیشره‌وی وه‌رگرت .

ئه‌وی‌راست بێت هه‌ڵوێستی قوتابیانی کونسبیون که‌شارێکی سه‌ناعیه دوسه‌د هه‌زار که‌سی تیا ئه‌ژی ، له‌نزیك سانتیاگۆ ـ وه‌یه ـ له نێوان ساڵی ١٩٦٦و ١٩٦٨ دا گۆڕاو هه‌ستی دوژمنایه‌تی ئیمپریالیزمیان تیا گه‌شه‌ی کردوه وه به‌تایبه‌تی به‌رامبه‌ر ئیمپریالیزمی ئه‌مه‌ریکایی ، وه خه‌ڵکی چاك له په‌یوه‌ندی نیوان ئیمپریالیزم‌و کۆمه‌ڵی فره‌چین گه‌یشتون . ئه‌و په‌یوه‌ندیه‌ی له‌و زانکویه‌دا خۆی ئه‌نواند که مه‌سیحیه دیموکراته‌کان بالیان به‌سه‌را کێشابو . قوتابیه شۆڕشگره‌کان به‌رامبه‌ر روخساری چینایه‌تی زانکوکه‌ وه‌ستان‌و له ساڵی ١٩٦٨ دا توانیان ده‌ست‌بکرن به‌سه‌ر سه‌رکردایه‌تی رێکخراوی قوتابیاندا وه له هه‌مان‌کاتدا په‌ره‌یان دابه چالاکی خۆیان‌و چونه ناو کریکاران‌و جوتیارانه‌وه ، ئه‌مه‌ش بێ‌گومان‌وای له‌حکومه‌تی فرای کرد که بکه‌وێته تۆله سه‌ندن به‌شێوه‌یه‌کی بوندونیز ناوچه‌ی کونسبسیون له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ناوچه‌یه‌کی سه‌ناعی بو . جگه له‌مه‌ش ژماره‌یه‌کی زۆر جوتیارانی بێ‌زه‌وی‌و زاری لێ‌بو ، له‌به‌ر ئه‌وه ئه‌م ناوچه‌یه بنکه‌یه‌کی باش‌بو بۆ بزوتنه‌وه‌یه‌کی شۆڕشگێرانه .

له‌ماوه‌ی نێوان ١٩٦٥ ـ ١٩٦٩دا میر توانی راستی‌ی سروشتی حکومه‌تی فرای‌ئاشکرا بکات ، وه به‌مه‌ش رژێمه‌که که‌وته دامرکاندوه‌یه‌کی درندانه وه له زانکوی کونسپسیون که مه‌لبه‌ندی سه‌رکردایه‌تی (میر) بو ، که‌وته په‌لاماردان بۆ دامرکاندنه‌وه چالاکیه شۆڕشگێرانه‌کان .

به‌ڵام له‌وکاته‌وه ، له‌ساڵانی شه‌سته‌وه ، ئیتر (میر) له‌وه ده‌رچو که بزوتنه‌وه‌یه‌کی قوتابیانی زانکوی کونسبسیون بێت ، به‌لکو وه‌ك پارتیه‌کی سیاسی ـ عه‌سکه‌ری‌و خاوه‌ن سه‌رکردایه‌تیه‌کی ناوه‌ندی . وه له هه‌ڵبژاردنه‌کانی ساڵی ١٩٧٠دا (میر) پشتگیری سلڤادۆر ئیلندی کرد ئه‌میش چه‌پی یه‌ك ـ كه‌وتوی هێنایه سه‌ر حوکم، وه ئه‌و دوبه‌ره‌کیه‌ی له‌ناو به‌ره‌ی کۆنه‌په‌رستاندا بو که ده‌ره‌به‌گه گه‌وره‌کان (فرای) یان به لیبرالیه‌کی زیاد له پیویست ئه‌زانی یارمه‌تی ئه‌مه‌ی داو ئیلیندی له‌وکاته‌شدا توانی مه‌سیحیه دیموکراته‌کان به‌لای خوێدا رابکێشێت ، دوای ئه‌وه‌ی خۆی به هه‌ندیك له مه‌رجه‌کانی ئه‌وانه‌وه به‌ستوه ، وه‌ك پاراستنی سیسته‌می په‌رله‌مانی .

« میر » و سه‌رکه‌وتن له هه‌ڵبژاردنا

به‌لای میره‌وه سه‌رکه‌وتن له هه‌ڵبژاردنا ئامانجی بنچینه‌یی نه‌بو ، له‌به‌رئه‌وه ده‌ورێکی کاریگه‌ری تیا نه‌گێرا، هه‌رچه‌نده سه‌رکه‌وتنی به‌ره‌ی چه‌پ له‌م هه‌ڵبژاردنانه‌دا پیچه‌وانه‌ی لیکدانه‌وه‌کانی میر بو ، به‌ڵام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا (میر) به هه‌نگاوێکی ته‌کتیکی به‌ره‌ی شۆڕشی دانا . وه له‌کاتی ئه‌م سه‌رکه‌وتنه چاوه‌روان‌نه‌کراوه‌دا (میر) لێکۆڵینه‌وه‌یه‌کی فراوانی سه‌بارەت به باری شۆڕش ده‌رکردو تیا باسی دۆخی پێش ده‌سه‌ڵات گرتنه‌ده‌ستی له‌لایه‌ن ئیلیندیه‌وه‌و هه‌روه‌ها باسی مێژوی ئیمپریالیزم‌و خه‌باتی چینایه‌تی کردوه .

له‌و لێکۆڵینه‌وه‌یه‌دا بایه‌خێکی تایبه‌تی داوه به بزوتنه‌وه‌ی چه‌پخوازه اصلاحیه‌کان که نه‌شیان‌توانی له‌گه‌ڵ بورجوازی پیشکه‌وتنخوازدا یه‌ك ـ بکه‌ون وه ئه‌و به‌یاننامه سیاسیه که‌یشتوته ئه‌و ئه‌نجامه که‌وا هه‌تا له شیلی سیاسه‌تی به‌ره‌ی میللی ئه‌بێته هۆی ئه‌وه‌ی بورجوازی زاڵ بێت ، وه ئه‌وانه له ئه‌نجامدا هه‌ر به‌ره‌نگاری جه‌ماوه‌ر ئه‌بنه‌وه ، وه له‌م هه‌ردو حاڵه‌دا کۆتایی به به‌ره‌ی میللی دێت .

دوابه‌دوای ئه‌وه دێته سه‌ر لیکۆڵینه‌وه‌یه‌ك سه‌باره‌ت به حکومه‌تێکی یه‌ك ـ كه‌وتوی گه‌ل، که ئه‌شێت ببێت‌و هه‌روه‌ها چالاکی که‌شه‌کردنی ئه‌و حکومه‌ته . ئیمه لیره‌دا ئه‌و باسه شی‌ناکه‌ینه‌وه ، به‌ڵام ئه‌و لیکۆڵینه‌وه‌یه به شێوه‌یه‌کی سه‌رسورهێنه‌رانه هاتۆته‌دی . حکومه‌تی ئیلیندی تا سنورێکی دوور له‌سه‌ر بنچینه‌بورجوازیه‌ ـ کان کاری‌کرد ، هه‌رچه‌نده تاتوانیشی یاساکانی ئه‌وکاته‌ی به‌کارهێنا . وه هه‌روه‌ها سه‌ر ـ كه‌وتنی له‌و هه‌ڵبژاردنانه‌ نه‌بوه هۆی ئه‌وه‌ی که زوربه‌ی زۆری خه‌ڵك ده‌سه‌ڵات بگرێته ده‌ست ، چونکه ئه‌مه ته‌نیا هه‌ر به شۆڕش دێته‌دی .

له کۆتایی به‌یاننامه سیاسیه‌که‌دا (میر) ستراتیج‌و ته‌کتیکی ئه‌وکاته‌ی حوکمی یه‌ك ـ كه‌وتوی گه‌ل ده‌ست‌نیشان ئه‌کات . وه‌مه‌سه‌له‌ی ئه‌ساسی ئه‌وه‌یه ، که له‌لایه‌ن جه‌ماوه‌ره‌وه دان‌به (میر)دا بنرێت وه‌ك رێکخراوێکی شه‌رعی ، ئه‌مه‌ش له‌رێی قایل بونه‌وه به سه‌رکه‌وتنی هه‌ڵبژاردنه‌که‌و داکوکی لێ‌کردنی دوای ئه‌مه مه‌سه‌له‌ی ئاماده کردنی‌جه‌ماوه‌ران دێته‌پێشه‌وه بۆ پشتگیری کردنی ئیلیندی له خه‌باتیا دژی کۆنه‌په‌رستان ، وه ئه‌م ئاماده کردنه له‌ژێر ئه‌م دروشمانه‌دا ئه‌کات : «ئیلیندی بۆ په‌رله‌مان» ، «گه‌ل و « ده‌سه‌ڵات بۆ گه‌ل » ، هه‌ڵبژاردنی کرد ـ با په‌رله‌مانیش بچێت بۆ دۆزه‌خ » .

وه (میر) هه‌میشه به‌ته‌نگ ئه‌وه‌وه‌یه که جیاوازی ده‌رخات له‌نێوان ده‌سکه‌وتنێ زوربه له هه‌ڵبژاردناو نیوان حکومه‌تێکی چه‌پخوازو خه‌باتی کریکاران له پێناوی ده‌سه‌ڵاتدا .

داواکردنی رادیکالیزمێکی زیاتر

له‌به‌رنامه‌که‌ی (میر)دا سێیه‌م شتی گرنگ ئه‌وه‌یه که به‌ربه‌ستی ریکه‌وتنی نێوان به‌ره‌ی میللی‌و مه‌سیحیه دیموکراته‌کان بکات ، ئه‌مه‌ش له‌پێناوی ئه‌وه‌دا که بزوتنه‌وه‌ی شۆڕشگێرانه نه‌چه‌قێت ، بۆیه‌کا هه‌میشه میر تاوانه‌کانی رژێمی فرای،وه‌ك، ئازاردان‌و کوشتاری جوتیاران بیر خه‌ڵکی ئه‌خاته‌وه . مه‌سه‌له‌که پیش هه‌مو شتێ « رادیکالتر کردنی » بزوتنه‌وه شۆڕشگێرانه‌که‌یه‌و فراوانتر کردنێتی ، ئه‌مه‌ش که به هوشیار کردنه‌وه‌ی جه‌ماوه‌ران‌و راکیشان‌بۆ خه‌باتی‌شۆڕشگێرانه ئه‌کرێت .

وه‌به‌شێك له‌و ستراتیجه ئه‌وه‌یه که داوای ضمانی کۆمه‌لایه‌تی‌و ئابوری‌بۆ هه‌زاران و هه‌روه‌ها زه‌وی بۆ ئه‌وکه‌سه‌ی کاری تیا ئه‌کات‌و ده‌ست به‌سه‌را گرتنی به‌رهه‌م‌و کومپانیاو بانکه‌کان له لایه‌ن کریکارانه‌وه ئه‌کات ، جگه له میللی کردنی خوێندن‌و گۆڕینی له‌شکر .

ئه‌مه به‌شێکه له‌و نوسینه‌ی (ب٠ ب٠ ك٠) به ناونیشانی (په‌رله‌مان یان شـۆڕش) نوسیویه‌تی به‌شه‌که‌ی تری له ژماره‌ی داهاتودا بڵاو ئه‌که‌ینه‌وه .

مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له ئێران

ئێران ولاتێکی فره‌گه‌له و زۆرله‌میژه له ئێراندا چه‌ند نه‌ته‌وه‌ی جیاواز پێکه‌وه ده‌ژین . هیندیك له‌ونه‌ته‌وانه له گووران و پیگه‌یشتنی خویاندا زیاتر پێش که‌وتوون و هیندیکیان چه‌ند قوناخێك به‌جێ‌ماون . به‌ڵام ئه‌وه‌ی گومانی تێدا نیه زیاتر له نیوه‌ی نفووسی ئێران له‌گه‌لانی غیره‌فارس پێك‌هاتوه . گه‌لانیك که به‌ته‌واوی له‌ژێر سته‌می نه‌ته‌وایه‌تی دان و له هه‌موومافێکی نه‌ته‌وایه‌تی خویان بێ‌به‌شن هه‌موو ئه‌وکه‌سانه‌ی به‌راستی دلسوزی مه‌سه‌له‌ی شورشی ئیرانن ، ئه‌وحه‌قیقه‌ته تێ‌گه‌یون که چاره‌سه‌رکردنی دروستی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی یه‌کێك له ئه‌رکه‌کانی فه‌تعی ئه‌وشۆرشه‌یه . به‌راستی ئه‌گه‌ر شۆڕشی ئێران ریگای چاره‌سه‌رێکی رادیکال (بنچینه‌یی) بو مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی نه‌دۆزێته‌وه ، ناتوانێ شورشێکی به‌رده‌وام و سه‌رکه‌وتوو بێ به‌داخه‌وه مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له هیندی بابه‌ته‌وه نه‌بێ ، له‌لایه‌ن هێزه پێشکه‌وتووه‌کانی ئێرانه‌وه وه‌ك هه‌یه نه‌هاتۆته گۆڕ و حیزب و ریکخراوه نیشتمانی و دیموکراتیه‌کانی ئێران به‌وجوره‌ی پیویسته سه‌رنجی ئه‌ومه‌سه‌له‌یان نه‌داوه . ئێمه تێ‌ده‌کۆشین له‌م‌وتاره‌دا گیروگرفته‌کانی ئه‌ساسی مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له‌ئێران و ئوسوولێك که بیروڕای ئیمه له‌به‌رچاو کردنیان بو چاره‌سه‌رکردنی ئه‌ومه‌سه‌له پیویسته بێنینه گۆڕێ .

تاقی‌کردنه‌وه‌ی مێژوویی و واقیعیه‌تی زۆرولاتان به‌چاکی ده‌ری ده‌خا که مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی یه‌کێك له ئالوزترین مه‌سه‌له‌کانی روزگاری ئیستای ئیمه‌یه . زۆرولاتی پیشکه‌وتووی سه‌رمایه‌داری که تا ئیستا چه‌وسانه‌وه‌ی ئینسان به‌ده‌ستی ئینسان هه‌ر وه‌ك‌خۆی ماوه و خه‌باتی چینایه‌تی به‌توندی درێژه‌ی هه‌یه ، مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی وه‌ك مه‌سه‌له‌یه‌کی پێچه‌ڵپووچ خۆی ده‌نوێنێ . بێجگه له سویس ته‌نانه‌ت له ولاته‌کانی وه‌ك ئینگلستان وبلژیك و کاناداش که چه‌شنه دیموکراتیه‌کیان تێدا هه‌یه ، سه‌رمایه‌داری نه‌یتوانیوه ریگای چاره‌سه‌رێکی رادیکال بو مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی بدۆزێته‌وه به‌پیچه‌وانه رووداوه‌کانی ئه‌م چه‌ندساله‌ی دوایی نیشان ده‌ده‌ن که بۆچوونی کلاسیکی بورژوازی فه‌رمانره‌وا بو مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له‌جێ‌دا توانای چاره‌سه‌رکردنی ئه‌ومه‌سه‌له‌ی نیه .

له‌ولاتانی سوسیالیستی به له‌ناوچوونی چه‌وسانه‌وه‌ی ئینسان به‌ده‌ستی ئینسان و چاره‌سه‌رکردنی رادیکالی ناته‌بایی چینایه‌تی ریگا بو چاره‌سه‌رکردنی بنه‌ره‌تی و شێلگیری مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تیش کراوه‌ته‌وه . تاقی‌کردنه‌وه‌ی ولاتانی سوسیالیستی نیشان ده‌دا که سوسیالیزم له چاره‌سه‌رکردنی

بروانه ل ٧

شکست له چاره‌ره‌شی ئیمپریالیزمی پورتوکال نوسراوه

به‌تاقی کردنه‌وه‌ی میژوئه‌وراستیه ساغ‌بوته‌وه که خه‌باتی ره‌وا له ئه‌نجامدا هه‌رسه‌رکه‌وتو بوه‌و ده‌ست‌درێژی‌و زولم‌وزور چه‌ندین درێژه‌ی کیشابیت‌و خاوه‌ن ده‌سه‌ڵات‌و چه‌ك‌و تفاق بوبیت هه‌ر له‌ژێر زه‌بری خه‌باتی دلیرانه‌ی که‌لاندا چوکی پێ دادراوه‌و نابوت کراوه .

ئیستاش سه‌رکه‌وتنه‌کانی نیشتمان په‌روه‌رانی ولاته ئه‌فه‌ریقاییه داگیرکراوه‌کانی‌ده‌ست ئیمپریالیزمی پورتوکال ئه‌م راستیه رون‌ئه‌که‌نه‌وه‌به‌پێی ده‌نگوباسی ئاژانسه‌کان ده‌رکه‌وتوه هیزه پر چه‌که‌کانی‌پورتوکال که به‌تازه‌ترین چه‌ك‌و شاره‌زایی عه‌سکه‌ری‌ئیمپریالیزمی جیهانی یارمه‌تی ئه‌درین روژ له‌دوای‌رۆژ ماندوتر‌و لاوازتر ئه‌کرین‌و جیگای تازه‌یان‌پێ به‌جێ ئه‌هیلریت . هه‌روه‌ها ئه‌م جه‌نگه ناره‌وایه‌ی پورتوکال‌هه‌ر ده‌ستی‌ویران‌کاری به‌سه‌ر ئه‌م ولاتانه‌ی ئه‌فه‌ریقادانه‌کیشاوه به‌لکو باری ئابوری که‌لی پورتوکالی به‌ته‌واوی‌شله‌ژاندوه‌و کوزه‌رانی خه‌لکی پورتوکال به‌تایبه‌تی ره‌نجبه‌رانی ناخوش کردوه . بویه ده‌نگی ناره‌زای نه‌ك هه‌ر له‌ده‌سته‌ی کومه‌لانی ئه‌نته‌رناسیونالیزمی پورتوکاله‌وه به‌لکو له‌هه‌موکورو کومه‌لیکی پورتوکاله‌وه به‌رزبوته‌وه دژی ده‌ست‌درێژی پورتوکال .

جگه له‌مه ئه‌م جه‌نگه‌ناره‌وایه ته‌نانه‌ت سه‌ربازه‌کانی ئیمپریالیزمی رزیوی پورتوکالیشی وروژاندوه‌تاگه‌یشتوته ئه‌وراده‌یه‌ی گه‌لیکیان سه‌رپیچی له فرمانه‌کانی سه‌رکرده‌کانیان ئه‌که‌ن یاخی ئه‌بن له به‌گژاچونی گه‌لانی تیکوشه‌ری ئه‌فه‌ریقایی هه‌روه‌ها گه‌لیك لاوی‌پورتوکالی خویان له‌سه‌بازی ئه‌دزنه‌وه‌و به‌بروایه‌کی قایمه‌وه‌له‌م جه‌نگه ناره‌وایه هه‌لئه‌گه‌رینه‌وه .

هه‌ق‌وایه ئیمپریالستی‌پورتوکال شان بۆ ئه‌م راستیه دانه‌وینی که ده‌وله‌تان‌سه‌ربه‌خوییان ئه‌ویت‌و گه‌لان سه‌ربه‌ستی وه گومه‌لانی خه‌لکی‌چه‌وساوه‌و ژێرده‌ست ملی ریگای شورشیان گرتوته‌به‌ر تاگه‌یشتن به‌سه‌رکه‌وتنی ته‌واو له‌سه‌ری ئه‌رون .

به‌رامبه‌ر ئه‌م واقیعه ئه‌بی‌ده‌ست‌دریژ‌که‌ران نه‌ك هه‌ر له ئه‌نگولاو موزه‌مبیق‌و‌گینیابیساودا به‌لکو له هه‌مو گوشه‌یه‌کی ئه‌فه‌ریقادا ئه‌بی‌ده‌ست له داگیرکردن‌و کوشتن‌و برین هه‌لگرن‌و له‌راوو روت‌و جه‌رده‌یی دورکه‌ونه‌وه . چونکه که‌لان ئه‌مرو له سه‌رده‌می له‌ناوچونی ئیمپریالیزم‌و ئازادی خویانائه‌ژین با هیزه به‌دیمه‌ن گه‌وره‌کانی ده‌زگاکانی ئه‌تله‌سی‌و سه‌نتوو سیتۆو هیزه سامناکه‌کانی تر هه‌بن چونکه‌هه‌مویان به‌رامبه‌ر خه‌باتی شورشگیرانه‌ی گه‌لان وه‌ك‌شیره‌به‌فرینه‌ی به‌هاری کوردستان وان .

— سواره —

محمد حه‌نیف نه‌ژاد ئه‌سغه‌ر به‌دیع محه‌مود عه‌سکه‌ری زاده

بژی قاره‌مانه‌تی گه‌ل

رۆژنامه‌ی (باختر امروز) بڵاو کراوه‌ی رێکخراوه‌کانی جبهه‌ی ملی ئێران له ده‌ره‌وه‌ی ولات به‌شی رۆژهه‌ڵاتی ناوه‌راست له‌ژێر ئه‌وناوه‌ی سه‌ره‌وه‌دا وتارێکی له‌باره‌ی ئیعدامی ئه‌وچوار شۆڕشگێره ئێرانیه‌ی له مانگی جۆزه‌ردانی ئه‌مساڵدا به‌ده‌ستی جه‌لاده‌کانی ریژیمی شا شه‌هید کران ، له ژماره‌ی ٢٦دا بڵاو کردۆته‌وه . له‌به‌ر گرنگی وتاره‌که وا ده‌ی‌خه‌ینه به‌رچاوی خوێنه‌رانی به‌ریزی هاوکاری .

له شارێکی غه‌مگین‌دا که‌دیاری بۆ خه‌ڵکی دڵته‌نگ
له کۆشکه‌کانی دوور یا نیزیکه‌وه
هه‌مو روژی ده‌نگی بۆمبا و نارنجۆك له‌هه‌وادا
پرژانی خوێنی براکانمان به‌سه‌ر خاك‌دا
ئاوازی زنجیر و ده‌نگی پێی زیندانیه‌کانه
پیاو چۆن ده‌توانی ده‌ست له‌سه‌رده‌ست دانیشێ

جارێکی‌تر چوارکه‌سیان له باشترین رۆڵه‌کانی گه‌لی ئێمه دایه به‌ر ده‌ستریژی گولله ، جارێکی‌تر جینایه‌تکاره پیاوکوژه‌کان ده‌ستی ناپاکیان به‌خوێنی پاکی برایانی شۆڕشگێری ئێمه سور کرد و بۆ به‌خێرهێنانی ئیمپریالیسته تالانچیه‌کان ، گه‌لی ئێمه‌یان تازیه‌بار کرد .

نیکسون ده‌یه‌ویست بێته ئێران‌و ئه‌وه پێشه‌ی‌حه‌مه‌ره‌زاشا بوه که خۆشه‌ویستانی ئێمه له‌سه‌ر رێگای ئه‌و بکاته قوربانی یادی شازده‌ی‌سه‌رماوه‌زی ساڵی ١٣٣٢ هێشتا له‌دڵی خه‌ڵك‌دا زیندوه ، که ٣ خوێندکاری خه‌باتکه‌ری زانستگا ، قندچی ، رضوی و بزرگنیا له‌کاتی هاتنی ئه‌و نیکسۆنه‌دا به‌ده‌ستی حه‌مه‌ره‌زاشا و به‌تاوانی ئازادیخوازی و به‌رهه‌ڵستی ده‌سه‌ڵاتی بیگانه له ئیران‌دا کرانه قوربانی . و ئه‌مجاریش خوێنی ئه‌وشۆڕش ـ گیره شه‌هیدانه هه‌ر به‌وتاوانه‌و هه‌ر به‌ده‌ستی ئه‌وجه‌لاده ده‌رژێ .

هاوالانی شه‌هید ، محمد حنیف‌نژاد، محمود عسکری‌زاده سعید محسن‌و عبدالرسول مشکین‌فام له خه‌باتکه‌رانی (رێکخراوی گیانبازانی گه‌لی ئیران) بون ، رێکخراوێك که تا ئیستا زیاتر له‌سه‌دکه‌س له هه‌ڵکه‌وتوترین ئه‌ندامه‌کانی

که‌وتونه چنگی پولیسی جینایه‌تکاری حه‌مه‌ره‌زاشا و چه‌ندین شه‌هیدی داوه . ئه‌وچوار شۆڕشگێره قاره‌مانه که‌له‌مانگی جۆزه‌ردان‌دا درانه به‌رگولله‌ی نۆکه‌رانی ئیمپریالیزم هه‌روه‌ك هه‌مو هاواڵه شۆڕشگێره‌کانی خۆیان به‌راوه‌ستانی ئازایانه‌ی خۆیان له‌به‌رامبه‌ر دوژمنانی گه‌ل‌دا (حماسه)یه‌کیان خولقاند که قه‌ت له‌بیر ناچێته‌وه .

هاوالانی شۆڕشگێری ئێمه چه‌ندمانگ ئه‌شکنجه‌ی حه‌مه‌ره‌زاشایان کیشا ، چه‌ندجار گه‌یشتنه سنوری شه‌هیدبون ، به‌ڵام پێیان له‌رێگای گه‌ل نه‌ترازاند . له‌ریزی گه‌ل‌دا وێستان و به هه‌مو هه‌ره‌شه و گوره‌شه و ته‌ماع‌وه‌به‌رنانی حه‌مه‌ره‌زاشا پێکه‌نین و په‌یمانی خۆیان راگرت .

هاوالانی شۆڕشگێری ئێمه له‌بیدادگای حه‌مه‌ره‌زاشادا پاش چه‌ندمانگ ئه‌شکنجه‌ی درندانه و له‌توانابه‌ده‌ر قایم‌و مه‌حکه‌م راوه‌ستان ، له‌بیروباوه‌ری شۆڕشگیرانه‌ی خۆیان ، له خه‌باتی رابردوی خۆیان و له رێگای داهاتوی خۆیان دیفاعیان کرد .

هاوالانی شۆڕشگێری ئێمه له‌هه‌مو حالێك‌دا ، له‌کاتی به‌ربه‌ره‌کانی‌دا ، له‌سه‌رده‌می گرتوخانه و ئه‌شکنجه‌دا و له بیدادگاکانی شادا هه‌میشه بیریان له یه‌ك‌مه‌سه‌له ده‌کرده‌وه و ئه‌ویش مه‌سه‌له‌ی شۆرش بو مه‌سه‌له‌ی شۆڕشی کۆمه‌ڵانی زه‌حمه‌تکێشی ولاتی ئێمه ، مه‌سه‌له‌ی شۆڕشی میلیونه‌ها انسانی زه‌حمه‌تکیش که بۆ خۆیان نه‌خشی پێشه‌نگیان وه ئه‌ستۆ گرتبو .

هاوالانی شۆڕشگێری ئێمه تادواهه‌ناسه‌ی ژیان به‌مه‌سه‌له‌ی شۆڕشی زه‌حمه‌تکیشان و کۆمه‌لانی برسی و ره‌ش‌وروتی گه‌ل و به‌ریگای پیروزی خۆیان وه‌فادار مانه‌وه و دوژمنانی گه‌لیان به‌هه‌مو که‌ره‌سته‌ی ناوان و جینایه‌ته‌وه به‌هیچ دانا ، ئه‌و هه‌مو خۆراگری و جوامێریه نۆکه‌رانی بێگانه‌یان له‌ولاتی ئیمه‌دا توقاندو ئه‌وتاوانبارانه جارێکی‌تر به خوێنی هاوالانی شۆڕشگێری ئیمه به‌ره‌به‌یانێکی خوێناوی دیکه‌یان ساز کرد .

ریژیمی شا رای‌گه‌یاند که پێنج خه‌باتکه‌ری رێکخراوی گیانبازانی گه‌لی ئێران علی اصغر بدیع زادگان و چوار شه‌هیده‌که‌ی تر پێکه‌وه ئیعدام کراون . له‌کاتیك‌دا وا نه‌بو ، علی اصغر بدیع‌زادگان یه‌کیك له‌رابه‌ره قاره‌مانه‌کانی ئه‌و رێکخراوه زۆر له‌وه‌پیشتر له‌ژێر ئه‌شکنجه‌ی غیر انسانی جه‌لاده‌کانی شادا شه‌هید ببو و پاش ماوه‌یه‌ك ناوی ئه‌ویشیان له‌گه‌ل چوار شۆڕشگیره شه‌هیده‌که‌ی تر راکه‌یاند . ئه‌وه پیشه‌یه‌کی ناسراوی ریژیمه ، زۆر جار ئه‌وتاوانبارانه رولـه‌کانی نه‌به‌زیوی گه‌لیان له‌ژێر ئه‌شکنجه‌ی وه‌حشیانه‌ی‌خۆیان‌دا شه‌هید کردوه و پاشان له‌گه‌ل تیره‌باران‌کراوه‌کان یا شه‌هیده‌ ـ کانی شه‌ری شه‌قامه‌کان ناویان بلاو کردونه‌وه . علی اصغر بدیع زادگان به‌تاوانی ئه‌وه‌ی وه‌ك کێو راوه‌ستا و به‌گوناهی ئه‌وه‌ی خه‌یانه‌تی به ره‌فیقه گیانبازه‌کانی نه‌کرد له‌ژێر ئه‌شکنجه‌دا شه‌هید بو وئه‌وه دیاریه‌که که کۆنه‌په‌رستی‌ی حه‌مه‌ره‌زاشا بۆ شۆڕشگێرانی نیشتمانی ئیمه هه‌یه‌تی .

حه‌مه‌ره‌زاشا زۆر به‌وحشیگه‌ری تێ‌ده‌کۆشێ شه‌پۆلی تازه‌ی به‌ربه‌ره‌کانی له‌ولاتی ئیمه‌دا سه‌رکوت بکا . ئه‌و هه‌مو تیره‌باران و تاوانه هه‌ر به‌هیوای به‌ستنی رێگای خه‌بات و ترساندنی رۆڵه‌کانی گه‌ل له دریژه‌دان به خه‌باته . به‌لام هه‌میشه ئه‌نجامه‌که‌ی به‌پێچه‌ وانه‌بوه هێشتا چه‌ندرۆژ به‌سه‌ر شه‌هیدبونی ئه‌وگیانبا ـ زانه‌دا رانه‌بردبو که به‌هاتنی نیکسون تاران خرۆشا . خوێنی شه‌هیده ئازایه‌کانمان خوێنی خه‌ڵکی بزواندو هاوالانی رێگای ئه‌وقاره‌مانانه به‌ته‌قاندنه‌وه‌ی یه‌ك‌له‌دوای‌یه‌ك و به بەردباران کردنی ئاغای جینایه‌تکاری حه‌مه ره‌زاشا نیشانیان‌دا که گه‌لی ئیران گه‌لیکی مه‌زن و قاره‌مانه‌و شه‌ری ئه‌وقاره‌مانانه تا سه‌ر ـ که‌وتنی یه‌کجاری درێژه‌ی ده‌بێ .

شۆڕشگێره‌کان نیوسه‌عات پیش هاتنی نیکسۆن گوری ره‌زاخانی چه‌کمه‌ره‌ق ، بناخه ـ دانه‌ری ئیستیعماری نوێ له ئیرانیان به دوبۆمبا هه‌ڵته‌کاند ، چه‌ند ده‌زگای ئه‌مریکایی‌یان

بروانه ل ٧

عه‌لی باکری ره‌سول مشکین‌فام

کۆن و نوێ

لە هۆنراوەی کوردیدا

- عەزیز گەردی -

پاشماوەی : ژمارەی پێشوو..

● شتێکی باو ئاشکرایەکەبوێژی کۆن زۆرجار لەمیحرابی شانازی‌یا چۆکی بەهۆنراوەکەی ئەداو شانازی‌یەکەشی هەر لەدەوری‌خۆی ئەسووڕایەوە ، واتە بیری لە کەمەیەکی تەسکی نەرجسیەت پەنگی ئەدایەوە ، بابا تاهیری هەمەدانی ئەڵێ :

منم ئان ئاجرین موڕغی کەفی الحال
بسووجەم عالەمی گەربەرزە ئەم بال
مصور گەر کەشەد نەقشم بەدیوار
بسوجەم عالەم ئەز تەئیسری تمثال

یاخود ئەوەتە شاعیر شانازی‌بەجگەرگۆشەکەی ئەکرد کە بەرهەمە کەیەتی ، (مەلای‌جەزیری) ئەڵێ :

د اعجازا بیانی‌دا سخن‌گەربێتە انصافی
دزانیت مختصر هەر کەس(مەلی) سحری عبارەت کر

یا ئەوەتە (نالی) ئەڵێ :

ئەو گەو هەری نیکتەی
کە لەنالی دەدزن خەلق
ئاوی نی‌یە وەك ئاگری بێ‌شەوقی دزانە

کەچی هۆنراوەی نوێ ئەکەرشانازی بەشتێ بکات وەنەبێ هەر رووی لەخۆی بێتو لەهەموو ئاوێنەیەکا هەرخۆی ببینێت بەڵکو هەوڵ‌ئەدا هەول‌تەقەلای لەبۆتەی بەرژەوەندی گشتی وولاتو نەتەوەکەی‌بتاوێنێتەوە بۆیەکا شانازی‌یەکەشی هەر بۆ ئەوەئەچێتەوە کە لەنەتەوەکەی‌دا هەیە .. خانی ئەڵێ :-

هەر بێرەکی وان بە بەذل‌حاتەم
هەر مێرەکی وان بە رەزمی‌رۆستەم

حاجیش ئەم شانازی‌یەدووپات ئەکاتەوەو ئەڵێ :-

بە شەجاعەت هەموو وەکورۆستەم
بە سەخاوەت هەموو وەکو حاتەم

یا وەکو (دڵدار) کە شانازی بەرەچەڵەکو نەژادی خۆی‌و نەتەوەکەی ئەکات‌و ئەڵێ

ئێمە رۆڵەی میدیاو کەیخوسرەوین
دینمانە ئایینمانە ، هەر نیشتمان

یا ئەوەتە وائەبێ کە شاعیر گولاوی شانازی بەرووی قارەمانەو جوانەمەرگە شەهیدەکانی رێگای رزگاری کوردستان ئەپرژێنێ .. (کامەران) ئەڵێ :-

لەسەر بەردی یاد کەژی نەبەردی
بە ووشەی بەرزی پیرۆزی کوردی
گەل نووسیویەتی بەخوێنی دوژمن
سوارەی مەریوان شانازی کوردن

● شاعیری کۆن کە سەیری ئافرەتی کردووە تەنها دیوی دەرەوەی بینیوە ، واتا شاعیری کۆن کە وەسفی دڵدارەکەی ئەکاو باسی جوانی ئەکا هەر دیمەنی دەرەوەی لەبەرچاوە وەفایی ئەڵێ :-

هەرکەدی زولفی بەرووادا
حوسنی پڕتابی شکا
نازی سونبول حورمەتی
گوڵ بەرگی سیرابی شکا

کەچی شاعیری نوێ بەم پەلك‌و تفرەی دەرەوە ناوەستێ بەڵکو بەگوڕ ئەڕوا بەناخی ئافرەتا ئەچێتە خوارەوە ، تا لە ناخی دلیەوە رۆناکی خوو ورەوشت‌و تێکۆشانی مەردانەو باوەڕی پیرۆز ئەبینێ‌و بەم پێوانەوە جوانی بۆ دائەنێ نەك رەنگ‌و روخساری دەرەوەی (سعدالله پەرۆش) ئەڵێ :

جوانی ئێستا مەرجی رەوشتە
رەوشت هەر وەکو کۆڵەگەی پشتە !!

هەروەکو بێ‌کەسیش ووتویە:

خشل‌و جوانی تۆ حەیا.
فێربوونە
پاشەرۆژیشت
هەر بەوان روونە

٢ - سۆز :

● سۆز لە هۆنراوەی کوردی‌دا سۆزێکی خۆیەتی - ذاتی -یە ، لە ناخی خۆیەتی شاعیرەو ، تەقیوەو کەونۆتە کەف‌وکول‌و جۆش‌وخرۆش وهەلچوونەوە . بەڵام هەر لە دەروونی گڕگرتووی خۆیا ماوەتەوەو داپەستراوەتەوە سەریەك‌و تێکەڵ ژیانی دەرەوە نەبووە ،سۆزی باوی هۆنراوەی دڵداری کۆن لەهەندێ کات‌و شوێنا ئەوەندە ئەجۆشێ‌و ئەکفێ کە شاعیر خۆی ئەکا بەخاك‌و خۆڵی بەردەرێ ماڵی یارەکەیا واتە بەچەشنێ گڕی ئەو خۆشەویستی‌یە لە هەناوی قەپات‌کراوی شاعیر بەرئەبێ کە هۆنراوەکەی ئەبێ بە ئاوێنەیەکی پاگژ بۆ رەنگدانەوەی‌سلوکێکی(ماسۆشی) لە قووڵایی نفسی شاعیرەوە ئەبزوێ ... (نالی) ئەڵێ :

صوتی نەغمەی بولبولە ، یا چەهچەهەی خڕخاڵی‌یە ؟
دەنگی سۆڵە، یا لە ژێر پێی نالە ناڵی ناڵی‌یە ؟

توخوا ! سۆزە کە لەوەش زیاتر هەڵبچێ کە تام لە ناڵەی خۆیا وەربگرێ ئەو کاتەی یاری نازداری پێی ناسك‌و نەرمی ئەنێ بەسەردا، خۆ هەر ئەمیشە لە شوێنێکی ترا سەر ئەکا بە بەردەبازی پەڕینەوەی یار .. ئەم سۆزەش بە شێوەیەکی گشتی زەلیلی شاعیر پێشان ئەدا کە دەستی پاڕانەوە لە بەر فەیزی مەرحەمەتی یارا پان ئەکاتەوە . ئەم سۆزە زۆر جار بۆ ئەوەی ئەبات کە بە فەرمانی حاکمی چاوەوە ببێ بە ئامانجی تیری موژەو بە دەستی یارەوە بپێکرێ .. (حەریق) ئەڵێ :

خۆت وەکو سولتانو چاوت حاکم‌و برۆت شمشیر
تیری موژگانت وەزیرە مەشقی خونخواری ئەکا ..

بەڵام لە هۆنراوەی نوێ‌دا دیمەنی جەنگاوەرانەی نرسینەر بە بەرۆکی یارەوە نابینری ، بە جیاتی ئەوەی شاعیر لە هەموو ئان‌و سەعاتێ چاوەڕێ کوشتن بێت لە یارەوە چاوەڕێی الاواندنەوەیەتی ، چاوەڕێی ئەوەیە بە بێ ترس لە سەر رانی نەرم‌و کۆشی گەرمی یارەکەیا ئۆ قرەیەك بگرێ‌و پشوویەکی هێمنی‌بدا .. (هێمن) ئەڵێ :

داستانی مەم‌و زین کۆنە کچێکم گەرەکە
شلکەرانی بکوشم ، بۆنی لەسنگ‌و مەم کەم

● لە هۆنراوی کۆندا ئەگەر شاعیر یا رەکەی لێ‌ببڕابوایە دەستی پێی نەگەیشتبوایە هەموو شتێکی ئەکرد بە قوربانی بەیەك شادبوونەوە ، تەنانەت گەلێ جار وای لێ ئەهات کە بە تەواوی کێوی وورەو متمانەو باوەڕ بە خۆ بوونی هەرەسی ئەهێناو دەستی لە دونیا ئەشوشت‌و مەجنون ئاسا ئەیدایە کێوو سارا ... (تبریرات)یشی بۆ ئەو سەرگەردانی‌و شێت‌و شەیدا-یی‌یە بەوە ئەهێنایەوەکە جلەوی (اختیار)ی بەدەست نەماوە بەڵکو کەوتۆتە دەست عەشقەوە ئەوەی پێی ئەکا عەشق‌و دڵداری پێی ئەکا .. کوردی ئەڵێ :

مەکەن مەنعم‌کە سەرگەردان‌و وێلم
بەدەست عەشقە زەمانی اختیارم

کەچی شاعیری نوێ ئەگەر دەستی بەیارەکەی نەگات ئەوەندە جلەو بۆ سۆز شۆڕ-ناکات کە بیکا بە هاودەمی مەجنون ، بەڵکو نەختێ بەمەوزوعی‌و بەبیرێکی علمی بۆ مەسەلەکە ئەچێ‌و لە ئەنجامی کلپەسەندنی سۆزە تەقیوەکە بەدوای هۆو سەبارەتی بەیەك نەگەیشتنەکە ئەگەڕێ‌و کۆسپ‌و تەگەرەکانی سەرێ رائەماڵێ ، بۆیە هۆنراوەی‌نوێ یاخی‌بوون‌و رسانەوەو رەفز کردنێکی ووردبینی تیایە ، (هەردی) کە دەستی بەیارەکەی ناگات ناچارە پەنجە بۆ هۆی ئەم کارەساتە درێژبکات‌و خوویەکی پووچی کۆمەڵایەتیمان رسوا بکات کە ئەڵێ :

کچ لەلای ئێمە گوڵێکە بۆیە پەروەردەی ئەکەن
تا برازێنیتەوە مێزی شەرابی دەوڵەمەند

(گۆران)یش لە « ئۆپەرێتی ئەنجامی یاران » دا کارەساتی گۆڕکردنی خۆشەویستی راستەقینەو بەزۆر لێك‌شەتەك-دانی کوڕو کچ پێشان ئەدا ، کە کوڕێ سوێن‌وپەیمان لەگەل (مەنیج)ی خۆشەویستی‌یا ئەبەستێ بۆ ئەوەی پاش سەرکەوتنی‌شۆڕش‌و گەڕانەوەی بهێنێ! کەچی تا ئەو ئەگەڕێتەوە دیمەنە جوانەکەی پێشوو گۆڕاوەو پرشنگی ئاواتی لە گەرووی تاریکی‌یا تواوەتەوەو باوکی (مەنیج) بەپارەو ژن-بەژنی لە رەورەوەی پیرێکی قایم‌کردووە ... جا چۆن هەر دووکیان نەبن بە قوربانی رێگای‌خۆشەویستی راستەقینەو سەرمەشقی کوڕو کچانی نەتەوەکەیان بۆ ئەوەی ببن بەپەندو عیبرەت‌و هاندەرێك بۆ لاوانی‌تر تا یاخی‌بن‌و کۆت‌و کەلەبچەی دیلێتی بپسێنن :-

بێن کچان ، بێن کوڕان ، پەیمان ببەستین
بۆ هێزی زۆرداری مل‌کەچ نەوەستین

ئا بەم جۆرە نائومێدی‌و گۆشەگیری‌یەکەی هۆنراوەی کۆن ، لە هۆنراوەی نوێ‌دا بەگیانی بابەتی‌و راچەنین‌و شۆڕش‌و هەڵگەڕانەوە چارە-سەر ئەکرێ .

● زۆرجار وائەبێ کە (جوانی) هەست‌و سۆزی شاعیر ئەبزوێنێ ، جا ئەگەر سۆزی شاعیری کۆن بەتیشك‌و شەوقی جوانی بزوابێ ، شاعیر ئەم جوانی‌یەی هەر لە دڵخوازە-کەیا بینیوە ، ئەمەشیان بۆئەو هەستە ئەچێ کە بەرامبەر خۆشەویستەکەی بوویەتی چونکە « خۆشەویستی گەوهەری جوانی ئەخولقێنێ » وە شاعیر هەموو شتێکی کردووەبەقوربانی ئەو جوانی‌یەی لە وجودی یار. تواوەتەوە ... (نیهانی) ئەڵێ :

هەزاران جانی شیرینم هەبێ نایێتە بەرچاوم
فیدای خاکی رەهی ئەو بێ‌و نیثاری زولفی تاتایی

یاخود (برهان جاهد)ی هەولێری هەموو هێزو تواناو هەموو شتێکی کە هەیەتی ئەیکا بە دڵۆپێك بە دەریای جوانی یاری دائەدا :

بڵێین بەو یارە شیرینە لەسەر روو پەردە بالادا
ئەوەی هەم بوو لە دونیادا بەبەحری حوسنی ویم دادا.

شیعرو ئاسمانو ئەستێرەو مانگ‌و هەموو دیمەنێکی تری جوانی ئەو سروشتە پان‌وبەرینە رازاوەیە ئەشکێ . ئەمەو وەنەبێ‌سۆز لە هۆنراوەی نوێ‌دا هەرزادەی جوانی‌بێت‌و جوانی لە ناخەوە بیبزوێنێ‌و گیانێکی زیندووی تەزووبەخشی پێ‌بدا بەڵکو سۆزی نیشتمان‌پەروەری ، یا هەستی شۆڕش-گێڕی لەپێناو ژیانی چەوساوەکانی نەتەوەکەماندا زۆرجار دەروونی شاعیر ئەجۆشێنێ‌و گەڕای شیعری پێ‌دائەنێ ... (هێمن) ئەڵێ :

من لە لۆمەو تانەو زنجیرودار باکم نی‌یە
لەت‌لەت‌م کەن بم‌کوژن، هێشتا ئەڵێم کوردم ئەمن

٣ - ئەندیشە :

● هۆنراوەی کۆنی کوردی کەفێ بوو بەسەر دەریای خەیاڵێکی تیژڕەوەوە ، بیری‌شاعیر هەردەم لەسەر دووباڵی ئەم خەیاڵە لەگەشت‌و گوزاردابوو بۆ مێرگ‌و مێرغوزاری داستان‌و ئەفسانەکانی وەکو رۆستەم‌وزال‌و جیهانگیرو گیوو گۆدەرزو شیرین‌و فەرهادو وامق‌و عەزراو سلێمان‌و ئاسەف‌و خدری زیندەو ئاوی‌حەیات ... هەردەم لە دەوری گەنجینەی پۆشراوو ماری‌پاسەوان هەڵ‌ئەتووترکا ، ئەبوو بە پەروانەیەك‌و بەگڕی کوڵمادا تەمرکایەوە ، ئینجا ئەهات ئەم داستان‌و ئەفسانانەی ئەکرد بەتیشکێکی بەهێزو لایەنێکی تاقی‌کردنەوەی هەستی خۆی‌بەرامبەر یارەکەی پێ‌روون ئەکردەوە .. حاجی قادر ئەڵێ:

حاصلی وەسفی گوڵم نایێتەسەر حەدو بەیان

کەچی شاعیری ئەمڕۆمان بەدوای جوانی‌یەکی سەربەخو ئەگەڕێ ، ئەو جوانی‌یە لەهەموو شتێ بەدی ئەکات‌و ئەکەوێتە پەرستنی ، (عبدالله پەشێو) پاش ئەوەی لە باخچەی دڵ یارەکەی بەخێوئەکات‌وکت‌وپڕ ئەورەوێتە ژێر پێی ، واتە بۆ ئەو نابێ . رووی تێ‌ئەکاو ئەڵێ :

تۆ دەربەستی، من دەربەست نیم
شیعر ، ئاسمان ، ئەستێرە، مانگ
هەموو جوانن بۆیان ئەژیم

بەم جۆرە تاسەی نێنووحەزی کلپەسەندوو لەهۆنراوەی نوێ‌دا چۆن بە جوانی یارئەشکێ ، ئاواش بەجوانی

شیرینی فەرهادە ، لەیلی قەیسە ، عوزاری وامیقە

یا (وەفایی) ئەڵێ :

ئەژدەهای زولفت تەلەسمیکە لە سحری بابلی
ئاگری جادوو لە میهری‌و ماهی تابان بەردەدا .

بەم جۆرە ئەندیشەی هۆنراوەی کۆنی کوردی هەر شێلەی داستان‌و ئەفسانەو کارەساتی خۆماڵی کۆن ئەخواتەوەو ئەیکا بە بوخارێکی بۆندارو قەدوباڵای‌یارە نازدارە-کەی پێ ئەڕشێنێ کەچی لە هۆنراوەی نوێ‌دا خەیاڵ بەدوای

بڕوانە ل (٧)

تەپڵی ئەمان

هێمن کوردستانی

قەڵەم سەرکێشە ، بیریش موقەڵێشە
بەڵام : یارەبی دوی رەش‌بێ زەمانە
لەدەستانی دڵی تەنگم هەمیشە
مەکۆگەی مەینەت‌و دەردو غەمانە
هەمو تیری بەڵای ئەو رووژگارە
دەکا بۆسینگی پڕزامم کەمانە
براو خزم‌و کەس‌و کارم بەجارێ
نەوا لێم‌بونەتە داسی‌رەمانە
لەماڵی خۆم دەکەم بۆنی‌غەریبی
کە بێزارم لە هەرچێکی هەمانە
ئەوی خۆشم‌دەویست وەك‌گیانی شیرین
تەماشای ! بۆتە مشتەی‌ناوهەمانە
لە داس من دێلەرێوی ترسەنۆکیش
وەها ڕاسا دەلێی فیلی‌دەمانە
ئەوی دایم لەژێر خەڵکا ژیاوە
لەسەر من پاڵەوان‌و قارەمانە
دەمی خۆشم لەژینمدا نەدیوە
بخوازم تاکو خۆزگەم بەودەمانە
گەمەی تۆشم بەلاوە سەهلە خوێری !
گەلێکم پێ‌کراون لەو گەمانە
هەمە هیوا بەدوارۆژێکی رووناك
بەشی ئینسانی بێ‌هیوا نەمانە
لەبەرتۆ چارەنوسی شومی بەدفەڕ !
ئەوی قەت لێ‌ی‌بەدەم تەپڵی ئەمانە

مهاباد ١٩٦٣

سەرنجێکی زانستی

لە سەرنجێکی ئەدەبی

لە ژمارە ١٢٢ی رۆژی ٢٤-٦ هاوکاری‌دا کاك «سامی شۆڕش» نوسینێکی بلاوکردەوە لە ژێر ناوی (سەرنجێکی ئەدەبی)دا ، وە تیایا ئەڵێ (ئەمڕۆ ... بزوتنەوەیەکی ئەدەبی نوێ-خواز - روانگە .. دەوری کاریگەرو زیندوی خۆی‌ئەگێڕێ بۆ بەرەوپێشەوە بردن‌و پەرەپێدانی ئەدەبەکەمان‌و بەرزکردنەوەی وشەی کوردی‌ی مولتەزم بە ناوەرۆکی پێشکەوتوخوازی مەسەلەی مرۆڤی

ئەحمەد شەریف

سەردەم ، لەپەراوێزی‌خوارەوەی ژیان‌و شۆڕشەوە بۆ جێگەی دیاری خۆی) هەروەها ئەڵێ (روانگە - تاکە عیلاجێکە بۆ گۆڕینی باری‌ناهەمواری مرۆڤ‌و ئەم نەوە پان‌و بەرین‌و فراوانە کە ناخی خۆی بە هەموو ئازارو قولیەکیەوە لە ناو ئەم ئەدەبە تازەیەدا - روانگە- ئەدۆزێتەوە) .. ئنجا ئەڵێ وێنەی روانگە لە ئەدەبی جیهانی‌و کۆنی کوردیشدا هەیەو حاجی قادری کۆیی بە روانگە ئەشوبهێنێ ؟!!

خوێندەواری بەڕێز! بڕوابکە لەوەتی روانگە پەیدابووەو بانگەوازەکەیان بلاو کردۆتەوە قەت بیرم لەوە نەکردۆتەوە رۆژێك لەسەر روانگە بنوسم ، یان رەدیان‌بدەمەوە . چونکە لەو باوەڕەدا بوومە هەموو کەس سەربەستە لە بیرورا دەربڕیندا وە سروشتی روانگەو شێوەی پەیدابوون‌و دروستکردنی ، هەروەها ئەو بەرهەم‌و نوسینە کرچ‌و کاڵەی بلاوی ئەکەنەوە خۆی ئەبێتە هۆی کزبوون‌و لە ئەنجاما بزربوون‌و تیاچوونی.. بەڵام ئەم نوسینەی کاك «سامی شۆڕش »و هەندێ بەرهەمی تریان وەك دەڵێن کەڕوڵالیش دێنێتە زوبان‌و ناچار دەبێ بەراوردێك لە نێوان راستی‌و قسەکانیان بکەین ، نەوەکا هەندێ لە لاوە خوێن‌گەرم‌و تازە هەڵچوەکان بە هەڵەببەن‌و سەر لەوانیش بشێوێنن‌و توشی گێژاوی بیریان بکەن .

وە بەئومێدی ئەوەی خۆشیان کە چەند لاوێکی کوردن‌و رەنگە لە دڵسۆزیەوە ئەو شتانە بلاو بکەنەوە ، چیتر دوای کڵاوی بابردو نەکەون .

شتێکی‌ئاشکرایە روانگەخواز چەند لاوێکی تازەپێگەیشتوی خۆپیشاندەری سەرلێ‌شێواون‌و پەیڕەوی هیچ بیروباوەڕێکی پێشکەوتوخوازی زانستی ناکەن و لاسایی (خەتێکی) راستڕەوی بورجوازی ئەورووپی گومان لێ‌کراو دەکەنەوە ، جا یا هی ئەمان لە نەزانی‌و دڵسۆزیشەوە بێت .. ئەمانە گوێ بۆ هۆش‌و زانست‌و راستی ناگرن‌و یاخین لە کەلەپوری نەتەوایەتی‌و راپەڕینە مێژوویەکانی میللەتەکەمان .

وە بە دان‌پیانانی خۆیان بەرهەمەکانیان بۆ میللەت نیەو بە زمانی میللەت - واتە رەمەکی سادە - نانوسن‌و نایەنە ئاستی گەل !!؟

بەڵکو بۆ چەند کەسێك دەنوسن‌و شتی تێکەڵ‌وپێکەڵ‌و رەمزو غەمزو شاراوە بلاو دەکەنەوە کە هیچ پەیوەندیەکی بە ئێش‌و ئازاری کۆمەڵانی خەڵکی چەوساوەی کوردستان‌و ئەدەبی شۆڕشگێڕی سوشیالیستی زانستی‌یەوە نیە . وە نایانەوێت کۆمەڵانی خەڵك تێ‌یان بگات‌و ناوەرۆکە پوچەڵەکەیان لە ژێر پەردەی یاخی‌بوون‌و شۆڕشا ئەشارنەوە شتێکی سروشتی‌یە هەر ئەدەبێك بە زمانی سادەی رەمەکی میللەت نەنوسرێت‌و میللەت تێ‌ی نەگاو کەم‌وکوڕی‌و دەردەسەری‌و ناتەواوی‌و ناکۆکیەکانی گەل دەست‌نیشان نەکا بە شێوەیەکی زانستیانەو لەسەر تیورێکی مارکسیزم‌و لینینزم چارەسەری بۆ دیاری نەکاو هەموو بارەکانی هەڵنەسەنگێنی‌و دۆست‌و دوزمن

لەیەکتر جیانەکاتەوەو قۆناغەکانی میللەت پیا دەڕوات دیاری نەکا بە ئەدەبێکی پێشکەوتوخوازی مولتەزم دانانرێ‌و هیچ جیاوازی نیەو بگرە هەر بەشێکە لە ئەدەبی دەرەبەگایەتی‌و سەرمایەداری کە لە سەردەمەکانی پێشودا باویان‌بوو وە تەنیا بۆ چەند ئاغاو سەردارێك ئەنووسران‌و بە ئازایەتی‌و سوارچاکی ئاغاو بەگزادەکاندا دەگوتران‌وە بەلای رەمەکی میللەتەوە نەدەچوو ، هەستی بە ئێش‌و ئازاری ئەوان نەدەکردو (خرافیات‌و میسالیەتی) بلاو دەکردەوە ، تا کۆمەڵانی خەڵك هەست بە چەوساندنەوەی خۆیان نەکەن‌و مل‌کەچی جەوری زەمانە بن‌و رێگای تێکۆشان نەگرنەبەر بۆ رزگاری لە ژیانی ژێردەستی‌و هەژاری‌و کوێرەوەری‌دا ..

کەواتە هەر ئەدەبێك (ئیطاری) میللەت نەهەژێنێ‌و میللەت تێ‌نەگاو نەیەتە ئاستی میللەت‌و بۆ سوودی میللەت نەیەتە کایەوە بە ئەدەبی پێشکەوتوخوازی مولتەزم دانانرێ جا کاك سامی‌خۆشی‌بێ‌و ترشی‌بێ ، ئەمە لە لایەك ، وە لە لایەکی‌ترەوە یاخی‌بوون‌و (نەء)ی روانگە زۆر جیایە لە یاخی‌بوون‌و (نەء) گیڤاراو فیدائکارە یابانیەکان‌و وێك‌چون لەنێوانیاندا نیە . گیڤاراو فیدائکارە یابانیەکان بە زمانی میللەت دەدوان‌و دەیان نوسی‌و چوبونە ناو جەرگەی میللەتەوەو خاوەن بیروباوەڕێکی سوشیالیستی ئاشکرابوون‌و بڕوایان بە خەباتی رێك‌وپێکی خوێناوی درێژخایەن هەبوو ، بەرەنلایی‌و

خۆپیشاندان‌و رەمزوغەمزیان بەلاوە ناپەسندبو ، دژی هەمو چەشنە چەوساندنەوەیەکی نەتەوایەتی‌و چینایەتی ئەجەنگان‌و لە پێناو مرۆڤ‌و بیرو باوەڕی سوشیالیستی‌زانستی‌دا هەزاران میلیان بڕی‌وگیانیان بەخشی ..

مایەوە سەر ئەوە بزانین بەرهەمەکانی روانگە لە بەرهەمەکانی حاجی‌قادری کۆیی دەچن یا نا ؟!

بەلای منەوە هەر کەسێك شارەزا بێت‌دەزانێ حاجی‌قادری کۆیی بەزمانی سادەی میللەت شیعری وتوەو شیعرەکانی بۆ هەمو میللەت‌بوە، وە چارەسەری دەردەکانی میللەتی کوردی کردوەو ئاراستەو ئامۆژگاری کردون‌و هەوڵی داوە کورد هۆشیار بکاتەوە .

وە لەبەر ئەوەی حاجی ویستویەتی هەموو خەڵك تێ‌بگات ناچار ئەوەندە بە سادەیی نوسیوە لە بارەی هونەری‌یەوە لە نرخی شیعرە-کانی کەم بۆتەوەو بگرە هەندێکیان لەنگن . کەچی برایانی روانگە دەڵێن بۆ چەند کەسێك دەنوسین‌و مەرج نیە هەمو خەڵك تێمان بگات !

جا نازانم کاك سامی لەم بارەیەوە بیروڕای‌چی‌یە ؟

لە دواییدا دەڵێم :

هەر کاتێك روانگەخوازەکان توانیان ببنە خاوەن بیرو باوەڕێکی پێشکەوتوخوازی مولتەزم بە سوشیالیستی زانستی واتە چینی چەوساوەی کوردستان وە بە زمانی سادەی میللەت شتیان نوسی‌و هەمو میللەت تێ‌یان گەیشت‌و چارەسەری دەردەکانی میللەتیان کردو کوردایەتیان قوڵترو فراوان‌تر کرد وە لە بیروباوەڕو کاروکردەوەدا یەکیان گرت‌و ڕاڕاوتێکەڵ‌و پێکەڵ‌و رەمزو غەمزیان بەلاوە ناو چونە ئاستی میللەت‌و ناو جەرگەی میللەتەوە وە کۆمەڵانی خەڵکیان هاندا بۆ رزگاری نەتەوایەتی‌و چینایەتی لەسەر تیورێکی سوشیالیستی زانستی‌و بەرهەمی بەتین‌و تەوژمیان هێنایە کایەوە .. تا دوای ئا ئەوسا ئێمەش رایەکی تریان لەسەر دەرئەبڕین .

بێداری

شیعری : ناظم حکمت
محمدی مەلا کریم
کردوویە بە کوردی

ئەمە خۆتی سبەینێ زوو
لە خەو بێدار ئەبیتەوە ،
لەناو ماڵ‌و خێزانتدا ،

ئەی ئەوکەسەی کەهێشتا فێر نەبوویتەوە
بڕوانی بەناو ماڵتدا ؟!
کاتی ڕاست بوونەوەت‌لە خەو
یەك لەو شتەبەدانەیە
کە ساڵانی بەندیخانە
دروستیان ئەکەن بۆکەسێ
سیازدە ساڵی خشتی تیابەسەربردبێ !

× ×

ئەی ئا ئەوە کێیەکەوا
لەپاڵتا درێژ کشاوە ؟
تاپۆی شەوی تەنیایی‌یە ؟
نەخێر ، خێزانەکەی‌خۆتە
لاتا خەوتووە هەر ئەڵێی‌فریشتەیە ..
ئای چەند جوانە بەدووگیانی !
سەعات چەندە ؟
سەعات هەشتە ؟
ئەمە ئاوا ئەگەیەنێ ؟
تا شەو دادێ
ترسی هیچتان لە لانی‌یە ،
چونکە پۆلیس ڕەوشتیانە
هەرگیز بە رۆژ
نادەن بەسەر ماڵی کەسا ...

institut kurde de paris

لە پێناوی بەکارهێنانی بەرهەمی خۆوڵاتیدا

لەدوای میللی کردنی نەوتودەرکردنی کومپانیای نەوتی عیراق قوناغیکی تازە هاتەئایەوە کە پیویستە نەخشەیەکی ئابوری تازەی بۆ بکیشریت کە بگونجی لەگەل باری ئابوری ئەمروی وڵاتاو لەگەل ئەوخەباتە توندوتیژەی کەوتونە نیوان گەلی عیراق و ئیمپریالیزم و کومپانیا مونوپولیەکانیەوە .

بی گومان ئەم نەخشەیەچەند بەرەیەکی تیکوشان ئەگریتەوە سیاسی و ئابوری و تقافی و هەریەکەیان نەخشەی تایبەتی خویان ئەویت سەبارەت بەباری ئابوری پیش خستنی پیشەسازی کەرتی گشتی و تایبەتی ولات چەلیکە لەو چەکە ئابوریە کاریکەرانەی کەلەکەمان بەکاری ئەهینی بۆ بەگژاچونی ئیمپریالیزم ئەمەش بەوە پیشتر ئەکەویت و گەشە ئەکات کە هاوولاتیانی عیراق بەرهەمی پیشەسازی وڵات بەکاربهێنن .

بەکارهینانی بەرهەمی پیشەسازی وڵات ئەبیتە هوی ئەوەی پاریزکاری پارەی بەنرخی بێگانە بکەین کە کەوتوتە دەست حکومەتی نیشتمانی جگەلەمە بی کاری کەم ئەکاتەوە لەوڵات و ئاستی گوزەرانی کومەلانی خەلك بەرز ئەکاتەوە چونکە جگە لەوەی دەستی کریکاران لە جاران زیاتر ئەکەویتە ئیش ئەوکەرەسەخاوەی ئەو بەرهەمەی لیی دروست ئەکریت و بەشی زوری لە دیهاتەکانی عیراقدا بەرهەم ئەهینریت ئەویش ئاریکی سود بەخش ئەکاتە سەر ئاستی ژیان و گوزەرانی جوتیاران . واتە بەکارهینان و کرینی بەرهەمی خۆولاتی ئەبیتەهوی نەهیشتنی بی کاری و باشکردنی ژیانی کریکاران و جوتیاران و کاسبکاران و فەرمانبەرانی کارگەو مانیفاکتورەو دەستکا پیشەسازیە گشتی و تایبەتیەکانی عیراق ، وە سەربەخوی ئابوریمان بەرەوپیش ئەبات بویە پیویستە هەموالایەك کومەلانی خەلکی بۆ ئەم مەبەستەهان بدەن کە ئەرکیکی پیرۆزی سەرشانی هەموانە وە بایەخ و سودیکی گەورەی ئەبیت بۆ پتەوکردن و گەشەکردنی ئابوری وڵات و بەگژاچونی ئیمپریالیزم و کومپانیە تالانکەرەکانی .

پرۆژەکانی کوردستان
٦ ملیۆن دیناریان تێ ئەچێ

ئەم پرۆژانەی ئیستا لە کوردستانا ئیشیان تیائەکریت نزیکەی ٦ ملیون و ٣٠٠ هەزاردیناریان تێ ئەچیت .

ئەوەی شایانی باسە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش ئەو پروژانەی کەبوئاوەدانکردنەوەی ژوروی وڵات بریاریان لەسەر درابو سوجیای کردوتەوە لە بریاری راگرتنی پروژەکانی پروگرامی بەرهەم هینانی ئەم ساڵا .

[illegible] ... بی ئەچیت ... [illegible] ... ١٠٠ هەزار دینار ... [illegible] ... لە ئیستا ... ٤٠٠ پرورەی ... پیشەسازی و پیشتەجی کردن و تەخت کردنی ریگاکان هەر بەردەوامە .

مەسیحی جیۆلۆجی لە ئاوچەی ژوروو رۆژئاوای وڵاتا

لە ناوچەی ژوروورۆژئاوای وڵات ، کومپانی نەوتی نیشتمانی ئیستا خەریکی کاروباری مسحی جیولوجیەوە لە حەفتەی پیشودا یەکەم تیپی جیولوجی کومپانیاکە لە ناوچەی (أبی زبیر) لە پاریزگەی دهوك دەستی بە مسح کردن کردوە .

واچاوەروان ئەکریت کە کاروباری مسحی جیولوجی ٣ مانگ بخایەنیت .

قوتابیە پیشەسازیەکان

لە وەزارەتی پەروەردە لیژنەیەك بەسەروکایەتی مفتشی خویندنی پیشەسازی و بەریوەبەری قوتابخانە پیشەسازیەکانی بەغدا پیك هاتوە ، بۆ لیکولینەوە لە نەخشەی ئیش پی کردنی قوتابی قوتابخانە پیشەسازیەکانی لە پشودانی هاوینا .

بەپێی بریاری نەخشەکە هەرقوتابیەك بەلای کەمەوە لە پشودانیکی هاوینا لە کارگەیەکدا بەشداری ئیشکردن نەبوبیت بەدەرچوی قوتابخانە ناژمیریت .

ئەنجامی تاقی کردنەوەی بەشی کوردی »زانکۆی بەغدا«

وا لە خوارەوە ئەنجامی تاقی کردنەوەی پۆلی چوارەمی بەشی کوردی کولیجی ئادابی زانکوی بەغداتان بۆئەنوسینەوە :

کە دوو بەشن ، بەشی یەکەم ناوی ئەو خوشك و برایانەیە کە یەکسەر بە سەرکەوتن خویندنیان تەواوکردوەو ئەوانی تر تاقی کردنەوەی تریان لەبەردەما ماوە .

دەرچووەکان :

محمد فاروق عمر (یەکەم)، شکریە رسول (دووەم) ، گیلاس علی (سێیەم) ، یوسف شریف (چوارەم) ، محمد طاهر عمر (پێنجەم) ڤیان حسین احمد (شەشەم) ، أنور محمود عبدالله ، بهجت توفیق عبدالله ، حسن اسعد ، حسین عزیز ، دلشاد محمد امین ، رشید عمر ، سلیم طیب ، سمیعە رؤوف ، صلاح الدین نصرالدین ، عبدالله قادر صالح عبدالله صبری ، عبدالحمید قادر صالح ، عبدالرحمن حاج محمد ، عبدالقادر حمە امین ، عونی علی خورشید، فوءاد طلعت ، کریم علی ، محمد اسماعیل ، عبدالقادر معروف عبدالمجید سلیم، علی محمد احمد عمر محمد رشید ، عزیز محمود علی ، محمد محمود امین ، نجم عبدالله ، نرمین قادر ، ادیبە عمر قادر ، اصغر طالب حسین، برهان شرعی ، بفرین محمد امین ، بیبو حاجی علی ، نوفیق یوسف ، حسن قادر ، خلیل حمید ، دریاویش بطرس ، دەشتی وهاب شهاب ، صلاح الدین احمد مصطفی ، صلاح الدین احمد خورشید ، عبدالله حسن قادر ، عبدالنافع حسن ، عثمان صالح عثمان ، عدنان سعید ، عصمت صبری ، علی أمین ولی ، فتاح مامە علی قدریە احمد مصطفی ، یاسین انور عثمان .

موعیدەکان :

آواز رؤوف ، بەژین رشید ، پیروز علی سعید ، کولناز عبدالکریم ، خالد الیاس روژانی محمد صالح ، سمیرە عبدالجبار سمیرە امین ، صبیحە بیا منصور ، عائشە نوری ، عبدالعزیز محمد صالح عدلة هادی ، عزیز مصطفی عصمت عادل ، علمیە نادر فائزە جلال ، فوزیە رفیق محمد عثمان عزیز ، نازنین مجید ، نسرین مصطفی ، نشیدە طاهر ، یونس عمر محمد علی حسن ، مهدیە عبدالله ، نسرین قوربانی نوروز حسین ، نوری احمد خلیل ، هیوا محمد علی ، اسیرە سعید ، پروین کریم . جرجیس شمعون ، جمال عباس خوشابا صلیوە ، دلپاك بكر سامی ، سرکون ایشو ، صباح عاكف . صبریە عارف ، طاهر عبدالغفور ، کریم احمد سلیمان ، گولزار عبدالله ، محمد عبدالکریم کاکە .

پۆلۆنیا گەنم و جۆی عیراق ئەکڕێ

داوو دەزگای کەلوپەلکرین لە کۆماری گەلی پولونیا ئامادەیی خۆی پیشانداوە کە میقداریکی باش گەنم و جۆی عیراق لەبەرهەمی ئەمسال بکریت .

هەروەها دەزگای گشتی دانەویلە لەگەل نوینەرانی چەند کومپانیەکی ولاتان ریکەوتوە بۆئەوەی بای ٩ ملیون دینار گەنم و جۆیان پێ بفروشن .

لەلایەکی تریشەوە ، بەشی عیراق لە پیشانگای بودابیستی دەولەتان لە نوینەری هەنگاری داخوازی بوهاتوە بۆ ئەوەی توتن و جگەرەو چیمەنتۆو بیرەو بەتانیەوە قوماشی عیراقی بۆ بنیردریت .

ئەوەی شایانی باسە بەرهەمی گەنم و جۆی ئەمسالی وڵات گەیشتوتە ٣ ملیون تەن لەکاتیکا پیویستی ناوخۆ لە ملیونیك و ١٠٠ هەزار تەن تێپەر ناکات .

رضا سعید معروف

بەپێی مرسومی جمهوری کاك رضا سعید معروف بەریوەبەری بەروبومی کێڵگەکان بۆ ماوەی چوارساڵ بەئەندامی ئەنجومەنی بەریوەبەرایەتی ئینحصاری توتن دانرا .

گۆشەی تەندروستی

شێرپەنجە « السرطان »

دکتور نەوزاد

لەم سەردەمەدا نەخوشی شێرپەنجە لەجاران زیاتر بەدی ئەکریت گەلێك کەس وائەزانن لە ئەم نەخوشیە بەهوی پیش کەوتنی پیشەسازی و کیروگرفتی ئەم سەدەیەوە زۆر بوە . بەلام ئەوی راست بێت سەبارەت بەوەی جاران وەکو ئێستا زانین و زانست پێشکەوتو نەبوەو رێگای دۆزینەوەی ئەم نەخوشیەیان نەزانیوە ئیتر کەمتر کەوتۆتە بەرچاو یا راستتر هاتۆتە کایەوەو مرۆڤی لەناوبردوە بێ ئەوەی خەلکی بزانێت ئەو مروفە بۆچی لەناوچوەو چ نەخۆشیەکی کوشندەی هەبوە . واتە ئیستا چاکترو خێراتر بەهوی عیلمەوە نەخۆشی شێرپەنجە لەلایەن دکتورەکانەوە دەستنیشان ئەکرێت .

تائیستا بەتەواوی هۆی دروستبون و پەیدابونی نەخوشی شێرپەنجە نەزانراوە هەرچەندە هەندی هۆ هەیە یاریدەدەری پەیدابونێتی وەکو جگەرەکیشان و تیشکی ئۆتۆمی (الاشعاعات الذریە)و هەوکردن کە لەمروف پیس ئەکات و زۆر ئەمینێتەوە جگە لەمانە هەندێ کەس بە مێرات ئەم نەخوشیەی بۆ ئەمینیتەوە .

نەخۆشی شێرپەنجە بریتیە لە زیادبونیکی زۆری نائاسایی شانەکانی (خلایا) بەشێك یائەندامێکی لەش وەکو سی و ریخۆلەو پیست و گورچیلەو .. هەتاد ئەم زۆربونە نائاساییە ئەبێتە گرێ و گرێ کە زۆر گەورە ئەبێت و هەمو شانە ساغەکانی دەورو پشتی خۆی لەناو ئەبات و ئەو بەشەی لەش پەك ئەخات و پاش ماوەیەك نەخوشیەکە لە ناوچەیەی لەشدا بلاوئەبیتەوەو هەندێ جاریش لە بەشێکی لەشەوە ئەچێت بۆ بەشیکی تر .

هەمو وڵاتانی دنیا بەتایبەتی پیشکەوتوکانیان بایەخێکی زۆر ئەدەن بەریگای دۆزینەوەو چارەکردنی شێرپەنجەو بەتەواوی خویان پێوە خەریك کردوە بەلام بەداخەوە تائیستا مروف نەگەیشتوتە ئەو پلەیەی ریگایەکی سەرکەوتو بزانێت بۆ چارەکردنی ئەم نەخوشیە سامناکە لەناوبەرە . لەگەل ئەوەشدا دکتورەکان هەوڵ ئەدەن چەند شتێك بەکاربهێنن بۆ چارەکردنی وەکو تیشکی ئۆتۆمی تایبەتی کە یارمەتی لەناوچون و مردنی شانە نەخوشەکان ئەدات و بەربەستی پەرەسەندنی ئەکات یا بەکارهینانی هەندێ دەرمان کە ئەم دەرمانانەش ئەو شانە نەخوشانە پەك ئەخەن وە تارادەیەك سودیان لێ وەرئەگرن .. ئەمە جگە لەوەی کە هەندێ جار ئەو بەشانەی توشی شێرپەنجە هاتون ئەیانبرن هەرچەندە گەلێ جار هەڵیش ئەداتەوە .

پێویستە ژن لە ناو ماڵدا چاوکراوە بێت

گەلاوێژ جاف

خوشکی بەرێز !

پێکەوە ژیانت لەگەل مێردەکەتا ، بە هەلبژاردن و ئارەزوی هەردو لاتانەو وەکو یەك لێ پرسراون بەرامبەر رێکخستنی ژیانتان . هەندێ جار رێك ئەکەوێت ، لە سەرەتای پێکەوە ژیانتا لەگەل مێردەکەت ، هەندێك گیروگرفت رو ئەدات کە بەلاتەوە گرانە ، بەلام زۆری پێ ناچی تاقی کردنەوە بۆت ساغ ئەکاتەوە زال بون بەسەر ئەو گیروگرفتانەدا ئاسانە ، تەنیا توانای خۆ گرتن و باوەڕ بەیەك بون لە ئارادا بێت .

خوشکی بەرێز :

هیچ کەسێك لە دنیادا بێ عەیب نیە بەلام سەرکەوتو ئەوەیە ئەتوانێت عەیبەکانی خۆی بدۆزێتەوەو بەسەریانا زاڵ ببێت ، یان لەخۆ بوردوبێت و عەیبەکانی دیاری بکات و بە سینەیەکی فراوانەوە وەری گرێت و بەوردی هەوڵی لەناو بردنیان بدات . لەم بارەیەوەزۆر لە مالا رێ ئەکەوێت ، مێردەکەت هەڵەیەك ئەبینێ ، بابچوکیش بێت ، ئەو هەڵە دیاری ئەکات ، هەرگیز ئەمە بەجۆرێکی گومان لی کراوسەیر مەکە کە مێردەکەت لەدیاری کردنی ئەو هەڵەیە مەبەستی شتێکی دیاری کراوبێت بەرامبەرت ، بەلکو دلسوزیەو بەتەنگەوە هاتن . ئەگەر لەمالابەم باوەرەوە رەخنە گرتن وەرگیرا بەئاسانی ئەتوانرێ زۆر گیروگرفت چارەسەر بکرێت بەبێ ئەوەی ماوە بدرێت بگاتە رادەی زیان دان لەژیانی خێزانیتان .

چاو کراوەیی ژن لەناو ماڵدا بۆ ئەم مەبەستە زۆر گرنگە . چونکە ئەگەر ژن لەمالا چاوکراوەبو ، مانای ئەوەیە ماوەی رودانی هەڵە نادات و بەوجۆرەش دەرگای بەختیاری لەسەر ژیانی خیزانیدا ئەکرێتەوە .

پاشماوەی : کام ڕێگا بگرین .. ؟

وە هەر لەبەر ئەمەیە کە هێزو دەستەو کەسانی هوشیارو دلسوزو پێشکەوتنخوازی عێراق و عەرەب و دنیا بەوپەری توانایانەوە پشتیوانی بڕیارە مێژوییە شۆرشگێرەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی عێراقیان کرد سەبارەت بە رزگارکردنی نەوتی عێراق لەچنگ کۆمپانیای نەوتی عێراق . چونکە ئەم بڕیارە ناکۆکی نێوان گەلی عێراق و ئیمپریالیزم بەهێزترو خەباتی شۆڕشگێرانە توندو تیژتر ئەکات کە تاکە چەکی کاریگەری سەرکەوتوە بۆ دەستخستن و پاراستنی سەربەخۆیی سیاسی و رزگارکردنی ئابوری وڵات . بێگومان هەر بەراستزانینی بڕیارێك وەکو بڕیاری میللی کردنی نەوت دەربڕینی ئارەزوی سەرکەوتنی ئەو بڕیارە نابنە فرمانی سەرەکی بنچینەیی دۆستان و لایەنگیرانی ئەم رێڕەوە بەڵکو خۆ ئامادەکردن بو فیداکاری و لە خۆبوردن و تەقەلادان بۆ پەیداکردنی هەمو کەرەسەکانی سەرکەوتن نیشانەی جێبەجێ کردنی فرمانی ئەمرۆی لایەنگیرانی ئەم رێگا مێژوییە پێشکەوتوەیە .

کەواتا پێویستە لەسەر هەمو کۆمەڵ و دەستەو هێزە پێشکەوتنخوازەکان هەر یەکە بەپێی تواناو دەسەلاتی خۆی رێ خۆشکەری سەرکەوتنی بڕیاری رزگارکردنی نەوت بێت لەچنگی ئیمپریالیزم و کۆمپانیاکانی ، وە ئەم بڕیارە بەدەستپێکردنی خەباتێکی نوێی کاریگەر بزانێت نەك هەر دژی کۆمپانیە بێگانەکانی نەوت لە عێراقدا بەلکو دژی ئیمپریالیزمی دنیاو هەمو بنکەو پایەکانی .

پرسەی ماموستایەك

لە روژی یەك شەممە ١٨-٦-١٩٧٢ لە نەخوشخانەی سلێمانی لە ئەنجامی ریخولەدا دلی ماموستای خوالیخوشبوو بەرێوەبەری قوتابخانەی سەید سادقی سەرەتایی (عبدالرحیم محمد روستم) کە ناوبانگی (ملا رەحیمی قازی)یە لە لیدان کەوت ، ماموستای ناوبراو یەکیك بوو لە ئەندامانی یەکیتیمان و پیاویکی نیشتمان پەروەرو ئاینی و کۆمەڵایەتی بوو لە زۆر ناوچەکانی کوردستان بەفەرمانی ئاینی و ماموستایەتی خزمەتی کردوە .

ئیمە لە کاتیکا بەداخەوە ئەم هەوالەمان پی گەیشت کە کوستیکی گەورە بوو داواکارین کە خوا بی بەخشیت و تەمەنی دریژی بۆ کورو خزم و کەس و کاری مابیتەوە .

یەکیتی ماموستایانی
کوردستانی عیراق
لقی سلێمانی

فرمیسکی بەخور بو کاکە یاسین

قەلەمەکەم لە ئاستی نوسیندا ئەلەرزی، دلم پڕ ئیش و ئازارە ،چاوم پر لە فرمیسك..چی بنوسم ؟!

مال ئاوایی لە برادەریکی خوشەویست و هاورێیەکی شیرین بکەم ! بەبونەی کوچی دوای سەربازیکی ریزی پیشەوەی خەباتی شورشگیرانە،سەربازیکی خاوەن گیانیکی پاك .. کاکە یاسین ئەنوەر : بڕواکردن بە نەمانی یەکجار گرانە .. چونکە زەردەخەنەی پڕ هیواو ئاواتی بە ژیان نایەلیت هەرگزاو هەرگیز برواپە نەمانی بکەم . داخی گران چی بکەم لەگەل ئەجەلدا کە یەخەگیری جوانە مەرگ رولەی دلیری شاری بابەگورگور ئەبێت و لە رەنجبەرانی ئەشاریتەوە .

نرخی کاکە یاسین هەر لەلاوێتی و پایەی خوێندن و دلپاکی و وەفاو جوامیریدا نەبوبە تەنیا بەڵکو لەوەشدا بو کە خەباتکەریکی ئازاو نەبەردی ریگای سەربەستی و بەختیاری گەلەکەی بو .. خاوەن بیروباوەریکی شورشگیرانە ، بە شەقاوی گەورە گەورە بەرەوپیش ئەرویشت ، لە کلپەی ئاگری بابەگورگور زیاتر تێکۆشان لەدلو دەرونیا تاوی ئەسەند .

هەرگیز تۆم لە یادناچی کاکەیاسین ..

یادی ئەورۆژەم هەر لە بیرە کە یەکتریمان دی و بەیەکەوە لە ووتارە کولینەوە کە دەربارەی چەوساندنەوە کریکاران لە سیبەری رژیمی سەرمایەداریدا نوسیبوت و بە تەمابویت لە روژنامەخوشەویستەکەی هاوکاریدا بلاوی بکەیتەوە بەلام داخەکەم سەد داخ لە بریتی ئەوەی وتارەکەت بخوێنمەوە ..هەوالی شەهیدبونتم بیست .

هەزاران هەزار سلاو بۆ گیانی پاکت کاکە یاسین ئەنوەری نەمر .

— فەهمی قەرەداخی —

وەفدیکی ئابوری چین سەر لە عیراق ئەدا

روژی شەممەی رابوردو وەفدیکی ئابوری لە کۆماری گەلی چینەوە گەیشتە بەغدا ،وەفدەکە لە١٤ پسپوری مەیدانە جوربەجورەکانی ئابوری بەسەروکایەتی بەریز حوانجا پیك هاتوە کە کاربەدەستە لە وەزارەتی پەیوەندی ئابوری چین لەگەل وولاتانی بیگانەدا .

ئەم وەفدە لەسەر بانگ کردنیکی رەسمی لەلایەن حکومەتی عیراقەوە هاتوە ، بۆلیکولینەوە لەبارەی ئابوری و فەنییەوە ، ئەمەش لە چوارچیوەی ئەو ریککەوتنە ئابوریەدایە کە ساڵی ١٩٦٧ لەنیوان هەردودەولەتدا مورکراوە بۆ گەشەپیدانی پەیوەندی ئابوری و فنی نیوانیان .

لە ووتەیەکدا بۆ ئا.د.ع بەریز خوانجا ووتویەتی ، ئیمە هاتوین هاوکاری بکەین و لە گەلی عیراقی دلیرەوە فیربین وە ئێمە ئاواتەخوازین کە ئەم گەلەو حکومەتەکەی سەرکەوتوبن لەبیناکردنی نیشتمان و بەدی هێنانی زیاتر سەرکەوتنی تر بەسەر هیزە ئیمپریالیستەکانی جیهان و ئیحتیکارەچاوبرسیەکاندا

دکتوور کمال احمد مظهر

بەپێی بریاری وەزارەتی پەروەردە ، دکتور کمال احمد مظهر لە ٢١ی مانگی رابوردوەوە بو بە ئەندامی کارگیری کوری زانیاری کورد .

دیاری بو سێ قوتابی لە زانکۆی سلێمانیدا

وەزارەتی دارایی بریاریدا کە ٣ کتیب بکرێت بۆ ئەو سێ قوتابیەی بەیەکەم دەرچون لە کولیجەکانی کشتوکال و ئەندازیاری و زانیاریەکان لە زانکوی سلێمانی .

سەرکەوتوبێت خەباتی قوتابیانی کوردستان

لەگەل رەوتی تێکۆشانی گەلەکەماندا ، قوتابیان وەکو دەستەیەکی بەکارو لەخۆبوردو، لەم رەوتە پیرۆزە دوانەکەوتون و لە هەمو پلەو شیوەکانی خەباتی گەلدا چالاکانە دەوری خۆیان گێراوە خەباتی قوتابیانی کوردستان دوای دروست بونی یەکێتیەنەبەزەکەیان ، شیوەیەکی رێکخراوو زیاتر کاریگەری گرتوە بەخۆیەوە ،وە تادێت زیاتر لەبۆتەی رێکخراوە دیموکراتیەکەیاندا نەك هەر قاڵتر ئەبن و ریبازی خەباتیان بۆ روناکتر ئەبێتەوە بەلکو چالاکانەتر بەشداری کوردایەتی ئەبن .

مێژووی خەباتی قوتابیانی کوردستان و یەکێتیەکەیان ، رازاوەیە بەو فیداکاری و قوربانیانەی لە پێناوی گەلدا دراوە ، وە هەر وەکو چۆن بە درێژایی ئەو مێژووە پڕشانازیە نمونەی بەتوانایی و سەرکەوتنی پیشکەش کردوە ، **واجارێکی تریش لە هەمان مەیدانی پیروزی خەباتا دلسوزی و چالاکی خۆی پیشان ئەدات و پیشکەش گەلی کوردو بزوتنەوە پیروزەکەی ئەکات .**

ساڵی پار ،یەکێتی قوتابیانی کوردستان ، تاقی کردنەوەیەکی بێ هاوتای سەرکەوتوانەی بەجێ هێنا ، کە بۆ یەکەمین جار قوتابیانی زانکۆو پلەکانی تری خوێندن بە کۆمەڵ چونە لادێ و لەگەل برا جوتیارەکانیاندا کەوتنە کاری جەستەیی ، بۆ ئەوەی لەلایەکەوە ، یارمەتی جوتیاران بدەن لە بەجێ هێنانی ئەرکە گرانەکانیاندا ، لە بەرهەم هێناندا . وە بۆئەوەی کە بە پێی زانین و خوێندەواری خۆیان سوود بە جوتیاران بگەیەنن لە هەموو روویەکی ژیانەوە. وەلە لایەکی تریشەوە، بۆئەوەی قوتابیان لە تەجروبەکانی جوتیارانەوە فێربن و لەگەڵیان ئەو ماندویەتیە بچێژن و لەژیانی لادێ و چینە زەحمەتکێشەکان بگەن ، چونکە هەربەم جۆرە ئەتوانرێت ئەو هەستە چینایەتیە بکرێت کە چینە چەوساوەکان ئەیکەن .

ئەو تاقی کردنەوەیەی پار ئەگەرچی بۆیەکەم جار بو ، بەلام ئارادەیەکی باشیش سەرکەوتنی بەدەست هێنا . بۆیە وائەمسالیش دیسان یەکێتی هەمان تاقی کردنەوە دووپات ئەکاتەوە . کۆمەڵە قوتابیانی زانکۆو پلەکانی تر ئەچنەوە لادێ و بۆ ماوەیەك لەگەل جوتیاراندا کارئەکەن ، وە وا بریارە کە سێ مەلبەندی سەرەکی بکرێتەوە لە ناوچەکانی خانەقین و شوان و سنجار، وەلە روژی پینجی مانگەوە قوتابیان بەم سێ ناوچەیەدا بلاو ئەبنەوەو تاقی کردنەوەکەی پار دووپات ئەکەنەوە .

ئەم هەنگاوەی یەکیتی قوتابیانی کوردستان ، کارێکی بەکەڵك و بایەخدارە ، چونکە هەموان ئەبێ بزانین کە جوتیاران بڕبڕەی پشتی بزوتنەوەی گەلەکەمانن لەم قۆناغەیداو ،لەشکری بنچینەیی ئەم بزوتنەوەیەن . زیاتر هوشیارکردنەوەو ئامادەکردنی جوتیاران و ، روناك کردنەوەی رێگای خەباتیان و هاندانیان بۆ بەردەوام بون لەسەر ئەم رێیە دەستەبەری سەرکەوتن و بەئامانج گەیشتنی بزوتنەوەکەمانە . لە لایەکی تریشەوە قاڵ بونی چینە زەحمەتکێشە شورشگێرەکان لە بۆتەی خەباتێکی یەکگرتوداو ، بە هاوبەشی کردنی کاری جەستەیی وزەی شورشگێری و خەباتی چینایەتی بەتینتر ئەبێت و جێ پێیان لە خەباتی چینایەتی بەتینتر ئەبێت و جێ پێیان لە خەباتدا قایمتر ئەکات .

بێ گومان یەکێك لە بەرهەمە بەنرخەکانی ئەم کارە ئەبێ ئەوە بێت کە بەوپەری تواناوەو بێ درێخی کردن کاربکرێت بو بەرزکردنەوەی ئاستی ئایدولوجی و زیاتر بلاوکردنەوەی هەستی شورشگیرانەو پیشکەوتنخوازانەو تیژکردنی هەستی چینایەتی جوتیاران و زەحمەتکیشانی تری لادێ . وە هەروەها هەستی برایەتی گەلان بەتایبەتی برایەتی کوردو عەرەب و ، بەتین کردنی هەستی دژایەتی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستان .

با سەرکەوتو بێت خەباتی قوتابیانی کوردستان !

سەرکەوتوبێت تاقی کردنەوەکەی ئەمساڵیشی .

institutkurde.org

تێبینیەک لسەر نڤێسینا برادەر ئیبراهیم رەمەزانی

دهژمارا « ١٢١ »ێ ل «١٧»ێ خزیرانێ سەیدا ئیبراهیم رەمەزان نەجار پێشنیارەک هاڤێت بوو رۆو بو خوەندەڤانا لسەر بکارهینانا ئامرازەکی بو نێرو مێ و هندەک لدوی ڤێ بابەتی چو بوو ·

ژبەرکو سەیدای ژخویندەڤانا داخاز کر بوو کو هەمی هزرو بیرێد خو لسەر نڤێسینا وی دیار بدەن ، ئەز ڤا چەند تێبینیا پێشکێش سەیدای و خویندەڤانا دکەم ·

وەکی سەیدای خویا لری (ێ) نیشانا نێرییە هەکە ناڤ بتیپا بزوێن بدوماهی هاتبیت ·

بەلێ بال من ڤە (ێ) بتنێ نیشانە بو نێری چ تیپا دوماهییا ناڤی دەنگدار بیت وچ دەنگدێر بیت · ئەو (ی)یا دئەڤتە ناڤبەرا (ێ) کو نیشانا نێرییەو تیپا بزوێن لدوماهییا ناڤی ژبەر هندێیە دوو بزوێن - دەنگدار - یەک نەگرن وەلی سەیدای دیار کری دنموونەیێد خوەدا ··· :

زاڤا : زانایێ کەورە

(آ) و (ی) هەردووک دەنگدارن و نابت لزمانێد هندو - ئەوروپیدا دوو دەنگدار یەک بگرن ، دیارەژی زمانێ کوردی ·· ژ ڤێز ئانە ·

ژبەرڤێ چەندا مەکو (ی)وا هاتییە دانان ، نەکو وەکی سەیدای دیارکری ·

هەروەسا بو مێ ··· سەیدا دبێژیت :

(راستییا شرین)

(ی) و (ا) هەردووک دەنگدارن ژبەر ڤێ چەندی (ی) کو لڤێرێ تیپەکا دەنگدێرە ، واهاتی دانان ·

ئەڤە هەکە دوماهییا ناڤێ دەنگدار بوو ، ئانکو بزوێن ، بەلێ ئەگەر هاتو دەنگدێر ، ئانکو بێدەنگ ، بوو هەر (ێ) تبنێ دچیتە سەر وەک :

هەسپێ قەمەر

کچا شرین

سەیدایێ ئیبراهیم ، وەکی وی ئەڤێ چاڤێد خو دگریت و تیرا خو دهاڤێژیت !! دبێژیت :

(ی) نیشانە بو نێرو مێ دزاراڤێ کرمانجییا ژێریدا دیارە برادەری ئەڤ ئاخفتنەو ئەڤ نیشانە سەرپێ وا گوێ بووی و کەلە لدوی نەچووە ·

جارێ ئەڤ نیشانە (ێ) بو تێوەدان - خستنەسەر - ئیضافە - وا بکار هاتی ، جاناژی دبێژنێ (ئامرازی تەواو کردن)و ناڤێ دوماهیکێ دێبتە پالڤەدێر بو ناڤێ پێشی (مضاف و مضاف الیە) ·

ئەگەر بڤێت نیشانا نێرو مێ دزاراڤێ کرمانجیا ژێریدا · بتنێ دگاڤەکێدا بکار دهێت ، ئەوژی گاڤ بانگرنێ ، گازی- کرنێ ، یە وەک :

١ - کورە ئاگات لە خۆت بێت ·

٢ - خوشکێ ئاگات لە خۆت بێت ·

هەروەسا دزارڤێ هەورامیدا ، ئەڤە وا هەر

ئاد : بەرا مبەری (وی) دزاراڤێ مەدا بو نێری ·

ئادە : بەرامبەری (وێ) دزاراڤێ مەدا بو مێ ژبەر هندی ببورە برادەر ئیبراهیم ، دەنگێ مە دگەل تە نینەو چوجارا دگەل تە نابیت ·

خەلیل هەکاری

ژیارا ئەڤرو نەوەکو یادوهیو پێرە لهەمی جهێت دونیایێ ، هەمی تشت بو لایێ پێشڤەچونێ دچن ، ئەو گوهرینا بریارا نەویت دهێنەکرن ژلایێ دەستەکا سەرگێراڤە ئەوی لسەر حوکمی دئەل زێدەیا تشتێ دهنێرنەدەرڤە بو فروتنێ وەکی (تیتن ، قەسپا ، گەنمی گازێ ··· هتد) ئەڤە هەمی هاریکاریا پێشڤەچونێ دکەن و دبنە سیچ بو ژینەکا خوشتر چێتر بو مللەتی ، روژ بروژ داخارو پێدڤییێت مروڤا زێدەتر دبن ، چنکو دەم دچیت بو پێشڤەچونێ و عاقلێ مروڤا بەرفرهەتر لێ دهێت ·

ئەو تشتێ خارنێ یێ هەی بەری نوکە تێرانا کەت و ئەو پێچەکێ و کێماتیا هەی بەری نهو کەس پێ وەناکەت ، دگەل زێدەبوونا مروڤاو رێشتێ ، عەرد هەر وەکی خویە ، هندی خویە ·

بەلێ پێدڤییە کارخانا زێدەکەن و کارو شولی لناڤ جهی پەیداکەن ، عەردێ چاندنێ و کێلانێ دروست کەن ، وان شولا بو مللەتی پەیداکەن ئەوێت نان پێڤە دهێت ·

بریارا حکومەتێ دای کو (گاز ببیتە یا مللەتی) پێنگاڤەکا بەرفرهەو چاکە بو قاقازانجەکا دویرو درێژ بو هەمی مللەتی دێ گەهیتە هەمیا هەرئێک وەکی خو - هندی خو - ·

کومپانیا گازێ لعیراقێ وەکی حکومەتەکا سەربخو دناڤ حکومەتا عیراقێ دابو ، گوننا وێ یاگری بو ، چ پەردە لبەر ڤیانێت وێ نەبون ، تشتێ دڤیا دکرو دگوت ، چنکو (کلیلکا دەرگەهێ پارەی ڤێ بو) ، هەر پیلانەک هەبا ژبن دەستێ وێ دەردکەفت ، وێ ژی کرێ گرتیێت خو هەبون ، نوکەرو خزمەتکارێت خو هەبون ، یا حەزدکر دهاتەکرن بتاقەتا پارەی و حەتا نوکە عیراق رزگار نەبوویە ژڤێ گرفتارییێ ، کومپانیا گازێ ئەوا تشتێ وێ (یێ هەی و یێ نەی) کرینە یێت مللەتی ناڕاوەستییت دەست گرێدای بەرامبەر ڤێ بریارا هاتییە دان بو (تەئمیما) وێ ، بهاری کاریا هەڤال و هەڤگورێت خو ئەوێت هەین لناڤ سنورێ

گازا عیراقێ بو مللەتێ عیراقی یە

عەلی نەقشەبەندی

عیراقێ و لدەرڤە دێ بزاڤەکا مەزن کەت کو ڤێ دەستەکا لسەر حوکمێ عیراقێ لناڤ ببەت ، دێ بشەڤ و روژ بزڤیت و پێت خو راهاڤێت داڤێ رژێمێ بگوهریت ، دا هەڤالێت خو بینیتە سەر حوکمی ، دابدلێ خو بکەڤیت و بکەیفا خو بکەت وەکی بەرێ ، دا ناڤێ وان و چەند هاریکارو هەڤالێت وان نە هێلیتە لسەر ئاخا عیراقێ ، ئەڤ پیلانێت هاتینە کرن لسەر مللەتێ عیراقێ لسەر حوکمێت عیراقێ هەمیا دەستێ ڤێ کومپانییێ تێدا هەبو ·

بێگومان پێنگاڤا عیراقێ هاڤێتی کو گاز کریە باهرا مللەتی پێنگاڤەکا گەلەکا بەرفرهەو تازەیە بو نەهێلانا شوین وارێت ئیستعمارێ ، لناڤ عیراقێ لناڤ هەمی جهێ روژهەلاتا ناڤەراست ·

باهرو پشکێت حکومەتێت دەرڤە دگازا ڤێ کومپەنییێدا ئەڤەنە :

- باهرا ئنگلیزی و هولەندەی (٤٧٫٥٪)ێ یا تێدا ·

- باهرا ئەمریکای و فرەنسەی (٢٣٫٧٥٪)ێ یا تێدا ·

ڤێ دویماهیکێ ڤێ کومپەنیێ دگەل چەڤێت وێ ، ئەوێت لبەسراو میسل (٨٠) ملیون تەنێت گازێ یێت ئینایە دەرێ ژنوکە پاشڤە هەر تشتەکێ ڤێ کومپەنیێ هەی کرت و مال و بورێ یێت بووینە یێت مللەتێ عیراقێ ، هەر تشتەکێ هەی ژی لناڤ جهێ سوریێ ، ئەو ژی بو مللەتێ سوریێ مان ، چنکو وان ژی دەست دانا سەر ، بەلێ یێت ناڤ سنورێ لبنانی حەتا نوکە یێت ماین و لبنانی دەست نەدانایە سەر ، ئەڤەژی جهێ پرسیارو هەلکولانێیە ·

(بوربا) روژنامەکە ژروژنامێت یوگوسلاڤێ نڤیسیبو :

(ڤریکریەکێ یوگوسلاڤی ژپێژ دەستویرگەهەکا خەبەردانێ - ئاژانس - چاف بسەروک ئەحمەد حەسەن بەکری کەفت لبەغداو هندەک پسیار ژێ کرن ، بەرسڤا سەروکی لسەر وان گوتنا ئەڤەبو :

« مە پەیمانا گرێدای دگەل ئێکاتیا سوڤێتی بو دوستایەتی و هاریکاریەکا وەکی ئێک بێ‌ی مای تێکرن دشولێت وەلاتێ ئێکو دودا ، ئەم دبێژین ئەڤە تشتەکێ دروستە بو مللەتێ مەو دێ هەر نابەینا مە خوشتر لێ هێت ، مە هەردوو لا خاست و ڤیا کو ئەڤە بهێتەکرن ، لدویراتییا شولی دێ گەهینە ئێک ، ئەم یێت پێکهاتین دگەل ئێکاتیا سوڤێتی و دگەل هەمی حکومەتێت سوشیالستی و هەمی مللەتێت پێشکەفتی خاز ، ئەڤ پەیمانا مە گرێدای دگەل ئێکاتیا سوڤێتی گەلەک ڤازانجا مللەتێ مەیا تێدا ··· ژگەلەک رەحاڤ بتاقەتا ئێکاتیا مللەتێ مە دەست دانا سەر گازێ ، بڤێ دەست دانانێ لسەرگازێ ئەم روی بروی راوەستاین بەرامبەر ئیستعمارێ » ·

راستە بڤێ راست کەفتنێ ، رێزێت مللەتی دێبنە ئێک ، هەر بریارەکو کریارەک یا دهێنەکرن پێدڤییە هەمی تاو رەخ و ریزو پارێت مللەتی خو بگەهیننە ئێکو راوەستن دژی پیلانگێراو ئیمپریالزمێ ، پێدڤییە هەمی مروڤێت پێشکەفتیخاز پشتگریا ڤێ چەندێ بکەن ·

ئاشکرایە هندی ژئیستعمارێ بهێت ناهێلیت کەس گازا عیراقێ بکریت ئان ببەت ، ژبلی پروپاکەندا هەڤالێت ئیستعمارێ دکەن لعیراقێ و دبێژن : گازا عیراقێ یا باش نینە بو شول پێکرنێ وەکو گازا حکومەتێت دیتر ، ئان دبێژن ئەڤە یا هو نابیت ، ئەڤا ڤانا کری بو ناچیتە سەری ، دڤێت ئەڤ تاخمە نەمینیتە لسەر حوکمی دا کومپەنی بکەیفا خو بکەڤیت ·

بەلێ ئەڤە هەمی ژکەربێیەو ژچ بێ چێنە بونێیە ، چنکو نوکە چ دەلیڤا نابینن کو پیلانا خو بکار بینن ،

هەر تشتەکێ نوکە بهێتە کرن دێ خراپتر دگەل وان هێتەکرن و دێ همبانا وان یا بای دێ ژلایەکی دیڤە هێتە دراندن ·

نەرازی بوون و خەما کومپەنیێ ، نەگەلەک ژبەر هندێیە کو ئەڤ کرتە ژدەست دەرکەفت ، بەلکی پتر ژبەر هندێیە کو مللەتێ هشیار بووی و بیروباوەرێت پێشکەفتی و شورشگێر دناڤ مللەتیدا یێت بلاڤ بووین و دێ پتر بلاڤ بن ·

ئیستعمار بملیونا پارا دمەزێخیت لشولەکی ئان لجهەکی کو بسالا ئەو پارە نازڤرنەڤە دەستی ، چنکو دڤێت مللەت هەر لبن دەستێت وێ بن بلا هندی پارە تێ بچن ، پاشی لدەمەکێ دی دێ هێتەڤەو پتر ئەو دراڤێت ئەمریکا لشەرێ ڤیتنامێ دمەزێخیت ، ماهەکە هندا - چینی بدەهێکی بخو ببڤیت دەه سالا مادێ وی حەڤی ئینیتە دەرڤە ، دیسا پورتوگال لموزەمبیقێ و ئنگلیز لژێریا ئەفریقای ، هەکە بەردوو دەستا کوراخێت زێری ئەمریکا بینیتە دەرێ وێ شوینێ ناگریت کو یادهێتە مەزاختن لفروکاو لتوپاو بومباو دەرمانێت ژەهرکری ، ئەوێت ئەو فاشیست دادرێژنە سەر گوندێت بەلنگازا لهندا - چینی ولڤیتنامێ ·

ئەڤە هەمی ژکارو کریارێت ڤان کومپەنیا نەو دەستەکا کارتێل و تروستێت وانە لئەمریکای ، بێ گومان ئەڤە هەمی ژبەر (نانی)یە ···· (یێ نەی لێ دگەریێت دا پەیدابکەت و یێ هەی دترسیت چو نەمینیت هێژ نەمری) ·

بەلێ ئەڤروکە مللەتێت دنیایێ یێت هشیار بووین و ئێدی نە کومپەنییێت مەزن و نە کارتێل و تروستێت وەک حکومەتاو نە ئیستعمارا جیهانی بسەروکاتیا ئەمریکای دشێن کەروانێ مللەتا راوەستینن و روژ بو روژ پترو گەرمتر پێشڤە دچن ژبو دەینان و دروستکرنا دونیایەکا ژهەژی هندێ مروڤ بسەربلندی و لبن پەرێت ئاشتییەکا راستەدا بژیت و ئێدی کەس لسەر مل و خوین و خوها کەسێ نەژیت و کەس مللەتەکێ دی بن دەست نەکەت ژبو مللەتەکێ دی ·

● هەکە میرێ تێر بیت ، خولام دحەمەرن ·

● بائەکەو دوو با ·

● سە دڕەویت ، کەروان برێکا خو دچیت ·

● هوی کریا هوی نەکە ، هەکە تە هوی کرن ژبیر نەکە ·

● سەرێ لبەر منەتا ببەنە ناڤ زیبارەتا ·

● ئاڤا کتێت بەرئاشا دبەت ، ئەوێ لکەنگر پەرا دگەریت ·

● مێریا بار ژخو مەزنتر ·

● جهێ نانێ کەنمی لێ ، ئاڤا تەزی لێ نینە ·

● هەر بەرەک لجهێ خو یێ ببهایە ·

● گوزکێ نوییە ، ئاڤا تەزییە ·

● بەفر ساریا خو ناهێلیت ·

● دنیا هەمی دوژمنێ سەرێ کەوییە ، کەوژی دوژمنێ سەرێ خویە ·

● دەست دزانیت کیرێ دخوریێت ·

● یێ دگەل ڤەلێ بیکەل پیسە ·

● کورا تە چ دڤێ ، دوو چاڤێت روهن ·

زمانێ کوردی

بەرمایێ : زمانێ کوردی

زمانەکی یان زارەکی - شێوەکێ - ژ زمانێت جهان زێدەبار بچیسنەکو بناوایەکی زانستی گرایدای ئو بەستییە بروهنکرن و خویاکرن و دیارکرنا دەنگێت یان فونێمێت وی زمانی دگەل زانینا سیستما دەنگان ، ژبەرکو ئاخفتن یانژی پەیڤتن بەری هەمی تشتا بریتییە ژ نجیرەکا دەنگێت پێکڤە گرایی · ژبەرڤێ یەکێ ، فەرو پێتڤییە ئەم ژرێڤە ئەم بوینە بکەرێت (کەرتێت - برگەیێت) بچویک یان پرتێت بچویکێت گوتنان (بێژەیان) بکەن چونکی هەکە ئەو پرتێت بچویک بسەرێکڤە هاتنە بەردانێ دێ بێژە (گوتن) ژێ چێبن · دڤێت ئەڤ لایێت ژێری ژکەرو پرتێت بێژەیان بێنە روهنکرن :

چ کەر یا چ پرت دگەلێک یا لسەرێک تێنە دانان کو بێژە (گوتن) ژێ ە چێ ببیت ؟

چ کەر یا چ پرت دگەلێک ناهێنە دانان کو بێژەیەک ژێ چێ ببیت ؟

چ گهورین لدەنگان دبیت یا بێژە (گوتن ژێ چێ پەیدا دبیت ژڤێ لێکدانا کەرا پرتا ·

چ گهورین خویادبیت دەمێ

بێژە یا گوتن پاش یاپێش دکەڤیت دپەیڤتنا پێکڤە گرێدایی ؟!

بڤێ دیارو ئەشکەرا دبیت کو رێ بو راڤەکرن و شروڤەکرنا بێژەیا یا گوتنا نینن بێ کو ئەم لپێشێ نەزانین کانێ ژچ بنگەهێت دەنگان ئەو بێژە یاگوتن دروست بوییە · ئەڤە ژلایێ بنگەهێ هەربێژەیێت ئەم دئاخفتن و دپەیڤتنێدا ددەینە کاری ·

اهەکە ئەم ژلایێ سنیتاکسێ ڤە کو زانستێ پێناسین ئانکو مەعنا هەربێژەکێ ژبێژەیان یا گوتنەکێ ژگوتنان ، دگەل تێکەلی و هاڤلیا وان دگەل بێژەیێت دی یێت دهەڤەکی (رستەی)دا یا دئاخفتنێ دا دگریت ، دیسا ئەم پێتڤی زانینا دەنگان (فونێمان)و نوتێت (ئاوازێت وانین · ژبو روهنکرنا گرنگییا زانینا دەنگان یا فونێمان کو دڤەرو پێتڤییە ژبو زانینا رامان و پەژنا یامەعنا بێژەیان دێ بێژین :

١ - رەنگە فونێمێت گوتنەکێ یابێژەکێ وەکی بێژەکا دێبن بەلێ دهەڤبەندیێ دنەبرێ ئانکو دستریسیێ دا نەوەکی ئێکبن ، دئێکیدا دیارو خویاتر بیت ، دیادیدا سڤکترو سستربیت ودرامان و پەژنێدا ژێ جودابن وەک :

(برین) : برمان و پەژنا جهێ کولێ دەرداز ، بێ ئیشو

صادق بهاء الدین

ژانا دگەهینتە لەشی ، کو کورد بو ترانە دبێژن : برینا بادێ یە ، شوین دەڤێ کێچێ یە ·

(برین) : برامان و پەژنا ژێکڤەکرنا تشتییە ، وەکی داربرین ، گوهبرین ، کەپبرین ا هـ · د · هەروەسا (شل) : برامان و پەژنا (تەر) ، شلبون تەر بونە ، شل: دیسا برامان و پەژنا وەستیانێ نەهاتنە بەرە وەکی پێشل بون ، ئانکو پێ وەستیانە کو بزارێ سورانی (سربون)ە ·

شل : بناوایێ راست بریڤەچون نینە ، (شلکین)ە· دێ بێژی : خوناڤا شلە ، ئانکو وەکی ژنێت دی راست پێت خو ناراکەت و دانیت و پاڤێت ·

ئەڤ چەندە دزارێت کوردیدا ئێکجار زۆرە کو دەنگ یافونێم و هەڤبەندی (نەبرە - سترێس) ژی وەکی ئێکبن جودایی درامان و پەژنێ پێنیاسینێدا پەیدابیت وەک : وەکی : (کولم) : بزارێ کرمانجی ژبو دربا دەستێ مجیایی نێتەگۆتن کو بێژەیا (بۆکس) یا ئەوروپی ژی نهو ددەنەکاری بەلێ (کولم) : بزارێ سورانی ژبو هناروکێت رویا تێتە گۆتن ، کو رامان و پەژنا هەر دووا گەلەک ژێک دویرە · دێ بێژی : من کولمەک لێدا ، ئانکو من بوکسەک لێدا ، کولمی ئالێ : هناروکێت ئالن ·

بێژەیا (مل) : بزارێ کرمانجی برامان و پەژنا هەلگرتنا بهەردو دەستاو بسنگیڤە کو بزارێ سورانی (باوەش) دبێژنێ · بەلێ (مل) : بزارێ سورانی برامان و پەژنا ستویە · دێ بێژی : مێ کورێ ساڤا کرە ملێ خو ئانکو بدەستا هەلگرت · بەلێ ،هەکە تە بسورانی گۆت : ملی بشکێ: ئانکو ستووێ وی بشکێت · بەمل شکایی گەرایە وە ، ئانکو بستووی شکەستی زڤرێڤەیا ڤەگەریا ·

برامان و پەژنا برپیا تژی

(بۆش : بزارێ کرمانجی مروڤییە · جهێ بۆشیا مللەتێ بۆش ، جهێ پڕ مروڤە، مللەتێ زورو گەلەکە وەکی مللەتێ چینێ و هندستانێ ·

(بۆش) بزارێ سورانی و زارێ خوجهێ عەرەبی ژی ژبو چوئەیێ تێتە گۆتن · بەرپەرێ بۆش ئانکو نەنڤیسی · ئۆدا بۆش ، ئانکو ڤالا ئو چوکەس تێدا نەبن ·

(دەم) : بزارێ کرمانجی ژوەختی و چاخی تێتە گۆتن ، بەلێ ·

(دەم) : بزارێ سورانی ژبو) دەڤی (بکار تێت ·

(خشت) : بزارێ کرمانجی برامان و پەژنا درست بێکێم و زێدە ددەنە کاری ، بەلێ (خشت) بزارێ سۆرانی بو کەرپویچا ، یا (لبنا)ئان (تابوگا) بکارتێت

دار کەڤوتم

دار کەڤوتم
ئاگرم··· سنگم ··· بزۆتم··
دێ هەر مینم
روژێ بینم
هزار بڤرا
هزار تەڤرا
دێ خرابکەم ···· پەرنینم

× ×

زێرەڤانم
خوش شڤانم
کا شوویە ناڤ و نیشانم
هەمی گورگا
چەند زێرێد کانی و برکا
کێزم و ترکا
دێ ڤە گێرم
دێ ڤەهێرم
واری پاڤژکەم ژدرکا ·

× ×

لیس چەپەرم
کوڤل و کەڤرو خەنجەرم
تەحتە بەرم
نە !

هویر نابم
هزار سوپا ···
دگەل توپا ·····
ئەز هش دکەم
مینا مریشکان کش دکەم
ڤەت ژئاخا خو ···
دویر نابم ·

× ×

خورتە کەوم
بێژە هشیارم ··· ناخەوم
هەر دخوینم
ژدل و مێلاکا دڤەبینم
چەند نەیارا
هەمی سترێد ڤان بەیارا
هارە مارا
دێ برینم ··· دێ مرینم ·

× ×

دیەه(٢) سۆتی مە ···
خودانێ مها دوتی مە
ژێ هاتی مە
بو کوترکا ····
لیس و هێلین و کەپرکا
ئاڤا دکەم
هەر کولیکا
بو بەلاتینک و تڤیرکا
پەیدا دکەم
نێچیرڤانێد ئاڤا شێلی
ڤە ماینێد کەروان وخێلی(٣)
بن ئاخ دکەم ···
بن ئاخ دکەم ····
زک برسی مە

رویس و خاسم
خودانێ نانێ بترسی مە
بو ماهینێد بیانیا هەمی گاڤا
کاو ریسی مە
ژبەر هندێیە دنالم
برین چالم
ژئەڤروپێڤە هەرکەسەکێ :
تری بری
زەڤی ··· دوری
بیتانوکەک ··· ژبنە هەلکێشای
یان بری ···
گولە سۆرەک کو ژتێهنادا
هشک کری
دێ ڤە مالم
وەکی گلێشی رامالم
گازی دکەمێ
مرنە رێکا تە هەی زالم
مرنە زالم

عبدالرحمن مزوری

١ - سوپا : لەشکەر
٢ - دیەه : دەه : کومەڵگییای
٣ - خێل : ئویجاخ : ئێل :عەشیرەت ·

Institut kurde de Paris

پابلۆ پیکاسۆ

مرۆڤ ناتوانێ چۆن دەم بکاتەوە بەرامبەر بە هونەرمەندێکی بەرزی وەکو -بیکاسۆ- لە کاتێکا کە هەموو گێتی ئاهەنگی جەژنی نەوەد ساڵەی لەدایك بوونی ئەو هونەرمەندە ئەگێڕن و سڵاوی دڵسۆزی و شانازی ڕاستەقینەی خۆیانی بۆ ئەنێرن، بەرامبەر بە چاپوکیەتی ئەو هونەرمەندەی کە هونەری ڕەنگینی تا هیچ سنوورێك ڕاوەستانی نیە ، هەمیشە هەر لەسەر ڕۆیشتنێکی پسپۆری ئەو چەرخە هاتۆتە پێشەوە لە کاتێکا کە توانیویەتی بەسەر هەموو گیروگرفتێك زاڵ بێت کە ڕێگای لە هەموو دۆزینەوەیەکی تازەی بنیاتنان و توانای نوێ بگرێت .

نووسەرە هەرە بەرزەکانی جیهان و ڕەخنەگرە هاوچەرخەکان بەبۆنەی تێپەڕبوونی نەوەدساڵ بەسەر لەدایك بوویا چەندەها هۆنراوەو نووسینیان بۆ ڕازاندۆتەوەو لەسەر لاپەڕەکانی گۆڤارو ڕۆژنامەکانی جیهانا بڵاویان کردۆتەوە .

هونەری بیکاسۆ تەنیا لە فەڕەنسا هەڵ نەهاتووە ، بەڵکو لە چوارچیوەی کیشوەرا دەرچووەو تیشکی زێڕیسی بەسەر هەموو جیهانا بڵاو بۆتەوەو پەخشی هەموو کون و قوژبنێکی جیهانی تازەبووە .

نەوەد ساڵ پێش ئێستا ، لە ٢٥ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٨٨١ لە (ملقا - ئەندەلووس) بیکاسۆی هونەرمەند لە دایك بووە ، لە خوارووی ئیسپانیا لە کاتێکا کە تازە مرۆڤ بلێسەی قارەمانیەتی بووە ، ووشەی سەرزاری گۆرانی وساز و ئاواز بووە، هۆنراوە دەریایەکی بێ پایان بووە ، لەوکاتەو لەو پارچەیە لە ئیسپانیای نیشتمانی (لۆرکا)ی شاعیر ، چاوی لە جیهان هەڵهێناوە بیکاسۆ ... داهاتنی خۆی بە وێنەکێشان و خوێندنی هونەرو پیت لە قوتابخانە دەست پێ کردووە هەر لە شاری (ملقا) زۆربەی هونەرەکەی بۆ وێنەی گوڵ و سروشتی بێ دەنگ و باڵداری جوان تەرخان ئەکرد ، گۆتر خۆشەویسترین بابەت بوو لە لای ساکاری بابلۆ ، تادەورێکی زۆر گرنگیشی گێڕا لە ژیانی

منالێتی بیکاسۆدا ، هەرگیز پێنووسی لە دەست جیانە بۆوە تا تەمەنی گەیشتە حەوت ساڵی هەر لەم کاتەشا کە تازە تەمەنی هەڵدەهات زۆر سەرنجی باوکی رادەکێشا لەو وێنە هونەریانەی کە بیکاسۆی منال خۆی پێیوە ماندوو دەکرد ، باوکیشی هونەرمەندێکی باڵابووەو دەستێکی زۆر باشی هەبووە لە هونەری وێنەکێشان و ڕەنگ کردندا .

هونەری بیکاسۆ هەر لە سەرەتای منالیا دەرکەوت لە کاتێکا داوای دروست کردنی وێنەیەکی گرانیان لێ دەکرد وەکو وێنەی - سەگ - کەلەشێر - ئەسپ بە مەرجێ لە خاڵێکی دیارکراوا دەست پێ بکات ، یەکێکی تر داوای لێ دەکرد کە لە گوێوە دەست پێ بکات، یەکێکی تر لە لووت ، بەڵام بیکاسۆ هەرگیز پێچی نەئەخواردەوەو ڕاوەستانیشی نەدەبوو بەرامبەر هیچ داواکاریەکی باوکی و خوشکی و کچە مامەکانی و بەدل ڕازی بوونیوان هەموو ئەوانەی بۆ دروست دەکردن ، چونکە هەستی بە هیچ تەگەرەیەك و گرانی و سەختیەك نەدەکرد لە

چەسپاندنی هەموو ڕێ ڕەوەکانی وێنەی لاسایی کەرەوەـ ڕوونووسی ، ئەو هەستە پڕ لە زانینە وای لێ کرد کە بە سەر هەموو کارە گرانەکانا زاڵ بێت و سەرکەوتنیش وەدەس بێنێ .

« بابلۆ » لەو ڕابەریانەو ئەو ڕێگایانەی کە باوکی ئاراستەی دەکرد تیشکە بەهرەیەکی زۆری چووبەدڵاو لەهەموو کاتێکا سەرکەوتووانە کاری خۆی بۆ دەسوڕا . تا ساڵێ ١٨٩٤ کە باوکی بڕیاری دا دەست لە هونەر هەڵگرێ ، ئەوکاتە هەموو ڕەنگ و کەرەستەکانی وێنەی پێشکەش بە (بابلۆ) کرد ، چونکە بڕوای بە سەرکەوتنی کوڕەکەی هەبوو کە وەکو ئەو دەست هەڵناگرێ و وازناهێنێ ڕاستیەکەشی هەر وابوو ، بیکاسۆی منال هەر لەم ساڵە زووەدا بە تەواوی توانی بە سەر هەموو کەرستەکانی وێنە کێشانا زاڵ بێت .

بەرهەمی ئەوکاتەی دوو تابلۆی ڕەنگین بوو (دوو پیاوی پیر) و (ئافرەتی دووقاچ گرك) . بەم جۆرە فۆناغی منالێ بیکاسۆ ساڵ بە ساڵ بە چەندەها جۆری پرشەنگدار نێ دەپەڕی و بە هەنگاوی پێشکەوتن ئەهاتە پێشەوە .

لە تەمەنی پانزە ساڵیا کە ڕێگای چوونە قوتابخانەی (لالونچا)ی پێدرا ، پاش مانگێك پیشانگایەکی کردەوە لە (کالیەدی لاپراتا) کە چەند وێنەیەکی دەست کردی خۆی تیادروست کردبوو ، هەر لەو کاتەشا باوکی زیاتر کەوتە هاندانی بابلۆو چالاکیەکی گرنگی پیشاندا لە یارمەتی و هاندان ، چونکە یەکجار چاوی لە دووا ڕۆژی هەبوو تا ئەوپەری دڵ نیابوون . بەرهەمی ئەو کاتەی تابلۆی (زانین و چاکە) بوو ، باوکی ناوو چۆنیەتی دروست کردنی و وێنەکەی بۆ هەڵبژارد . بیکاسۆ وای لێك ئەدایەوە کە ئەم تابلۆیە مرۆڤێکی نەخۆشە لەسەر پێخەفی نەخۆشیا کەوتووەو پزیشکیش لە تەنشتیەوە وەستاوە ، هەرخۆی دەوری پزیشکی ئەهێناو لەپێشەکیا لەتەك پێخەفەکە دائەنیشت ، زۆر بە ووردی لێکی ئەدایەوەو بیری لێ ئەکردەوە ، هەر ئەم تابلۆیە بەڕێزگرتنێکی گەورە دەرکەوت لە پێشانگای (مدرید)ی هونەرە جوانەکان . لە ساڵێ ١٨٩٧ هەشت مانگ لە دێی (بالاریس) ڕای بواردووە ، ئەم دێیە زۆر چووتە دڵی بیکاسۆو لەم بارەیەوە ئەڵێ : (هەموو ئەو بەهرەو شتانەی من هەمەو فێری بووم ، هەمووی لەودێیە فێری بوومە) .

لە ساڵی ١٨٩٩ گەڕایەوە بۆ (بەرشەلونە) لەگەڵ یەکێك لە هاوڕێکانی لەوێ دەژیاو کاری دەکرد ، لە ساڵی ١٩٠١ لە مەدرید بیکاسۆ بڕوای بە نووسەر (فرانسسکودی سولر) کردو لە گەڵێشیاری کەوت بۆ دەرهێنانی گۆڤاریك بە ناوی (ئارتی جوڤین)و یەکەم

حەیدەر نانەکەلی

ژمارەی لە ٣١ی مارت دەرچوو (سولر) ئەرکی ئەدەبی ئەم گۆڤارەی خستبووە ئەستۆو بیکاسۆش ئەرکی هونەری ، لە ژمارە (٢)ی ئەم گۆڤارەکە دوو وێنەی دەسکردی بیکاسۆ بڵاوبۆوە .

کاتێ لە ساڵی ١٩٠١ پیشانگایەکی تری کارکردنی کردەو، لە (برشلونە) - میجدیل - ی نووسەر ، نووسینێکی گرنگی بڵاوکردەوە بۆ ناوبانگی بیکاسۆ لە گۆڤاری (بیل ای بلوما) دیسان لە ساڵی ١٩٠٣ چەند تابلۆیەکی تری داهێنا (هەژارەکان لە لێواری دەریا)و تابلۆی (ژیان) ... هتد . شتێکی تریش پێویستە بزانین کە کاری کردۆتە سەر ژیانی هونەری بیکاسۆ ، هەروەکو (فرناندا و لیڤیە) دۆستی بیکاسۆ بۆ دەست نیشانی ئەو هۆیە ڕەنگینەی کە هونەری ساکاری تیایا پەرەسەند دەڵێ:«هەبوونی ئافرەت لەتەك بیکاسۆ » کاریگەریەکی زۆری هەبووە لە ژیانی هونەریا . بەڵێ بیکاسۆ ئەو هونەرمەندەیە کە تازە تەمەنی گەیشتبوە بیست و پێنج ساڵێك هیچ جەماوەرێکی گێتی نەماناوی بیکاسۆ نەبیستێ و لە هونەری ئەو هونەرمەندە سەری سوڕنەمێنێ بە توانایەکی گەورە بوو لە داهێنانی تازەو وێنە کێشێکی شارەزاو بە دەسەڵات بووە ، سەدەها تابلۆی دروست کردووە لە ئیش پێ کردنی پێنووس و ڕیشەو پێنووسی ڕەنگاو ڕەنگ و مەرەکەب هەموو بەیەك قەد . هەروەکو چەندەها تابلۆی (کلاسیکی)وای داهێنا کە هونەرمەندە بەرزەکان شانازیان پێوەدەکرد بەبۆنەی ساڵانی ١٨٩٩و ساڵێ ١٩٠٥ توانی بە تەواوی هەموو تواناو هیمەتی خۆی بچەسپێنێ ، هەروەها زیاتر لە سەد وێنەی (ڕەنگی ئاو)و پاستیل و ڕەنگی زەیتی دروست بکات ، ئەمە بەرهەم و سەلیقەو توانای ئەو بووە لەو کاتەدا ، ئێستاش هەر لە چالاکی ژیانەو بەرهەمی بەکارو جۆراوجۆر دەردەکا ، لە

بروانە : ل ٧

ئاوازی شیعرێکی خنکاو

کەنعان مەدحەت
- کفری -

یادەکانم ..
یادەکانی دوێنێی هەڵچووم
وەك مژدەی ساڵ
لە ناخی جەرگەی دڵێکدا
ئەبرژێنم ،
تابتوانم ..
چاوگەیەکی ڕوون و ساماڵ
بۆ یادگارو بیرەوەری
ڕۆژانی مەست و بیزاری
وەرزی ساڵانی داهاتووم
لە مرواری
سپێی ملی بووکی زستان
بهۆنمەوە ..!!
-O-
وشەکانم ..
لە تۆی باڵی ،
تەرو ئاڵی ..
ئەرخەوانی بەهاریکدا
وەکو نیگای
چاوی نەورۆز
بۆ پەستیم ئەبریسکێنمەوە !
تابتوانم
بۆ بەستەی سۆز ،
پیرۆزترین پەڕەی تابلۆ
بنەخشێنم .
پەیکەرێکی تازەی نەخشاو
وەك تریفەی زەردی هەتاو
بۆ ئەم جارەم ،
بۆ تەلارو .. کۆشکی تازەی
خەونی ئەم ڕازو نیازەم
دروست بکەم .
-O-
پێڵوی چاوی خۆشەویستیم
بۆ پڕێشکی
بزەیەکی پڕ لە ئاوات
ئەتروکێنم .
تابتوانم ..
کاتی شەو هات ،
ئۆردوی سامناکی و تارمایی
لە خولیایا دامرکێنم .
تا بتوانم ..
سەهۆڵی مەیوی ژیان ،
کرێوەی بەفری تەمەنی
کاڵی پارم ،
لە گۆرستانی قۆناغی
زۆر دوورمانا بشارمەوە .
تەمی کاروانی ئازارم
لە تۆی کلپەو گڕی پشکۆی
دڵداریدا بتوێنمەوە ..!!
-O-
پەلەوەری
زەردەخەنەی
دڵی هیوام ،
لە ئارامگای باغچەیەکا
هەڵ ئەفرێنم .
تابتوانم ..
ئاوازی شیعری خنکاوم .
لە ناو قووڵایی هەناوتا
بڕەوێنم !!
تا تینوێتی
مژی لیوی
بێ ئارام و وشکی هەستم
لە دڕزی لیوی پاراوت
بۆ هەڵبەستم ،
بتەزێنم ..!!

کاسەی جەژن
چارەسەرێکی ئەم پاشاگەردانیە

پار لە کۆنگرەی یەکیتی نوسەرانی کوردا بڕیارێك لە گۆڕێدا بو کە لەوەو دوا هەمو کتێبێکی کوردی پێش بە چاپ گەیاندنی پێویستە یەکیتی نوسەران ئاگاداربێت و بڕیاری بڵاو کردنەوەی یان نەکردنەوەی بدات ، بەڵام وەك زۆر بڕیاری تر کە تەنیا مەرەکەبی سەرکاغەز بون ئەمیش خنکاو چاوی نەکردەوە ، خۆ ئەگەر ئەم بڕیارە دنیای بەجێ هێنانی بەخۆیەوە بدیایە ، وابزانم ئیستا نە من و نە زۆری تریش کاتی خومان بە هەندێ بەرهەمی کاڵ و کرچەوە بەفیرۆ نەئەداو خوێندەواری کوردیش ئەمەندە بێزاری باڵی بەسەرا نەئەکێشا کە پشت بکاتە خوێندنەوەی کوردی و لە دنیای نائومیدیا گێژ بخوات .

لێرەدا ئەمەوێت یەکیتی بەڕێز لەو بڕیارە ئاگادار بکەمەوە ، چونکە بەستنی کۆنگرە نزیك بۆتەوەو سور بون لە سەر جێبەجێ کردنی ئەو بڕیارە کتێبخانەی کوردی لەو بەرهەمە بێ کەڵکانە ئەپارێزێت ئەمەوێ لێرەدا نمونەیەك لەو بە چاپ گەیاندراوانەی کە بەناڕەوا ناوی (چیرۆك)ی لێ نراوەو لە (٩٢) لاپەرەدا بڵاو کراوەتەوەو نرخەکەیشی تەنیا (٢٠٠) فلسە، بخەمە پێش چاوی خوێندەوارانی خۆشەویست تا هەمو ئەوە بزانین کە ئەگەر خوانەکردە بێگانەیەك ویستی (ڕۆمان)یکی کوردی بگۆڕێتە سەر زمانەکەی تا گەلەکەی بە ئەدەبی کورد ئاشنا بکات و دوربێ (کاسەی جەژن)یش کەوتە بەردەست ئەوسا ئەبێ خوێندەواری ئەو گەلە چۆن لەکوردو ئەدەبەکەی بگەن : ئاخۆ ناڵێن ئەدەبی میللەتی کورد تا ئیستا لەدەوری (ئەفسانە) دایەو ئاگای لەو سەرچاوە پڕ بەهرەیەنیە کە ئەدەبی گەلانی پێ بەهرەمەند بوە .

ئەبێ ئەوەیش بلێم کە من بەمانای تەواوی (ڕەخنە) لەم نوسراوە ناکوڵمەوە ، چونکە ئەگەر بەوردی و لەهەمو لایەنێکی ئەم نوسراوە (ڕەخنە) بگیرێت ئەبێ بەلایەنی کەمەوە (کتێبێکی) لەسەر بنوسرێت . بەڵام من تەنیا هەڵەی زۆر زەق و لایەنە زۆرنا تەواوەکانیم دەرخستوە .

برای نوسەر (سوران عەزیز مەحوی) پێش ئەم بەرهەمە دو نوسراوی تری بڵاو کردبوەوە بە ناوی (چیرۆك)ەوە ئەوان لە بازاری کەسادیا نرخی خۆیان پێدراو زۆر ئامۆژگاری ئەم برایەش کرا کە پەلە نەکات ، زۆرتر بخوێنێتەوە وزیاتر لەدنیای ئەدەب شارەزابێت ، بەڵام وا دیسان خۆی خستەوە ئەو دەریایەوە کە مەلەوان تیا سەرگەردانە نەك یەکێك کە لە جۆگەلەدا بخنکێ. خوێندەوارانیش چاوەڕێی بەرهەمی داهاتوی کردوە بەناوی (ئاوێنەی دڵی قانع)

قانعی چەوساوەو شاعیری پاڵەوڕەنجبەران کە لەژیانا بەشی تەنیا گرتن و نەداراییو دورخستنەوەو ئاشەوانی و مەلایەتی بوە ، ئێستایش بە قەڵەمی کوڵ ناوی ئەو شاعیرو بەهرەمەندە بنوسرێت من لە ئێستاوە فرمێسك بۆ ئەو دڵە ناسکەی قانعی نەمر ئەڕێژم کە هەرگیز بڕواناکەم لێمان نەرەنجێت من لەلای خۆمەوە ئەمجارە بێ دەنگ نابم و وەك پێویستیەکی سەرشانم بەم ئەرکە هەڵ ئەستم .

ڕەئوف بێگەرد

١ - شێوە (شکل)

شێوەو ناوەڕۆك دولایەنی لەیەك نەپچڕاون ، لاوازی هەرلایەکیان دەستێکی بەهێزە بۆ تاساندن و خنکاندنی ئەو بەرهەمە ، زمانپاراوی و لێکدانەوە هێزی داهێنان و دروست کردن ، گیانێکی زیندون لە بەری (شێوە)داو لایەنێکی گرنگی ئەو بەرهەمە مسۆگەر ئەکەن .

من لێرەدا بەشێکی زۆرکەم لەو رستانە ئەنوسمەوە کە ئەو بەرهەمەی پێداڕێژراوە ،ڕاست کردنەوەکەیشی ئەدەمە دەست خوێندەوار خۆی چونکە ڕاستکردنەوەو لەسەردوانیان لێرەدا زۆری ئەوێت و جێگایەکی زۆریش داگیر ئەکات .

هەر لەبەر ئەم هۆیەیشە کەهەمو ئەو هەڵانەم نەخستەرو . چونکە وەك وتویانە (مشتێك نمونەی خەروارێکە) . ئێستایش ئێوەو دەقی ئەورستانە بەخۆیان و هەڵەی زمان و (تعبیر)و وشەوهەڵەی نوسینەوە (املا)وە . « لەکار بە (هەڵلە) تێ گەیشتبوین و بەنای ناڕەوا تاوانبارو قەباعەت بارمان کردبویتەوە ، تێك سمراوێك بە خۆوە ، کەڵەگەتێکی باڵابەرزی چوارشانە ، بەختیارو شادمان سۆزو عاطفیەت ، پولی پاشەرۆژێکی ڕوناك ، لافاوی لیڵ و لیخن ، ئەو پرسیارانە ئەدەن بەگوێیەکانما ، کوڕێکی قوچی بەرەباریکە ، تابلێی گوێیەکانی ئاسان و سوك بون ، بەرگێکی ئەستورو قورسی لەبەر ئەکرد ، دەم وزاری ئەسرپی بەگیف یەکەوە موی سەرسنگی سەریان لەلێوەی هانیو دەرەوە ، دیواری بەندیخانەی پان و پۆڕ ، سەرجانی بەندیخانە (دیارە مەبەستی (سجان)ەو نەی زانیوە وەردیانی پێ ئەڵێن نوسەر) ، بە چیشکانەوە ،یاخیبم لەڕوناکی لەتاریکی لەخواردن و خواردنەوە ، بەحەپەسانی بونێکەوە ، داوای گۆڕینی باروزوی نیشتمان بکەن ، لێوی کروشان ، لەسایکولوجیەتی ناوچەو دەرونیانەوە جیا نەبوبێتە - ئیمایی - سەرفرازێتی .. بەپەنجەی ئیشارەتی هیچ شوێنێك هەڵنەسورابێت هەرشۆرش و هەستانی یەك بەند بێ بەبزوتنەوەی سۆزەوە ، باوشك ئەدات پزیشکەکانیشمان

چاودێرو تایبەتی کەری قاوشەکەی بو ،لە خەیاڵی دان و لەڕێرەوی روین و بیرەکەی گۆڕین ، لە مێشکیا خولاوخولی ئەدا ، بەدەم ورێنەوەی خەیاڵەوە ، نیازی چاو لێك نانێ هەبو ، باڵندەمالیەکان بە قومری و بولبولەوە ، بە

لەم دوایییەدا شتێکم لەو بابەتە بیست ، پزیشکی کەوی گەردن ڕەشەوە ، نوشی نەخۆشیەکی یەکجار دەرونی گەورە بوبوو ، میرزا مارف بوبوە جلکە شڕوکۆنی . بێ نرخ و ڕەواج فریدراو بو ، چرچی لارومەتەکانی لەگەڵ غبغەبەی گەروی‌دا کەوتبون .. »

برای نوسەر لە نەشارەزاییا هەندێ لەگفت وگۆکانی (حوار)ی لە شێوەی چیرۆکی کورتادارشتوە، کە جیاوازیەکی زۆر هەیە لە نێوان گفت وگۆی چیرۆکی درێژو کورتا . چونکە لە چیرۆکی کورتا (ماوەکەمی) سنوری وشەو پەلهاویشتن دیاری ئەکات و وەك گوللە هەر وشەیەك ئەبێ لە جێی خۆیدا مەبەستەکە بپێکێت و خوێندەواریش تێ بگات ، کە ئەمە لە چیرۆکی درێژدا وا نیە ، لەبەر ئەوەی کە ماوەی لێدوان زۆترو ساخ کردنەوە لەبارترە. بۆ وێنە ئەمانە گفت وگۆی چیرۆکی کورتن (پاش دەست کاری کردنی ڕوخسارە ئەدەبیەکەیان) نەك چیرۆکی درێژ ، دیارە من دەقی گفت وگۆکان بە هەڵەو ڕاستیەوە ئەنوسمەوە :

- ئافرەت چیم لێ ئەکەی تاوانبارم .. تاوانبار !..

ئەمەی ئیمرۆ بە سەرما ناهات تۆڵەوسزای -جوامیری- خێر - نەدیو بو .. بنەڵێ جوامیر !!.. جوامیر .

- جوامێرگیان داوای لێ بوردنت لێ ئەکەم ..ئەگەر بمبوری ڕەنگە لێم ببورن ..

بمبورە !.. بمبورە !..

هەروەها لەکۆتاییدا کە میرزا مارف ئەمرێت و (ناوی چوە ناو لیستەی ڕەشی پیاوخراپانەوە) کەچی لەپڕا ئەکەوێتەوە گفت وگۆ بەم جۆرە :

- تاوانبارم بەرامبەرت ئەی جوامیر .. بەڵێ تۆ بەو جۆرە گرەوت بردەوەو منیش بەم ڕەنگە ژیانم دۆڕاند .. ژیان .. ژیان .

٢ - ناوەڕۆك :

جوامێر قوتابیەکی دانیشگایە باوکێکی دڵڕەق و باوەژنێکی بێ ڕەزای هەیە .واز لە دانیشگا ئەهێنێ و ئەبێ بە جەنگاوەرێك، لە شەڕێکدا ئەکوژرێت پاڵەوانی باسەکەی وەك لەسەرەتادا ئەڵێت (ژیروچالاك، بلیمەت و دلێر ، لاوێکی خوێن گەرم ، لەوانەیە پێشەوایەتی گەلەکەمان بگرێتە دەست و ئەم لاوە نمونەیە کە ڕەنگە (پێشەوایی گەلەکەمان بکات) لە هەڵوێستێکا کە بەرانبەر هاوڕێکانی دانیشگای بەم جۆرە ئەدوێت :

(ئەوەندە بەتەریقیەوە ئەدوا وەك شوڵێکی تەڕت دابێت بە سەری لوتیا وابو ، چو بوە پێستی خۆی ، سور داگەرابو ، دانەجیرەو لێوەلەرزەی پێ کەوتبو ،زەنگوڵ زەنگوڵ عارەقی بەدبەختی و دەردی سەری ئەرشت ، لەسەرتاپای ئەندامەکانی جەستەی تەزویەکی ڕاچلەکێنەری پیائەهات و ئەچو) لە شوێنێکی ترا ئەڵێت (بەشەرمەزاریکی بێ وێنەوە) دێتەوتە: ئایا ئەمانە هەڵویستی پاڵەوانێکن کە لەوانە بێ (پێشەوایی گەل) بکات ، خۆ وەك نوسەر ئەڵێت کە (خەریکی دانانی ڕێکخراوێکی بە هێزی نەتەوەیی خاوەن بیرو بڕوایەو دور لە سۆزو عاطفیەت)ئەمە لەگەڵ پێویستی یەکانی ئەو سەردەمە دا ناگونجێت کە ئەو باسی ئەکات ڕۆژانی بوە کەسەرۆکایەتی ئەو شۆڕشەی ئەم بوە بە پێشمەرگەی (ڕێکخراوێك) کردویەتی کە گەل بڕوای پێی بوەو چەکی بۆ هەڵ گرتوە ، وە دروست بونی هەر ڕێکخراوێك کە ناوی

پروانە ٧

مێژوی دواکۆچی شێخ لەتیف

- ئەحمەد شوکری -

ئاخ وداخ و دەرد لەدەس گەردونی دوونی نالەبار
نایەڵێت ڕۆژێ دڵی مەسرور بێ (کورد) چەرخی دەوار
خۆ ئەگەر بێوو زەڕەیەك شادی ببەخشی پێی فەلەك
بۆی دەرەخسێنێ لەپڕ ئەیدا بەسەریا خەم بەبار
چی بوە چی قەوماوە دیسانو کەوا کوردی هەژار
نێرومێ گەورەو بچوکت خستە گریەوشین و زار
پرسیارم کرد لەمو لەوپێم بڵێن دەی بۆچی بووە ؟
باوکە ڕۆ هاواری چیتانە گەلی خاوەن و یقار
وا وەڵامم پێدرایو بۆچی نەتزانیوە تۆ
کۆچی دوایی کرد (لەتیف محمود سعید)ی نامدار
شین وگریان بۆ ئەو ئەیکەن کێ لەمەولا چەشنی ئەو
پشتیوانی کوردەواری بێت و کوردکەن ڕستگار
تا لەدونیا بو ، خۆشی و شادی نەبینی داخەکەم
بەندو نەفیو کێو کەژ بوو شوێنی ئەشکەوت و موغار
ئەم هەموو دەردی سەری وئازارو ئێشەی تووش ئەبوو
هێشتا هەر پێ خۆش بو بەس ڕزگار بی کوردی کوڵەوار
ڕێت نەدا گەردون کە ئامانج وهیوای بێ جێ بەجێ
زوو لەباڵتدا بەداخۆ چونەگۆڕی تەنگ ونار
کەی تەمەن ئاوا تەواو بێ ، تا تەواوبێت شیخ لەتیف
بۆچی ئاوات کرد لەپڕ ئاوا دڵی وەستا لەکار
بو بە پەنجاوپێنج و عومری ڕۆیی بەبێ خێروخۆشی
کوردەواری بۆی بەجاری دڵ بریندارو جەخار
هەر ئەجەل بردی لەیانەی خۆی بەرەو بەغدا زەمین
باوك و باپیری شی وا ۆی سەیری کردەی کردگار
گیانی شیرینی لە بەغدا بۆجنان پەروازی کرد
سێزدەی ئایاری حەفتاودووشەوی شەمەو بەهار
وا بو ڕێکەوتی ربیع الاولی کرد بیست و نۆ
سێسەدو نۆو دوو بو کۆچی چو لەدەس کوردی هەژار
داخی سەختی هێشتە جی بۆ ئێمە خۆیشی بێگومان
چۆتە پاڵی حەیدەری کەرارو خێوی زولفەقار
پیاوی وا تێکۆشەرو دڵسۆزی گەل قەت نامرێ
هەر ئەمێنی و ماوەخۆ هەتتا هەتاو بێ بەرقەرار
بەسیە قورپێوان و خۆکوشتن ئۆجاخی ڕۆشنە
ئەو کە (شێخ کاوە)ی لە جێ جێماوە چۆڵ نابێ هەوار
هیچ گومانێکم نیە جێ وشوێنی باش ئەگرێتەوە
بۆ گەڵ و هۆزی وەکو بابی ئەبێ خزمەتگوزار
کوردە دەیبینن لەمەولا کاوەچەشنی کاوە بێ
هێندە تێکۆشی بەباشی بێ بەجێگەی ئیفتیخار
نابێ بکوژێتۆ گەلی کورد ئەم چرایە تا ئەبەد
باقی یەو باقی ئەبێ تابێ و بچێ لەیل و نەهار
مێژوی کۆچی بەئەبجەد وا بەبوونی هاتەدەر
(شکری) حەق بی بۆ جنان چون وان لەنێو کۆشکوتەلار
(١٩٧٢ م)

institut kurde de paris

پاشماوەی : مەسەلەی نەتەوایەتی لە ...

مەسەلەی نەتەوایەتیدا سەرکەوتنی گەورەی وەدەست هێناوە ، بەلام لەگەل ئەوەشی هەر ئەوتاقیکردنەوە ئیسپات دەکا کە دروستبوونی سوسیالیزم لە ولاتێکی فرەگەل لەخۆوە مەسەلەی نەتەوایەتی چارەسەر ناکا . لە هێندێك ولاتی سوسیالیستیدا هێشتا ناکۆکی نەتەوایەتی چارەسەر نەکراوە و جاروبار بەتایبەتی لەکاتی ئالۆزی و شێواویدا سەرهەلدەداتەوە .

لە ولاتانی دنیای سێهەم یا ولاتانی خەریك بووژانەوە مەسەلەی نەتەوایەتی چەندبەرابەری ولاتانی سەرمایەداری و سوسیالیستی بەگرێوگۆل و ئالوزە . لەو ولاتانەدا رەوتی پەیدابوونی نەتەوەکان ئالو گوریکی قوولی بناخەی ئابووری و تە[illegible]یبی کومەلایەتی ولاتی لەگەلە . لە زور لەوولاتانە هێشتا زمانەکانی نەتەوایەتی پەرەیان نەگرتوە ، سنوور و سەراورد بۆ مەسەلەی نەتەوایەتی دیاری نەکراوە ، زورمەسەلەی سیاسی و کومەلایەتی تائیستا چارەسەر نەکراون . ئیمپریالیزم لەو ولاتانەدا تا ئیستاش نەخشی زیانەخرۆیی خۆی یاری دەکا . سیاسەتی – دووبەرەکی بنێوە و ئاغایەتی بکە – تائێستاش یەکێکە لەو شێوانە کە ئیمپریالیزم بو مانەوەی خوی لەوولاتانەدا بەکاریان دێنێ . بەمچەشنە ئیمە بەچاوی خومان لەولاتانی خەریك بووژانەوە ناکۆکی توندی نەتەوایەتی و تەنانەت بەگژیەکداچوونی سەختی سیاسی و نیزامیش دەبینین . لەبەشی زوری ئەوولاتانە خەباتی نەتەوە زورلێکراوەکان بو دابین کردنی مافەکانی نەتەوایەتی خۆیان لەگەل خەباتی رزگاریخوازی دژی ئیمپریالیستی تێکەل بووە . ئەوکارە هێندێ گیروگرفتی تازەی لە رێبازی گشتی رزگاری گەلان لەژێر فشاری ئیمپریالیزمی جیهانیدا لەگەل خۆی هێناوە . بەگشتی دەتوانین بلێین مەسەلەی نەتەوایەتی یەکێك لەومەسەلانەیە کە لە داهاتووشدا لەبەشەکانی جوربەجوری دنیا زورولاتان بەخۆیەوە خەریك دەکا .

لەئیرانیشدا هەر لەسەرەتای دەستپێکردنی خەباتی رزگاریخوازیەوە مەسەلەی نەتەوایەتی بە یەکێك لە مەسەلە گرینگەکانی شورشی ئیران دەژمێردرێ . تاقیکردنەوەی چواریەکە چەرخی پاش شەڕی دووهەمی جیهانی نیشاندەدا کە هێزە نیشتمانی و پیشکەوتووەکانی ئیرن تا ئیستاش وەك پێویستە ڕۆچوونێکی ئوسوولی و ڕاستیان بو مەسەلەی نەتەوایەتی نیە و لایەنە جۆربەجورەکانی ئەومەسەلەیان بۆ روون نیە و تەبلیغاتی شوونیستی ڕێژیمی شا بۆتە هۆی سەرلێشێواوی زورکەس لە خەباتکەرانی بەشەرەفی ئیران .

ئیمە پیمان وایە کە ریکخراوە نیشتمانی و پێشکەوتووەکانی ئیران دەبێ چارەسەرکردنی بنەڕەتی مەسەلەی نەتەوایەتی بکەنە بەشێك لە ئامانجە سیاسیەکانی خۆیان . ئەگەر یەکیەتی گەلانی ئیران بو ئازادی ئیران پێداویستییەکی مێژوویە ، چارەسەر کردنی رادیکالی مەسەلەی نەتەوایەتیش بە شەرتی بنەڕەتی ئەو یەکیەتیە دەژمێردرێ .

لەپێش هەمووشتیکدا دەبی دووئەسلی بنەڕەتی لەپێوەندی نێوان گەلەکانی ئێراندا بسەلمێنین . یەکەم ئەوەیە هەرمیللەتێك مافی دانانی چارەنووسی خۆی هەیە و تەنیا بۆخۆی هەقی هەیە داهاتووی خوی بە ئارەزووی خوی دیاری بدا . هەرجۆرە ئاڵادانێك لەوئەسلە ئاشکرایە کیروگرفتی زۆری لێپەیدا دەبێ و هەرجووە تیکوشانیك بۆ سەپاندنی چارەنووسێك بەسەر هەرکام لەگەلانی ئیراندا روو یا درەنگ تووشی تێشکان دەبێ و یەکیەتی گەلانی ئیران دەخاتە مەترسیەوە .

ئەسلی دووهەم ئەوەیە کە نەك هەر دەبی ریز لەمافی دانانی چارەنووسی میللەتان بەدەستی خۆیان بگرین ، بەلکوو دەبی قبول بکەین کە میللەتان چ گەورە و چ پچووك مافی وەك یەکیان هەیە و هیچ میللەتێك لە هیچ میللەتێك زیاتر نیە . بەتایبەتی پێویستە خەباتکەرانی میللەتی گەورە و فەرمانرەوا ئەوئەسلە بەتەواوی ئەویش بەکردەوە قبول بکەن تابەرەبەرە دردۆنگی پێشوو لەلایەن میللەتە پچووکەکانەوە لەناو بچێ .

ئەوراستیەمان نابی لەبیر بچی کە چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی هەم ریبازیکی راستی دەوێ و هەمنیازی بەخەبات و تیکوشانی بەردەوام و دووروودرێژ هەیە . بیبلاوەری میللەتی زورلێکراو بە خەباتکەرانی میللەتی فەرمانرەوا ، یا بەکەمزانینی میللەتی زۆرلێکراو لەلایەن هیندی کەس لە میللەتی فەرمانرەواوە شتێك نیە و بەهاسانی لەناو بچێ . تەنیا بەسەبر و سیکەدانە و تیکوشانی شیلگیری خەباتکەرانی نەتەوەی فەرمانرەوا و نەتەوەی زورلێکراو و پێگەیاندنی دروست و ئەنترناسیونالیستی کومەلانی خەلك دەتوانی بەسەر ئەوگیروگرفتانەدا زال بی .

بو پیکهینانی پیوەندی دوستایەتێ و باوەرپێك کردنی هەردوو لا دیموکراتیزمێکی قوول و هەموولایەنی پیویستە . تاقیکردنەوە دەری خستوە کە لە ولاتێکی فرەگەلدا هەرچەندە دیموکراتیزم قوولتر و هەموولایەنیتر بێ ، ئەگەر هەلومەرجیتر هەر وەك خوشیان بن ، ئیمکانی چارەسەرکردنی رادیکالی مەسەلەی نەتەوایەتی پترە . بەراستی لەنیوان دیموکراتی و مەسەلەی نەتەوایەتیدا پیوەندیکی ئۆرگانیك هەیە . چارەسەرکردنی مەسەلەی هەیە . چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتی بەبێ دابینبوونی دیموکراتیەکی بەرین ئیمکانی نیە ، مەسەلەی نەتەوایەتی بۆخۆی بەشێکە لە مەسەلەی گشتی دیموکراتی حیزبو ریکخراوەی نەتەوە زورلێکراوەکان نابێ ئەوراستیە هەرلەوکاتەدا بەبی چارەسەر لەبیر بەرنەوە . بەلام کردنێکی رادیکالی مەسەلەی نەتەوایەتیش دیموکراتی قوول و شیلگیر ناتوانێ ببێ . تەنانەت دەتوانین بلێین دیموکراتیزمی خەباتکەرانی نەتەوەی فەرمانرەوا کاتێك بەتەواوی دەردەکەوێ ، کە هەلوێستی خویان دەربارەی داخوازەکانی میللەتی زورلێکراو دیاری بکەن . ئەودەم دەتوانین تێبگەین کە ئایا بەراستی ئەوخەباتکەرانە دیموکرات و دیموکراتیخوازن ، یان تەنیا هێندێك لایەنی روالەتیی دیموکراتی تێگەیون و باوەریان بە دیموکراتی واقیعی و شیلگیر نیە .

مەسەلەی نەتەوایەتی لەهەر ولاتێکدا رێگای چارەسەرکردنی تایبەتی خوی هەیە . جێبەجێ کردنی میکانیکی تاقیکردنەوەی ولاتانیتر لە ئێران لەمەسەلەیەکی ناسکی وەك مەسەلەی نەتەوایەتیدا کۆمەك بە چارەسەرکردنی واقیعی ئەو مەسەلە ناکا . راستە کە دەبێ لە تاقیکردنەوەی ئەوولاتانەی لە چارەسەرکردنی مەسەلەی نەتەوایەتیدا سەرکەوتوون ، کەلك وەرگیری ، بەلام پیش هەموو شتێك دەبێ واقیعیەتی ئیران و تەنانەت واقیعیەتی مەلبەندە جیاوازەکانی ئیران ، هەلو مەرجی ئابووری و سیاسی و کومەلایەنی هەرمەلبەندێك و مێژوو و رێوشوێنی نەتەوایەتی و قۆناخی خەباتی هەرنەتەوەیەك لەبەرچاو بگیرێ . ئەوواقیعیەتە پێش هەمووشتیك لەوەدا دەردەکەوێ کە گەلانی زورلیکراوی ئیران زیاتر لەنیوەی نفووسی ئیرانن و هەرلەوکاتەدا لە هەموو مافێکی نەتەوایەتی خویان بێبەشن . ناوەرۆکی ئەسلی مەسەلەی نەتەوایەتی لە ئیران لەوواقیعیەتەدا شاردراوەتەوە . تەنیا بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ئوسوولەی باسمان کرد، دەکرێ رێگای چارە سەرکردنێکی دروست بو مەسەلەی نەتەوایەتی لە ئیران بدۆزرێتەوە .

حیزبی ئیمە بە هەلگرتنی دروشمی خودموختاری بو کوردستانی ئیران لە چوارچێوەی ئیرانیکی دیموکراتیدا هەم ریگای سەحیحی چارەسەری مەسەلەی نەتەوایەتی لە هەلومەجی ئیستادا نیشانداوە و هەم پێوەندی ئۆرگانیکی مەسەلەی نەتەوایەتی و دیموکراتی لەبەرچاو گرتوە . ئەو دروشمە لەقوناخی ئیستادا بو گەلانی زۆرلیکراوی دیکەی ئیرانیش راستە . بەبیروباوەری ئیمە حیزب و ریکخراوە پیشکەوتوو و دژی ئیمپریالیستیەکانی ئیران دەتوانن لەسەر ئەودروشمە کە هەم مافەکانی نەتەوایەتی گەلانی زۆرلێکراوی ئیران دابین دەکا و هەم دابینکردنی ئەومافانە دەخاتە چوارچێوەی دروستی خۆی یانی دیموکراتیەوە ، یەك بگرن . گومانی تێدا نیە کە یەکیك لە پایەکانی ئەساسی پیکهینانی بەرەی یەکگرتووی هەموو هیزە دیموکراتی و دژی ئیمپریالیستیەکانی ئیران و یەکیك لە شەرتەکانی گرینگی سەرکەوتنی ئەوهیزانە بەسەر ریژیمی شادا دابینکردنی دوستایەتی و برایەتی لەنیوان گەلەکانی ئیراندا لەسەر ئەساسی وەكیەکی و دانی مافی دانانی چارەنووس بو هەمووی ئەو گەلانەیە .

پاشماوەی : بزانە زیرەکیت ..

راستەکی « افقی » :

١ – ناوی سەرکردەیەکی کۆچ کردوی کوردە .
٢ – بۆ دیار نەبوبی شتێ بەکاردێت – ئەخورێتەوە .
٣ – سێ پیتە .
٤ – یاخی بون لەئیش کردن – شارێکی کوردستانی ئیرانە .
٥ – بیر کردنەوە – سێ پیتە .
٦ – ناوی بالندەیەکی – دوو پیت .
٧ – ژیانی مرۆڤ بەو شتەوە بەندە – پیتێکە بە نوسین .
٨ – بەهەلکردنی گەردەلول ئەوترێ – ناوی جۆرە هەوایەکە « بەپێچەوانەوە » .
٩ – ژمارەیەکە .
١٠ – دانەوێلەیەکە – کەڕەت

پاشماوەی : «کاسەی جەژن»و

(نەتەوەیی) پێوەبوبێت بێجگە لەو شتێکی داتاشراوەو لە بەرژەوەندی دوژمنانی شۆرشە . خۆ ئەگەر مەبەستی نوسەر چالاکی بلاوکردنەوەی گیانی نیشتمان پەروەریە ، ئەوا وەك لەهەمو هەلوێستو گفتوگۆکانیا دەرئەکەوێت ئەم (پالەوانە)ی ناتوانی سەری خۆیشی بخورێنێت چجای بکەوێتە کۆری سیاسەتو خۆبەختکردنەوە ، دیارە بەو جۆرەی کە ئیمە لە (هەویە)و (نەفسیەت)ی ئەو کابرایە تێ ئەگەیشتوین . نەك وەك نوسەرکە بەئارەزوی خۆی هەلیبسورێنێتو بیبکا بەقارەمان . خۆ ئەوکەسەی بیەوێت (رێکخراو)ێکی بەو شێوەیە دروستبکات ئەبێ هەمیشە تێکەل بەخەلکی بێتو لەگەلیانا بدوێت بەلام ئەم وەك نوسەر ئەلێت (ئەوەندە لاتەریکەو گۆشەگیرو تێکەلاوی کەس نابێت) دیسان (بەتەواوەتی دورەپەرێز بوەستێتەو هەست بەکەموکوری یەکی بێ ئەندازە بکات) کە بەلای منەوە ئەمە پالەوانێکی خەلوەت کێشە .

کارەساتەکانی ئەم (چیرۆك)ە لەسەرەتاوە تا کۆتایی بە ئارەزوی نوسەرەوە بەندنو چۆن خۆی ویستبێتی دەستنیشانی چارەنوسی کردون ، وەتا گرنگترین مەرجی چیرۆکی لەناو بردوە کە ئەلێت هەمو کارەساتەکان دوای پێ ئەگەیشتنو هەمو روداوێك لە جێگای خۆی دابێت . دیسان وتەی هەر یەکێك لە کەسانی چیرۆك پێویستەو ینە دوری ئەو کەسە بێت و(سلوك)ی دەرئەخات ، هەر وتەیەکیش لەگەل ئەندازەی زانیاریو کەسیەتی [illegible] (شخصیە)ی ئەو کەسەدا نەگونجاو نوسەر بە زۆر بەپێی ویستو (انفعال)ی خۆی بیسەپێنێ دیارە ریاتر دورکەوتنەوەی ئەو چیرۆکە لە (واقع)و دروستکراویمان بۆ دەرئەخات بۆ نمونە ، دوای ئەوەی نوسەر بێ هیچ چالاکیەکی دیار چەند جارێك – جوامیر – ئەخزێنێتە بەندیخانەوە ورزگاریشی ئەکات (لەو رۆژانەدا کە بێتاوان سەرەونگون ئەکرا ، ئەم وەك نوسەر ئەلێت ئەشیان گرتوو .. دواجار پالی پێوەئەنێت بۆ دەرەوەو زۆرزویش فەرماندەیەکی لێهاتوی لێدەرئەچێت . بەلام بە زۆری پیشەی ئەبێت بەوەعزو تارخوێندنەوە ، تەنانەت لەوکاتەدا کە پێشمەرگەکان لە سەنگەرا دینەدەرەوە پێویستیان بەدلۆپێك ئاوەتینوێتیان بشکێنێ – جوامیر – لەبەردەمیانا قوتئەبێتەوەو دەستئەکات بە (تثقیف) کردنیان بەم جۆرە : (کۆشش کردن دو لقە .. خەبات کردنی سیاسیو خەباتی چەکدارانە وەك گیانو لەشوان ، جیا بونەوەیان زەحمەتە ، ئەگەر بڕ بوڕن لەیەك نەگیان گیانەو نەلەش لەشە) جا نازانم پێشمەرگەیەك کە ٢–٣– رۆژ لەبەر گەرمای هاوینا لەسەنگەرا بەئەنگاری ئاگرو ئاسن بێتو لە هەلسانیشیا پێش ئەوەی خۆی بتەکێنێ ئەم قسانەی بۆ بکەن، ئەبێ خاوەن قسەکە بە چی بزانێت !. دیارە ئەمە ئەگەر وەك (فەلسەفە)یەك لێکی بدەینەوە قسەی نەخوێندەواریکە کە نازانێت چی ئەکاتو بۆچی ئەیکات ، چونکە تاقیکردنەوەی ئەوەی بۆ دەرخستوین کە لە هەمو شوێنێکا پەنا نابرێتە بەرچەكو زۆرجار خەباتی سیاسی پاشەرۆژی نەتەوەیەك دیاری ئەکات . خۆ ئەگەر ئەم رێگەیە نەیتوانی دەوری خۆی ببینێت ئەو سا (شورش) هەلئەگیرسێو خەباتی چەکداری دەستپێئەکات .

هەمو وتەکانی – جوامیر – کە هەندێکیان وتاریکی دورودرێژە بریەتی لە دوبارەکردنەوەی قسەی ئاسایی ، کە ئەوەی لەم ولاتەدا بژی ئەتوانێ بیکات نەخوێندبێ ، ئەمەیش ئەندازەی زانیاری نوسەرمان پیشان ئەدات نەك پالەوانێك کە قوتابی دانیشگایش بێت .

برای نوسەر زۆر زویش شەرێك دروستئەکاتو سەر لەجوامیر ئەشێوێنێ (کێویکی ئاگرینی بەقین ، پارچە قورقوشمێکی گەورەی سورەوەبوی سرەواند ، لای ژێرشانی چەپیەوە ، خۆیسن قولپی ئەداو فوارەی ئەکرد ، خۆینیکی ئالوگەش پڕ بەپڕی زامەکەی ئەهاتە دەرەوە) . بەلام لەم کاتەیشدا دەست ئەکاتەوە بەوتار خوێندنەوەو بە فەلسەفە هەلەکانی گوێی خوێندەوار پڕ ئەکات .

(هاتمە سەر ئەو بیرەی هەر شۆرشو هەستانییەك بەندبێ بە بزوتنەوەی سۆزەوە ئاکامەی سەر لێشێواندنو ژێرکەوتنە) .

– جوامیر – لە دانیشگادا لەلایەك بوبوە گالتەچی هاورێکانیو (پانتۆلە چلکنەکەنی ، کراسە سپییە مەلیوان دراوەکەی ، بوینباخە گول گولیە پۆخلەکەی ، کەلەچلكو پیسیا غەرق بووە.) هەمیشە بەسەردەمیانەوە بو ، لەلایەکی تریش دەردی باوكو (سیاسەت) بواری هیچیان پێنەئەدا ، کەچی دوای بریندار بون نوسەر بە ئاسانی دەزگیرانێکی بۆ ئەدۆزێتەوە گویا لەدانیشگا دلیان بەیەکداچوە .

بۆیە دوای ئەوەی لە نەخۆش خانەی هەولێر ئەکەوێت زۆر بە (کتوپڕی) ناسکی دەزگیرانی دێت بۆلایو لەوقاوشە پانوبەرینەدا (زار ئەخەنە دەمی) یەکتریەوە . بەم کارەساتە دور لەراستیانە ئەوەمان بۆ دەرئەکەوێت کە ئەمنوسراوە (چیرۆکی) ریالیزمی نیە وەك نوسەر ئەلێت . بەلکو چیرۆکێکی هەلبەستراوی دور لە (واقع)ە..

لەکۆتاییدا ئەلێم ، ئیمە لە ئەدەبێکی بێ (رەخنە) دائەژین ، ئەمەیش زیاتر هانی بەرهەمی پێنەگەیشتو ئەدات بۆ سەرهەلدانو خۆدەرخستن ، جا ئەگەر هەریەکە لەلای خۆیەوە وەك پێویستیەکی ئەدەبی نەتەوایەتی قەلەم بابەتانە بخاتە کارو رێگای تەشەنەکردنیان لێبگرێت ، وا بزانم لە ماوەیەکی کەمدا بژاری بازاری چاپەمەنی کوردی ئەکرێتو کەسیش لاری لە هاندانی چاپکراوی کوردی نیە .

پاشماوەی : بیکاسۆ ..

سرووشتی بێدەنگو شانوی سرووشتیو چالاکی مرۆڤ لەوێنەدا . بێ ئەوەی کە تۆزقالێك بێووزەیی دایبگرێت، پەیمانی لەسەر ئەوەداوە کە هەمیشە ئەندیشەی بەکاربێنێو پێچ لەو کەمو کوڕیو چەوتانە نەخواتەوە کە هاتوونەنە سەر ڕێگای ژیانی . ئەو تابلۆ گرنگەی کە ناوی پێداوەو تائێستاش لە (برشلونە)یە ناوی (ماخورئاقینیون)ە .

بیکاسۆ دڵێکی پڕبەرەیی هەیەو تائێستاش یارمەتی پێش کەش بە پارتی کۆمۆنیستی ئەکاتو یارمەتی زۆر لە هاوڕێ بەرزە دەست کورتەکانی ئەسپانیای ئەدات .

لەم دووایییەدا کە موزەخانەی (آرل) داوای چەند وێنەیەکی لێکرد (٥٧) وێنەی دەستکردی خۆی بۆ ناردن بەدیاری .

بیکاسۆ : بە بەرزترین هونەرمەندی چەرخی بیستەم ئەژمێردرێت ، لە پاش ئەوەی کە تاکو ئێستاش تەمەنی گەیشتۆتە نەوە دسالی زیاتر هەنگاوی پێش کەوتن ئەنێ لە کاروباری هونەری خۆیا . بەواهیوایەتنیە کە هەرگیز پێنووسی لە دەست دەرنەچێ ، بەمە بیکاسۆ هونەرێکی سەرسوڕێنەری تازە ئەدۆزێتەوە لە جیهانی هونەردا .

پاشماوەی : بژی قارەمانەتی گەل

بەبۆمبا تەقاند ، بۆمبایان خستە ژێر ترومبیلی سەرۆکی موستەشارانی ئەمەریکا ، دەزگایەکی جاسوسی انگلیس و شەریکەی نەوتی ئیران و ئیتالیایان تەقاند و کار گەیشتە جیگایەك کە قسەکەری کۆشکی سپی واشنگتون رونالد زیگلیر گوتی : لەسەرتاسەری تاراندا بەبۆمبا پێشوازیان لە نیکسۆن کردوە . ئەو خەباتو بەربەرەکانیە خوێنی قارەمانانی شەهید ریکی خستوە . خەلك خۆشەویستانی خۆیان لەبیر ناچێتەوە . خوینی شەهیدان ئیرادەی شۆڕشگیران بەهێزتر دەکا و رق و بیزاری وان نیسبەت بەدوژمن زیاتر .

کارەساتیخەباتی پەرەگرتوی گەلی ئێمە ئەوراستیە نیشان دەدا کە خەباتی گەل تا سەرکەوتنی یەکجاری شۆڕش درێژەی دەبێ و مێژوی گەلی ئێمە پڕ دەبێ لەوچەشنە قارەمانەتیانە .

شانازی بۆ شەهیدانی رێگای گەلی ، کە بەخوێنی خۆیان هەقانیەتی ریگای خۆیان سەلمانە .

– فیروز –

پاشماوەی : کۆنو نوێ لە ..

شتی پڕوپووچی دووره دەست ناگەڕێ ، پیاو ناخاتە دونیایەکی سیحری دەستکردەوە بەلکو هەر لە سنووری واقیەوە گیژ ئەخواتەوەو ئەسووڕێ تا بەووردی بێپشکنێو هەموو سوچوکەلێنێکی بەدی بکات ،هەولی ئەوە ئەدا کە وێنەودیمەنی جوانی ژیان، یاروودەاوی کاریکەر بەدیبکاتو بیخاتە قالبێکی جوانو رێكوپێکەوە .. (د. احسان فوءاد) ئەلێ :

هەر دوو سێ هەنگاو بەولاوە
لاشەیێك کە ئەلێی هێشتا
بە ئاستەم گیانی تیاماوە
سەری شۆڕی تەپو توزی سەر شۆمەیە
دەستی گۆجی
بۆ عانەیەك راکێشاوە ...

خەیال لەژیای پڕ ئەشکەنجەو مەینەتی سەر شەقامو دەست بۆسوالو دەرۆزە پان کردنەوەی هەژارو لێقەوماوێك تێناپەڕێت کەچی هەموو هێزو بەهرەولێهاتنی شیعری بەسەر ئەو دیمەنە پڕ لە ناسۆرەکۆئەکاتەوە کە سەرنجی راکێشاوەوخستووتیە گێژاوی لێکدانەوەو تاقی کردنەوەیەکی هەستی تفتو تاڵ ، ئینجا دارشتنێکی هونەری گوفڕین ئەم دیمەنەی پێشان داوە .

● ئەندێشەی هۆنراوەی نوێ ئەگەر لە باسی یار بدات هەرگیز بۆ ئەو ناچێ کە سینگو بەرۆكو روخساری یار بکا بەدارودیواری جبەخانەو چەکی تۆقێنەری پێوە هەلبواسێ یا بیکا بە مەیدانی جەنگو جدالو شەڕی لێبخوازێ وەکو لە هۆنراوەی کۆن هەبوو – ئەوەتا تاهیر بەگی جاف ئەلێ :–

تابووری موژەت لەگەل ئەگریجە بەرابەر
وەستاوە ئەلێی عەسکەری ژاپۆنو فەرەنگە

بگرە بەپێچەوانەی ئەم ترس و لەرزنانەوەیە شاعیری نوێ خەیالەکەی بەرئەدا بۆ ئەوەی لەو جوانە خوڕنکیوئاساییەوەردبێتەوە کە لە دلخوازەکەیدا هەیە ، جا ئەیەوێ زۆر بەووردی و دەست پاکیەوە بەشێوەیەکی هونەری دلبزێنلایەنی ناسكو بەنەزاکەتی یاری شیرینی پێشانبدا ... (جلال خۆشناو) ئەلێ :

هەتا ئەو هەلبەستو لاوکە
بنیشێتە سەر ئەو مەمکە
سەرگوارەی شۆڕ ، سەرخەناوکە
سەرخالی رەشی ئەو هەوکە

هەرچۆن بێتو شاعیر لەپەنائەو وەسفە دلداریەیە هەرچی مەبەست بێت ئەوەندە هەیە کە شاعیر ئافرەتێکی کوردەواری هێناوەتە بەرچاوو ئەندیشەی لە رازاندنەوەی دیمەنێکی راستەقینە تێنەپەڕیوە ، نەیویستووە ئەو جوانییە یەزدانییە خۆڕسکە بکا بە قوربانی دیمەنی دەستکردی رەزاگرانو تۆقێنەر .

– ماوێتی –

بۆزانین

بەرێوەبەرایەتی گشتی ئینحیساری توتن

بەیان نامەی ژمارە(٦)ی سالی ١٩٧٢

لە بەرێوەبەرایەتی گشتی ئینحیساری توتنەوە بۆ توتنەوانەکان

سالانی پێشو بەرێوە بەرایەتی ئینحیساری توتن ئەو توتنەی کە زیاتر بوو لەوسنورەی کە بۆ دۆنمێك دائەنرا یان ئەوەی بێ ئیجازە ئەچێنرابە غەرامەیەکی کەم وەی ئەگرت ، لەبەر چەند هۆیەکی کۆمەلایەتیو ئابوری تایبەتی وەرگرتنی ئەم توتنانە لە ماوەیئەو چەند سالە زۆرەدا بوو بە هۆی ئەوەی توتنێکی زۆر لەمەخزەنەکانی بەرێوەبەرایەتیو مەخزنەکانی تردا لە زوروفێکیوادا کە ناتوانرێت بپارێزرێت. وەرگرتنی ئەم توتنانە هەموسالێك جوتیارەکان هان ئەدات بۆ چاندنی توتن بێ ئەوەی گوێ بدەنە باشی جۆرەکەی لە روی هەلبژاردنی تۆو خاكوئەو ناوچەی کە توتنی تیا ئەچێنن لەبەر ئەوە ئەم بەرێوەبەرایەتییە توشی کیرو گرفتێکی گەورە بووەو ئەوتوتنانە نە لە ناوەوەی عیراق وە نە لە دەرەوەیدا بازاری هەیەچونکە بابەتەکەی زۆر خراپە هەروەها بەردەوام بون لەوەرگرتنی توتنی چاندراوی بێ ئیجازە وئەوەی کە زیاترە لەوسنورەی کە بۆ دۆنمێك دانراوە ئەبێتە هۆی ئەنجامی وا زۆرخراپ کە ناتوانرێ لە دوا رۆژدا بەنیسبەت ئەمبەرهەمەوە،لە عیراقا چارەسەر بکرێ .

لەبەر ئەوەی ئەتوانرێ لەجیاتی توتن چەوەندەری شەکر بچێنرێت وەك ئیستا کە لەپارێزگای سلیمانی ئەچێنرێ بە تایبەتی لەو ناوچەیەی کەبابەتی توتنی خراپە لەبەر ئەوە :– بە برا جوتیارەکانرائەگەینینو دوو پاتیئەکەینەوە کە بەرێوەبەرایەتی ئینحیساری توتن ئیتر هیچ جۆرێك لەو توتنانە وەرناگرێت کە بێئیجازە چاندراون یا ئەوەی زیاترە لەو سنورەی بۆ دۆنمێكدانراوە لەوەرزی چاندنی سالی ١٩٧٢دا وە ئەو توتنانە بەقاچاخ دائەنرێتو سزای لەسەرە بە پێی یاسای بەرێوەبەرایەتی ئینحیساری توتن ژمارە (٥٤)ی سالی ١٩٥٢و راست کردنەوەکانی .

بەرێوەبەری گشتیو سەرۆکی
ئەنجومەنی ئیدارەی
ئینحیساری توتن

هاوکاری

پەیکەرەکەی شارلی شاپلن چۆن فرۆشرا

کاتێ ، شارلی شاپلن چو بۆ هولیودبو ئەوە پاداشتی (ئوسکار) وەرگریت ، لە بەردەمی خانوی مەڵبەندی ڕاگەیاندنی هونەریا لەشاری هولیود پەردە لەسەر ئەو پەیکەرە لادرا کە لە (برونز) بۆ شارلی شاپلن دروست کرابو ، دوای ئەوە بە ڕۆژێ ، نەناسراوێك تەلەفۆن ئەکات و ئەڵێ ئەگەر بێتو ئەو پەیکەرە نەخرێتە ژورەوەی خانوەکە ، بە بۆمبایەك هەڵی ئەتەکێنێ ، لەبەر ئەوە مەڵبەندی ڕاگەیاندن ناچار بو پەیکەرەکە لەجێی خۆی لابەرێت و بە دیاری بیدا بە کۆمەڵێکی خەیری ، ئەو کۆمەڵەش بە کابرایەکی دەوڵەمەندی فروشت بەڵام لەترسی ئەو هەڕەشەیەی یەکەم جار کرا بو نەیوێراوە ناوی خۆی بدرکێنێ .

ئەوەی شایەنی باسە پەیکەرەکە ١٥٠٠ دۆلاری تێ چوەو کابرای دەوڵەمەند تەنیا بە ٧٠٠ دۆلار کڕیویتی .

شتی سەیر لە دنیادا

-١-

● لەهەنگاریا : دوو کچ بەیەکەوە لە دایك بون ، پشتیان بە یەکەوە نوسابو ، ئەم دوو خوشکە هەریەکە ئەندامی تایبەتی خۆی جیاواز بوە ، بەڵام بە هەردووکیان یەك کویان بوە بۆ میزو پیسایی ، جاریوا بوە بێ ئەوەی یەکێکیان بیەوێت بچێتە ، توالیت ئەوی تریان چوەو بە ناچاری ئەوی تریانی بەدوای خویدا کیش کردوە . کەئەمە ئەبوە هوی تێك چونیان ئەم دوو خوشکە ناویان « یەهودێت » و « ئاستێر » ئەبێ کابرایەکی ئاینی روسی ئەیان کرێت و لەکڵێسە دایان ئەنێ .

« یەهودێت » لە تەمەنی ٢٢ساڵیدا توشی لەرزو تایەکی بەهێز ئەبێ و ئەمرێت ، دوای سێ سەعات « ئاستێر »یش ئەمرێ و هەردوکیان بەیەکەوە ئەنێژن .

نوری مستەفا قەرەداغی
ناردویەتی

خاچی دیگول

لە جەنگی جیهانی دوەمدا ژەنرال دیگول دروشمی (خاچی) کردبو بەرەمزێك بۆ بەگژاچون و بەرەنگاری کردنی نازیەکان . وەلەم ڕوژانەشدا دانیشتوانی (کولومبی لی‌دو داکلیز) کە دیگولی تیا لەدایك بوە بڕیاریان‌دا پەیکەرێك لەسەر گۆرەکەی دیگول دروست بکەن لەو خاچەیان باشتر دەست نەکەوت کە کاتی خۆی دروشمی دیگول بوە ، جا خاچێکیان لە بۆرەك دروست کردو بەرزاییەکەی (٢٦) مەترەیە (وەکو لە وینەکەدا دەرئەکەوی) وە لەسەر گردێکی نزیك گورەکەی دایان‌نا .

ورد بیخوێنەرەوە :

● لەوکاتەوەی هونەرمەند « عطا قەزاز » پەیکەرەکەی بۆ پیرەمێردی نەمر کردو لە پانایەکەی بەردەم باخچەی گشتی شاری سلەیمانی دانرا ، زۆر شت‌دەربارەی‌ئەو پەیکەرەو جۆری دروست کردنی وتراوە. تا کار گەیشتە رادەی داوا کردنی لابردنی پەیکەرەکە !.

● هیچ گومان لەوەدا نیە ، هەستێکی پاکی هونەرمەندانەو دڵسوزیە بەرامبەر پیرەمێردو ئەو خزمەتەی هەمومان ئەیزانین بەرامبەر ئەدەبی نەتەوەی کوردی کردوە ، هونەرمەند عطا قەزازی هاندا بۆ ئەوەی پەیکەرێك بۆ ئەو شاعیرو فەیلەسوفە نەمرەمان دروست بکات ، لە زێرنا .. لە برونز!! چارنیە.. یارمەتی ... نیە ، دەست گرتن نیە ، بەڵام ئارەزو بۆ هەنگاونانێکی وا بەهەستێکی پاکەوە لەناخی دەرونەوە سەر

دیسان پەیکەرەکەی پیرەمێرد

ئەکات لە .. زێرنا ... لە برونزنا ...! لە .. چیمەنتۆ .. لە گەچ .....!!

● بەڵی .. چیمەنتۆ !. گەچ !! گرنگ .. پەیکەرێکە بۆ پیرە مێرد ... پەیکەر .. دروست کرا ... پیرۆزبای .. کرا .. باران باری ... چیمەنتۆکە .... خۆی ئەگرت ... بۆیاخ کرا .... کەوتنە گاڵتە کردن !! سەرنج بەن .. ... گاڵتە ...

« بەرێزەکان ئێمە لەجیاتی ساریژکردنی برین .. گاڵتە ئەکەین ... گاڵتە ...! »

● دڵسوزێ !! پارە زۆرێ دەزگاو دوکانێ لە هەمو دەزگاو دوکانانە !!! نەجولا ... پەیکەرەکە لە « گاڵتە » و « عطا قزاز» لە « تانەو تەشەر » رزگار کەن ! تاگەیشتەتینی : لە ژمارەی ٦٠ی رۆژنامەی - ژین- رۆژی ٩-٣-١٩٧٢ بانگەوازێکی بڵاو کردەوە :

● « **یارمەتیمان بەن ... ئەمانەوێ پەیکەرەکەی پیرە میرد رزگار کەین ، رزگاری کەین لە بۆیاخ کردنەوە .. لەشکان ..** »

رزگاری کەن لە « گاڵتە پێ‌کردن» .. بەڵی .. لەمانگی سێ‌وە ... عطا ئەم بانگەوازەی بڵاو کردەوە بۆ « دڵسوزان » .

● **ئینجا سەرنج بەنو لێرەوە ورد تر بیخوێنەوە :**

دوای سێ مانگ تەنیا « یارمەتیەك » بۆ رزگار کردنی پەیکەرەکەی پیرەمێرد گەیشت « دوو دینار !! » بو .. عطا قەزاز مەسەلەکە لە دڵیا یەقی کردەوە ... لە رۆژنامەی ژینی ژمارە ٦٩دا وتارێکی «غەمباری!» بڵاو کردەوە ... تیا ئەڵێت .

(تکایە لەو دوو دڵسۆزە ئەکەین بێن‌و دوو دینارەکەیان وەربگرنەوە) !.

● بپرسن ، بزانن چەند دەوڵەمەندی کورد ئەتوانێ « لە سەد دینار » زیاتر بدات‌و هیچ لە خەرمانی پارەشیان کەل نەکات ؟!

چەند ...؟ توخوا چەند ؟! کەچی ، دوو دینار گەیشت .. من دڵنیام ئەو دوو دینارەش

« دوو هەژاری دڵسوزو دڵپاك» داویانە ئێوەش ... وەرن .. وەری گرنەوە .. سوپاسیان ئەکەین .!

● ئینجا .. هونەرمەند - عطا قزاز - بەغەمباریەکی واوە پیاو بەزەی پیا یادێتەوە ئەڵێ :

(خۆم بە تاوان بار ئەزانم بەرامبەر بە پیرە مێرد، بەرامبەر بەقسەی خەڵکی ...)

دیسان ئەڵێ :

(بەگەرمەوە تکا لە بەڕیوەبەری شارەوانی ئەکەین پەیکەرەکە لابەرێت ... بەڵام با قاعدەکەی « بنکەکەی » بمێنیتەوە ئەگەر بۆ یادگاریش بێت هەر خۆشە !!) ..

ئەوەش ئەڵێ : (تکا ئەکەین بەزوترین کات لای بەرن‌و پیرە میردیش با رزگاری بێت).

● **سەرنج‌بەن ... سەرنج بەن « دڵسوزەکان»و بیربکەنەوە ... بەڵکو بیرکردنەوە ... بتان گەیەنێتە .. بڕیارێ ..!!**

عبدالله عباس

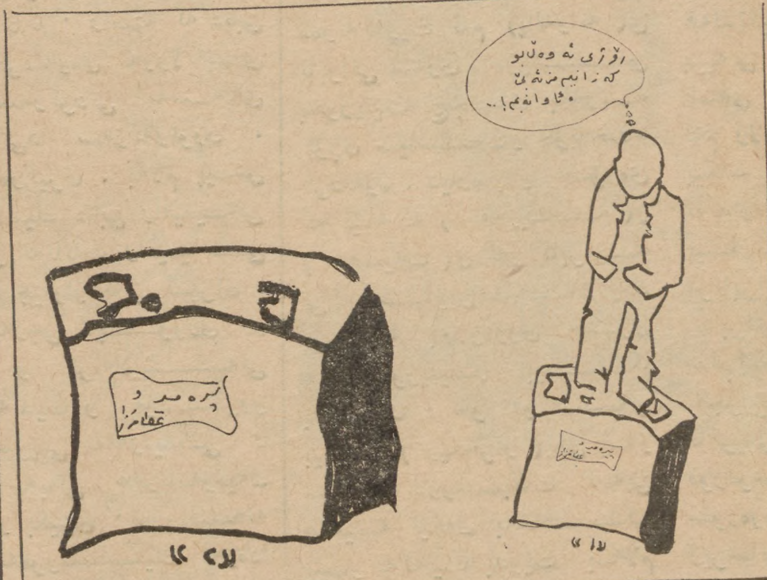

ئەم وێنەیە :

- ئەبێ خۆی بناسیتەوە ؟!

هەرجارەی نوسینێك

ئەدەب‌و هونەری کورد چۆن پێش ئەکەوێت ؟!

ئەدەب‌و هونەری کورد وەکو هی هەمو نەتەوەکانی تری دنیا بەندن بەو مەرج‌و زەمینە پێش کەوتن‌و مانەوەودواکەوتنی تایبەتی‌و بەوبنچینە واقیعیانەی کە کارئەکەنە سەریان .

بێ‌گومان هیچ نەتەوەیەك دواکەوتن‌و نەبزوتن بە ئەدەب‌و هونەری خۆی رەوانابینێ بویە هەمیشە حەز بە پێش کەوتن‌و گەشەکردن‌و گۆڕان‌و سەرکەوتنیان ئەکات .

دیارە ئەمانەش لەخۆیانەوە نایەنە کایەوە بەڵکو هەوڵ‌و تەقەلایەکی تایبەتی‌و بێ‌وچان‌و شارەزایانەیان ئەوێت ، هەروەها لێکدانەوەو بۆچونێك کە هەمیشە روو لەپێش‌و سەر بە دوارۆژبن کە ئەمانەش دیسان بەرەچاو- کردنی ئەم شتانەی خوارەوە ئەبن :

١ - ئەدیب‌و هونەرمەند پێویستە لەناو جەماوەری خەڵکدا بژین تاکو لەئێش‌و ئازارو داواو گیروگرفت‌و ئاوات‌و ئامانجیان شارەزابن‌و دڵسۆزانە بەرهەمەکانیان ئەم شتانە بنوێنن‌و ڕێگا بۆ چارەکردنی گیروگرفتەکانیان بدۆزنەوەو چرای روناکیش بۆ روشن کردنەوەی ڕێگای بەئامانج گەیشتنیان هەڵکەن .

٢ - لەبەرهەمی کۆن‌شارەزابن‌و کەڵك لە باشەکانی وەربگرن‌و خراپ‌و کات بەسەرچوەکانیشی لە بیژنگ بدەن .

٣ - بەرهەمی ئیستایان بەهی نەتەوە پێش کەوتوە لەخەبات سەرکەوتوەکانی دنیاموتروبە بکەن‌و کەڵکی لێ وەربگرن بێ ئەوەی سروشت‌و سیمای تایبەتی ئەدەب‌و هونەری کورد لەدەست بدەن .

٤ - زوربەی زۆری جەماوەری خەڵکی بناسن کە رەنجبەرانی کوردن‌و قازانج‌و دەسکەوت‌و ئامانجی ئەوان بکەن بە پێوەری چاك‌و خراپ . وە خەباتی نەتەوایەتی‌و چینایەتی توندو تۆڵ بەیەکەوە ببەستنەوە ، چونکە نەتەوەیەك بەتاوانی خۆی ناگات ئەگەر زوربەی زۆری ئەندامەکانی رەش‌و روت‌و برسی‌بن . هەروەها ئامانجە چینایەتیەکانیشی جێ‌بەجێ نابن ئەگەر چەوساندنەوەی نەتەوایەتی لە ئارادابێت .

٥ - بەتاقی کردنەوەی گەلانی رزگاربوو خۆش گوزەران‌و حەسانەوە دەرکەوتوە کە ریالیزمی تازەو ئایدیولوجیەتی لەسەر دیالەکتیك دامەزراوە تاکە چەکی کاریگەری دەست خەری هەمو ئامانج‌و ئاواتێکەو هەروەك بۆ خەباتی سیاسی زۆر بەکەڵکە هەروەها بۆ بەرهەمی ئەدەب‌و هونەریکی پڕ سودی لی‌وەشاوەش فەرامۆش ناکرێت .

دەستا با هەمو ئەدیب‌و هونەرمەندانی کورد کەڵك لەم دەرفەتە لەبارەو ئەدەرفەتی ئەبارتری دوا رۆژ وەرگرن بۆ دەستە بەرکردنی دوا رۆژێکی چاکترو پەنە کردن لە پڕکردنەوەی کەلینەکانی ئەمرۆو گەیشتن بەکاروانی مرۆڤایەتی پێشکەوتوو دەستخستنی هەمو مافەنەتەوایەتی‌و چینایەتیەکانی نەتەوە تێکوشەرە فیداکارەکەمان .

وەیس

گشتوگوی (هوکاری لەگەڵ هونەرمەندەکانی کوردا :

جەلال کۆچەر

هونەرمەندی لاو ، جەلال کۆچەر ، لەم ساڵانەی دواییدا وەك لاوێکی دەنگ خۆش‌و لێ‌هاتو ناوی لە هونەری گۆرانی کوردیدا دەرکەوت . یەکێك لە هۆ دیارەکانی سەرکەوتنی ئەم هونەرمەندەئەوەیە :

لەوباوەڕەدایە ، گۆرانی سەرکەوتو ، پێویستی بە دەنگ‌و ئاوازو شیعری سەرکەوتوە ، لەبەر ئەوە جەلال کۆچەر زۆر بایەخ بە هەڵبژاردنی ئەو شیعرانە ئەدات کە ئەیان‌کات بە گۆرانی تائێستەش لە شیعرەکانی (گوران)و (دڵزار)و (جمال شارباژیری)و (شیرکۆ بێ‌کەس)ی زۆر کردوە بە گۆرانی خۆش کە تام‌و لەزەتێکی تری خستۆتە سەر جوانی شیعرەکان .

ئەم هونەرمەندەمان بینی‌و لیمان پرسی :

● **بیرو رات بەرامبەر گۆرانی نوێی کوردی چیە ؟!**

● ناتوانین زیادە رۆیی بکەین‌و بڵێن گۆرانی نوێی کوردی پێشکەوتوە ، هەر چەندە ناشکونجێ بڵێین زۆر دواکەوتوە ، بەڵام هەوڵی دڵسوزانە لەلایەن هونەرمەندانەوە ئەدرێت تاگۆرانی کوردی بگاتە پایەیەکی الایەق بە هونەر . گورانی نوێی سەرکەوتو ، ئەبێت لەروی ئاوازو دەنگەوە ، وە ئەو شیعرەی ئەکرێت بەگۆرانی سەرکەوتوبن‌و بەبێ سەرکەوتنی هەرسێ شتەکە گۆرانیەکی نوێی کوردی بەرهەم نایەت . من لەو باوەڕەدام هونەرمەندەکان بە وردبینی‌و گرنگی‌دان بە رەسەنی هونەری گۆرانی کوردی‌و تێکەڵ کردنی لەگەڵ ئارەزوی ئەمرۆدا ئەتوانن بەباشی پەرە بەگۆرانی کوردی بدەن .

● **باشە بەلای تۆوە گۆرانی‌و ئاوازی گەلانی تر کاری کردۆتە سەر گۆرانی‌و ئاوازی کوردی ؟**

● **بێ‌گومان ، ئەویش بەهوی تێکەڵیمانەوەیە لەگەڵ ئەو گەلانەدا ، بەتایبەتی ئاوازی رۆژهەڵاتی تێکرا ، ئەمەش شتێکی ئاساییە ، بەڵام گرنگ ئەوەیە هونەرمەند وریابیت‌و هەروەکو لەسەرەوە وتم « رەسەن »ی لە هونەری**

گۆرانی کوردیا ون نەکات !

● **بەلای تۆوە دامەزراندنی یەکیتی هونەرمەندانی کورد تا چە رادەیەك پیویستە ؟**

● دامەزراندنی یەکێتی هونەرمەندانی کورد لە هەرە ئاواتە پیرۆزەکانی منەو ئاواتی هەمو هونەرمەندێکی دڵسوزی کوردە ، چونکە لەو رێگایەوە هونەرمەندی کورد هەست بە بونی خۆی ئەکات‌و خۆزگە ئەم ئاواتە بەزوترین‌کات ئەهاتەدی .

نازناوی « دوکتورا » بۆ هیتشکوك

● دانیشگای کۆلومبیا لەوڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا نازناوی (دوکتورای ئەدەبی‌مرۆڤایەتی) بەخشیوە بە نوسەری ناسراو (هیتشکوك).

لە ئاهەنگەکەدا ، کەدانیشگای ناوبراو بۆ (هیتشکوك)ی گێڕا پێی‌وترا :

(تۆ توانیوتە بەتێکەڵ کراویەك لە گاڵتەو گەپی سامناك‌و مرۆڤایەتی بیرکەرەوە، تاوان‌و ترسی پاڵەوانەکانی چیروکەکانت بدۆزیتەوە) .

ئەوەی شایەنی باسە چیروك نوسی سینەمایی ناوبراو ئێستە تەمەنی ٧٠ ساڵە .

بزانە زیرەکیت ؟

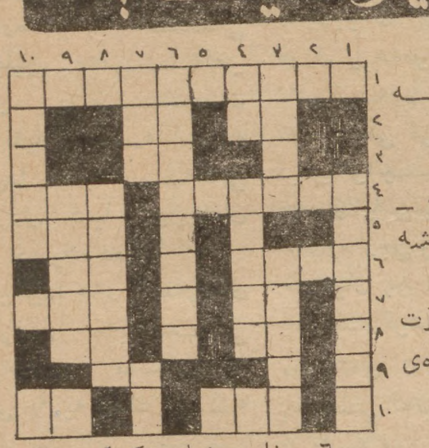

شاقولی « عمودی »

١ - ناوی شارێکە لە کوردستانی ئێران .
٢ - سێ پیتە .
٣ - لە لەشی مرۆڤ دایە - شوێنی ئەندامێکی گرنگی لەشە « بەپێچەوانەوە » .
٤ - لەجیاتی ناوی خوت بەکار دێت - بە پێچانەوەی دەزو ئەوترێت .
٥ - سێ پیتە .
٦ - ناوی شاعیرێکی کوردە .
٧ - بەپێستی لەشی مرۆڤەوەیە - خواردنەوەیەکی خۆشی کوردەواریە .
٨ - ناوی روبارێکە لە کوردستان .
٩ - لە زستانا زۆرە « بەپێچەوانەوە » .
١٠- لقی دارە بەژمارە « بەپێچەوانەوە » .

بڕوانە ل - ٧

« ئەنجامی گرەوی پیشو » .

پەیکەرێك بۆ "شێخ مەحمودی" نەمر لە سلێمانی

● هونەرمەندی کورد « مستەفا بەرزنجی » خەریکی دروست کردنی پەیکەرێکە بۆ پێشەوای نەتەوەی کورد «شیخ مەحمودی نەمر » ، بەرزنجی رایگە یاندوە کە نمونەی ئەم پەیکەرەی ئامادە کردوەو بەم زوانە ئەیهێنیتە بەغدا تا لە برونز دای ڕێژێ .

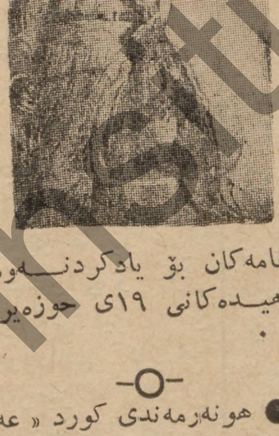

بەرنامەکان بۆ یادکردنەوەی شەهیدەکانی ١٩ی حوزەیران بو .

-O-

● هونەرمەندی کورد « عەلی شارباژێری » تابلۆیەکی گەورەی دەست‌کردی خۆی بەخشیوە بە « کۆڕی زانیاری کورد» تابلۆکە لایەك لە شەڕەکەی دەربەندی بازیان بە سەرکردایەتی پێشەوای نەمری کورد « شیخ مەحمود » پیشان ئەدات .

-O-

وەفدی نوسەرانی کورد لە سلەیمانی

● هەفتەی رابوردو وەفدێکی یەکیتی نوسەرانی کورد لقی سلەیمانی هاتە بەغداو چەند بەرنامەیەکی بۆ تەلەفزیونی کەرکوك تۆمار کرد . یەکێك لە

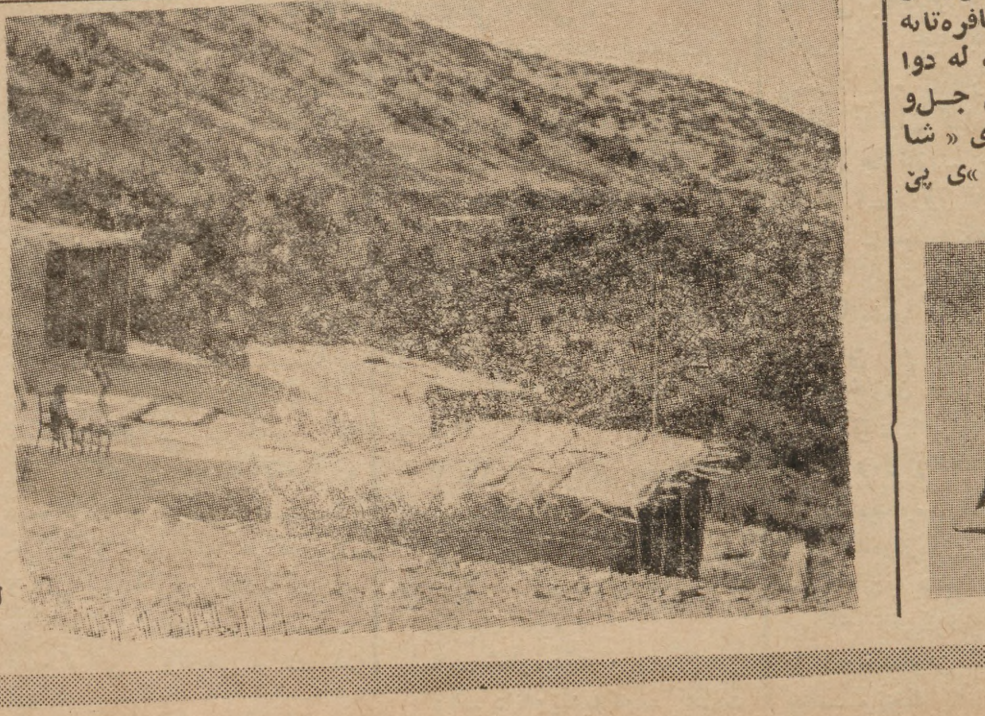

وێنەیەك لە کوردستانەوە . وێنەیەکی هاوینە هەواری « ئەزمڕ » لە پشت سلەیمانیەوە . پێویستی بە دەست پیاهێنان‌و ئاوەدان کردنەوە هەیە .

دیاری - بشار جمال مختار - لە سلێمانی

● **ئەمە وێنەی « براتون »ی شاجوانی جل‌و بەرگی ئافرەتانە لە پاریس . « براتون » لە دوا هەڵبژاردنی جوانەکانی جل‌و بەرگی ئافرەتاندا نازناوی « شا جوانی هەمو رۆژێك »ی پێ دراوە .**

لەدەرەوەی سنور

بڕیاری تەڵاق دانی داوە .

بلموند وتویە : بەهوی ئیشوکاری سینەماوە «ئەندروس» بەشی زۆری کاتی دور لەمن بەسەر ئەبات . لەبەر ئەوە ئیتر لەتوانام نەماوە پەیوەندی خیزانیم لەگەڵیا بمینیت .

-O-

● ژان بول بلموند هونەرمەندی ناسراوی فەرەنسا دوای هەشت ساڵ پێکەوە ژیان لەگەڵ « ئورسلا ئەندروس »ی ژنە شۆخی سینەمای فەرەنسا ،

هەر لە ساڵی رابوردوشا بو تیپە شانۆییەکانی یۆگسلاڤیا دە گەشتی هونەریان کرد بۆ یەکیتی سوڤیەت‌و ڤیناو چەند وڵاتێکی تری ئەوروپا ، لەو گەشتانەشدا « شانۆی درامای یۆگسلاڤیا » بەهێزی دەسەڵاتی هونەری خۆی ساغ کردەوە کە بە باوەڕەوە رێگا ئەبرێت‌و شان بەشانی بزوتنەوەی شانۆگەری ئەم سەدەیە ئەڕوات .

لەم دوایدا میهرەجانی « شانۆی بیتیف » لە شاری « پراگ » پایتەختی یۆگسلافیا گیراو بیست تیپی شانۆی لە نیویۆرك‌و پاریس‌و موسکۆوە بەشداریان تیا کردوە . یوگسلاڤیا لەم میهرەجانەدا دەورێکی باڵای‌بینی‌و پیشگەوتنی بزوتنەوەی شانۆگەری لەو وڵاتەدا سەلماند .